

5 R.G. 5.6.304

DE MORBIS
UTERI

1111

DE MORBIS
UTERI
OPUS

REGIÆ CELSITUDINI

JO: GASTONI
MAGNI PRINCIPIS
ETRURIÆ

D I C A T U M

AB JO: ANTONIO TEREZONI,

IN ALMA UNIVERSITATE PISANA

Medicinæ Theoricæ Professore.

L U C Æ MDCCXV.

Typis Peregrini Frediani.
SUPERIORUM PERMISSU.

5
—
6
—
306

571

5.6.304.

REGIÆ CELSITUDINI
JO: GASTONI
MAGNI ETRURIÆ PRINCIPIS

JO: ANTONIUS TEREZONI

S. P. D.

UM Librum hunc scri-
berem animo illum
edendi, nec diu, nec
multum, ut plerisque
Scriptorum usu ve-
nit, mecum cogitavi,
quemnam ex omnibus unum elige-
rem, statueremque, cui qualecun-
que

que hoc Opusculum sit, dicarem, quòd uni ex hac Principe Familia Medicea jure optimo deberi facìlè, ac semper judicassèm : sed cum res ita se habeat, Cuinam, quàm Celsitudini Tuæ, totam in Te adamussim Proavorum Tuorum speciem exhibenti, eorumque gloriam in dies augenti illud consecrarem ? Terruit, fateor, Celsitudinis Tuæ Majestas; verùm cum Comitas illa, qua jam in omnium animis regnas, antequàm imperes in Throno, blandè me erubescensem invitaverit, parùmque Tuæ oblitus Dignitatis Humanitati Tuæ licet tenue hoc observantiæ meæ monimentum ab hac excipiendum, ab illa defendendum obtuli. Cui revera spem non faciet illa planè Tua Regia Benignitas, qua omnium Animos sempiterno nexu Tibi devinciens Bonis omnibus pla- cuisti? Maximo es, Regalis Princeps, Tuarum Virtutum dignus præconio,

ta-

tamen Facilitas, & Humanitas Tua
maximè laudanda, quòd non minùs
hominem Te, quàm inter homines
debere versari tanquàm Principem
cogites, atque adeò unus difficilli-
mam illam societatem Humanitatis
cum gravitate videris esse consecutus.
In quo cum Te minùs, quàm par
est, laudo, justè ego non reprehen-
dar, propterea quod omni laude ma-
jor sis, qui Tua omnia dicta, & facta
ad summæ Virtutis normam semper
direxeris; neque aliud cogitaveris
unquam, quàm agere omnia, quæ
superant nostras vulgares laudes. Ne-
minem quidem latent summi Animi
Tui dotes, præsertim singularis Pietas
Tua, qua optimum Patrem mirificè
refers. Quid enim Cosmo Tertio
Religione, cæterisque Christianis Vir-
tutibus antiquius? Cum igitur Patrem,
cujus vita est Virtutum exemplar,
morumque censura, sicut & Regium
Fra-

Fratrem Tuum Ferdinandum, nuper
è vivis ereptum, cujus magis funere
tota angeretur Etruria, nisi Te Regali
Solio successisse intueretur, tam pul-
chrè, & publicè imiteris, non im-
prober ego, si uni, atque alteri Te
tertium in meorum Opusculorum edi-
tione adjunxerim. Primum igitur
Cosmo Duci Magno, & alterum Fer-
dinando jam Etruriæ Principi, tertium
hoc, de cujus sententia, consiliove
confectum erat, Tibi debuit digno Ma-
ximi Patris Filio, Magnique Ferdinan-
di Fratri nuncupatum exire, & in vul-
gus emanare: atque ut in illis primis
duobus Libris quamvis haud fore
speraverim, ut quidquam laudis ex
mea Regiæ Celsitudini cùm Genito-
ris, tum Germani Fratris Tui accede-
ret, quantulus enim sim, probè no-
vi; tamen volui constare animi mei
sententiam de Religiosissimis Princi-
pibus, utque probaretur Judicium, si
ingo-

Ingenium probari minimè posset ; ita volui in hoc reliquo Opere meo summam, & singularem meam erga Celsitudinem Tuam observantiam testatam esse : solùm restat , ut officium hoc meum ab optimo animo , Tuique studiosissimo profectum serena ea, qua soles omnia , fronte accipias, & in ea Gratia tecum , quam mihi retinere æternum cupio , facias , ut sim , quemadmodùm pro Tua Pietate , & Clementia adhuc fecisti . Hoc est , quod Celsitudinem Tuam etiam , atque etiam obtestor , humiliterque obsecro : quod si feceris , amplissimum laborum , vigiliarumque mearum fructum consecutus ero . Vale , & ut diutissimè valeas non tam mihi , quàm Bono publico , & Sceptro , cui natus es , Deum summooperè deprecor .

LECTORI BENEVOLO

A U C T O R.

Affectu Uteri habitudinem præter naturam quamvis celer, & promptus ad intelligendum sis, sicut es, Amice Lector; tamen ante non attinges, quam naturam, vim, atque usum minutissimarum ejus partium perspectum habeas, ac planè cognitum; mixtionem item prorsus calleas liquorum vitio illabentium, impetum, & secretionem. Hujusmodi autem crite-rium ubi ritè confeceris, continuò ad fluidorum, quibus scatet Uterus, ad perturbati motus spirituum, & humorum notionem per quosdam quasi gradus mens tua perveniet. Itaque id jam inde à principio hujus Operis scitè animadverti, & constanter mihi persuasi, quòd si ad rem hanc reconditam, atque adeò multiplicem expediendam, in quo apertam, publicamque lucem proferendam, animi, ingeniique mei, quantulum istud est, nervos omnes intenderem, & cunctas profunderem vires, susceptumque opus tibi, aliisque omnibus, qui tecum ad manus id ipsum habuerint, hoc utilius futurum, quò uni mihi laboriosius. Cum enim omnem meum laborem potissimum in eo consumpserim, ut dum præsens Tractatio emanabat in vulgus, in legentes interea ex illiberalibus, seu ut vocant, Mechanicis fontibus documenta plura derivarem; non vereor, ne institutum meum non probetur iis, qui seduli sunt natura corporis Investigatores; qui si minùs doctrinam laudaverint, doctrina quandam novitatem tamen fortassè non improbabit. Etenim eo consilio animum ad

* † 2

scri-

scribendum non impuli, ut vel aliena recocta referrem, vel, ut nonnulli solemne habent, in aliorum animadversionibus, veluti in scirpo, quod dicitur, nodum quarerem. Verum ut ea, quae difficiliora quidem intellectu, at non satis etiam, ut ego sanè arbitror, explanata, diligentius expenderem, atque apertissimè, & plenissimè explicata tibi attentius consideranda proponerem. Frequenti enim cadaverum incisione magistra, cognovi Mulieres quandoque aliis Uteri Morbis circumveniri, & diversis in locis vexari, quàm aliqui Scientia Medica benè gnari, ac ejusmodi affectionum aequi cateroquin aestimatores suis in operibus observarunt, quae typis excussa in lucem emisserunt. Quare laborem meum cum juvanda Reipublica, tum in primis Mulierum periculis sublevandis impertire lubens decrevi. At ne quispiam, quod, hosce voluntatis meae, studiique conatus prius redarguat, vel condemnet, quàm eos ex arte perpenderit. & docta laniena, prudentisque observationis momento examinarit. Nam qui diuturnam mentis, & oculorum animadversionem, diligentiamque excitaverit, armaveritque insuper manuum cultro ad Uterum ex Anatomices Disciplina dissectandum, is proculdubio, etiam si antea operam meam insaniam reputaverit, in lucro postea maximo ponet; atque is unus studium me inutiliter locasse calumniabitur ex eorum numero, qui nihil, nisi quod ipsi sentiunt, rectum putant. Jam verò tu, quae in hoc commentario aguntur, accuratè dispicias, ut multum, quod investigatione dignum est, & adhuc latet, sensuum ministerio clarè, dilucidèque perspicias. Hac autem eò libentiùs exhibeo tibi, perhumane Lector, quod ar-

ardentiùs experto Archiatro Jo: Maria Lancisi, intimoque Cubiculario Clementis XI Pontificis Optimi Maximi, Petri claves nunc feliciter obtinentis, acris admodum judicii Viro, morem geram, qui plures ad me literas dedit sale humanitatis sparsas, plenasque benevolentia, quibus, ut si qua de infimi Ventris Morbis haberem, publici juris facerem, hortabatur; expectationi verò tuae sin minus responderint, ea saltem alios ad veriora inquirenda excitabunt. Nam in rebus, quae in dubium venire possunt, quaeque plurimum difficultatis habent, causas, observationes, ac experimenta multa proferre eatenus absurdum non est, quoad una inveniatur, in qua mens veritatis avida conquiescat, quemadmodum satis scitè, atque venustè cecinit Titus Lucretius his versibus,

Sunt aliquot quoque res, quarum unam dicere caulam

Non satis est, verùm plures, undè una tamen sit. Cum autem in scanam pluries adduxerim Sales Acidos, me non latere scias velim, Sententiam istam, cui aliquot ab hinc annis tot Clarissimi Viri se subscripsere, ab aequè Clarissimis, re maturius paulatim examinata, non levibus argumentis revocatam esse maximè in dubium; nullumque in sanguine Acidum ab expertissimis Recentioribus reperiri. Usus ea sum ad ampliorem rerum harum explicationem Medica eruditioni, genioque Credulorum indulgens, cum, si adsint Acida particula in sanguine, evenire oporteat, quod indicavi; sin minus, non tamen corruat mens Liber, cum illis non mordicè totus inbareat; & sublata una ex pluribus recensitis Morborum causis, reliquae non paucæ supersint. Vale.

Ex

EX commissione Illustrissimi, & Reverendissimi
Domini Octavii Archidiac. Sardi, Lucanæ Die-
cesis Vicarii Generalis studiosè recognovi Librum,
cui titulus : *De Morbis Uteri* à Joanne Antonio
Terenzoni, in alma Universitate Pisana Medici-
næ Theoricæ Professore compositum, & in eo
nihil Catholicæ veritati, ac bonis moribus disso-
num reperi; quapropter dignum luce eum cen-
seo

*Ego Fr. Joseph de Valico Ord. Min. Observ.
Sac. Theol. Lector Jubilatus.*

Imprimatur.

OCTAVIUS ARCHIDIAC. SARDI VIC. GEN.

ALBERTUS SERGIUSTI ILL. OFF. SUPER
JURISDICT. PRÆP.

IN-

I N D E X

CAPITUM.

CAP. I.	M Orbis Uteri præmittendum.	pag. 1
	CAP. II. De Mensium Suppressio-	
	ne.	15
CAP. III.	De nimio Mensium Fluxu.	61
CAP. IV.	De Fluore Albo.	86
CAP. V.	De Passione Hysterica.	104
CAP. VI.	De Furore Uteri.	148
CAP. VII.	De Sterilitate.	173
CAP. VIII.	De Gonorrhœa.	203
CAP. IX.	De Hydropè Uteri.	218
CAP. X.	De Uteri Procidencia.	238
CAP. XI.	De Abortu, & Fœtu mortuo: in quo de nonnullis Uterogerentium Symptomatibus.	253
CAP. XII.	De Partu difficili, Mola, & Secundina retenta.	285
CAP. XIII.	De Lochiorum Fluxu immodico.	306
CAP. XIV.	De Lochiorum Suppressione.	319

Sicut & ego amo quod dicunt, quandò verum dicunt, non quia ipsorum est, sed quia verum est, & idè jam nec ipsorum est, quia verum est. Igitur si amant illud, quod verum est, jam ipsorum est, & meum est, quoniam in commune omnium est veritas amatorum. August. de Confes.

Multa egerunt qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt; multum adhuc restat operis, multumque restabit, neque ulli nato post mille secula praevidetur occasio aliquid adhuc adjiciendi. Veniet tempus, quo ista, quae nunc latent, in lucem dies protrahet; & longioris aevi diligentia, veniet tempus, quo Posterì nos nescivisse mirabuntur. Patet enim omnibus veritas, nundum est occupata, cum multum ex illa etiam futuris relictum sit. Senec.

CAPUT I.

Pramittendum Morbis Uteri .

Uterus ex iisdem primis rerum seminibus, quibus corpus Mulierum coalescit, materiam sumit ; & ab illarum variè permixtis moleculis, diversas ejus partes componentibus, variam in singulis Mulieribus sortitur molem , temperiem , texturæ laxitatem , unionem, ac resistantiam . In nulla etenim ejus parte certa, ac perpetua est figuræ species, sed in omni ætate, habitudine , ac temperie, inconstans, mutabilis, tum propter majorem, vel minorem motum , contractionem , distractionem , & crassitiem , tum propter asperiores , vel leviores membranas magis , vel minùs uberem liquidorum congeriem omni quâdoque forde , ac labe inquinatam ; imò, quod non minimum est, propter vividam , vel languidam spirituum vim modò plùs ,

A

mo-

modò minùs æquo contrahentem , ac distrahentem , modò divellentem , atque concutientem universam ejus substantiam , & quandoque etiam inturbantem totius corporis fabricam .

Sunt autem reticulares illius membranz anulares catenæ , ac veluti retia continentia alia mille retia composita ex innumeris perviis tiliis , totidemque villis , capillaribus filamentis , fibris , & crispaturis ; sed in propriis rugis , atque suffraginibus observantur glandulæ , & vasa lymphæ ; sed hæc omnia ita ad invicem implicata , laxa , friabilia , & quandoque etiam arctè simul cohærentia , perindeque quoquoersùm sic contexta ex fluxuosis canaliculis sanguinem vehentibus , & revehentibus , ut sanguis fluens per innumeras minimas arterias , & venas comprehendentes duo latera , occurrat utrisque (ut ita dixerim) nodis ; & quia ad eosdem innumeros nodos , ac recurvas plicaturas fit jugiter concursus sanguinis confluentis ab oppositis terminis ; in illis propterea fiant faciliè oportet varii occursus , excitentur validi motus , vires , resistentiæ , pressiones , contractiones , & distractiones ; imò si vires , & resistentiæ sibi mutuo respondeant , contingant necesse est assiduè concurrentis sanguinis solutiones . Verùm cum memorati nodi , plicæ , rugæ , ac obliquitates inæquales sint , & ipsæ prope modum innumeræ , erunt itidem innumeri concursus , solutiones , vel , quod idem est , attritiones sanguinis , atque aliorum liquidorum ; quorum quantitas si aliquando superet plexus retiformes , tumorem reddit concinnam vaforum seriem , aut
fin-

singulos villos infarcit, vel statim ultra leges incolumitatis subit glandulas, & per earum canales magis, magisque solutionem acquisitam adauget, vel contexturam reticularem discindit, ideoque foras erumpet. Observa quæso Uterum, ejus situm, fœdus, & figuram; inde resolve, tracta, preme, distrahe, excarna, divide, atque etiam divelle membranas; ablue, denuda fibras, & villos; separa glandulas, & nervos, deinde contemplare arterias, & nervos se se diffundentes in minores, & minores ramusculos, rursus in exiliores semper ordinatim abeuntes usque ad ultima capillamenta, minimasque tilias; & tunc demum invenies aded invicem necti, & fulciri, ut propria vi simul nitantur in contentum liquidum. Imò præter hæc in insignioribus arteriis, & nervis spermaticis, atque hypogastricis per omnem Uteri partem excurrentibus, si eas flatu distenderis, observabis minimarum glandularum seriem naturali vi, ac structura contractili scatentium; & ex iis vasculis mirè contextis, millies involutis, milliesque invicem sibi occurrentibus, intelliges, quæ attinent ad hujus partis peculiarem flexionem, & circumpressionem, itemque ad separationem, atque excretionem illorum liquidorum, quæ jugiter madefaciunt Uterum, & ab ipso elabuntur, uti deducitur ex Regno de Graaf, & ex Consiliis Malpighii.

In iis autem canalibus non sunt æquales motus, nec æqualia sunt facultatum momenta, nec villi contractiles vasa contextentes æquè crassi, nec æquè subtiles, rari, aut densi; sed in qualibet canaliculorum parte alii crassiores, alii tenuiores, alii

rariores, atque densiores sunt. Quare cum per exactas circumferentias canaliculorum non videantur æquè dispositi, nec semper recti, nec semper spiraliter advoluti; facile est in tanta inæqualitate crassorum, tenujum, ac perexilium villorum, simulque facultatum, ac virium dimoveri, atque atteri seriem globulorum constituentium fluida per dictos canales labentia; imò tot virium, vasorum, ac resistentiarum inæqualitas facit, ut moleculæ liquidorum sortiantur inæquales velocitates; indeque accidit, ut particulæ nonnullæ parùm moveantur, ut earum aliæ majori vi ducantur per medium canaliculorum, quàm cæteræ per proximam partem superficie canalium; ex quo oritur, ut moleculæ inertiores lentè per latera diffuant, & paulatim impleant quicquid occurrit cavum, & minùs resistens, licèt cavum illud sit implicatum, flexile, ac eximie longitudinis.

Ex dictis jam constat tam liquidum fluens per angustiores Uteri canales pluribus impediementis obnoxium esse, quàm liquidum fluens per ampliores, tum ratione paucissimarum particularum, quæ ab occurso sunt liberæ, cùm ratione breviorum vectium, per quos nituntur, & superficierum, à quibus comprehenduntur canales angustiores. Oriuntur etiam resistentiæ à curvis, flexuosis, ac ramosis vasculis, qui in Utero sunt innumerabiles, eorundemque flexionibus variis; hinc etenim curvantur in arcum, illic texuntur in rete, huc implicantur in contextus inexplicabiles, illuc glomerantur in glandulas, hinc varias necantur in telas, illic ducuntur in orbem, plicantur

tur

De Morbis Uteri Cap. I.

tur variè, in una parte formantur in spiram, in alia non ita: denique omne genus flexionum subeunt, & ad unumquodque punctum singularum flexionum novam liquido labenti resistentiam faciunt. Sed quamvis insignis resistentiarum cumulus in Utero sit, nihilominus magis in dies imminuitur, quia vasa paulatim explicantur, amplianturque; imò virtutes contractionum, distractionum, pressio- num, &c. augentur, & fluidorum impetus majori percussio- num vi agit in partes, ac propterea vividiores particulæ exercentes vires in canaliculis Uteri, atque totius corporis adedò invalescunt, ut partes singulas vasorum illustrent, humores urgeant, pulsent, eosque fluxiles reddant.

Canales verò isti etsi non semper humore repleti sunt, possunt tamen facile repleri, dummodò momentum, quo repletioni resistunt, minus sit momento, quo humores defluunt; imò canales isti humore non redundant, si tota sua longitudine pluries propagantur; & hiant, atque vi, qua diffluunt, irrorant, madefaciunt, adedòque reparant singulas villorum moleculas. Contemplare igitur hosce Uteri canales intra Uterum, & extra Uterum, eosque numquam invenies torpentes, ac veluti quodam gelu constrictos, sed mobili succo plenos, & motu suo canaliculorum plicas explicante; hoc autem liquidum implens tenellos Uteri canales vi propriæ agitationis, nisus, & confricationis paulatim solvit eorumdem plicarum nexum, præsertim quia accedunt huic virtuti nervorum protensiones, procedentes tum à propaginibus sextæ conjugationis, tum ab osse sacro, quæ ducunt liquida contrahentia in fibras,

bras, & villos vaforum Uteri, cujus plicæ nisi à fluxus momento explicentur, saltem explicentur oportet vi ætus succi nervorum, & sanguinis agentis in illis.

Ramosi itaque canales Uterum perreptantes, & varias machinas continentes, propria longitudine implicatione, ac multiplici furculorum numero quocumque diffusi, & protensi serpunt per viscera, per ventriculum, intestina, ac per universum corpus; & aded alternè nectuntur, ut mirè intertexti videantur; ad eorum autem productionum principium præstò sunt totidem nervosa filamenta, quæ simul per totam longitudinem coeunt; si igitur membranz naturaliter contractiles constituunt Uterum, debent esse ita ad mutuuum contactum positæ, ut modò sint plicatz in innumeras rugas, modò aded distentz, ut adinstar labyrinthi superequivalent canaliculi, sintque membranz, ac ductus ita implicati, atque involuti, ut comprehensi à membranis credantur; imò interdum memoratz membranz, ac villi cujuscunque ductus aded à mutuo contactu distant, ut nullatenus plicentur, vel membranz ipsæ aded sunt raræ, laxæ, & parùm coherentes, ut ductus superequivalentes detecti, distracti, minimèque membranis conjuncti appareant, uti Highmorus, & Rodericus à Castro referunt.

Initio igitur generationis intra Uterum, & post generationem extra Uterum constare videtur insignis Uteri pars solidis, & fluidis partibus peculiari modo inter sese connexis, vicissim commixtis, & sic ad agendum dispositis, ut alternè possint leniter agitari, perindeque se se invicem urgere; dantur enim vil-

villi contractiles, dantur filamenta in ipso principio generationis, quæ vi se contrahendi pollent, ea scilicet, quæ convenit fibris omnibus, & præsertim musculis ad hoc, ut, postquam hæc omnia contracta sunt, se se restituant; quod etiam facilius sequitur tam in omnibus capillaribus vasculis, ac eorum incohamentis, quàm in suis jam firmatis staminibus, villis, atque ductibus membranas contextentibus; sunt autem membranz contextæ, & fulcitæ capillitio vasorum, & ita ad contactum positæ, ut minimas cavitates intra canales relinquant; eosque idcirco propemodum occludant: insuper sunt eadem membranz per totum longitudinis tractum, penè dixerim, obturatæ, adedque compactæ, ut hinc inde per latera oriantur alii canaliculi brevissimi, qui quidem sunt ita implicati, ut imperervii prorsus censeantur.

Verùm cum Divinus Naturæ Artifex perviam etiam volverit totam Uteri fabricam, & quantum decebat, explicatam, jurè constituit eam nihil continere, quod in omni ætate prohibeat influxum, & refluxum liquidorum; nam universa vasculorum congeries est ita disposita, ut faciliè explicari possit, quemadmodum colligitur in Puellis, quæ in dies majorem extensionem nanciscuntur, sive verius, ut observatur in demersione Uteri intra liquidum calidum, cujus canales patentes, & non omnino pleni, post datum tempus prorsus replentur, ideoque exteriores rugæ laxantur, explicanturque, ex quo fit, ut alix, & alix madefiant, atque extendantur. Quare si in Puellis jam firmis membranz contractiles com-

pre-

prehendentes canaliculos modicè distentos, indiesque magis, magisque distrahantur, tempus adveniet, in quo referciantur oportet venulæ, arteriolæ, lymphæ vascula, glandulæ, atque intra hæc latentia interstitia; undè totus Uterus liquidis necessariis circumfusus, ac veluti satur vividis particulis, quæ suis vinculis sunt solutæ, humido calore fatus agitur, confricatur, penetratur, atque aptè extenditur. Affertis igitur in libertatem humoribus igne scatentibus, liquida cuncta canalium summa emissaria occupantia agitantur, suisque minimis seminibus confricant continentes membranas, quæ tunc urgentur, & nituntur moveri quaquaversum, ac propterea humores feruntur quò minor, aut nulla resistentia occurrit; sed cum locus hujus minoris, aut nullius resistentiæ in ipsis vasorum emissariis, in quæ abeunt mox dicti humores, positus sit, nullum illis est superandum spatium lætens inter coeuntia emissaria, & locum parùm, vel nihil resistentem. Qua de re liquidum occupans totum Uterum, & præsertim ejus vasorum oscilla, quæ mutò copulantur statim ac agitationem concipit, magis funditur, & vi tot motuum, occursum, ac succussionum, quæ in omni vasculo, & Uteri villo exercentur, fit promptior ad excidendum; nam cum agitatio, & confricatio hujus generis liquidorum, eorumque vis percussione, & calor fluxiliora reddat eadem humorum minima corpuscula, quæ secerni debent, minuit etiam cohesionem ipsorum cum superficie canalium, & præsertim cum eorum nodis, atque inæqualitatibus, ac idcirco fluidorum moleculæ faciliùs, & expeditius se-

sejuguuntur, & exciduntur; verùm cum hoc ipso tempore, quo à superficie canalium separantur, eorundem membranz in contractionem veniunt, ac veluti sub prælo ponunt contentum liquidum, illudque dissepiscunt; & pellunt.

Quoties igitur textura Uteri debito humorum cumulo est referta, & quadam certa agitatione, velocitate humorum, atque calore tentatur, toties membranz, atque canaliculi per eas repentes sollicitantur, satis explicantur, contrahuntur, & distrahuntur, donec humores contenti fluant; ex quo fit, ut canales modò sensim impleantur, modò depleantur, ut villi membranas universas astruentes, ut membranz comprehendentes canales in tota corporis machina contrahantur, & distrahantur; ac proinde canales magis oppleti majori vi alios, ac eorum succedentes plicas urgeant, rarefaciant, atque illorum oscilla magis aperiant.

Possset autem hujusmodi secretio diu perdurare, sed cum humores non eandem semper mistionem, indolem, ac igniculorum copiam servant, nec eandem semper exercent fluxus vim, & irritationis momentum, quod discludere valeat canales, vel eorum impervias plicas adedò aperire, & explicare, ut coeuntia ora venarum & arteriarum priùs occlusa discludantur, mirum non est, sanguinis, aliorumque fluidorum dejectionem aliquandò cessare. Hujus rei luculentissimum exemplum, & satis obvium est. liquor effluens è ligni canalibus igne agitante: observa amadò quid huic contingat, cum igni admoveatur: ab altera tantùm illius parte, quæ igne non tenta-

tatur, effluit liquidum fervens, & si caloris vis intendatur, major liquidi copia, & citius effluit, in bullasque erumpit, quamvis lignum ipsum non parvum sit longitudinis: hoc idem observabis in tela solidè intertexta recenter cerata, & arctè cohærente, quæ, si hyeme præsertim tentetur igne, fit mollis, explicatilis, & ex universis filamentis evomit tenuem humorem in interjectis spatiolis telæ, aut ceræ glutine detentum: hoc pariter confirmant poma supra, vel propè ignem posita, cujus vi tota eorum substantia flaccescit, eorumque cortices tam interni, quàm externi madescunt, discinduntur, & quaquaversum eliminant humorem, cujus carentia cortices ipsi varè laxantur: si ergò ignis minimæ particulæ percutere, urgereque possunt per totam longitudinem canalium ligni, pomorum, &c. contentum liquidum; si penetrare valent, dissolvere, & mutare cohesionem vasorum, ac totius structuræ; si contrahere, distrahere, aperire eorum oscilla, & discindere corticem, ac idcirco detrudere ex emissariis canaliculorum contentum liquidum; num minimè sufficient in Mulieribus pro Mensium secretionem solutæ ignis particulæ huc illuc per sanguinem, aliaque organa volitantes? non satis erunt impetus, aut liquidorum velocitas, quantitas, confrictio, & ignis circumfusus ad agendum in omni Uteri villo ad penetrandas omnes fibras? ad magis contrahendum, distrahendum & circumprimendum totum Uterum? imò ad irritandam omnem nervorum substantiam, ac propterea ad explicandos, & aperiendos canales rectos, & obliquos? demum, ad citius liquida movenda, fecer-

cernenda, atque eliminanda? Incipient itaque citius, vel tardius menstruales fluxus, pro ut magis, vel minus explicatus fuerit Uterus, vel plus, aut minus fecundatus vivida humorum copia, & igniculorum quantitate. Quare tamdiu durabit hæc depositio, quamdiu durabit tot prædictorum motuum vis, & agentis ignis facultas; quemadmodum in ligno perennatur humidi contenti secretio, quousque vis ignis superat illius resistentiam.

Inter alia, quæ ex præmissis deducuntur, dico jam dari intra Uterum cujusvis ætatis liquidum quoddam non omnino quiescens, quale in arboribus conservatur tempore hyemis usque ad ver; quo tempore, agitante calore illius anni partis, & quandoque etiam prius, omnia plantarum semina intestinum motum subeunt; ideoque gemmæ, flores, frondes, fructus, citius, vel tardius ab illis erumpunt, prout aer, canales, & ab illis contenti humores referti sunt majori, vel minori copia igniculorum, quaquaversum impetum facientium. Pro temperamentorum igitur varietate citius, vel tardius flores excitantur Mulierum, dum Uteri turghida vascula non satis resistent influxui tentantis liquidi: est igitur verisimile, non in Mulieribus tantum generationi idoneis, verum etiam in senio confectis, & quandoque in Puellis immaturis pervia fieri, & aperiri vasa sanguinis per Uterum excurrentia, quemadmodum Hildanns, Horstius, Schulzius, alique plures indicarunt; & nuperimè observavit celebratissimus Antonius Vallinierius, Vir certè singularis doctrinæ, in universalibus notiis Minervæ as-

ferens, quandam Puellam nondum primum lustrum attingentem latam sanguinis hemorrhagiam per Uterum passam fuisse statuto tempore per plures menses; & ipsemet testari possum idem prorsus accidisse cuidam Vetulæ nonagesimum tertium annum agenti, quæ eundem passa est sanguinis fluxum.

Aliter quippè sentiunt, qui rem aliter examinant; asserunt enim Uterum, ejusque instrumenta proxima, & remota concinnè disposita ea ratione, vi, & facultate moveri in prima ætate, ac in altera; nam Uterus in prima partium teneritudine est exigua moles, constans illis exordiis, eodem prorsus modo dispositis, & ad agendum accommodatis, ac in firma habitudine cujuscumque ætatis. Discrimen igitur insistere contendunt in majori, vel minori protensione, sive magnitudine partium, quæ ex minori mole fiunt majores, ut de ovis etiam in testibus contentis patet; quæ etsi in primis annis nudum oculum ob molis parvitatem fugiant, nihilominus statuunt à prima ferè corporis constitutione usque ad extremam ova excidere è testibus in Uterum, modò scilicet unum, modò alterum, nunc minusculum, & immaturum, nunc magnum, omnibusque numeris absolutum; sed cujuscumque fuerit molis, illud putrescere non dubitant, ideoque madefacere internas Uteri membranas particulis sulphureis, ac erodentibus, quibus ovum scatet, ad instar aquæ Stygiæ, vel ignis, & quodammodo urere, dilaniare, ac solvere vasa serpentina per Uterum, ac propterea non parùm sanguinis depromi. Verùm cum

cum intra Uterum , & ovum dentur solummodo illi motus, ac partes ritè dispositæ mutabiles , atque ita in suis incohamentis perspectæ , ut abire possint in partes animalis , easque aptè fovere , & conservare ; non est sensibus obvium , nec verisimile in tenella ætate ovum in Uterum delabi, illudque retinere , quamvis evanidum , suoque fœdere destitutum , activissimum ignem , seminaque erodentia , ac dissolventia oscilla vasorum , ex eorumque emissariis Menses depelli ; nam si essent ovo subventaneo particulæ tanta vi præditæ , momento citiùs suis stimulis universam Uteri structuram summo sensu petitam ustularent ; seu , quod minimum est , rugas quoquoversùm obtenderent, singulasque tum Uteri, & vaginæ, tum vasorum tunicas excoriarent , ex quo fieret , ut sanguis summis cum torminibus foras exiret ; imò dicta semina Uterum , fibrasque partium finitimarum convellerent , inflammarent , & mille sævissimis symptomatibus Mulieres læderent .-

Qui in Praxi Medica , & Anatome scitè versantur, non ignorant, tam nervorum , quàm aliorum ductuum propagines per Uterum reptantes copulari cum tota fabrica, cum illa cieri , & in motu ea ratione sibi vicissim respondere , qua singulæ rotæ horologii sibi respondent ; non enim obstat rotas memoratas esse majoris , vel minoris dimensionis, sive esse remotas illi rotæ , quæ immediatè radium ducit ; nihilominus etenim perindè se res habet , majores namque ita minoribus cohærent, ut simul omnes ad indicandas nobis , vel pulsandas horas æquè concurrant ; sed quia motus hic dicitur nexus , &
unio

unio omnium motuum antecedentium, pendens tam à proximis, quàm à remotis totius; hac eadem arte explicare lubet motum villorum, fibrarum, nervorum, venarum, arteriarum, aliorumque vaforum contextentium Uterum; quorum contractio, & distractio, vis, & resistentia debent tam vicissim convenire, quàm referri ad motus cerebri, cordis, viscerum, nervorum, &c. ; à quibus emanant exercitationes, & ministeria, quæ tum Uteri, cùm totius corporis bonam, vel malam præseferunt valetudinem.

Penfibilis est Uterus, idcirco facilè moventur ductus fluidorum per ejus substantiam irrepentes, facilèque humores contenti huc illuc labuntur; & ejus compago vi ipsum perlustrantium liquidorum contrahitur, & distrahitur, premitur, & circumpremitur: verùm si irradiandi momentum nervosi succi, & aliorum liquidorum aliquantulum à recto tramite declinet, vascula singula, humores, nervi, ac villi contractiles eo convelluntur modo, & jactantur, quo vela navium in medio mari fluctibus, ac procellis agitato; sic utique de succo nervorum, de fibris, villis, atque Uteri nervis cogitare convenit, cujus singulæ partes quantumvis minimæ secretioni inutilium, aliisque usibus destinantur, aliquando tamen læduntur à quocumque vitio viscerum, sive à febre, inflammatione, aliove morbo corpus invadente; & quod majoris momenti est, ab æstuante dispoſitione spirituum ab illis facta, quorum vi, sive percussionum momento tota machina vexatur, concutitur, vacillat, & mille sævissimis sym-

symptomatibus torquetur . Vis igitur percussionis , contractionis , & distractionis ab imo termino cujuscumque partis Uteri usque ad supremum adedè convenire , ac respondere debet singulis fibris , cohzrentibus moleculis , atque fluentibus humoribus , ut horum particulz labentes intra canales non coalescant ; sed commisceantur , nutriant , fluant , depurentur , fecernantur , ut pariter vascula contractilia continuè liquida premant , urgeant , eaque ita impellant , ut permeent , reparent , ac separentur ; alioquin vires viribus , facultatibus , ac resistentiis non respondebunt , nec partes spiritibus , atque humoribus , nec humores spiritibus , & partibus mutudè convenient , imò , ut monet Hip. l. de loc. in homine , *Uterus evadet omnium morborum seminarium , atque radix .*

C A P U T II.

De Mensium Suppressione .

A N T E C E D E N T I A .

TAlis est Mulierum fanitas , qualis est secretio Mensium , quorum fluxus prout magis , vel minùs imminuitur , depravatur , aut aboletur , magis , vel minùs variis symptomatibus eas torquet . Est igitur Mensium Suppressio sanguinis menstrui vel ob vasorum tantùm , vel ob fluidorum dumtaxat , vel ob utrorum vitium , retentio .

Hanc Suppressionem præcedere solent tempestas

itas frigida, & humida, tegumenta quælibet madi-
da, victus ratio frigida, ætas inclinans, longa quies,
ocium, decubitus super lapidem frigidum, aut nu-
dam terram, aquæ frigidæ, ac præsertim nivis, &
glaciei contrectatio, immodica vigilia, curæ, mæro-
res, horror, nimix repletiones, vel inanitiones,
labores improbi, sudor multus, sanguinis aut ex
naribus, aut ex hæmorrhoidibus, aut è secta vena
profusio, vomitio, alvi proluvies, corporisque ex-
tenuatio, ex quocumque sit morbo contracta.

C O N I U N C T A.

CUM Suppressione Mensium jam Mulieres cor-
ripiente hæc conjunguntur, lassitudo totius
corporis, lumborum, scapularum, capitis gravitas,
& dolor, nausea, cibi fastidium, urinæ crassæ, &
turbidæ, rubicundæ, ac plerumque aquosæ, & ali-
quando etiam nigricantes, respiratio difficilis, ocu-
lorum intumescencia, pulsus celer, debilis, & quan-
doque etiam tardus, inertia, pedum tumor, visce-
rum durities, abdominis tensio, dura alvus, somni
diuturni, & color corporis pallidus, ac flavus, quæ
singula magis, vel minùs invalescunt, quatenus ma-
gis, vel minùs recedunt Menses à Naturæ præscripto.

S U C C E D E N T I A.

Uteri compago indiget variis, ac plenè innume-
ris motibus, adèd mutua proportionè sibi re-
spondentibus, ut eorum nullus alium plùs æquo
adau-

adaugeat, aut præpediat, aut usum, vim, & nexum minimarum particularum solidarum interturbet, ac dissolvat, nullusque itidem alteret debitam copiam, mixtionem, impetum, atque secretionem fluidorum; ac propterea ejus contextura moderatas requirit vires, ac resistentias in toto solido, & fluido, itaut nulla prorsus opificii pars vitio afficiatur; alioum enim Uterus evadat oportet adinstar instrumenti musci habentis unam, vel plures madidas, aut falsas fides, quæ, etsi perita manu tententur, dissonum tamen edunt sonum.

Uteri itaque machina movetur vi cujusvis motus succussionum, contractionum, & distractionum superadditarum, quas eliciunt tam partes proximæ, quam remotæ; quarum aliæ & aliæ sensu, motuque præditæ dum sentiunt, & moventur, mille contractionibus, distractionibus, & pressionibus naturalibus urgent, premunt, & movent villos Uteri; atque ad novum contactum, novamque coherentiam ducunt illorum moleculas, & ab eadem illas retrahunt, ac iterum in eandem restituunt; nam particulæ altruentes quicquid mobile, vel sensibile est in corpore, sive hoc sit Utero proximum, sive remotum, formam vestis emulantur, cienturque vi motus liquidorum lustrantium nervos, musculos, aut villos contractiles quacumque confertos, & per Uterum diffusos; quare quod illis est vividior sensus, & motus, eò præstantior sit vis mobilis, atque sensibilis etiam in Utero.

Utilitas autem succussionum, seu contractionum, aut distractionum sita est in motu ipso contra-

C

cio.

tionum, distractionum, pressionum, &c., ita enim ea confluunt intra partes sensibiles, & mobiles, quæ excitant motum, & vim novi contactus; quinimò quæcumque continentur, exprimuntur, separantur, atque extra illas amandantur: quare per memoratas succussiones explicantur involuta filamenta, laxantur, solvuntur, vasa pervia quandoque impervia fiunt, ducunturque tum extra vasa, cum extraminimarum particularum inanitates ea omnia inutilia, quæ facile expelli possunt; hæc autem in qualibet ætate, corporis habitu, ac temperie citius, vel tardius peragunt, prout majus, vel minus est fœdus mixtorum, vel quatenus plùs, aut minùs scatet feminibus ignis, aut consimilibus particulis activis.

Verùm cum in nulla fibra, membrana, aut cedentis filamenti minima parte detur superficierum exacta lenitas, hinc fit, ut moleculæ sese tangentes constituent inter latentes asperitates sinulos quosdam, quibus continetur aliquod fluidum facilè mobile, quod est in causa, tempore præsertim bonæ valetudinis, ut filamenta, tiliæ, atque eorum patiunculæ madescant, cedant, flectantur, uno verbo promptiores evadant motibus, ac secretionibus. Evenit etiam interdum, ut solida mutant aliquantulùm cohæSIONem, eorumque superficies fiat consueto asperior; ac sinuli memorati plùs æquo repleantur lymphæ, aliove humore alluente, simulque infarciante machinulas solidas glandularum viscerum, imò villorum omnium; cujus rei causa majores sunt laxitates, majores in dies sinuli, ideoque magis inficiuntur vitiosa labe fibræ, ac villi, & quod rei caput est,

ad

ad invicem tiliæ , fasciculi nervorum , fibrarum , & vasorum tenduntur , ac premuntur ultra naturæ leges,occluduntur eorum hiatus, languescunt motus, infirmantur solida , permutant figuram, meatus, vires, & resistentias ; fluida pariter nimia feri sorde inquinantur, spiritus diluti evadunt, vel coercentur, aut resolvuntur , nec ulterius aptè regenerantur : quare organa indebitè lustrantur , nec vires humorum resistentiis proportionales exercent , ac proinde humores naturali impetu, atque pressione destituti, puriorisque lucis seminibus , vel saltem eorum debita copia carentes mixtiones , ac secretiones naturales non fortiuntur.

Si igitur deficient Mensium depositiones, dicendum totius fabricæ conjugium , & præsertim Uteri , universam arteriarum , atque venarum armoniam non esse illius unionis, ac virtutis, qua superare possit resistentias , ac impedimenta occursum fluidorum; neque à contractionibus , pressionibus , aliisque motibus villorum constituentium membranas diversorum vasorum atteri posse, separari, atque detrudi fluidum inutile; quod eò etiam faciliùs contingit, quia suapte natura arteriarum propagationes quo magis à suo principio remouentur, eò magis semper magisque angustæ fiunt, ideoque sanguis per ipsas excurrrens ab ampliori orificio versus angustius faciliè præpeditur ; Venæ autem etsi contrario modo sese habeant , hoc est, fluxus sanguinis sit per ipsas ab exilioribus canaliculis versùs patentiora vasa , nihilominus in ejus cursu moleculæ ipsum constituentes tum in mutuo occur-

su sese invicem sistant, tum in contactu membranarum, ac propterea vasorum omnium oscilla non satis aperiuntur.

Verùm enimverò si liquida supponantur viscida, singulæ tunc eorum particulæ non modò plurimum hærent mutuo contactui; verùm etiam membranis affluentibus Uteri canales, quorum emissaria fiunt angustissima, vel prorsùs occluduntur, quia liquidum hoc divellitur longè difficiliùs à membranis, quàm liquidum non viscidum: vis igitur occlusionis non oritur solùm, ut censent multi, à membranarum pressione, vel à superaffluentibus humoribus, sed magis etiam à momento lentoris, quo fluidæ molecule in membranis insident, momentum exuperante, quo solidæ machinulæ illum expellere adnituntur.

Vis autem fluxus nimii fluidi, excurrentis per vasa, tanta non est, ut superare possit resistantiam vigentem in singulis particulis cujuscunque arteriæ; quare fluidum ipsum extrorsum urget latera vasorum, eorumque fibras, quæ proindè nequeunt premere humores per totam longitudinem, eorumque ramulos semper angustiores: si ergo minùs quàm decet, moventur humores per Uteri canales, magis gravabunt membranas, eorum molecule mutuo irretientur, adhærebunt fibris, quandoque acescent, lentescunt, vertentur in tartarum; ac propterea Uteri vasa, atque interdum etiam viscerum contaminentur oportet adinstar dolii vino, acetove pleni, à quo acredo, tartarum, ejusque crustulæ tolli non possunt, nisi totum acetum effundatur, ejicianturque vini fæces

ces, vel sedimenta, tam in fundo vasis, quàm in lateribus, & ligni poris subsidentia. Pari ratione nisi à naturali fluxu abradantur humores, qui concreverunt, nisi à spirituum vi fibras movente adedò urgeantur, premantur, ac idcirco aptè incidantur fluidorum duræ lentæ & molles particulæ, nisi à momento villorum contractilium superetur cohesio, & quælibet resistentia viscerum humoris adhærentis membranis, fluxumque præpedientis, vasa tunc per Uterum, atque viscera serpentia salutis leges non servabunt. Ex iis qui non est consilii impotens clarè intelligit, majus esse aliquandò per Uterum, per viscera, imò per universa vasa momentum diffusus liquidorum momento, quo canales repletioni resistunt; & è contra intelligit, momentum interdum, quo canales repletioni resistunt, minus esse momento diffusus liquidorum; & tunc præpedita humorum secretio vel ad nervorum succos æstuant, & nimis agitato, vel nimis sopito, aut alterius cujuslibet necessariz conditionis expertes attinet, vel ad alios humores remotos à nativa indole sive ad partes solidas nimis irritatus extra propriam cohesionem sitas, vel quomodocunque vitiosa labe affectas, ut ex causis exterioribus mox explicandis clariùs patebit.

Istæ namque, ut initio quoque indicavi, recensentur varia victus ratio, aut frigidorum usus, sive cujusvis rei humidæ, & frigidæ contrectatio, cum hæc aliis copiosam, aliis prexiguam purgationem exhibeant, vel aptum, & convenientem purgationis modum, qui naturæ, & vitæ generi est consentaneus, depravant, permutant, & quandoque etiam prorsus

*Improbæ
victus ratio,
& contrec-
tatio fri-
gidæ hunc
morbum
inducunt.*

abo-

abolentur : ne autem obscuritatem pariat rei expositio, sciendum causas exteriores memoratas, frigida nimirum, & humida, premere, laxare, & irritare non parùm papillas nervorum, & in eorum propaginibus tremorem incutere; cuius vi necessaria motus causa ea, qua priùs ratione, non communicatur fibris totius fabricæ, atque Uteri contexturæ, ad quam non secus ac ad alia organa propagantur innumeri nervorum ductus deferentes vim, ac facultatem motus, & sensus. Quare sive mergatur corpus in aqua frigida, sive extremitatum una, aut alia pars diu in illa detineatur, aut quomodocunque frigidum contrectetur, sanè vi hujus contactus molesti ita penetratur, agitur, irritaturque nervorum substantia, ut lympa circa nervos effluens consistat, spiritus motu tremulo diffundatur, seu potiùs inordinate explodatur à cerebro ad partes; ideoque omnis fibra etiam ad Uterum pertinens adeò madescit, ut priùs laxetur, tendatur, ac veluti constringatur, atque concutiat; ut singuli nasorum villi sic laxi, madidi, tensi, constricti, & concussi quadam veluti paralyfi corripiantur, cuius vitio ignis solidis, & fluidis circumfusus nec in auras abit, & sed intus delitescit, & humores nec impetum naturalem nec secretionem conservantur; nam impervium evadit corpus Uteri, ejus meatus constringuntur, contractiones, distractiones, pressiones, & cæteri motus, quibus ipsum fruebatur, deperduntur, & hinc oritur Mensium Suppressio. Nec hujus rei veritas negari potest, cum facultas motrix diversas separationes persolvat, quia variis utitur organis, & peculiaris

rem fortiuntur agendi vim , quemadmodum idem fluxus rapidi fluminis , ope diversarum machinarum , modò triticum conterit , modò secat marmora , & ligna , modò malleis contundit metalla , modò demum organis hydraulicis armonicum concentum edit ; hac eadem ferè arte spiritus , sive succus nervorum , alixque ignis particulæ degentes in sanguine adinstar torrentis lustrant , percutiunt varia vi totum corpus , urgent , penetrantque Uteri fibras , earumque moleculas diversimodè movent . Quare hic humores cientur , hìc premuntur , illic deteruntur , illic separantur , &c. , quia ibi fibræ elevantur , tenduntur , alibi deprimuntur , & oscillant ; idcirco humores inutiles , cum varias partes occupent , variè separantur , & quasi diverso prælo exprimuntur , & per propria emissaria eliminantur . At ne recedere videar à suscepta similitudine , si aquæ fluminis sensim decedant , nec tantum impetus , & percussionis , quantum opus est rotis , aliis instrumentis machinæ impertiant , aut rotæ ipsæ , aliave instrumenta non satis apta , ac perfectæ sint , tunc eorum operationes ritè non peraguntur ; permutato igitur humorum impetu , figura , & sustantia , lævisque fibris , & villis vires languescunt , dissoni fiunt motus , humores nec separantur , nec depellentur , ideoque partes solidæ vitiosa labe inquinantur : si autem diu vigeat tempestas frigida , & humida , Mulierumque corpora sint naturaliter laxæ contexturæ , mollis , & modicæ resistentiæ adinstar chartæ bibulæ , spongix , aut telæ gossypinæ , citissimè humiditatem exugunt , atque combibunt ; ac proindè recedunt à debita vi hu-

*Frigida
temperies,
& humida
laxa contextura.*

mo-

mores premente, urgente, ac separante, quod non ita facile contingit in Mulieribus vividis particulis scatentibus, ac debita firmitudine, & fulcimento fibrarum præditis; quæ in universa vasorum constructione servant unionem, consensum, vires, & resistentias respondentes aeris mutationibus; ac propterea tam fluida, quàm solida, sine læsione, secretionis opus aptè moliri queunt.

Aer frigidus.

Aer interdum extremè frigidus cum externas nervorum papillas, aliasque fibras tendat, gravet, & plùs justo contrahat, earumque internas particulas, aut quasi torpore sopitas, aut gelu constrictas reddat; tunc motus parietum languidi evadunt, & aeris spiræ magis graves, & tensæ exercent vim, & conatum supra vim, & resistentiam solidi, & fluidi; quare ignis in partibus, & humoribus circumfusus si prorsus non exstinguitur, saltem delitescit, ac veluti in vinculis adedè detinetur, ut præpediat villorum machinulas, ne agant in fluida inutilia, tam pro eorum separatione, quàm pro eorum ejectione. Quemadmodum igitur aeris frigiditas potest in thermometro spiritum vini ad plures gradus deprimere, & contipare, ita poterit aer adedè alligare, & premere sanguinem, atque alia liquida ut constringantur, & sibi mutuò adhærescant, longèque absint à nativa vi, & figura, imò à consueta illa elevatione, ad quam facilliter attolli solent; quod si fiat, aptè humores non fluent, & præpeditur debita separatio spirituum, quorum jactura nequibunt fulciri villi; idedèque Uterus carebit debita vi, cujus defectu propterea vasa concident, & humores circum-

cumfusi, frigoreque correpti torpescunt.

Verum in' satis raræ, mollisque texturæ Mulieribus humorum tenuitate, calidaque temperie præditis, si interdum menses, & præsertim in æstu penitus non cessant, saltem plùs, vel minùs universæ fibræ, ac villi naturalem unionem, vires, ac resisten-
tiam amittunt; sive veriùs prout magis, aut minùs rarescunt, aut laxantur adinstar substantiæ sebaceæ, atque cereæ, cujus componentia, etsi mutud impli-
centur, arctèque involvantur, ob incursum tamen igniculorum cedunt, flectuntur & colliquescent; sic fibræ, ac Mulierum villi hujus raræ compaginis
laxantur, imò vi ignis in aere circumfusi multùm absumitur lymphæ, & quandoque resolvitur mensium
materies, aut debita pressio vi, atque vehiculo privatur, vel coangustatis glandularum, & viscerum vasculis, sive Uteri, ac vaginæ emissariis, in memoratarum partium sinulis arefcit.

Contrarium verò accidit, ut monet *Hip. 3. aphor. Naturarum hæc quidem ad æstatem, hæc verò ad hyemem benè, malève se habent*; cum in hyeme, imò in vere, atque etiam autumnno transpiratio moderetur & laxa corporis compago ad suum terminum restituitur; tunc ignis liquidis interspersus nec plùs justò rarefcit, nec diffunditur, ideoque aquæ, vel lymphæ substantiam non dissipat, sed aptè commiscetur, ac implicatur universis solidis, & fluidis, quorum vires si, uti decet, adinvicem respondeant, per viam Uteri supervacanea naturaliter eliminant.

Quod pariter contingit, si declinante ætate re-

D

pri-

*Ætas de-
clinans.*

primitur vitæ fervor, ignisque sanguini permixtus, aliaque activa liquida imminuuntur; tunc enim purgatio Uteri fit parcior, rarior, & inæqualis, quàm natura, temperies, corporis habitus, & victus ratio postulant. Nam superstes ignis, aliaque vividæ particulæ ejus naturam æmulantes satis agere non possunt, cum præsertim fibræ non ita faciliè flecti queant, quia sunt magis duræ, siccæ exsæ, laxæ, & solutæ, idèdque prioribus destitutæ contrahendi, & distrahendi viribus, vel apta copia liquidorum, quæ debitè non regenerantur, & naturalibus velocitatibus non fruuntur, aut villos rectè non illustrent, nec reparant, neque à spiritibus ritè urgentur, neque sunt prædita ea mixtione, figura, quantitate, aliisque conditionibus, quæ necessariæ sunt ad inutilium dejectionem.

*Ocium, &
nimia quie-
s.*

Non parùm autem liquidorum separationi obfunt ocium, vel nimia quies; tunc enim sanguis congruam mixtionem, temperiem, figuram, occurfus, & impetum non sortitur, nequè contactuum mutationem, quæ cribris partium, & partium moleculis est consentanea; in nulla etenim parte corporis ex adventu novi humoris ea, quæ par est, absolvitur fluidorum comminutio; nec ea, quæ satis est, exeritur contrahendi, & distraendi vis, nec debita effluviolum quantitas depellitur, nec congruus motus usque ad extrema vasorum molitur; propterea-que in eorum per Uterum propagationibus humorum moleculæ proportionè debita non cientur, nec certa ratione copulantur, aut disjunguntur in singulis minimis vasculis juxta figuram, virtutisque mo-
men-

mentum villis, ac fibris mobilibus impressum, aut juxta naturalem pressionem, contractionem, ac distractionem singulis partibus communicatam, hinc planè constat naturam moliri, & consequi secretiones ope vasorum vim facientium in contentos humores, ut debitus absolvi possit illorum exitus; sed in nimio ocio pressiones, confricationes, vires, & resistentiæ, quæ necessariæ sunt ad hoc, ut per Uterum inutilia pellantur, non satis exeruntur; in hac etenim inertia fibræ æquo segniores factæ non urgent, nec aptè agunt in fluida, nec fluida in illas; undè nec defecantur dicta fluida, nec materiam idoneam regenerationi spirituum suppeditant, quorum quantitate diluta, diminuta, vel facta impura depravetur oportet illustratio villorum inservientium motibus totius corporis; undè extenuantur vires, & resistentiæ, laxantur filamenta, onerantur humorum sarcina, & removentur à mutuo contactu particulæ ea constituentes.

Læditur Uterus, cum diu premuntur illius fibræ, tunc enim præpeditur in minimis ejus vasculis motus liquidorum, turgescunt vasa, laxatur eorum unio, nec sequitur recta spirituum diffusio; nam quemadmodum Mulieres, quæ in vinculis multùm detinentur, aut vehuntur continua sessione in navicula, aut lectica, lassitudinem, & languorem persentiunt in fibris musculorum gluteorum, quorum villi ad instar pulvinarium comprimuntur, atque imbuuntur sanguine; ita si Uterus diu sessione circumprimatur, tam in ejus spongiosa substantia, quàm in minimis vasculis, ac fibrarum interjectis spa-

tiolis stabulantur humores, adeoque præpediuntur onere totius incumbentis corporis, ut inutilia per Uterum aptè deponi nequeant.

*Nimia
Vigilia.*

In vigilia autem nimia, cum corpora exercent innumeros motus, contrahantur oportet villi omnes, quorum nexus, vires, & resistentiæ post datum tempus à debita proportionem recedere incipiunt, eorumque substantia paulatim dissolvitur, & quodammodo destruitur; nam vires, quæ assidue exercentur, vigent in nervis, atque spiritibus, & ab aliis hujus indolis particulis emanant, earumque fluxu, & refluxu, disflusione, missione, atque illustratione nimis repetita resolvuntur, & disperduntur, ex quo fit, ut modica, quæ remanent activa semina, solidis, & fluidis intermixta, tam languidè cieant tilias fibrarum, & villorum, ut vasa singula, & præsertim Uteri, quasi distracta, & soluta invicem concidant; atque idcirco juxta diversam corporum contexturam plùs, vel minùs imminuantur, infirmentur, ac præpediantur contractiones superadditæ, pressiones, & circumpressiones, quæ necessariæ sunt ad fluxum liquidorum, ac proinde ad munia secretionis obeunda.

*Cura, me-
reres, &
timores.*

Curæ pariter, mærores, & timores vitiant motum liquidi nervorum, eique talem labem inferunt, ut illius particulæ figuram, coherrentiam machinularum, agendi vim, atque illustrandi modum valetudini debitum non servant; nam succus ille per nervos fluens, à corticalibus glandulis emanans, versùs partes aptè non derivatur, nec à partibus ipsis versùs cerebrum refluit eo, quo expedit fluxu, nec mun-

munit singulas fibras ea diffusionē, eoque contactu, quo necesse est; siue igitur necessariō, siue voluntariē fluat, elutriari debet ea vi, quā à glandulis urgetur, atque exprimitur; verū si necessariarū pressiones, quā oriuntur à contractionibus, distractionibus, circumpressionibus, &c. arteriarum, venarum, aliorumque vasorum astringentium duram, & pia materem, obsidentium cerebrum, spinalem medullam, & nervos omnes, quod fuerint crebriores, tardiores, vel infirmiores, erunt etiam quod crebriores, seigniores, & imbecilliores motus spirituum, sanguinis, & partium, siue villorum omnium. Si itaque hæc nimia motuum tarditas, vel celeritas infert laxitatem, tensionem, tremorem, concussionem, & jacturam partibus solidis, debet etiam violare, & vitiosam labem communicare fluidis, quā quod citius, vel tardius juxta ætatem, sexum, temperiem, ac animi angorem derivantur ad partes omnes, siue determinata coherentia, motu, quantitate, proportionē, & figuræ aptitudine separationi consentanea.

In Mulieribus itaque timore, aut melancholia affectis species ab objectis sensibilibus profectæ ritè in organis non excipiuntur, nec versùs cerebrum cum debito spirituum refluxu feruntur, nec ita mutuo complectuntur, neque nervos, per quos excurrunt, ita tangunt, nec tali impetu imprimuntur, ut consueta munera persolvant: & quia nervorum succus, qui progignitur, est ejusdem naturæ cum sanguine, cujus substantia si sale, sulphure, aut lymphâ acri, & erodente, vel aliis particulis confimilibus

sca-

fcateat, tunc memoratus fuccus ob diuturnum mæ-
roris & timoris affectum fatis humoribus non con-
venit, nec partibus respondet, quia in nervis, & in
contentis humoribus tremulum quendam motum
gignit, eumque undatim, sed inæqualiter, ita pro-
pagat fibris universis, ut si non omnino sensationem,
& motum impediat, saltem depravet, hæbetet, at-
que infirmet coctiones, liquidorum mixtiones, ac
eorundem separationes; imò inanitatum omnium
figuram permutet, tantumque irritationis singulis fi-
lamentis incuriat, quantum necesse est, ut nervi, ac
villorum protensiones tremere incipiant, rigescant,
& fluentes humores retardent, ac præpediant, ne
aptè eliminentur.

*Vascul. ple.
nitudo.*

In qualibet vasorum nimia plenitudine fibræ,
ac singuli villi adipe, & sanguine imbuti, aliisque li-
quoribus plüs æquò referti necessariò laxantur,
illisque implicata vasa immodicè constringuntur, ac
ita opplentur, atque turgescunt, ut congruè am-
pliùs non contrahantur, & distrahantur. Quare si
tota Mulierum fabrica plüs, vel minüs obstruatur,
ac superflua stipetur humorum copia, si proluatur
in modum spongiæ madidæ, vel membranæ Uteri,
ac vasa per illum serpentiæ onerentur, & tumeant
adinftar conditi corii in officinis Coriarorum; si de-
nique viscera, vel Uterus, aut aliqua alia pars se-
parationibus destinata incidat in plenitudinem, vel
laxitatem, plüs, vel minüs operationes vitientur
oportet, quia vasa Mulierum aptè inter se cohz-
rentia simul non conspirant, nec invicem aded
consentiunt, ut humores consueto impetu fluant,
agant,

agant, & patiantur, ac partes spiritu perlustrantur, agententque fluida pro debito exitu inutilium per Uterum.

Defectu similiter pabuli, vel ope cujuscumque immoderate evacuationis, procedentis etiam à labore improbo, fit *Suppressio Mensium*, quia resolvitur, & absumitur certa, ac necessaria liquidorum quantitas, quæ respondere solet spiritibus, humoribus, & partibus; tunc enim sanguis, spiritus, seu succus nervorum ob propriam penuriam languidè, & tardè intra fibras cordis, aliorumque musculorum instillantur, ac idcirco necessariae, voluntariae, & superadditæ contractiones illas vix eliciunt, quæ ducere, & urgere solent humores per vasa, eos fecernere, atque depromere. Quare si Mulierum corpora consuetum æquilibrium, & primas vires, imò materiam illas producentem amiserint, necessariiò fluida cuncta permutabunt contactum, agendi vim, uno verbo integram mixtionem; ac proinde solidarum partium machinulæ plus, vel minus inanes, tabidæ, debitoque succo expertes fient, vel à naturali cohærentia, coalitu, ac statuto termino recedent, & solventur prout magis, vel minus mutuo laxantur, liquefcunt, emaciantur, & arent; imò prout magis, aut minus supra tolerantiam, & resistentiam evacuantur, magis, vel minus menses amittunt. Verùm si immodica transpiratione Mulierum corpus, lympa, sero, vel adipe, aliisque effluviis, tum ab organis, cum à sanguine prodentibus adeò destituatur, ut humorum mixtio, ac idonea quantitas nimis imminuatur, vel interturbetur, seu quod

*Evacuatio
immodica.*

in

*Transpira-
tio immo-
derata.*

in idem recidit, congruenti prius vacet figura, dulcedine, impetu, coherencia, ac proportionem, simulque sese invicem abradant minimæ moleculæ astruentes organa; proindeque immodicè raræ, & perviæ fiant, laxentur, connisum permutent, priventurque necessario humore lymphatico, oleoso, vel alterius indolis, ope cuiusvis dissoni motus, aut violatæ relationis, sive inordinati contactus fluidi cum solido, & solidi cum fluido; & præsertim vi intemperati ignis citius, quàm par est, penetrantis, solventis, ac quodammodo comburentis, atque in tenues auras resolventis fœdus mixtorum, tunc particulæ solidæ arefcunt, abbreviantur, ac ferè coriaceæ ita evadunt, ut expeditè contrahi, & dtrahi nequeant; quare tam vasa Uteri, quàm viscerum, fibræ, nempe villi, & membranæ sic exesæ, tanta jactura affectæ debira vi destituuntur, premendi scilicet, urgendi, edque ducendi superstitēs humores, quò naturæ necessitas eos vocat; Glandulæ pariter carent nativa vi, & usu separandi, necnon pellendi inutilia per earum emissaria, vel materiæ contrahentis villos, vel debitæ quantitatis liquidorum vitio, vel indigentia congruæ unionis solidorum, vel ob plura, aut omnia simul exarata impedimenta. Perspectissimum porrò est rerum etiam imperitis fluminis alveum à summo ad imum usque exsiccare, quotiescumque in alium alveum derivatur aqua, vel in planitiem, aut declivem locum liberè fluit: rem magis evincit pabuli carentia, vel immodica evacuatio, quæ dissipat, absumitque certam liquidorum quantitatem, quæ prius respondebat
spi-

spiritibus, humoribus, & partibus, viribus, ac resistentiis, nutritioni, atque secretioni; qua de re Uterus licet in ætate juvenili, etiamsi immodicis evacuationibus corpus eliquetur, statim suos flores, viresque consuetas omninò non amittat, paulatim tamen deficient, vel non satis regenerantur spiritus; non eadem planè in tota fabrica, nec in Utero deprehenditur particularum fluidorum vis, atque solidorum textura, nec idem calor opportunam conservat incolumis temperiei materiam, nec æquè agit uti priùs, ac propterea Mulier consuetis viribus destituatur necesse est. Tunc autem profectò parum illud utilis, vel inutilis materiei, quod remanet, inertia, lentore, ac tartaro scatens adhærescit vasculis, ac veluti torpore sopitum congelascit; ex quo fit, ut indies magis depraventur solidæ, & fluidæ particulæ, quæ si prorsus non deperdunt ignis moleculas, ea saltem, qua priùs gaudebant, igniculorum frequentia carent; ideoque debitas confricationes, contractiones, & distractiones, ac proinde congruas Mensium secretiones amittunt.

Referre hic possem odores gratos, & ingratos, tetros, ac malignos, qui per nares ad cerebrum perducti vires in quibusdam Mulieribus variè prosternunt, & languidas pulsationes in corde, ac ductibus sanguinis producant; nam odora effluvia in aliquibus Mulieribus, & fumi graveolentes in aliis per nares insinuati nervos mammillares titillant, penetrant, & concutiunt cerebrum universum, & hinc per nervos celerrimè ad cor, eorum affectio communicatur; ideoque spiritus, seu nervorum

Odores grati, atq. ingrati.

E

suc-

succus in fugam concitus motum dissonum elicit, sensimque labem acquirit, ac intemperiem, quæ in solidis cunctis, etiam ad Uterum spectantibus agitationes, tremores, & inordinatas concussiones parit; quare tardè, languidè, & inæqualiter in illas instillatur memoratus nervorum succus, ac propterea intercipiuntur contractiones, distractiones, alique motus, qui ad inutilia depellenda censentur necessarii.

*Cum morbus
exoritur à la-
xisudine, et
nimio calo-
re.*

Nec sufficit novisse pro Mensium Suppressione, quæ progignuntur à causis externis, Mulieres namque divexantur quoque à causis internis, ut contingit, cum laborant totius corporis lassitudine; quæ interdum pendet ab immoderati ignis particulis, quæ humores naturaliter fluxiles nimis sollicitant, cum jam à vinculis prorsus solutæ luxurient, & concitent totum solidum, & fluidum, imò pervadant, perturbent, illudque molestè penetrent, ac reddant ad modum ceræ colliquatæ; ac proinde si non omninò machinulas exurant, saltem elimant, abradunt, absorbent, exsiccant, atque in auras abire faciunt multum necessarii humoris congruentis tam motui machinularum, quàm circulationi, & secretioni inutilium. Rem hanc illustrat lignum quantumvis viride cum in magnum injicitur incendium, illius enim substantia à nulla extremitatum humorem evomit, quia ingens igniculorum vis, & occurfus illius compaginem citissimè dissolvit, penetrat, discindit, & humores in ejus substantia dispersos absorbit, vel resolvit: pari igitur ratione, ignis particulæ humoribus contentæ, vel organis im-

implicatæ, si minùs æstuent, certè absumunt multum spiritus, sanguinis, feri, atque lymphæ inservientis viribus, & motibus solidorum, & fluidorum; quæ cum destituantur his omnibus, patet jam fibras, & villos, adinstar corii, inflexiles fieri, ac quodam veluti glutine consolidari, nec spiritu illustrari, uti priùs, ac propterea concidere, & privari ea vi, quæ ad peragendas secretiones est necessaria.

Deficiunt item vires in Mensium Suppressione, vel quodd spiritus purè non regenerantur, vel quodd geniti sædantur, atque absumuntur, vel quodd humores non sunt satis diluti, aut sunt plùs æquo lymphæ commixti, vel nimis consistentes, & copiosi, aut destituti debito igne, sive eodem nimis referti, *Virium defectus.* vel denique quia fabricam infarciunt, & vitiant, vel incrustant canales sanguinis, aeris, vel nervorum. Potest namque unio minimorum dicta vasa componentium aut plùs, aut minùs æquo laxari, ideoque plùs, aut minùs diluta humorum substantia, variisque sordibus inquinata allui, & sædari; ut sæpè observatur in Uteri glandulis, quæ cum sint officinæ naturæ friabiles, & raræ texturæ, in quibus perficitur opus secretionis, facillè stipantur impuris humoribus, qui modò faceffunt in tartarum, & adhærent partibus lateritiis vasorum; modò urgent extrorsùm, & fibras laxant, modò concrefcunt, & fibras tendunt, obstruant oscilla, & adeò variè lædunt organa, ut nequeant vires suas exerere. Potest itaque unio organorum multùm solvi, vel arctiori, quàm decet, sædere, ac nisu adhærere, & in uno viscere, aut in omnibus obstrui, & contami-

nari, tabescere, & exsiccare; imò præpediri potest omnis machina, ne ritè perfolvat contractiones, distractiones, & pressiones congruentes rei menstruz.

Verùm enimverò si memorata semina ignis fero, aut lymphæ alluantur, vel vinculis cohercita, & implicata retundantur, aded ut spiritus inquinentur, & humores fiant nimis inertes; tunc motus in fibris, & humoribus languescunt, tunc cribra ad effluvia excipienda, & humores percolandos idonea concidunt, & redduntur inepta ad consueta munia perfolvenda; tunc, inquam, vires, & partium Uteri figuræ, atque pori quantitati lentescentium liquidorum, eorumque figuris non aptè respondent, nec benè humores spiritibus, & partibus congruunt, sed humores varias corporis partes, quibus adhærent, ibique in modum tumoris quandoque concresecunt, ita tendunt, vel scabra figura, aculeis acutissimis, & acrimonia, qua scatent, erodunt, & irritant nervosas expansiones, præsertim sexti paris, in lumbis, scapulis, & capite, ut modò nimis tensæ, modò nimis laxæ evadant, ac proinde excitent gravitates, & dolores in capite, pondus, aut debilitatem in lumbis, atque in scapulis.

*Contaminatio spiritus
& humorum
inertia.*

*Canalium
obstructio
& nervorum
irritatio.*

Cum autem Mensium interceptio omnium ferè canaliculorum obstructionem, & nervorum non levem pariat irritationem, cujus causa nervorum fibræ, & succi spirituosi in earum spongiosa medulla existentes majorem, aut minorem sensum doloris inducunt, prout irregulari, ac perturbato motu plùs, vel minùs agitantur, quo tempore commu-

nicant

nicant cerebro, singulisque ejus protensionibus tremorem, qui in ventriculo convulsivam illam passionem elicit, quæ nausea, aut vomitus appellatur, hinc mirum non est salinas, & acidas particulas ibidem retentas, quæ ventriculi membranas pungunt, evomi, & tamen quietem ventriculo non afferre, quia continua est, & semper perturbata spirituum disflatio à cerebro ad Uterum, ad ventriculum, &c. ; imò quia emanare solet ab humorum congesta colluvie, ac veluti quodam pungente, & variè infestante Uterum, & nervos, ex eo fit, ut ventriculus memorata irritatione afficiatur.

Pro temperamentorum itaque diversitate urinas modò crassas, modò turbidas, rubicundas, aquosas, & quandoque etiam nigricantes eliminant laborantes Mensium Suppressione; nam crassa minùs *varia eliminantur Urina.* liquidi continet, vel quia liquidum illud aliò abit, vel quia fluida, ex quibus urina separatur, sunt lenta, & viscida, aut dissolvente igne parum referta, ideoque lotium, quod secernitur, est crassum, & partibus magis cohærens.

Turbida autem magnam præferre videtur quantitatem materie crassæ, & valde agitatur, proindeque sollicitantis, atque leviter laxantis vasa renum, in quibus non ritè, imò etiam aliquandò molestè solvitur. Rubicundæ itidem, sive cruentæ urinæ vel emergunt à sanguine parùm sero diluto, ideoque igne, & sale cumulado, cujus particulæ tartaro, & aliis crassis moleculis intermixtæ hunc colorem impertiunt lotio; vel pendent dictæ urinæ à magna humorum congeriæ urgente, & laxante vaforum

te-

texturam, per quam sine debita separatione labuntur. At nigra si deponatur urina, arguit maximam copiam adulti, & soluti tartari, simulque minimam aquæ, vel feri quantitatem; cum reliquæ horum liquidorum partes aut vi morbi jam sint absumptæ, aut congruè in circuitu non commiscentur.

*Urina a
quosa.*

Urinæ demum aquosæ, quæ sunt magis communes in hoc morbi genere, particulis carent crassioribus, cum ritè adhæreant vasorum lateribus; ac propterea non comminuantur, nec conformentur vasculorum, & viscerum cribris pro exitu, quia difficillimè moventur humores intra glandulas, & difficillimè solvuntur; imò cruditate, & lento motu, quo pollent, earumdem glandularum fibras semper magis, magisque infirmant, & obstruunt.

Cum corporis Mulierum fabrica sit nexus innumerabilium organorum, inservientium non tantùm Animæ functionibus, verùm etiam mixtioni, & secretioni utilium, & inutilium, facillè est percipere, tempore Suppressionis non tam Uteri machinam, quàm totius corporis infici, & laxari; ideoque sanguinem languidè, ac valdè deformatum reduci ad cor, ad pulmones, & ad cerebrum, ac propterea ineptum esse nutritioni, depurationi, atque regenerationi spirituum; qui idcirco nequeunt vividè, & expedite illustrare, contrahere, & distrahere villos astringentes vasa aeris, & sanguinis, unaque fluere & refluere per furculos nervorum; quare aggregatio diversorum corpusculorum fluida componentium exactè commisceri nequit, & congruis motibus agitari in pulmonibus, & sub eorumdem pressionum

præ-

prejio urgeri, ritèque solvi, & multò minùs in visceribus, in quibus vi moventur fibrę glandularum, undè tardè nimis transit, & elutriatur sanguis per subtilissimas fistulas pulmonum, & viscerum; *Difficilis respiratio.* tarda-que nimis, & quandoque nimis brevis, & inæqualis est aeris inspiratio, ac respiratio, quia parva, & prava est instillatio, languidus spirituum motus, unaque inæqualis, & nullius momenti diffusio, & contactus molecularum vires exercentium; undè cum vasa pulmonum Mulierum Suppressione laborantium nimis tendantur, & tardis, ac diminutis exonerationibus afficiantur, Mulieres ipsæ anhelitu quadam præpedita respiratione torqueantur. necesse est.

Quoties in aliqua Mensium carentia perpendo palpebrarum, & oculorum rubram tumescientiam, toties conspicio tardum liquidorum motum, eorundem minimas partes malè intermixtas, lymphâ plûs æquo dilutas, easque ferè stagnantes in fistulis subtilissimis, in spongiis, ac stillicidiis minimarum glandularum, quarum vascula ob texturæ raritatem magis laxantur; ideoque cribra, ac infundibula non consistunt, sed concidunt, atque propterea figuris molecularum fluidarum non congruunt; nec istæ vicissim ritè aptantur figuris vasculorum, & porulorum, per quos transire deberent; quare memorata fluida cuneis duris, & acutis, quibus abundè scatent, elimant, & dilacerant poros, & meatus cujuscunque mollis, ac fragilis villi, & fibræ astruentis glomerem glandularum; imò liquida ipsa non satis evadunt lubrica, sed mutuo contactu coha-

Rubra tumescencia oculorum.

halescunt adinstar glutinis, adeoque ita vinciuntur in vasculis jam laxis, ut egrè admodum divelli, ac separari queant. Tam diù autem Mulieres hoc symptomate vexantur, quamdiu torquentur Suppressione, & quandoque etiam usque ad extremum vitæ terminum.

Nimirum interdum spiritibus impetum imprimunt emanationes Mensium, quæ certè naturæ ordinem intervertunt, cum eorum materies ita stimulet partes singulas sensu præditas, ad quas nervorum stamina pertingunt; ut hæc succutiantur, atque eorum liquidum crebriùs fluere cogatur ad cor, atque arterias, & ab iis item fiat refluxus velocior, quàm par est, versus cerebrum. Necessarius est igitur influxus spirituum animalium per nervum cardiacum, atque adeò necessarius, ut pro varia ratione, qua mutatur, mutetur & stimulus doloris, imò ob retenta inutilia, quorum congeries efficit, ut spiritus citiùs, vel tardiùs permeent per cor, & frequentiore, vel rariore, pulsus eliciant. Quare si adaugeatur villorum momentum, necessariò intra datum tempus per tubulos nervorum, & præsertim per cardiacos fluet major ac magis concitata, quàm decet succi nervorum copia; & quo erit velocior, eò citius multiplicabuntur cordis contractiones: quoties ergò multiplicabuntur liberiores particulæ nervorum succum constituentes, & solutæ magis fient, toties momentum adaugebunt, & cor validiùs, ac frequentius movebunt; si verò imminuatur eorum spirituum momentum, necessariò per cardiacos fluet minor, atque ineptior succi nervorum copia; idèdque lan-

Causa majoris, vel minoris motus cordis.

languescent cordis contractiones, quarum causa sanguis mutabit missionem, impetum, temperiem, figuram, corpusque debita carebit perspiratione; cum jam interstitia machinularum evaserint oppleta, minùsque idonea ad exitum; & quod rei caput est, succus nervorum non satis regenerabitur, vel nimis dilutus fiet, ac vi nativa magis, vel minùs privabitur, quatenus magis, vel minùs luxuriabunt retentæ fæces, vel magis, ac minùs degeneres fient partes liquidorum, quæ debent solidum, ac fluidum instaurare. Tunc suppressa colluvies adedò filamenta cuncta laxabit, prolvēt, ac villorum semina obsepiet, ut indurescant, & quasi saburra, scoebe, & scoriis onerentur, ac veluti rubigine obruantur; ex quibus fiet, ut vividæ particulæ supra vires proprias inveniant resistentias, ideoque contundantur, inertes evadant, languidam explosionem excitent, nullum motum, proportionalem, nullum usum, nullam congruam reciprocationem exerant; proptereaque Mulierum fibræ nimio pondere pressæ, impurisque liquidis nimis saturæ ægrè proprios motus valeant exerere. Interdum verò Mulierum corpora sunt adedò humorum congerie imbibita, ut vacent robusta vi separandi, monendi, ac instaurandi liquores, quare per singula vascula, cruda, imperfecta, & enervis fluidorum series languidè excurrit; proindeque post varios, longosque giros glandularum, & viscerum sine defecatione debita impura remeat, & paulatim fædat, obsepiet, & alluvit universum corpus; & præsertim immodica lymphæ, quæ modò plùs æquo irrigat sanguinem, modo to-

*Humorum
congeries
quid faci-
at.*

F

tum

tum corpus, modoque ejus extremas partes stipat, pervadit, & infarcit, ac propterea aded madefacit, & laxat vascula, villosque universos, ut difficile, & languide moveantur; tum quia solidæ particulæ villorum memorata lymphæ imbutæ resistunt diffusioni spirituum, tum quia activæ istorum moleculæ non satis reficiuntur, undè jam depaupertatæ, & infirmæ fibrarum resistentias liberè non superant.

*Quomodo
indure-
scent par-
tes, & sup-
pressionem
producant.*

Non rarè indurant viscera, dum villi glandularum flaccescunt, & proprio conatu, impulsuque consueto destituuntur, propter infarctum minimarum molecularum coangustantium vasa, aut repletum interiectos loculos villorum, perindeque prepedientium aliquantulum motum, ac secretionem fluidorum. Aliquando verò indurescunt, dum fibræ corrugantur ope fervidæ, atque vividæ fluidorum substantiæ eo ferè pacto, quo in aqua ferventi musculi elixati valdè decurtantur, privanturque contentis humoribus, licet semper madescant; nam memorati glandularum villi, proximiores nempe nituntur ad invicem vi primi incurfus igniculorum, commeanantium singula villorum semina, ea penetrantium; & quandoque ita dissipantur congruentes humores, ut non possint naturalem molliem, laxitatem, figuram, & vim retinere. Imò quandoque indurescunt viscera, quia auferuntur à glutinosis substantiis particulæ feri, vel lymphæ, quarum carentia imminuitur, & perturbatur motus, figura, molesque liquidorum; quorum particulæ mutuo coalescunt, ut contingit in luto, atque tartari concretionem inhaerescere ductibus aquæ, cujus duriusculæ particulæ in

in modica aqua fluentes tum asperitate tubulorum, tum proprio contactu, & glutine alias, & alias præterlabentes ita cohibent, ut gravitatem mutant, molem adaugeant, & è suo cessent cursu; ac propterea ductus ipsi faceffant in tartarum, seu, quod in idem recidit, evadant adinstar calcis aquam combibentis, quæ quasi illinc enutrita in lapidem concrefcit.

Ad majorem hujus doctrinæ evidentiam cogita de aggerie particularum minutissimæ arenæ aridæ cujuscumque irregularis figuræ, diversæ molis, ac gravitatis: hæ quidem vi propria non labuntur, verùm si lutosam formam acquirant, tunc particulæ aquæ interjectæ nedum arenulas dissociant, sed veluti materiæ fluxiles, atque unctuosæ commoditatem quandam eis tribuunt, ut possint excurrere una super aliam, & quodammodo invicem urgeri, agitari; denique in longo itinere ob nativam gravitatem quolibet earum multiplici coacervatione remotetur oportet, ac inhæreat asperis, & rugosis fibris vasculorum, per quæ excurrit; hac propemodum ratione sanguinis duriusculæ, aridæ, angulosæ, crudæ, ramosæ, ac alterius indolis particulæ, si relicta aqua, vel consumpta, in tortuosis vasculis viscerum, & spongiositatibus illorum destituantur debita vi, figura, & mole, ibique vicissim devinciantur, & acquirant aliam figuram, atque gravitatem; ideo inhærescant necesse est tortuosis glandularum vasculis, ea obstruant, & intestinum earum motum præpediant, ne secretiones opportuna peragantur.

Suspiciabitur fortè quispiam à quolibet humo-

*Variis ex-
plis duri-
ties, atque
rationibus
confirman-
tur.*

rum affluxu in musculis abdominis, in villos, ac fi-
bras turgentiam, duritiem, atque tensionem produ-
ci posse, eodem ferè modo, & ab eadem veluti
causa, qua funes aquam exugunt, & vi cuneolo-
rum aquæ dilatantur, & tenduntur; sed in Mensium
Suppressione forsan meliùs, ut opinor, de abdomi-
nis tensione cogitabit, si putaverit tam Uterum,
quàm vasa, & vasorum villos abdominis adinstar
fellis coriacei inflari, ac veluti à cuneolis agitati, ac
fervidi succi nervorum, sanguinisque circumfusi
violenter extendi, & dilatari quousque fieri potest;
nam sicuti folliis aere plenus dirigitur, induratur, &
anteriori quaquaversum promovetur; imò resistit
compressioni magni ponderis incumbentis, ita resis-
tanti, atque interturbata spirituum vi, ac aliorum li-
quidorum asperis salis, ac sulphuris, alteriusque
generis particulis scatentium, elewantur, & rige-
scunt villorum, atque fibrarum molecule valde
contrahuntur; imò rudibus cuneolis, quasi vestibus
interjectis, aded irritantur, & punguntur, ut in mo-
dum tensæ balistæ evadant; quod affectionis genus
magis, vel minùs perdurare, ac invescire videtur,
prout intemperies agentium liquidorum plùs, vel
minùs ab inoffensa salute recedit, vel magis, vel
minùs textura corporum est rara, vel densa, aut
plùs, vel minùs gravata virulenta Mensium forde;
sive veriùs prout major, vel minor est energia, &
impetus violentæ pressionis, atque contactus succi
nervosi superantis omnem resistantiam molecula-
rum solidarum astruentium cuncta vasa abdominis.
Clariùs etiam quisque percipere potest abdo-
minis

minis tensionem, si concipiat cavitatem Uteri, & spongiosas inanitates fibrarum contextentium singula vasa per ipsum serpentina, quæ suppressis Menstruis replentur, infarciuntur, & turgescunt. Res exemplo sic illustratur; si in aliquo intestino aqua repleto, & utrinque clauso pars una, aut altera, quamvis extrema, impellatur, prematur, aut percutiatur, repente commotio, & concussio ad oppositum usque ad extremum communicatur cum non modica tensione, tunc fluidorum particulæ stantes ad contactum mutuo impulsu motum diffundunt quaquaversum; hoc pari ratione fieri puto, ut à quolibet etiam levi compressione, ictu, atque irritatione promota in primis nervorum exordiis à cerebro prodeuntibus, ac in quamlibet aliam partem protensis, Uteri vasa, & eorumdem villos concuti, tendi, ac turgere incipiant à momento spirituum, aliorumque liquidorum agentium adinstar fulguris quaquaversum; undè progignitur tensio convulsiva per totam longitudinem vasorum cum Uteri, tum Abdominis, quæ tamdiu perseverat, quamdiu causa dispositionis violentæ perdurat; qua cessante, dissipatur totius Abdominis tensio, non secus ac splendor cessat remota flamma.

Dura interdum alvo afficiuntur suppressæ Mulieres, quando cæcrosis scatent humoribus infarciens fibras, & vasa serpentina etiam per intestina, vel quando humores ipsi carent interjecta lymphâ; ejus privatione non madefaciunt rugosas fibras, fæcesque contentas, sed alluunt machinulas villorum, & inanitates replent; imò ita tendunt, & conv-

vel-

vellunt fibras , ut activissimæ particulæ liquidorum nimis jam dilutæ , aut inertes factæ haud exercere valeant motum peristalticum , adeoque nec resistentiam villorum naturaliter superare . Sive igitur fibræ sanguine , lymphæ , ac sero ita proluantur , ut in modum chartæ madidæ laxentur , proindeque claudant nervorum emissaria ; vel earum rugæ , filamenta , aut glandulæ inter eas confertæ crassæ ; atque mucosa colluvie saturæ indurescant , & oscilla excretoria obturent ; sive humoribus cujuscunque generis onerentur , itaut membranz intestinorum tument , vel succus nervorum fluat ad illas fibras lustrandas in similitudinem lenti fluminis ; vel quadam violenta vi concutiat , penetret , convellat , & tendat singulas fibras , aut necessarios humores resolvat , vel quavis alia labe eos inficiat ; tunc vis motrix languescat oportet , & munus intestinorum præpediatur necesse est .

Somnus

Facile autem somnum conciliat liquidorum memorata colluvies , quorum varia genesis diversas inficit partes , vasorumque protensiones mirè inter se implicatas tam in viscerum , quàm in cerebri glandulis ; ac proinde universa nervorum filamenta ita laxat , madefacit , ut vascula cerebrum obsepientia , eique adsita mutuo coangustentur , ac minusquàm par est persentiant percussione vim spirituum , ideoque semper magis vitientur missiones , fluidarum particularum , quæ sub hoc vasculorum prælo languide præseque facile relinquunt lympham nimis congestam , quæ tunc non solum alluit nervorum incohaerentia , verùm etiam interjectas eorum inanitates plus

plùs æquo replet; adedque per oscilla hiantia singulorum nervorum se se insinuat, spiritus diluit, retundit, atque irretit, ita ut ipsi naturali impetu vacent, & sic debilitati, ac languidi quiescant.

Idem prorsus accidere videtur Mulieribus consistente ætate confectis, & ad senium properantibus; quarum membranz, fibræ villi, nervi, cæteræque partes ita incipiunt laxari, paulatim flaccescere, atque extenuari, ut nequeant ulterius irrorari, debita priùs spirituum illustratione, aliorumque liquidorum opportuno ignis comitatu scatentium, neque uti robusta separandi, ac depellendi. vi. Hæc verò laxitas, sive proclivitas in concidentiam villorum, & machinularum omnium progignitur ab imminuta virtute, ob quam singulæ moleculæ ad mutuum contactum non sistant; imò ab ipso facilè dilabi patiuntur, vel cum obstructione hiantium vasorum, vel cum meatuum, atque interjectarum inanitatum plenitudine. Quanto magis ergo reprimitur vitæ fervor, tantò magis laxatur minimarum machinularum unio, solvitur nexus minorum, inturbantur semina liquidorum, retunditur illorum impetus, delitescit ignis, ac idcirco imminuitur vis percussionis spirituum, invertitur displosionis momentum, atque enervatur. Quare villorum robur aded languescit, ut ne ea quidem, quæ utilia sunt, aptè concinnentur, & multò minùs inutilia per Uteri vasa pellantur. Tota igitur fabrica Mulierum, nulla etiam præmissa causa, transacto quadragesimo quinto anno, vel, quod plurimum est, quinquagesimo quinto, nexum naturalem amittit; idedque nec vires, nec resistan-

*Cur in a
te consisten
di cessent
menfes.*

tias

nas consuetas, nec pervios meatus, figuram, temperiem, firmitudinem, connisum, habitudinemque conservat, quibus olim scatebat.

Privantur itaque fluida debito impetu, atque ea, qua priùs pollebant, copia igniculorum fluorem perennantium, ac proinde mixtione illa, quæ cum sibi ipsis, tum solidis congruit: sensim igitur universæ fibræ, in quas humores inquinati abundantius, & imperfectius confluunt, imbecilles, inertesque fiunt, præsertim si machinulis ipsarum inhereant cænosa liquidorum sedimenta, & adinstar pigmenti in malè compactis earundem contexturis, cohaesionibus, rugis, ac spongiositatibus concrecant: tunc Mulieres, necessitate cogente, venustatem coloris amittunt rugosæ, laxæ, & quodammodò, exesæ, pravisque humoribus imbutæ evadunt. Cogita quesò hic aquas priùs fluentes, indè subsidentes in campis; observa quid contingat, cum flumen longè, latèque alluit agros, & prata: Si fortè ob nimiam congeriem aquarum, vimque immodicam superet ripas, atque disrumpat, videbis aquas paulatim sistere, deinde absorberi, evanescere, ac superesse in campis limum quendam, non per eandem planitiem extensum, sed per totam illam limi faciem adamussim representare fluctus, & undas; inde aspicias huc partes limi eminere, & attolli, illuc deprimi, & post unam, aut alteram diem disponi in alternum crustarum ordinem: si autè intellexeris sedimentum aquarum tam varia agere, intelliges etiam, quid sint illa liquidorum sedimenta, quæ priùs in sinulis, vasculis, & spongiolis Uteri mutant

figu-

*Cur coloris
venustatem
amittant.*

figuram, impetum, & sistunt, quæ in meatibus cribris, ac tortuosis ductibus glandularum astruentium viscera variè coalescunt, intelliges, quæ totam machinularum seriem componentem corpus Mulierum fædant, & deformant, quæ debita vi amissa adhærent asperitatibus solidorum, quæ dilatant, infarciunt, & laxant eorundem contexturam; demum quæ superficiem, nativumque cutis colorem contaminant, vires, atque resistentias infirmant, & corpus universum quodammodò lutulentum reddunt.

Hæc coloris deformitas non rarè enenit Virginitibus magna lymphæ, simulque rara, vel densa structura refertis, & aliquandò tam paucò, quàm immodico igne ditatis, cujus vividæ particulæ modò nimis lymphæ irretitæ, adinstar prunarum cinere conditarum, minimè solvi possunt; modò in libertatem nimiam assertæ adinvicem concuti incipiunt, agitari, atque ita solida penetrare, ut post datum concussionis tempus omninò vindicentur à vinculis aliorum principiorum, quibus devinciebantur; ideoque majori vi, ac velocitate, cum motum in angustis meatibus cujusvis particulæ excitent, qui potis est urgere, & magno conatu superare cohesiones, fædera, & resistentias machinularum solidarum, seu, quod in idem recidit, frangere, ac solvere earum contexturam, in aurasque dispergi. Hinc autem fit, ut igniculorum particulæ majori ex parte discindantur, & amittant rotunditatem, vel aliis lentis humorum moleculis intermixtæ acquirant figuram scabram, ope cujus magis irretiantur ab aliis, atque aliis fluidorum minimis, quæ conjunctum fluorem, & super-

*Coler fada
in Virgini-
bus.*

ficiem relinquunt oportet, ac proinde deturpent naturalem Virginum colorem; imò vitiosa labe adeò totam fabricam inficiant, & violent, ut in qualibet etiam minima parte redundante lymphâ proluvantur corpora, simulque prava liquorum congerie infarctantur.

His præmissis difficilè captu est, quomodò Virgines nativâ igniculorum copia careant, & nihilominus crebro cordis motu afficiantur, ac vasorum sanguinis concussionem, quæ universo corpori molestam caliditatem impertiat. Verùm cum eadem sit causa, quæ valetudinis tempore placido, ac ordinato motu cor agitât, ac illa, quæ viribus aucta, tempore Suppressionis, cor ipsum celerius, ac vehementius sollicitât, ut patet de igne, qui, si modicus est, aquam tepescit, si immodicus, eandem citò effervescente cogit: ita mirum non est ab eodem succo nervorum intra cor instillato nunc motu leni, ut in bona valetudine, nunc cum frequentia, ut in Suppressione mensium, cor cieri. Nam in morbo celerius, & crebrius, quàm par est, cor agitatur, quia idem succus nervorum consueto acrior factus frequentius instillatur intra cordis fibras, arteriarum, ac venarum; quarum adaucta vi contenti humores ita concitantur, ut si quæ adhuc illis sunt superstites olei, vel ignis particule, quamvis sopite, se se excutiant, & latera vasculorum confricent, effusæque ferè sanguinis moleculas urgeant, simulque minima pulsant fragminula dispersi salis, quæ scabris, & duris aculeis, quibus scatent, irritant, & quaquaversum titillant, & extimulant solidum, & fluidum; seu, quod idem est,

Quare for-
vor excita-
tur, & cor
citius mo-
vet.

est; calorem fuscitant. Si igitur dissolvantur à vin-
culis, quibus neciebantur ignis minimæ partes, dif-
funduntur undique, & evaporant, ut videre est in
lapidibus calcinatis; & aqua immerfis, in quibus la-
tentes igniculi vî aquæ carceribus soluti statim
urgentur, concutiuntur, & concitantur in ebullitio-
nem, quæ tamdiu perdurat, quamdiù igniculi ipsi
in libertatem vindicantur: quod etiam manifestè ap-
parere potest in commistione acidi vitrioli & salis
tartari; hoc idem namque partes salis acri succo
nervorum commistæ facîle moliantur, cujus minima
semina citiùs cor movent naturali motu, caliditatem
quamdam; atque fervorem progignunt.

In raræ autem texturæ corporibus oritur sæpis-
simè hoc morbi genus ab insensibilium excremento-
rum præpedita traspiratione, quæ aliorum omnium
simul maxima est; exoritur inquam à suppressione
feri perspirabilis, vel alterius tenuis substantiæ, in-
farcientis ferè omnes cutis, & viscerum glandulas, vel
replentis, ac impuris humoribus deformantis nervos
singulos, & minima vascula, atque villorum inanitates
a distar sacchi vinarii vini sæculentia imbibiti. Tunc
ita dimoventur singulæ machinulæ totius fabricæ à
proprio contactu; ut loculi hyatus pervii, & oscilla
vasorum excrementis imbuta obturentur, concidant,
atque eorum villi, ac tilix minùs æquo cohæreant;
ac propterea dissona spirituum instillatione lustren-
tur. Verùm si excrementa præpedita à suis vinculis
solvantur, ut decet, igniculi solido, & fluido con-
sepulti, ac penè extincti quodammodò reviviscunt,
pariuntque naturalem confricationem, fluorem,

*Morbus à
præpedita
transpira-
tione.*

& impetum, cujus vi atteritur, & pellitur quicquid in interjectis spatiosis fuit congestum; quapropter citius tollitur morbus, evacuatione facta per poros cutis, quàm per alia loca. Patet ergò ex imminuta traspiratione lædi fabricam corporis, ejusque universam æconomiam violari, & præsertim in friabili, laxoque Mulierum habitu, cujus stamina, ac filamenta vel impuro sanguine, nimiaque lymphæ, ac fero prolvuntur, vel eorum minima semina nimia sepiuntur fuliginum colluvie, tartarique asperitate inficiuntur, durefcunt, tenduntur, atque adeò liquidorum saburra, scobe, & scoriis, ac veluti immodica rubigine, ita illaqueantur, ut nullum proportionalem motum, nullum rectum usum, ac reciprocationem naturalem exerant. Quare si contaminatur fluida, etiam spiritus cito diluuntur, irretiuntur, hæbescunt, vel quandoquæ in auras abeunt, & universæ vasorum fibræ vacent oportet robusta unione, vivida vi, ac resistentia; imò cumulantur rei acris asperitate, ac tam rudi, & scabra salium materia quodammodò eroduntur, ut variis veluti aculeis quaquaversum perterebrari videantur, quemadmodum tribus ab hinc elapsis annis usque ad evidentiam rem hanc mihi confirmavit Mulier in Xenodochio Pisarum laborans sævissima scabie; hæc enim agebat vigesimum sextum annum, & corporis habitudine potius rara, quàm densa, ac temperie satis laudabili gaudebat; sed ex quo primùm vexari cæpit molestissima scabie, noctes plerumque insomnes duxit, jugesque sudores expulit. Adveniente verò algidissima hyemis tempestate, gradatim sudores, quibus copiose exonerabatur, omisit, ac paulò post Menstrua, quæ statu-

*Qua à præ-
petita trans-
piratione
progignun-
tur.*

ta hebdomada ubertim eliminabat, ita imminuta, & depravata evaserunt, ut in proximo mense penitus evanuerint. Qua de repaulatim correpta est virium languore, & levi quodam totius corporis dolore, qui citò se commutavit in diram totius cutis vellicationem, cujus vi nesciebat loco stare, etsi pluries fuerint apta remediorum genera administrata: hinc non nullis aliis diebus elapsis, tam ferocis, & contumacis irritationis præpedita, congestaque materies adeò turgida, atque tumorosa fecit communia involutra, ut adinstar strati supra stratum, seu mavis, conditi corii supra aliud crassum corium intumuerint. Idem prorsus, quod libero obtutu observavi in externis teguminibus, cogitavi etiam de Uteri membranis, quarum fibras, arterias, venas, glandulas, & lymphæ vasa adeò laxa, & extra propriam cohæsionem constituta esse credidi, ut fuerint redacta in modum raræ, ac dissolutæ telæ lento humore madidæ, ac tartaro imbutæ; proindeque coacta fuerint amittere debitam vim contractionis, & distractionis, cujus privatione Mulier citò naturæ debitum profolvit.

Dissecto autem post ejus interitum cadavere, vidi tam prima tegumenta, quàm Uteri membranas esse eadem labe affectas, tuberosis nempe asperitatibus, squamis, & crustis refertas; vidi ulteriùs memoratas membranas æquare crassitiem trium ferè digitorum, & vasa per Uteri substantiam dispersa, glandulasque illi adscitas esse penitus concreviscibili sorde imbutas, quàm humoribus saturas; uno verbo, vidi etiam nudis oculis omnem internam, atque

*Cadaveris
Dissectio.*

cx-

externam Uteri fibram esse valde laxam, totiusque vaginæ spongiosam substantiam quodammodò alluvione impuræ, ac erodentis lymphæ ita cumulatam, ut minimè machinulæ nimis laxæ faciliè præpedirent transitum nervorum succo, cujus defectu cessavit omnis motus.

*Morbi præ-
pedientes
fluxum Mē-
struum.*

Immensus ferè essem, si hic omnia singillatim referre vellem morborum genera, quibus organa solida, & singula fluida vitiosa labe inficiuntur, & ea præsertim, quæ tam remotè, quàm proximè Menses retardant, imminuunt, aut quomodocumque depravant; Medentium enim cæcus non ignorat luxationes, fracturas, contusiones, vulnera, tumores, apoplexias, paralyses, erysipelata, febres, &c. fluxum Mensium non rarò vitare; nam fibræ non solum, & villi, verùm etiam inanitates interjectæ, canalesque humore nimis fluente, vel quiescente pleni repugnant influxui agentis liquidi nervorum; imò canaliculorum cavitates, fibrarumque dissolutiones, destitutæ debita caloris, & spirituum energia nec ritè premunt, nec agitant, nec urgent liquida circumfusa; quia vires liquidi existentis intra canales, viribus circumfusi humoris quodammodò æquales sunt, adedque neutrum movetur, tum quia cohesiones, & contexturæ machinularum solidarum lesæ, solutæ, aut infarcitæ imminuunt momentum liquidis fluentibus; tum quia aliquid ex illis detrahunt, vel aded prohibent effluxus agentium liquidorum; postquam impleti sunt canales, omniumque partium spongiolæ, ut excitari non possit ille fluxus, & refluxus, qui potis esset urgere, premere, & lustrare

re debita vi canales introrsum, & extrorsum; & quamvis excitetur in primis inchoamentis nervorum, ac perseveret per eorum protensiones, nihilominus moleculæ solidæ irritantur, mutant suum terminum, & figuram, tenduntur, concutiuntur, obturantur in totum, vel in partem spiracula nervorum, violentiam patiuntur, divelluntur, & præternaturali tremore agitantur, ut observare est in fidibus distractis, & nodosis, quæ si variis ictibus pulsantur, nec modulatum sonum, nec debitas oscillationes eliciunt.

Vascula itaque simul intertexta tali motu, & sensu, atque exquisito consensu ita gaudere invicem videntur, ut si eorum quantumvis minima particula aliquantulum lædatur in altera extremitatum, statim id persentiat in altera; ut observare est in cytharæ fidibus, quæ etsi levissimè in quacunque parte tententur, statim tremor per totam earum longitudinem diffunditur; imò si funes in machina confertæ non fuerint ritè contortæ, atque compactæ, vel si fuerint aqua erodente madidæ, exesæ, atque dissolutæ in uno, aut pluribus filamentis, eam vim, ac resistentiam diu non præstant, quæ machinæ usibus convenit. Quomodocunque igitur lædantur vasa Mulierum, statim læditur universa fabrica, inficitur sanguis, & paulatim in circuitu recedit à conditionibus illis, quibus antea scatebat; quare spiritus ab hac sanguinis materia regeneratus, apta ignis copia destitutus, consueta munia obire nequit; nam si liquidorum particulæ connaturali lucis copia priventur, momento citiùs permutent necesse est reci-

*Quomodo
motus, &
sensus de-
privatur
Monjes re-
tardet.*

pro-

procreationem, figuram, & missionem; tunc enim alię fiunt ramosę, alię scabrę, & angulares, alię glutinosę, & nimis compactę; omnes denique tales evadunt, ut in occurſibus imminuere valeant, ac retardare contactum, impetum, & vim lobulorum sanguinis, quorum, veluti retibus involvuntur superſtites igniculi, qui in tam modica quantitate redacti fluorem maſſę conſervare nequeunt, nec urgere, nec inteſtinum motum fluidorum excitare, ideoque, ut par eſt, Menſium ſecretionem promovere.

Cogita quęſo aquas, & juſcula carniũ, antequam congelascent; cogita metalla vi ignis diſſoluta, & percipies, tum ab aqua, cũ à juſculo ſemina ignis implicari, & à vinculis ſolvi, in aurasque prorsus abire, antequam faceſſant in glutem, aut glaciẽ; itidemque metalla ad primam duritiẽ non reverti intelliges, ſi priũ igniculi quamplurimi non evaporent, cęteri adhuc circumfuſi tumultentur inanitatibus molecularum cujuſcunque metalli. Verũ cum poſt venę ſectionem ſanguis repente non concreſcat, ſed gradatim poſt datum tempus, in quo lucis corpuſcula in auras evolarunt, aliaque irretita fuerunt minimis globulis liquidorum; hinc facilẽ inferre licet, antequam labe memorata laborent Mulieres, liquida cunęta multum lucis dimittere, multumque lucis in propriis vinculis, aut interjectis ſpatiolis detinere, ideoque paulatim lentefcere; ex quo fit, ut omnes, quot ſunt fluidorum particulę, ſenſim permutent figuram, vim, motum, & proportionem plũs, vel minũs, citiũs, vel tardiũs, quatenus major, vel minor eſt ignicu-

Cur humores lentefcunt.

culorum proventus, aut copia principiorum involventium, dissipantium, vel extinguentium igniculos.

Depravato ergo fœdere mixtorum, pariterque diminuta vi percussione, ac liquidorum fluxili natura, regenerari nequeunt humores exercentes vires, & illi, qui in massa existunt, faciliè adhærent vasorum filamentis; ideoque in occurribus non tam atteruntur illorum minima componentia, ut com- *Menses Ute- rum, & cor- pus alluit.* mensurentur oscillis minimorum canaliculorum serpentium per Uterum, aut cribris, & emissariis glandularum viscerum, ac idcirco liberè per eorum cavitates excurrere, & exire nequeunt; quare suis proprietatibus carentes ibidem confusi manent, ideoque infarciunt, alluunt, & vitiant Uterum, viscera, ac ut plurimum corpus universum.

Cum autem hæc Mensium retardatio eò major, aut minor fiat, quò major, aut minor est recessus molecularum solidarum à proprio cohesione termino, vel quò major, aut minor est liquidorum quantitas, labes, ac eorundem vis; hinc faciliè quisque intelliget à permutata vasculorum cohesione idem accidere, quod accidit variis fluminibus confluentibus in communem alveum; intel- *Causa Men- ses retard. est aliquan- do in organ.* liget, inquam, efformari in eorum occurribus nunc angulos rectos, nunc obliquos; & quemadmodum confluentia flumina in qualibet positione plùs, vel minùs retardantur ad invicem, ita humores varix naturæ confluentes in vascula præsertim Uteri, & vaginæ mutuò opponuntur ope inæqualium terminorum, in quos veniunt & vasa, & machinulæ canalium, quæ cum sint extra terminum suum, hu-

H

mo-

mores ita retardant , ut hic unum angulum , illic alium , semperque cum mutatione impetus , ac varia subsidentia particularum pravæ indolis ad latera vasorum eo ferè modo , quo contingit in fluminibus , dum subsident arenæ .

Finge quæsdò animo dolium , quod diu jam tartari mucore oleat ; concipe internam ligni superficiem , concipe poros dolii , & interjecta spatiola fibrarum ligni eodem serè tartaro imbuta ; concipe demum fibras ligni à teredine erosas , blatta , carie , aut vetustate consumptas , ac propterea quaquaversum inanes , & pervias ; indè scias oportet , totum dolii lignum , cunctasque illius vacuitates esse imbibitas , & cumulas ramentis prædicti tartari , cuius materiæ si non expolitè elimetur , abradatur , purgetur , penitusque auferatur , nec ipsum benè olet unquam , nec vinum sanum , & inoffensum conservatur . Qua de re Rustici seduli , qui dolium malè olens expurgare satagunt , modò utuntur aceto & calce , modò multo ebulliente , modò sulphure , vel nonnullorum simplicium acuti odoris æstuantibus decoctionibus ; modò demùm tempore vindemiarum uvis contritis , fervidis vinaceis , aliisque consimilibus remediis , eo fine tantùm , ut igniculi quibus , hæc omnia refertissima sunt , penetrent , ac pervadant substantiam ligni ; ideoque abradant , elimant , ac dissolvant memorati tartari congeriem , uno verbo fricent , lavent , & , ut par est , dolium expurgent .

In contumaci itaque Mensium Suppressionè tota fabrica Mulierum , vasa , glandulæ , ac villi , eorumque spongiolæ inanes sunt veluti mucoso sedimen-

to, atque concrefcibili humore faturz; quapropter Medentes ea uti debent vi remediorum, quæ reſtituere poſſint humoribus debitam igniculorum quantitatem, figuram, & impetum; imò libertatem *Indicationi* igniculis implicatis, quorum ope liquida trudentur in canales ſuos, fluantque tali cum impetu, ut eorum momentum ſit majus momento omnium reſiſtentiarum, quæ vigent per longitudinem vaſorum excurrentium per Uterum, viſcera, ac per corpus univerſum.

His præmiſſis ad Theoriam pertinentibus, ut ad Curationem prædicti morbi gradum faciam, *Curatio* arbitror ego neminem aſpernaturum leniora purgantia, quæ quidem in aere craſſo, habituque corporis carnoſo, ac pingui per plures vices ſunt adhibenda; indè ea methodo, & copia, qua decet, propinanda ſunt chalybeata, nam ſcobs chalybis aceto irroratus, experientia teſte, incaleſcit, quia ignis chalybe conſepultus aceto ſolvitur, & diffunditur, quemadmodum Vir eximius Franciſcus Redi obſervavit; inde graviffimus Alexander Marchetti rem ulterius illuſtravit, dum poneret chalybis limaturam, ſive ſcobinam ſupra ignem, quæ adinſtar pulveris pyrii illico exardeſcit; ex quo clarè inferitur, etiam igniarium, cum lapidem impetit, multum ignis edere, lapidem verò parum. Quare ſi ſemina ignis, quæ in chalybe deliteſcunt, vi aceti libertatem nanciſcuntur, pari ratione putandum eſt hoc poſſe fieri in ſanguine, aliis humoribus Mulierum, in quibus multæ ſunt particulæ, quæ æquare poſſunt vim earum, quæ inſunt aceto; tales igitur particulæ ita ſolvunt texturam chalybis, ut ejus igniculi in libertatem aſſerti confric-

cent, & penetrent solida, & fluida, ideoque pulsent, ac cicant superstites moleculas ignis involutas, atque irretitas: si igitur pluries, ut mos est, propinetur chalybs, solutz ignis particulz sensim impertient fluidis primum impetum, figuram, miltionem, & agendi vim; imò pervadent, confricabunt, ac penetrabunt solida, eorumque moleculas, & loculos, &, si quid in illis fuerit concrecibilis humoris, atterent, & quasi limæ morfu abradent, ac depellent; qua de re magis, magisque firmabuntur, & fulcientur fibræ, quæ erant jam laxæ, & infarcitæ. Cæterum si principium Curationis est cognitio causarum, ex hæcenus allatis nemo non intelliget, ut plurimum in hoc morbo evacuationes congruere; sed aliquandò propter penuriam lymphæ, atque adedò nimiam solidorum siccitatem adhibendæ potiùs videntur aquæ dulces, aliaque remedia humectantia, ut contundant ignem, qui dissipat, & absomit lympham; nam quemadmodum arenæ acervus insinuari, fluereque non potest per canales angustos, nisi à copiosa aqua diluatur, sic moleculæ solidæ sanguinis, & aliorum liquidorum ob superficiei asperitatem nec moveri, nec disfluere possunt per angustias canalium corporis, & præsertim per minima vascula serpentia per Uterum, nisi fluoris aquei admistione necessariam fluiditatem acquirant.

Remanent adhuc tamen multa, quæ sunt invotissima, & mille disputationum ambagibus implicata; sed brevitati consulens ab eorum ulteriori explanatione supersedeo, præsertim, cum unusquisque ea perlegere possit apud per celebres Auctores, ex eis-
que

que intelligere , an his meis conjecturis congruentia existimentur, quæ ab eis præscribuntur , & præcipuè à celebratissimo Malpighio Consil. 84.

C A P U T III.

De nimio Mensium Fluxu .

A N T E C E D E N T I A .

EST nimius Mensium Fluxus eorundem frequentior, copiosior, ac naturali copia diuturnior exitus, emanans tam à vitio unitatis solidorum, quàm à qualibet labe fluidorum.

Præcedunt plerumque aeris æstus, curæ, solitudines, contentiones animi, corporisque motus, exercitationes immodicæ, balnea calida, cibi, potusque calidi, repletiones, atque vigilæ diuturnæ.

C O N I U N C T A .

Sunt inappetentia, cruditas, fædus faciei color, pedum ac totius quandoque corporis tumor, atrophia, difficultas ad motum, repletio pravi, cœnoscive humoris, dolor renum, partiumque Uteri, virium languor, tabes, & aliquando convulsio, singultus, & animi deliquium.

SUC-

S U C C E D E N T I A .

Membranæ Uteri naturali contractione contractiles sunt musculares catenæ, compositæ ex machinulis invicem connexis, quæ fibras astruunt, proindeque oscillatoria vicissitudine, qua naturaliter, nec plûs æquo contrahuntur, nec naturali plûs relaxantur; & quamvis diversæ texturæ vasculis simul variè intertextis ditentur, eorum tamen unumquodque, secundum variam contexturam, & connisum machinularum, vim, atque impetum fluidorum, eorumque æstus plûs, vel minûs confricatur, explicatur, & movetur; imò in interna vasculorum cavitate majorem, vel minorem humoris fluxilis copiam tenet, prout corpus respectu diversæ temperaturæ majori, aut minori igniculorum quantitate, vasa explicante abundat. Implentur itaque canaliculi singuli, & distrahuntur per latera extrorsum, sed faciliè restituantur; verùm cum in hæc distractiones, & contractiones jugiter veniant vi agentis æstus, dissocientur tandem oportet coeuntia vasa, & per eorum oscilla detrudatur necesse est superfluous liquor; eoque expulso, rursus post datum tempus vi agentis ignis, humorisque congesti distrahuntur, & contrahuntur, rursusque cohesiones tollunt, & inutile exprimitur; ideoque deinceps ex ordine pergit Uterus hos suos alternos motus distractionis, ac restitutionis. Quare si Uteri motus, alternæ vasorum contractiones, & distractiones, liquidorum æstus, fluxus, & refluxus, confricationesque mutæ solidò-

dorum & fluidorum postquam discluserunt simul hiantia vasa, explicaruntque Uteri plicas, rugas, ac tortuosos gyros vasculorum per Uteri membranas variè serpentium, non possunt ultra terminum attactum discludere canales, nec rugas, plicasque ulterius laxare; tunc propter quamlibet etiam levem causam, si adaugeantur fluxus, & refluxus, ebullitio, vel æstus liquidorum, superare qualibet nova vi incipient resistentias omnes, occurfus, atque co hæsiões, undè solius etiam æstus momentum adeò urgere poterit, atque confricare cocuntia vasa, ut ea semper magis aperiat laxet, vel discindat fædus texturæ; imò ita sollicitare poterit liquidorum impetum, ut eorum particulæ semper magis attritæ, & flexiles pervadant, perterebrent, atque aperiant canales; & tempore, quo disclusio occurrit, vis discludens tollet liquidum, illudque pellet extra canalem, qui discluditur, Quare vi motus, æstus, aut fluxus, licèt multæ sint, & quidem minimæ resistentiæ in vasculis Uteri, facile à memoratis viribus superari possunt, uti vi æstus aeris observatur in plantis, quæ varios humores, & resinas emittunt: sive igitur vis una, aut altera, aut simul omnes agitent, aut quomodocumque cieant, & jactent Uterum, officere procul dubio possunt exposito rerum ordini, modò concitando canalium villos, per quos distribuuntur alii minimi canaliculi, qui contrahuntur & ipsi, ac distrahuntur diversa ratione; modò interturbando, modò pulsando, atque conterendo supra omnem resistentiam humores, qui ad summam attenuationem redacti, vel in modum aquæ erodentis,

tis ditantur scabris, ac asperis particulis adinstar pol-
linis, atque idcirco conscindunt, & dissolvunt per di-
apedesim, rhixin, anastomosim, diabrosim, atque
diëresim vasorum membranas. Hujus rei exemplum
extat in castaneis, aliisque fructibus igne consepul-
tis, quorum minima vascula dilatantur in ea præser-
tim parte, quæ manet ad contactum ignis, cujus vi
paulatim penetratur tota substantia interna, concu-
titur, solvitur, æstuat, & quodammodò ebullit;
proindeque supra resistentiam siliquarum, corticum,
vel nucleorum rarescunt, & tument vascula interna,
atque externa, ideoque discinduntur, ac propterea
humor tenuis igne, & aere circumfusus vario sibilo,
ac fragore diffilit.

Credat modò quicumque totam Uteri constru-
ctionem esse ita fabrefactam, ut nullus esse possit
dissolutionis metus, cum illa tam arctè sibi ipsi, suis-
que partibus cohæreat, tam firmis innitatur ligamen-
tis, tam validis fulciatur retinaculis, tamque ex-
actè reddatur undequaque æquilibris. Falsò igitur
putat, qui ita de re hac cogitat, cum tot tantis
dissolutionibus subjiciatur Uterus, quot sunt partes,
quibus construitur, quemadmodum ab externis
priùs, indè ab internis causis lucidiùs infra con-
stabit.

*Aer Cali-
dus.*

Aer itaque igne satur, aut consimilibus efflu-
viis adedò rarescit, ut occupet majus spatium, vel
minus, quàm decet, premat corpora Mulierum,
quarum humores hoc aere circumspersi illud idem
quodammodò patiuntur, quod pati videtur spiritus
vini in Thermometro; nam aer in memorato reclu-
sus

fus inftrumento non ita fe habet ad laxitatem quemadmodum aer vitrum circumambiens ; cum igitur prædictus aer hic neceffariò debeat laxari, paulatim permeet, & penetret oportet inanitates feminum contenti liquoris, cujus tenuis fubftantia, recluso aeri minimè refiftens, tantùm tumeat, & afcendat neceffe eft, quantum effe creditur fpatium laxi aeris jam infinuati in interjectis fpatiolis, inanitatibusque minimorum ejusdem fpiritus. Hac eadem ferè methodo aer diftractus, & in vafculis arteriarum, venarumque interperfus cum premere nequeat quaquaverfum liquidorum moleculas, illic rarefcunt eorum femina, & quantum magis intejicitur aer, tantò magis penetrat inanitates, intercapedines, univerfamque materiam componentem humores, eofque ita fubit, ut in libertatem ponat igniculos involutos, aliosque etiam, quibus folida organa ditantur. Quare fi ita cientur, & viciffim concitantur, fi tumefcunt, & concutiuntur, ut magis, magisque atterunt, & comminuunt fingula liquida, eaque adeò urgent, & jaçant, ut ea reddant ad inftar aquæ ebullientis, quæ folvit, & penetrat cuncta, quæ tangit. Qua de re, etfi in hoc aere vafa Uteri, & cujuscumque alterius partis non parùm laxantur, aliquam tamen proportionem fervant, quæ congruit motui liquidorum, licèt diftentus aer igneque circumfufus liberet delitefcetes igniculos, quorum vi valde cietur fuccus nervorum, valdeque contrahuntur, & diftrahuntur villi vafculorum per Uterum ferpentium; ex quo fit, ut minoris refiftentix vafa debita cohfione priventur, & labenti fanguini

ni viam aperiant , quemadmodum quinque ab hinc elapsis annis mihi rem confirmarunt binz Mulieres, quarum una cum non semel vaporario usa fuerit , earumque altera propè fornacem calceariam tempore æstus diu , noctuque permanserit , renum priùs dolore torqueri cæperant , & paulò post immodico Mensium fluxu .

Balnea calida .

Ex his porrò infertur balnea calida, cibos , & potus igne refertissimos accelerare liquidorum impetum , permutare superficiem , & cohzrentiam , nec non reparandi , ac perspirandi vim ; quia tum per viam cutis , tum chyli non parùm ignis insinuant in sanguinem ; qui quò celerius fluit , & refluit , eò magis semper augetur vis ignis , cumulanturque liquida consimilibus aliis luxuriantibus particulis, quz priùs devinciebantur ; & quò magis humores fiunt fluxiles , eorumque mutuo affrictu , & excursu incalescunt , eò majores fiunt velocitates , minoresque evadunt resistentiæ , ideoque cohesiones tolluntur . Hinc non obscurè intelligitur tepentem sanguinem , motuque exagitatum minùs congelascere , ac quando consistit , nam ignis particulæ in motum concitæ , & aliz minùs agiles , cum faciliè evolare nituntur à sanguinis lentis particulis , repentiè irretiri nequeunt ; imò si eidem sangnini adhuc calido infundatur spiritus vini , cornu cervi , alteriusve vividi liquoris , mira commotio excitabitur : cum igitur usus calidi balnei , potusque vini generosi non parùm impertiant ignis cunctis liquidis , faciliè illorum dissolvent constitutionem , eam concitabunt , ac propterea vindicabunt in libertatem alios igniculos deli-
te-

rescentes in inanitatibus & solidorum, & fluidorum; facile, inquam, percipitur ab hujusce causis exterioribus novum motum, transpirationem, ac fervorem exoriri, qui potis est ubique concitare occurrentes, mutuoque concurrentes particulis salis, vitrioli, vel alterius indolis; inde alias, & alias acres, scabras, silvestres; & acuminatas summopere jactare, aut violenter irruere in membranas lateritias vasorum, eas penetrare, & suis mucronibus veluti tot aculeis, ac moribus limæ abradere, dilaniare, & quodammodo perterebrare minoris resistentiæ vasa per Uterum excurrentia, ideoque ita sanguinem cogere, & urgere, ut ejus velocitates augeantur, & ubertim fluat, & exeat.

Animi verò contentio aded exercet, sollicitaque spiritus, & lymphas sale, & sulphure plenas, ut nec illi debitum illustrandi modum servant, nec *Animi contentio.* istæ aptè nervos madefaciant, quin imò attenuentur, absorbeantur, vel evaporent; ex quo fit, ut singuli villi, ac fibræ contractiles variis earum stimulis afficiantur, simulque humores tumultuantes, falsi, & acres adinstar maris tempestosi quaque irruant; & vi percussione valde concitata ita irrupant in vascula minima, ut eorundem spicula acida, atque senticosæ substantiæ, aut salium volatilium ramenta, asperæque aliæ, atque irritantis figuræ moleculæ dilacerent contexturam vasculorum constituentium membranas Uteri.

Verùm cum motus, & exercitationes immodicæ fiant ab acutissimis liquidis, forsan nimia salacitate tentantibus, urgentibusque fibras, atque hu-

mores, non immeritò conantur machinulæ solidæ, minimaque fluidorum corpuscula vicissim agere, confricari, atque aded sopitos igniculos excitare, ut solida cuncta, & liquida universa adinvicem concussa removeantur à priori vicissitudine, atque connisus; ideoque alternè irritentur, ac propterea humores tunc amittant oportet debitum impetum, superficiem, figuram, & missionem, unaque spiritus consuetas vires. Triplici ergo hæc agendi ratione haud naturæ legibus consentanea maximopere comminuntur fluida, acescunt, æstuant, seu majoris exercent vim molientem remotionem à contactu, cujus ope nimis pervia fiunt vasa, & qua data porta humores ruunt.

Vasorum item plenitudo jugiter laxat machinularum nisum, & contexturam, quæ quò magis nititur extrorsum, aut urget introrsum vasorum filamenta, eò magis sarcina, & pondere illa premit, *Plenitudo.* quæ cum valde humoribus exsaturantur, discinduntur, privanturque debita vi, & resistentia, seu, quod in idem recidit, activissimis succis, molientibus prius adinstar vectium vim contra contactum, & unionem, ex quo inde fit, ut magis patula evadant oscilla vasorum, atque ita laxentur fibræ, & sanguis faciliter eliminetur.

Ex huc usque expositis apertè deducitur vigilas immodicas hunc morbum producere posse, cum neminem lateat, eas plùs justo sollicitare omnigenas fibras variis viribus, diversis resistentiis, sive innumeris, atque assiduís contractionibus, totidemque distractionibus naturalibus, voluntariis, ac superadditis, quæ

quæ vel lympham nervos accolentem absumunt, vel aded spiritus quocumque in excubiis manentes exercent, ut plùs æquo effundatur; vicissimque penetrant villos, ac idcirco dissipentur; quò tempore singula corporis filamenta languescant; & conterantur oportet à lacescita vi facultatum molientium tot contractiones; & distractiones; quæ millies, semperque tam variè præmunt humores, ut omnes tot, quot sunt, eorum particulæ compellantur magis, magisque concitentur; eamque deindè nanciscatur figuram; impetum, contactum, ac missionem interturbatam; quæ valeat cohesionem, vires, machinularumque resistentiam superare; ac proterea earum fædus dissolvere, sanguinique viam aperire, ut lucidiùs infra constabit.

Conjungitur huic morbo inappetentia, & cruditas, quotiescumque partes, humores, & spiritus ita alternè non respondent, ut motus ventriculi, ac partium adjacentium, tum sibi ipsis, cum edulis, succisque inservientibus aptæ eorum elaborationi non congruant; nam humores nimio quandoque igne, atque aliis effrenis moleculis cumulati, diversa combinatione, vi, & figura, quibus prosequuntur, falsam, ac austeram materiam præbent glandulis oris, œsophagi, ventriculi, &c. eamque vim contactus exercent; quæ potis est concussionem, confricationeque aded repetitam elicere, ut torpidam sensationem promoneant in machinulis præsertim laxis, pravisque humoribus imbibitis. Hujus itidem indolis activiores particulæ cerebrum, nervosque accolentes, nimis mobiles factæ, villos præcipue ventriculi, & pro-

humores
cibus

Inappeten-
tia.

humores
cibus

Depravata coctio.

proximarum partium ita agitant, concutiant, & laxant, ut succi coctiones molientes perperam separantur, ineptèque commisceantur eduliis; quare si ad contactum veniant nervorum excurrentium per ventriculorum, & intestina, &c., ea non possunt aded tentare, ut exquisitus sensus famis excitetur, aut quia carent figuris scabris, angulosis, & acuminatis, vel quia plùs æquo irruunt in singulas fibras jam laxas, sensuque languido præditas; sine veriùs, quia magis, ac magis infirmant, confricant, urgentque unionem, & contexturam ventriculi, ac intestinorum tenuium, eamque infarciunt, & privant nativo sensu; ex quo fit, ut tam chyli, quàm aliorum fluidorum crassæ particulæ non atterantur, nec tenuissimæ crassescant, seù, quod est idem, mutud non misceantur, & hac de causa cruditates emergunt.

Transpiratio impedita.

His præhabitis, satis liquet organa solida, & humores minimè gaudere ea vi, motu, figura, atque contactu, uti decet, ad hoc ut vicissim respondeant in mitione, & unionem, imò in virium diversarum sibi vicissim occurrentium moderatione; Vires propterea diversæ, quibus pollent solidæ, & fluidæ particulæ, testantur machinulas jam laxas, extraque cohæsionem confitas diversa item resistentia, ac agendi ratione in singulis contractionibus, & distractionibus persequi. Quare liquida influxu, & refluxu, nec invicem defæcantur, nec rediguntur ad illam molis parvitatem, quæ necessaria est, ut transpiratio scitissimè peragatur, utilesque moleculæ concinnè aptentur suis loculis absque eo, quòd ambitus corporis contaminetur. Verùm enimverò in nimio Mensium fluxu

va-

vasa plùs vel minùs inaniuntur, ideoque plùs, vel minùs privantur corpora sanguine, ac spirituum apta copia, quorum majori, atque minori carentia, vel evanida, ac diluta substantia vasa concidunt, ac propterea universa fabrica pallescit. Res constat etsi aliquo cum discrimine in metallis, quæ quamvis extrinsecè perpolita videantur, tamen cum eorum prima semina vera, intimaque mistione non uniantur, post datum tempus rubigine inquinantur; quia eorum tenuiores particule jugiter à vinculis solvuntur, & per poros, atque interstitia metallorum foràs usque ad superficiem asportantur, ibique coalescunt; sic interturbata solidorum, & fluidorum mistio, & unio, sine concursu, combinatione, ac relatione debita principiorum foras usque ad cutis ambitum evomunt innumera effluvia, & fuligines diversæ indolis, saporis, ac superficiæ, quæ quidem cutem variè infarcinat, & inquinant. Imò quandoque vasorum, glandularumque villi tam vi propria, quàm superaddita urgent, ac quocumque trudent per latera humores inutiles; villi propterea cedunt, pori, latebræ fibrarum, atque inanitates laxantur, permutant figuram, indeque transpiratio præpeditur, & aliquando etiam augetur; sed ut plurimum effluvia consistunt adinstar strati in cute, vel omnino non permeant, idcirco ejus color variè inficitur.

Non raro tumescunt pedes, corpusque totum lymphæ, alioque humore madescit, dum hoc nimis diuturno sanguinis exitu, nec fluida debitum ignem, nec opportunitatem quantitatem, nec cæteras conditiones servant, quæ partium fæderi congruere vi-

den-

dentur. Quamobrem neminem prætere arbitror humores pati modicas, vel nullas resistentias, quæ sibi ipsis mutud occurrere solent, vel modicas, aut nullas, quas in vasculorum partibus, ac parietibus invenire consueſcunt. Nam in hoc morbo humores fluentes vim patiuntur, & fluunt impetu adedò accelerato, & valido, ut aliquantulum superent resistentias singularum machinularum, & occurſuum, proindeque levigatas reddunt rugas, suffragines, complicatasque fibras, quæ valetudinis tempore fluentium liquidorum vim retundebant. Si igitur liquidum per Uterum fluens majoris sit velocitatis, ac violentiæ illa, quæ fit à naturalibus preſſionibus, contractionibus, & distractionibus villorum, siue sit major etiam vi, qua invicem coherant machinulæ fibrarum, nectentium texturam canalium, operæ pretium erit asserere, in tanta partium laxitate tenuiores liquidorum particulas nimis agere, & in auras abire, cæterasque evanidas fieri adinstar parvæ vini quantitatis in aperto dolio conditæ, ac propterea spiritus humores, & partes ita alternè non concurrere, ut coctiones, & secretiones naturaliter peragantur; sed interim spiritus, alique humores nervos accolentes, plusquam ratio postulat, evadunt diluti, nec aptè ingenerantur ulterius, ideoque singula organa minus coherant, & consuetis viribus carent: denique humores omnes naturali mixtione privati plus æquo videntur cumulari lymphæ, quæ sensim abluit, & in circuitu infarcit corpus totum, ac idcirco Mulieres cachexia laborent necesse est.

*Cachexia
totius corporis.*

Constat igitur quantitatem sanguinis, à qua
cda-

educitur materies produciens vim, & motum non solum depravari, verò in dies magis ita absumi, ut nequeat amplius nutrire, & motum, viriumque succos satis instaurare; constat, inquam, fibras, earumque fœdus dirui, penetrari, & abradi, simulque poros, & loculos interjectos permutari; uno verbo, vasa cuncta paulatim inaniri, superficies, celeritates, ac relationes deficere; ac propterea nec spiritus, nec humores, nec partes ita vicissim agere, ut naturales vires integrè exercentur.

Virium defectus.

Vexantur jugi renum, ac Uteri dolore Mulieres hoc nimio fluxu laborantes, cum fluida sale igne, ac aere cumulatissima plus justo concutuntur, & ad invicem attenuantur, ac proinde irritant fibras nervorum, per quorum hiatus consueto velocius movetur contentus succus, cujus minima magis, magisque dividuntur, volatiles fiunt, ac idcirco facillimè penetrant villos omnes, quibus impertiuntur multiplici eorum divisione, ac superficie vividiorum calorem; &, quod rei caput est contra naturæ jura permeant tiliarum minima componentia, & velociori vi percussione, qua donantur, remouent fibras à proposito termino; ex quo fit, ut Uterus, ac renes magna vasorum copia fœcundati diversis viribus jactentur, & concutiantur, præsertim quando nervorum succus, utpote valde concitatus, irruit in viscera memorata, in quæ uno tempore derivant etiam alii humores scabri, acres, variisque aculeis referti, quorum omnium momento confricatur dolenter tota Uteri, ac renum fabrica.

Dolor renū, ac Uteri.

Facile porro perceptu est hac diutina, atque

K

im-

immodica secretionem extenuari fibras, & colliquari organa, tolli scilicet cohesionem partium, tolli illud, quo partes ipsæ in jugem motum, æquilibrium, & conservationem veniunt; tolli demum plūs, vel minūs necessarii succi, & aliquandō plūs, vel minūs dissipari & sanguinis, & succi nervorum, quorum carentia deficiant oportet vires; ac propterea machinulæ inanes, spatiola intercedentia ita humore vacua fiant necesse est, ut solidæ particulæ cujuscumque filamentum in minus deveniant spatium, mutant connisum, priventur facultate, debitaque instauratione, & contabescant ad instar corii; quod major ergo, aut minor fuerit Uteri hæmorrhagia, eodē magis, vel minūs humores, spiritus, & partes amittent relationes motuum, ac virium, magis, vel minūs imbecillæ, atque resolutæ evadent fibræ, plūs, vel minūs nutabunt, ac veluti diruptæ, & laxæ vacillabunt, & tandem Mulieres atrophia, tabeque confectæ sæpissimè animi deliquio corripiuntur.

Extensio corporis.

Convulsio. Nimio autem sanguine per Uterum exeunte, facile suscitari potest convulsio, ut testimonium perhibet Hip. v. aphor. sententia 3., *Ubi sanguis plurimum fluxerit, singultus, aut convulsio supervenit*; nam post nimiam sanguinis jacturam; post ariditatem exortam à lymphæ, aliorumque humorum privatione aliquantulum exsiccantur nervi, quorum hiatus, & protensiones non irrigantur apta fluidi copia, cum materies non pauca, ex qua succus nervorum instauratur, abierit; & quæ adhuc consistit, sedæacri sale, ac impuritate imbibitur, ut hujus nervosi

vos succi regeneratio fiat & ipsa necessario acris, fixa, salsa, & turbolenta; quare dum instillatur in glandulas cerebri, & nervorum inchoamenta, ea ferire, ac ledere videtur, unàque convulsivum tremorem inducere eo pacto, quo experimur in quolibet irritatione etiam levi nervorum, narium, asperæ arteriæ, ventriculi, &c., quotiescunque acu, vel re scabra, acri, vel mordicante punguntur; tunc enim veniunt in tremorem convulsivum nervi quaque protensi, qui ut exquisitissimo sensu ditantur, tam inanitatem, quàm acido salsum humorem citissimè cum divulsione persentiunt.

Hæc autem nimia secretio plerumque non fit sine fervore, ac vehementi agitatione solidi, & fluidi, sine mutatione videlicet minimorum corpusculorum, quæ erant prius mutuo fœdere copulata. Si igitur immodicè fluunt Menses, æquo crebriores fiunt motus, assiduèque fiunt humorum concitationes, leves prius, inde validæ, demum vehementes, & dum fluida veniunt in hæc mutationes, contentionesque suorum principiorum, ineptè canalium parietes tangunt, angulos, ac diverticula non solum perturbantur, concutiuntur, mutuòque conteruntur; sed etiam quodammodo divellitur è suis loculis quicquid non est adhuc scitissimè commutatum in partes, sed esset proximè commutandum; unde fit minus coherens etiam quicquid Uterum componit, quod quidem non eveniret, si humorum semina consueto crebrius, ac validius non exagitarentur ad invicem; ac proinde majori percussione momento non concuterent, ac veluti eliminarentur va-

Mutatio solidi, & fluidi.

sa, imò eorum contextum, atque nifum quodammodo non tollerent.

Quid contingat sublato contactu.

Sublato itaque contactu, arctiorique cohaesione particularum venas Uteri componentium, quæ sunt minoris resistentiæ, communicetur oportet Uteri agitatio renibus, visceribusque, imò corpori universo; ex quo fit, ut fluida vehementius fluentia attenuentur, ac diffundantur, ideoque non pauca eorum quantitas foràs dejiciatur: hujusmodi sensibilem effectum ostendit vinum evanidum, & in vaporem conversum, cujus majoris energię femina, quæ priùs certa mixtione gaudebant, & quodammodo delitescabant, tam vi propria, quàm exteriori, ut in æstu, terræ motu, atque aeris procellosi concitatione, &c. frangunt fœdus mixtionis; atque aded in libertatem vendicantur, ut irruant in alia componentia, eaque invertant, interturbent, commeent, penetrent, ideoque erodant, atque dissolvant tartarum lateribus dolii inhærescens; & quandoque etiam disjungant concinnatas tabulas, & glutem interjectum dissipent, ac quodammodo perterebrent debiliorem dolii partem, ex qua foras ducunt, & propellunt vinum magis dissolutum, quod priùs exire nequibat: verno potissimum tempore, & æstivo res ita Juvenibus contingit, ut monet Hip. 3. aphor. senten. 20., nam vi ignis priùs in sanguine delitescantis, deinde soluti, ac veluti accensi disjicitur subito, & quacumque diffunditur quicquid liquidi in vasculis Uteri inest, ac propemodum à debita cohaesione removet quicquid ejus machinam astruit. Resistunt quidem vasorum fibræ, quantum earum pa-

patitur connisus, contractionibus, distractionibus, conatibus, velocitatibus, cæterisque superadditis motibus, & quamvis diffusionem, & rarefactionem succi nervorum, ac sanguinis arteriosi muniantur, turgent, ac veluti cuneolorum viribus tenduntur; tamen in morbi contumacia ipse nervorum succus, ac sanguis invicem commixti, igneis, spumosis, suisque turgentibus feminibus, quibus scatent, laxant, & à debito termino remonent machinulas fibrarum, & adinstar nitri succensi percutiunt, & solvunt moleculas vasa componentes; & quemadmodum unicum granum pulveris nitrati vi, qua exploditur, & diffunditur, leviter agit, & agitat, impellit, & urget pilas plumbeas, atque ferrum commeat, & penetrat, multò magis congesta granula ejusdem succensi pulveris glandes plumbeas impellunt, ferrum momento citius penetrabunt, earumque componentia dissolvent aliquantulum. Sic tilix, ac villi vasorum sanguinis, flammeo veluti liquore lustrati primam cohesionem relinquent, liquidorum viribus haud respondebunt, ideoque dissoluti fluentibus humoribus, æstuque concitatis dabunt exitum.

*Humores
mis calidi
vasa aper-
runt.*

Mihi rem confirmavit usque ad evidentiam, Mulier trigessimum annum agens, calidaque temperie donata, dum veris tempore, quatuor ab hinc annis elapso, in Pisarum Xenodochio vexaretur simplici tertiana, quæ quoties in accessione calore torquebatur, toties Menses ubertim eliminabat; transactis verò duabus hebdomadis, quemadmodum paroxysmi fuerunt minores, minores item fuerunt ejctiones, sed quamvis febris fines constituerit, sem-

Observatio

per-

perque minor, ac minor egressus sit sanguis, prorsus tamen non cessavit, imò usquè ad mensem se protraxit secretio; quo tempore consumpto, Mulier iterum vexari cepit levi febris, consuetoque profluvio, quod eo tantùm tempore desivit, quo repressæ fuerunt ignis particulæ, quæ nimis agebant, vel quousque in auras illæ abiere, sive adhuc supersitites lymphæ dilutæ, aliisque ramosis particulis irretitæ non fuèrint, uti usu refrigerantium, atque humectantium res hunc finem consecuta est.

Cùm autem Mensium quantitas eadem non sit omnibus, nec eodem modo effluat, sed quibusdam parcius, & aliis copiosior, aliis diù, & guttatim, aliisque diu, & ubertim pro varia Mulierum natura, temperie, corporis habitu, agendi consuetudine, vel majori, aut minori otio, sive pro victus ratione magis, vel minus lauta; hinc consentaneum duxere Practicantes tradere discrimen latens inter sanguinis nimiam evacuationem, quæ per uterum fieri solet atque nimiam Mensium eruptionem; Nam hæc illis solummodò occurrit, quæ sunt menstruis eliminandis idoneæ, ab anno nimirum decimotertio, vel quarto usque ad quinquagesimum; Altera vero, quolibet tempore, ac ætate accidere potest non ex naturæ instinctu, sed ex violenta causa, vulnere, ulceribus, aut qualibet alia vasorum solutione. Insuper discriminari volverunt profluvium immodicum, à profluvio Muliebri, cum in horum altero cruenta sit oportet fluidorum substantia, quæ eliminatur; in altero verò serosa, lenta, albida, flava, parùmque sanguinea.

*Discrimen
Profluvii
muliebri.*

His præhabitis differentiis ad hanc affectionem spe-

spectantibus sic cogito: Non ne quod magis, aut minus tollitur partium cohesio, tollitur etiam magis, aut minus reciprocatio, quæ latet inter humores & partes; non ne quod magis, aut minus augetur, aut præpeditur vis, vel motus magis aut minus permuatatur superficies, figura, & consueta agendi ratio, qua fluidum, & solidum in amicabilem motuum proportionem venire solent? Quid amabo sunt quæ mutuo coagmentantur? Quæ instaurant Uterum, villos, & vasa per ipsum repentia? Quid? quæ hic cohesionem conservant, eamque illuc subtrahunt? Non ne illa, quæ vasa contrahunt, & distrahunt, quæ vires, & resistentias exercent, quæ nutriunt, & reparant? quæ cutem modò colore debito tinctam, modo rubigine inquinatam, ac veluti variis maculis conscribillatam reddunt, quæ nervos, fibrasque convellunt? quæ vires infirmant & animi deliquium eliciunt, quæ languidas, atque exesas fibras reddunt, & alia mille producant? Quod magis ergo, vel minus solvuntur, interturbantur, ac diffunduntur humores majoris energię, eò magis, vel minus propriam figuram, & resistentias confundunt, ac vires invertunt; imò ita infirmant mutuam connexum, atque invicem insectantur, ut unionem, ac missionem laxant. Quamobrem qui hæc ad examen rationis revocant, intelligunt cuncta vasorum filamenta cujuscumque indolis destrui, ineptèque regenerari; ideoque paulatim naturam, temperiemque propriam amittere, vires, ac resistentias modò augeri, modò languescere, ac propterea humores fluentes conditiones plùs, vel minus obnoxias consequi.

Vc

*Si diu per-
duret vis
adaucta flu-
xus humo-
rum augetur.*

Verùm cum hæc neque ab omni commotione, nec ab omni impetu salis volatilis, aut ignis peragantur, quemadmodùm nec quilibet nubecula, nec quilibet ventus turbinem, atque procellas ferunt; sic est tutò pronuntiandum, nec à quolibet motu fluidorum excitari posse succum nervorum, nec ab omni ictu, aut concussione villorum contractionem promoveri posse irregularem, diutinam, ac vitiosam secretionem; verumtamen si diù nimis perduret percussio, confricatio, & adaucta agendi vis liquidorum, diutissimè certè perdurabunt comminutio sanguinis, aeris interjecti laxitas, circumfusæ lymphæ concitatio, & falsedo; uno verbo, cujuscumque spirituosæ substantiæ perturbatio, quæ faciliùs irruet in fibrarum catenulas, & tiliarum machinulas, quarum minutissimæ molecule invicem alliduntur; sed post certum tempus hujus diuturnæ attritionis fluidorum, & collisionis fibrarum probabile est, multum lymphæ, & sanguinis dissipari. Vis igitur, quæ gradatim per lenem priùs agitationem, indè validam, demum violentam, & quodammodò per saltum absolutam, singulos fundit humores, magisque priùs videtur competere alicui ex liquidis, indèque pedentim fluidis omnibus, unàque minimis particulis solidis, quæ naturali, & superaddito contractionum momento fluxus velocitatem summoperè adaugent; quare lymphæ, & aeris spiræ humoribus interspersæ si aliquem caloris gradum supra consuetudinem nanciscuntur, sunt aded fluidæ, tenues, laxæ, aut spumosæ, ut in nonnullis Mulieribus raræ texturæ non solum naturali citiùs fluant, & in modum

CU=

cunei interjiciantur fibrarum machinulis; verùm urgeant, & suscitent fumosam, ac malè olentem transpirationem, in aliis madorem salsum, ac ferè erodentem, in aliis denique sanguinis fluxum, sive stillicidium adinstar vini corrupti lentè ex dolio proficientis vi soluti ignis.

Ex hac ergò motus velocitate fit, ut vix concepto paulò majori calore, vix nempe agitatìs liquidis vires promoventibus, momento citiùs dissiliant, & divellantur à toto composito tenuiores lymphæ, alizque memoratæ substantiæ diffundantur, & in auras abeant. Hinc constat ignem solido, & fluido circumfusum esse instrumentum, quo humores, eorumque semina millies, ac millies disterantur, & tenuitate, qua pollent, diffugiunt impedimenta, offendicula, atque occursus; ideoque perterebrant, atque adèd erodunt in fluxu, & refluxu coeuntia vasa, ac eorum emissaria, ut cessante etiam agitatione memorata sanguinis exitus eo ferè modo perennet, quo etsi cessante vento adhuc tamem fluctuum agitatio perseverat.

*Velocitas
& ignis
quid agant.*

Interdum humores statuto Mensium tempore concitati majorem resistantiam vasorum, ac propè innumerabilium rugarum, anfractuum, diversarum positionum, atque occursum experiantur tam in minimis vasculis per Uterum repentibus, quàm in ductibus sanguinis confertis in naribus, oculis, pulmonibus, ore, podice, aliisque extremis partibus, per quas, veluti per loca imminutæ cohsionis, & resistentiæ, erumpunt eo ferè modo, quo vinum ebulliens in dolio ritè clauso, aut cerevisia in utre de-

L

bi-

biliora discindunt, & laxiora utris, atque dolii latera penetrant, sibi que facile viam parant. Verùm si sanguis in Utero congestus, vasculisque contentus agitatione profunditur, Uterique vasa laxat, & eorum aperit oscilla, præsertim dum aer circumfus, alixque particulæ moventes, seseque insinuant in partes mobiles, debitam non servant relationem, tunc certè minima aeris, & ignis à mixto, quod exolvitur, & à fluido, quod tumescit, & concitat, prodeuntia nullibi resistentiam inveniunt; at si quid illis occurrit in medio diverticuli, illic nova vi contactus, novaque trepidatione tumultum suscitant, qui tamdiu durat, quamdiu purioris lymphæ componentia, aeris scilicet, salis, ac sulphuris cohesiones, occurfus, & nexus villorum non superaverint.

Quotiescumque ergò vires liquidorum fuerint majores vi, qua coherant machinulæ fibrarum necessitium membranas canalium, operæ pretium erit exhibere, non quæ addunt momentum liquidis, sed ea, quæ illud extenuant, ac infirmant, ad hoc ut canales, eorumque partes coherentes non disjiciantur ulterius; quin imò ne machinulæ, plicæ, glomeres, anfractus, & glandulæ intertextæ violentur, magisque lædantur, sed liquidorum potiùs velocitates in illis retundantur.

Pus in aliquo Mensium Profluvio.

Non est hic silentio involuendum à quibusdam Mulieribus Mensium Profluvio laborantibus eliminari humores saniem æmulantes, eosque exurgere vel ab Uteri apostemate pus diffundente, ac idcirco contaminante ibi fluentes humores; vel ab exundantibus liquidis sale, vel igne saturis, & plùs æquo sub-

si-

sistentibus in vasculis, quorum filamenta aded vellantur, & eroduntur, ut fiat ulcus, in cujus sinu-
lis si labentes humores plùs, aut minùs consistant,
faceffunt in faniem, & pus. Neque hìc est præter-
mittendum nonnullas Mulieres perfrui temperie aded
calida, ut liquida jugiter concitari, vicissimque con-
teri videantur, quare igniculi, tenuioresque fluidor-
um moleculæ aded repetitè fluunt, commeant my-
riadem cùm Uteri, tum Vaginæ, ac proindè glandu-
las, lymphæ vascula, eorumque emissariola refrigent,
& laxent; uti dilucidè percipitur in corporibus ni-
mia salacitate tentatis, ac viro pressis, sive veriùs
exardescantium humorum cumulo plusquàm decet
obsecumdatis, quorum confricatione perennis eva-
dit secretio, eaque purulenta, albida, flava, cœru-
lea, & nidorosa. Differt tamem à Mensibus deco-
loratis, quoniam suam servant periodum; è contra
verò Fluor albus quolibet tempore fluit, & substan-
tia ac colore distinguitur, ut proprio capite infra.

*Fluor al-
bus.*

Qui hæc cogitat, admittet facillè exoriri hunc
morbum à sola vi æstus agentium liquidorum, ac
potissimùm particularum salis, sulphuris, ac aeris,
quæ in ductibus sanguinis, in nervis, atque in singu-
lis inanitatibus solidorum, ita tumultuantur, ut licet
præsto sint resistentiæ, tamem per solam vim æstus
illas superent: qua de re non solùm moventur, &
agitantur villi vasorum, & machinularum Uteri, sed
etiam humores, quorum seri, ac lymphæ portio ex-
currens, præsertim per nervos, non parùm in auras
evanescit, nec parùm violentiæ, ac irritationis ner-
vorum fibris infert. Alia autem lymphæ pars, pro-

*Vis æstus
omnem re-
sistentiam
superat.*

prios accolens ductus variè premitur, urgetur, jugiterque attenuatur, sed dum totum corpus respergit, faciliè absorbetur, & evaporat; Altera denique feri portio liquidis circumfusa ubique separatur, & præsertim in glandulis Utero, atque Vaginæ adfitis, ex quarum vasculis excretoriis adinstar Fluoris albi abundè eliminatur, imò hæc tanto sulphure, & quandoque sale, aliisque volatilibus particulis ditatur, ut citissimè permeet vasa, & scatebras illarum glandularum, ideoque cruentum colorem præferat. Interdum verò ope nimix pressioni, atque confractionis memoratarum partium, vel suavis contactus, aut rotationis liquidorum privatur lymphæ suæ figura, tenuioribus particulis, potissimumque igne, cujus carentia in interjectis glandularum loculis congelascit, ideoque adinstar amyli soluti, vel glutinis, dispescitur, & guttatim depellitur cum virium languore.

*Macies &
virium exo-
lusio.*

Si pluries in mense, aut continuè hæc humorum libertas cum virium dispendio, corporisque macie occurrat, permutet oportet ordinem totius æconomix, quandoquidem motus, ebullitiones, irritationesque progigni videntur à mixtione perturbata, vel à spiculis in inania molecularum insitis, quibus nituntur tollere de medio impedimenta disjiciendo hæc, & illac mobiliore particulas, easque eliminando, ac resolvendo, donec vel superatis omnibus viribus, aut violatis singulis naturæ legibus, tabes, aut marasmodos exurgat.

*Indicatio
nonnullor-
um.*

Variis hætenus causis expositis, earumque remotionibus suffragantur Medentium observationes, &

& methodi curativæ, quæ nunc versantur in coercendis humoribus, nunc in restituenda cohesione solidis partibus. Horum autem nonnulli indicationes ad alios morbos dirigunt tamquam ad fontem itius, ad tuberculum scilicet, vulnus, ulcus, abscessum, scirrhum, aut ad quodlibet aliud extrinsecum adnens continui unitatem solvens, ac idcirco Profluvium ferens.

Ut vis itaque causarum infringatur, præmissis, quæ sunt in communi Medentium usu, minimè sperni debent, præsertim si vires ferant, venæ sectiones, refrigerantia, atque humectantia, quæ valent retundere concitati ignis corpuscula, uti sunt cassia, pulpa. *Curatio.*
Tamarind aqua agri Lucensis, Noceræ, Ficoncellæ, & balnea ad plures dies. Locum habet lac aqua hordei, vel jure tenui, ac tepente dilutum, serositas item caprilla chalybeata, vel tinctura chalybis eo tantum fine, ut fibræ diutino morbo laxæ, pravisque humoribus subactæ, ac proindè languescente igne conspersæ fulciantur vi novi ignis à chalybe exilientis; vel ut lymphæ supervacuas machinulis, solidis circumfusæ, interjectæ, & irretitæ dissipentur. Szpissimè usus sum Pulvere Peruviano ad plures dies, & quidem feliciter; cujus substantia modò in tenuissimum pollinem, modò in formam liquidam redacta coercet luxuriantes humores, eosque veluti in vinctulis ponit, ut colligitur apertissimè ex injectione dicti corticis in sanguine exeunte è vena secta, cujus substantiæ pars, in qua injectus est, citius coalescit altera, quæ Peruviani Pulveris est expers. Laudant mecum alii gelu Corvi Cervi, specificum Helvetii, radi-

dicem Ipecacuanham, fungum Melitensem, aeris mutationem, illudque vitæ genus, quod congruit morbo, morbi causis, atque symptomatibus. Et hac methodo certè ea peraguntur, quæ Ægrotantium spem non fallunt.

C A P U T IV.

De Fluore Albo.

A N T E C E D E N T I A.

Variis insignitur nominibus Fluor Albus, cum à quàm plurimis vocitetur Mensium dealbata excretio, feminisque profluvium, & à Primerosio Uteri catarrhus, sive Rheuma dicitur: hujus ægrotationis subjectum statuuntur cuncta vasa Uteri, & Vaginæ, glandulæque illis adsitæ. Est igitur morbus hic eliminatio humoris crassiusculi, albidii, saniosi, atque cruenti, simulque congesti tum in vasculis Uteri, & Vaginæ, cum in glandulis, ac inanitatibus memoratarum partium, tam præ laxitate machinularum solidarum, quàm vitio humorum eas foventium.

Solent antestare exercitationes, motusque improbi, calida cibaria, otium, sanguinis nimia copia, & ea plura, quæ calorem, irritationem, atque solutionem impertiunt.

CON-

C O N J U N C T A.

NON est quod inquirantur hujus morbi signa, cum ex Mulieribus ægris ea satis innotescant; nam Fluor albus differet à Gonorrhœa, ut infra constabit, cujus modica eliminatio est crassior, atque albo Fluore albidior, eoque longioribus intervallis effluit.

Comitantur morbi contumaciam totius lassitudo, facies pallida, pedes tumorosi, inappetentia, sitis, dolor, calorque renum, ac partium adjacentium, & præsertim Uteri, atque Vaginz, alia verò plura, ut nimis nota brevitati studens omitto.

S U C C E D E N T I A.

Sensus testatur motus quodammodo contrarios, ac vertiginosos effici à fluido agente intra aliud fluidum, ut observare est, quando liquida ebulliant, rarescunt, ac separantur. Humor namque agens se se diffundere debet in alias particulas alterius indolis, eas urgere, inturbare, abinvicem disjungere, illisque novum motum, & figuram communicare. Liquet ulterius, motus hujusmodi ne uno quidem momento naturaliter fieri posse, sed tardo, ac diuturno tempore, ut in multæ ebullitione; cujus minima corpuscula non libero cursu, sed mutuis ictibus, ac repulsis se se concutiunt, vicissimque retardantur tam ob superficierum asperitatem, ac particularum incurvationes ramosas, quàm ob mo-
di-

dicam particularum mobilium vim, qua segniter disperguntur in similitudinem fumi torpido motu se per aerem diffundentis.

Verùm cum humores per Uterum, ac per alias finitimas partes fluentes pluries, ac pluries ita dividi debeant, ut per minima vascula, unaquæque eorum molecula fluere, ac circumvolvi possit; varix peragantur oportet attritiones, atque separationes, imò ex pluries repetita vertigine, ac divisione fiant necesse est diversæ fluidorum combinationes, ac superficies, ope etiam occursum structuræ, figurarum, cribrorum, ac penè dixerim innumerabilium glandularum, & vasorum, per quæ fluunt, atque meatuum, inanitarum, & spongiolarum, ad quas commeant. Sive igitur humores vehementer impellantur, sive languidè profluant intra poros fibrarum Uteri, ac Vaginæ loculos, aut intra capillaria infundibula, & intercapedines; quæ vix dilatari possunt, sensim ut plurimum exercent vim accutissimorum cuneolorum, quorum momento necessario oscillant machinulæ solidæ; quæ quoties attolluntur, eriguntur, atque inclinantur, toties veluti sub prælo innumerabilium pressorum, ac virium inæqualium atteruntur liquida; quorum nova comminutione, vi, & figura augetur energia dilatandi poros, elimandi, erodendi, & quandoque etiam lacerandi partes laterales meatuum, atque vasculorum ibi repentium. Facile enim, & expeditè Vagina, paulatim ignavè, ac difficilè glomeramem Uteri laxantur, proindeque eodem ordine dilatantur sinuli distributi per totam longitudinem villorum contractilium, ac

ac fibrarum, quæ dum contrahuntur, & distrahuntur etiam vi superaddita, earum oppositi termini veniant oportet in aliam positionem, ac propterea memorati sinuli nunc in majus, nunc in minus spatium, & cuneoli interjecti in novam figuram, contactum, irritationem, ac solutionem partium coherentium.

Patet autem exiliora vasa sanguinis, & lymphæ in testibus, tubis glandulis, univérsoque Uteri folliculo conferta esse valdè adinvicem fœderata, adèque contracta, ut labentibus humoribus per has partes erodentis naturæ, ac quodammodo laxitatem inducentibus magis resistent, quàm ductus repentés per Vaginam; cujus intertexta vascula, glandulæ, rugæ, sinuli, atque lacunæ humoribus perpetuò fecundatæ reddunt fibras, & villos membranarum facillimè laxos, & madidos. Quare si rara Vaginæ textura constat tot rugis, tot sinulis, totque patulis, ac omninò perviis machinulis, superflua humorum congerie stipatis; si, inquam, concursus tot villorum, vasculorum, atque instrumentorum, (quæ juxta naturæ leges solùm certa quantitas liquidorum deberet fovere, & madefacere) alluuntur, & quadam veluti salsi, & acidi humoris lacuna obsidentur, proculdubio singula Vaginæ vascula facillimè laxentur necesse est, & adinstar spongiæ, aut chartæ bibulæ fibræ madescant; imò earum filamenta, & inanitates diversis liquidis subactæ tumeant oportet, ex quibus fit, ut in hoc reticulari contextu venarum, artieriarum, glandularum, & lymphæ ductuum emissaria singula, pororum cribra, hiatus, ac cætera forami-

M

nu-

nula aperiantur, & adinstar stillicidii albos, atque alterius tincturæ humores eliminant. Quanto igitur tardius, vel celerius cuneoli liquidorum ab omni missionis vinculo solvantur intrà memorata vascula, sive intrà, aut extra Uterum, & Vaginam impelluntur, tantò citius, vel tardius diffiunt, ac diffringuntur, ideoque hic facile coercentur, ac veluti coalescunt, alibi difficilè consistunt, quin imò diffunduntur, atque in tenuissimum pollinem commutantur. Quamobrem lymphæ crassior, aut tenuior, quæ est semper sale refertissima, aliique humores, in quibus delitescunt minima semina salis, & sulphuris, plùs, vel minùs discinduntur, comminuuntur, miscentur, atque diffunduntur; prout liquidorum materies est liquidior, aut crassior, vel, quod in idem recidit, prout majori, vel minori libertate, & copia activissimarum particularum ditatur.

Qui in Uteri fabrica examinanda versantur, in eam veniunt sententiam, ut credant plures ordines meatuum, inanitatum, atque cribrorum in ea reperiri, quorum alia ope præsertim circumpressionum, & contractionum superadditarum dividunt combinationes minimorum liquidorum, & excernunt sanguinem; alia figuras accommodatas habent ad feri, & lymphæ substantiam deponendam; alia demum cuncta liquida huc conjunctè, iluc separatè recipiunt, & deponunt; quare si humoribus Uterum, & Vaginam fœventibus motus est tardus, tardè illi, sensimque aptentur cribris, stillatimque fluant oportet; si verò motus est concitatus, omnis resistentia immittitur, & corpuscula liquidorum vivida vi percita adau.

adaugent motum, confricant, atque ita erodunt vascula, oscilla, atque emissariola, per quæ transeunt, ut superent eorum resistentiam, ideoque sensim, & ubertim eliminantur; & licet hoc jugiter sensibus non pateat, evidenter tamen suadetur ex eo, quod sudor citius, vel tardius ad cutis spiracula commeat, prout sanguis miliares glandulas fibrarum, spongiclas citius, vel tardius permeat, & prout majori, vel minori copia, motu, tenuitate, & igne donatur; nam si aqua præsertim calida pervadit pellem, sive vescicæ suis membranas, quas non penetrat oleum, hinc necessarîo evincitur diversa esse foraminula contextus Uteri, & Vaginæ per quæ diverso tempore, ac impetu excipiuntur humores noxii, atque inutilles; verum si glandulæ sunt glomeres complectentes extremitates plurium vasorum, arteriarum scilicet deferentium sanguinem intra loculos glandularum, eorumque minima diverticula nervorum derivantium, ac effundentium Succum, & nescio, an dicam excipientium aliquid à glandulis, quod valeat motus tum vasorum attruentium glandulas, cum spirituum undas lædere, item lymphæ ductuum alibi ducentium humorem ibi secretum, denique venarum, quæ sanguinem exsugunt, eumque in massam revehunt; ex his profectò comprehenditur vascula, eorumque emissaria retinere, ac deponere tales humores, quales necessitas similitudinis, & configurationis postulat. Ulterius comprehenditur humores à viriis oscillis scaturientes vasa erodere, ideoque per diversas Uteri, & Vaginæ semitas frequenter errare, noxiumque contactum sortiri, dum viribus inæqualibus ten-

tantur, pressionibus urgentur, & agitantur; sive verius dum evulgati canaliculi suis contractionibus introrsum ducunt membranas, & trudent liquidum contentum; & quamvis membranæ vasorum per latera sint magis distractæ, tamen quasi arcus magis inflexi, cum in restitutionem veniunt, majori vi reitituuntur, & agunt in fluidum, illudque ulterius depellunt.

Inexplicabilis sanè est positionum diversitas in quam veniunt per corpus Uteri, & Vaginæ illi ramorum rami usque ad exillimos, qui universam Vasorum ramificationem constituunt; nam licèt variis flexionibus ipsi ramorum furculi curventur in semicirculum, intexantur in membranas, plicentur, coeant, & implicentur in glomeres, atque in rugas varias, denique omne genus flexionum subeant, & ad unumquodque punctum singularum flexionum novam humoribus resistantiam faciant; hæc tamen singulæ resistantiæ in minimis potissimum glandulis persolvuntur, quarum textura cum constet ex tubulis pluries memoratis, & millies convolutis, intelligere facit eos formare cumulum glandularum minimarum; hoc est vasculorum inflexorum, plicatorumque, quorum nimia confricatione, contractione, intestino motu, concussione, sive totius, aut partis improbo exercitio, vel placido, ac suavi contactu, sive impuro motu, ac vi superaddita dilatantur, laxantur, ac veluti aculeis salacissimis vellicantur, ac perterebrantur; & quatenus magis, vel minus simul intertexta vascula stimulantur, magis, vel minus aperiuntur eorum oscilla, excoriantur non raro mem-

membranz , & quandoque vulnufculis inficiuntur cum exitu icoris mordicantis, purulenti, vel faniofi, ut ex Antecedentibus infra explicandis lucidiùs conftabit.

Adnotatione dignum eft Fluorem à Gonorrhœa diftingui, quorum fecretiones etfi inter fe aliquantum conveniunt, à diverfis tamen partibus emanant, per loca diverfa foràs eliminantur, varizque confiftentiæ coloris, odoris, & naturæ creduntur; fiquidem Fluor albus iifdem, quibus Menftrua fluunt ductibus, ejicitur, ut accidit poft Menfium Profluvium, à cujus acrimonia, igne, & falaci materia eroduntur etiam exiles lymphæ ductus serpentes tam per Uterum, quàm per Vaginam; ex quibus tanquam ex corporis fentina pravi coloris humores deponuntur, aliifque intermifcentur liquidis, & depelluntur. Erumpit autem noxius Gonorrhœæ humor in Mulieribus ex glandulofo corpore, five à proſtratis urethræ circumpoſitis, indè per lacunas in circuitu meatus urinarii intra ipſum, & in ejufdem termino collocatas foràs ducitur; malè enim affectæ obſervantur urethra, proſtratæ, totiuſque meatus urinarii partes, tumidæ nimirum, & quandòque etiam obnoxiz ulceribus peſſimæ notæ, quæ non rarò protenduntur uſque ad labia pudendi, ut alibi apertè explicabitur.

Fluor diſtinguitur à Gonorrhœa

Albus itaque Fluor five à totius habitudinis vitio, five Uteri, aut alterius partis læſione Mulieres cujuſcumque ætatis, & temperiei, ſed plerumque ætate maturas corripere ſolet. Plurima præſertim incommoda in Viduis, Conjugatis, ac vitam cælibem du-

cen-

centibus, sed majora in illis, quæ longo temporis cursu spernunt curationem, vel totius corporis cachexia laborant.

Præcedunt hunc morbum nimis Veneris exercitationes, cathartorum, thermarumque abusus, improbi corporis motus, & calida edulia, quorum omnium vi aded humores omnes alternè occurrunt, in suisque occurribus mutuo urgentur, confricantur, concutiuntur; atque aded pulsantur vasa intercurrentia per Uteri, cervicis, atque Vaginz substantiam, ut plus, vel minus liquores attriti, sale, & igne saturi diffundantur, missionisque, ac unionis fœdera dissolvant. Quare in hujusmodi confricationis, ac percussione vi recedant oportet à proprio termino fibræ vasorum, imò vasa ipsa distendantur, ac propterea plus, vel minus noxios humores evomant; quorum quantitatem modò majorem, modò minorem fecerunt, prout humores sunt magis, vel minus mobiles, erodentes, igne, ac sale circumfusi; quorum momento valdè sollicitantur vasa, contrahuntur, elimantur, perterebrantur, atque solvuntur cum exitu cruenti, & albi humoris.

*Humores
sale, &
igne saturi
vasa sol-
vunt.*

Otiosa varò corpora nimia onerantur copia humorum, qui sicuti prius constabant corpusculis quantis, & figuratis, paulatim non solum amittunt figuram, debitamque congeriem, verum etiam relinquunt proportionem, æquilibrium, superficiem, & impetum; tandem ob diversam eorum combinationem amittant oportet hoc, illudve fluidum jam in massa contentum, quo vehi, & revehi, subire

*Otiosa cor-
pora hu-
moribus
onusta.*

exi-

exillima vascula glandularum, atque separari possint; Lenti etenim fiunt humores, & villi Uteri, & Vaginz faciliè infarciuntur, tum quia defunt, quæ adesse deberent, tum quia adsunt, quæ non deberent adesse. In longo itaque otio vel liquida ditantur plùs æquo ignis quantitate absorbente serositatem, quæ inservire debet pro vehiculo, vel carent debito igne se diffundente; sive veriùs fluida hujus indolis consistunt in memoratarum partium minimis canaliculis, suisque asperis, vel angulosis particulis pravæ indolis dilaniant, solvunt, & aperiunt vasorum hiatus; vel, quod plurimum est, diu in ternuissimis vasculis itabulantes moleculæ acescunt adinstar vini in dolio acetoso; ex quo fit, ut cuncta fluidorum semina perturbentur adinvicem, adeoque moveantur, ac veluti tot scalpbris excoriant loca, per quæ transeunt, ac propterea liberent igniculos in vinculis detentos, quorum solutione penetrantur membranæ, faciliùs laxatur textura vasorum, & itillatim fluit, & exit albus Fluor.

Toties post diuturnum otium labefaciuntur universæ vires, quoties in singulis villis, fibris, musculis, internis spongiolis, intercapedinibus, vasculorumque anfractibus itabulantur, & coalescunt lenti, ac inertes humores supra omne momentum fluidorum vires facientium, vel quoties particulæ ignis, aliæque similis naturæ in memoratis sinulis includuntur, & implicantur, quæ si à novo humorum fluxu, & refluxu dissolvantur, eisque egressum concedant, in transitu non possunt quin partes laterales celerius, & vehementius agitent, ac veluti scalp-

*Virium
laxitas.*

pris

pris abradant pororum ostiola, eaque relaxent, nec inquam possunt quin novum motum in fibrarum machinulis imprimant, adeò ut alix humorum interfluentes moleculæ activissimæ adinvicem disgregatz solvant, & dispergant adinstar ceræ igne tentatz filamenta priùs Uteri, & Vaginæ, indè totius corporis cum virium jactura.

*Stimuli,
calor, sales
& alterius
indolis hu-
mores mor-
bum pro-
ducunt.*

Vasorum igitur fibræ salium stimulis exagitatæ, vel calidis nervorum inquinamentis, aut alterius naturæ liquidis concitæ, ac veluti dissolutæ adeò interdum sollicitantur, ut impellant, urgeant, & agitent contentum liquidum; quarè canales vehementi eorum contractione, & distractione prestò sunt non solum introrsum niti, verum quodammodo ducere introrsum, & extrorsum singulas membranas; ac propterea succum nervorum facile disperdere, simulque evomere extrorsum lutulentos liquores quocumque circumfusus; membranz namque Uteri, & vasorum ejus per latera magis distractæ, quasi arcus magis inflexi, cum in restitutionem veniunt, majori vi restituuntur, hoc est majori impetu contentum liquidum urgent, eique libertatem exitus impertiunt; tum quia attritas jam humorum particulas reddunt minutissimas, tum quia earum cohesiones cum superficie canalium imminuunt; & fibras ita exclusas, & languidas reddunt, ut per infirmas, & madidas Uteri, & Vaginæ partes impuri humores quasi spontè deiciatur.

Quò majori ergò fecundantur corpora quantitate decurrentium igniculorum violentiam fibris inferentium, eò magis exagitur, & conturbatur massa

*Quò mas-
jor est ca-
lor, cò ma-
gis hoc
morbo la-
duntur
Mulieres.*

massa liquidorum, quorum unaquæque particula privatur superficiè, vi, debitoque contactu, simulque spoliatur interjecta lymphæ, cujus substantia citò æstuat, & forsitan absorbetur, vel concrescit; proindeque partes solidæ venire coguntur in alium terminum, & carere debita instauratione, ac fædere, ideoque non possunt spirituosæ ignis particulæ, quin in auras resolvantur. Quantò magis igitur humores istis pravis differentiis imbuti disgregantur, & irruunt versus Uterum, tantò magis fibras inficiunt, & contaminant; imò eorum terrestres moleculæ se se mutuo dissolvunt, & cæteras inquinant ea fere ratione, qua pulvis terreus intra aquam infusus, qui eam cænosam reddit; sive ergò hujusmodi humores impellant, aut urgeant vascula, aut alii alterius indolis velociùs, quàm par est, vel consueto tardiùs fluant, & resfluant, sive veriùs fibras præsertim Uteri alluant, tunc perperam commisceantur oportet, sortianturque propterea juxta diversam eorum perturbationem calorem, energiam, odorem, variamque consistentiam penès ætatem, temperiem, corporisque habitudinem, ita ut sibi ipsis viam faciant per Uterum, ut ab excretis satis colligitur, & à conjunctis infra declarandis clariùs constabit.

Pallescit facies, & pedes tument, quotiescumque diu fluit, & exit è vasculis Uteri albus humor, cujus noxia semina nec sunt, nec naturaliter remanent in vasculis sanguinis quanta, & figurata, uti decet; sed ea, quæ adhuc supersunt, aded confunduntur, & in novo circuitu intervertuntur, ut

*Faciei
pallor, &
pedum tu-
mor.*

N

ignis

ignis particulæ, si non rettinguantur, saltem contundantur, aliisque implicentur, ac propterea lymphæ nimis adaucta, & forsan exundante alluvantur, & contaminentur tum humores, cum partes universæ.

Sic igitur enervati villorum omnium filamentis, & impura lymphæ plus æquo dilutis, atque fædatis, cujuscumque indolis humoribus circumsepianitur oportet, imbuanturque pravis istis liquidis, ac idcirco tumeant necesse est machinulæ villorum, & fibrarum; imò earum tilix jugiter irritantur, & quod rei caput est, intercepti canaliculi falsis, & acidis humoribus potius lacerati, quàm respersi paulatim laxantur, quolibet namque fibrarum machinula non solum naturalem vim, & connisum amittit, verum etiam inficitur, ac propemodum concrementum humorum congerie infarcitur; fluunt nihilominus quaquaversum, sed languide, & difficulter fluunt humores, deorsum tamen facile descendunt, nec inde ob contractilium villorum laxitatem, ob spirituum depauperationem, aliorumque humorum vires exerentium penuriam ea ratione, qua decet, sursum non revocantur in circuitum, quin potius subsident, & tumorosas reddunt partes extremas.

*Famis pri-
vatio.*

In tanta itaque partium laxitate, & labe liquidorum non est, qui non afferat, famis organum ventriculum, ejus villos, & glandulas, cæterasque in universum esse semper impuris humoribus imbibitas, ac veluti hebetatas; ideoque nec in ore, nec in oesophago, & multò nimis in ventriculo, & glan-

glandulis ei aditis ea liquidorum genera separari, quæ famem excitant; non est, inquam, qui non sentiat languorem, & fibrarum imbecillitatem haud posse tales vires, contractiones, & distractiones moveri, quales congruere videntur illis secretionibus, quibus exonerari solet corpus vitiosa gravatum humorum sarcina, ac propterea reverti ad eam machinularum coherentiam, ad illam spirituum copiam, impetum, & puritatem, uno verbo ad illum contactum, & sensum, qui intercedit inter maximas, & minimas rerum partes, seu, quod in idem recidit, ad illam relationem, atque alternam agendi vim, qua vellicari, irritarique possint nervorum filamenta ventriculi, indèque alia, & alia in universum, usque quo famis affectio provocetur, quemadmodum publici juris feci in nuperis meis Exercitationibus Lucæ editis sub numero quinto.

Privatur certè corpus diu Fluore albo affectum congruenti humorum quantitate, quorum defectu partium, atque humorum æquilibrium communis organorum consensus deficiat oportet; tum quia *Siccitas, & stis.* massa sanguinis obducitur sero, & lympa contundente salis, ac ignis corpuscula; tum etiam quia vasorum omnium villi, glandularum fibræ, atque musculorum funiculi, & quandòque interjecti loculi, & filamentorum inanitates prorsus exsuccæ fiunt, & adinstar corii arent; imò salium aculeis, & asperitatibus vel acutissimis angulis aliorum minimorum stimulantur singula instrumenta, & tali percussione vi, atque contactu, qualis potis sit in ore, gutture, esophago, & ventriculo, nec non in qualibet membra-

na, fibra, ac nervorum protensione siccitatem illam impertiri, quæ valeat sitim excitare.

*Dolor ca-
pitis, re-
num, Uteri
atque Vagi-
nae.*

His præhabitis ratio suadet ægras modò torqueri dolore capitis, & renum, modò Uteri, atque Vaginx immodico calore, & cruciatu, præsertim si massa sanguinis benignioribus vacua particulis; imò satura nitrosis, atque falsis feminibus, aut acidis, ac pungentibus moleculis subacta alluat, contaminet, & lædat Uterum, atque Vaginam; ac proindè erodat, stimulet, ac laceßat stamina cuncta invicem mirè intertexta, singulaque vasorum genera Renibus, Utero, ejusque finitimis partibus fœderata; nam si tela tentatur, si trahitur nimirum filamentum: unum in rectum protensum, aut trahatur alterum, quod superequitat, in obliquo, simul omnia repente debent moveri, illic debet diffundi, & communicari tremor usque ad oppositas telæ extremitates. Ita membranz, nervi, & innumera vascula variè adinvicem implicata, ac in Uterum protensa, si labentis humoris vitio omni acrimonia, & sale referti stimulantur, & pungantur, illic tendantur necesse est, & tremore concutiantur nervi capitis, eorumque involucria, nervi item Renum, Uteri, Vaginx, Tubarum, aliarumque partium adjacentium. Quocumque ergò modo irritantur, aut dilaniantur memoratz partes, quasi aquæ stygiæ contactu, dolore, sive calore supra omnem resistentiam vexantur, & solvuntur, sive variis ulceribus contaminantur.

*Fluorem
producit
menstruum
Profluvium.*

Cum Mensium Profluvium (haud interdum dubia causa hujus morbi) velocitatem, ac libertatem humoribus adaugeat, simul adaugeat oportet vim com-

compressivam, qua Uteri, & Vaginæ partes constringuntur, atque comprimuntur, ac proinde imminuat resistentiam, atque laxitatem inducat in singulis rugis, in omni ramificatione flexuosa canaliculorum, uno verbo in omni puncto singularum flexionum vasorum sanguinis excurrentium per Uterum, Vaginam, &c. Quare si Profluvii, ac albi Fluoris eadem recensentur causæ, uni, & alteri morbo communia debent esse symptomata.

Exsurgere autem Fluorem album à vitiosa temperie totius corporis declarant tabes, cachexia, atque flacciditas organorum, quorum rara textura apparet solum imbibita dilutis, lentis, noxiisque indolis humoribus in modum spongiæ cœnosa aqua madidæ; quorum diutino vitio fibræ, & villi contractiles tabe, vel marasmo consumuntur; vel quod minimum est, pravis, ac deterrimæ indolis moleculis fluidis infarciuntur, ac propterea omni humorum impuritate saturi, quasi per Uteri, & Vaginæ colluviarium foras derivant lympham fæculentam, aliosque simul cœnosos humores. Exsurgere item constat ab Uteri, & Vaginæ vulnere, tumore, ulceribus, quorumcumque Viscerum læsione, aut laxitate humorum; soluta unitate humores ad Uterum derivati nec bene miscentur, nec defæcantur, sed singuli pravas illas nanciscuntur differentias, quæ valent coeuntia vasa aperire, ac seipsos excudere, & tunc Patientes summa cum molestia premuntur. Exsurgere demum patet à Mensibus plus justo detentis, vel à nimio conatu difficilis partus, in quibus affectionibus sæpissime fecernitur saniosum, & icorosum quoddam jugi

Fluxus à Vitiosa temperie.

cruo-

cruore perfusum, quia nequeunt machinulæ fibrarum, earumque disjunctæ cohesiones restitui ad primum connisum; quare per raram illam contexturam, forsan exsolutam, & flaccidam vasculorum per Uterum, & Vaginam repentium, quasi per saccum dislutum, & infractum stillatim effluunt sanies, lymphæ purulenta, vel dealbatus cruor; quorum lutulenta substantia supra resistantiam vasorum congesta adeo imbuuntur, & madent pudenda, ut tumida, & stulantia fiant.

Observatio
valde curiosa. Rem diu jam mihi planam fecit Mulier vigesimum quartum annum agens, quæ post nimios conatus partus difficilis correpta fuit sævissimis doloribus in tota regione abdominis, & potissimum in Utero, & Vagina cum cruore prius prodeunte, inde minus florido, postea pallido, demum lata lochiorum effusione. Quibus symptomatibus post sexagesimum à partu diem aliquantulum moderatis, exurgere cepit è cubile, sed majori dolorum molestia, ac ulteriori exitu Fluoris albi torquebatur. Tertio autem à partu mense evanuerunt dolores, sed Fluor albus adhuc perennans universum corpus valde extenuabat; demum post nonum mensem, quasi liquorum fomite subducto, corpus aridum, & macie consumptum evasit, ac idcirco fons vitæ, & stillicidium albi Fluoris uno tempore cessarunt, non aliter ac rivuli exarescunt ex pluviarum penuria. Aperto itaque recta laniene cadavere, nudis oculis aspexi Uteri fundum, ejus cervicem, & Vaginam esse quaquaversum tectam tumidis vasculis tum lymphæ, cum sanguinis, unàque variis, ac inæqualibus glandulis,

lis mole adactis, atque prominentis adinstar hydatidum, & cotyledonum; in interjectis verò spatio-
lis excoriationes, ac scissuras, hic rubro, illuc nigro
colore perfusas observavi; inde lata, & rotunda
Uteri ligamenta non parùm laxa; Tubas Falloppii,
multis, itidemque tumorosis vasculis, & præsertim
lymphæ fecundatas; item libero obrutu vidi fora-
men in Tubarum extremitate satis adactum, illique
circum aditabant involuta, & implicata vascula,
quæ ob eorum laxitatem nodum funis pluries impli-
cati emulabantur: observavi ulterius fimbrias Tuba-
rum, quarum beneficio Tubæ ipsæ plerumque testi-
bus annectuntur, esse tensas, & vasorum myriade re-
fertissimas, Testium item ligamenta, quibus Utero
conjunguntur, multis vermiformibus vasculis lymph-
aticis, aliisque crasso, ac veluti arenoso humore ple-
nis; tandem clytoridem, ejus crura, & muscutorum
principia, simulque nympharum, meatum urinarium,
ac pudendi labia esse extra choxfionem suam; ac
multis asperitatibus & prominentiis onusta, imò ni-
gro, ac flavo liquidorum colore inquinata; &, quod
rei caput est, labia, & Vagina variis in locis erant ita
dura, & rugosa, ut humores concreti, ac ferè tar-
tarei vix cultro cederent. Ex iis asserere non dubi-
tavi, non rarè morbum hunc progigni à partium
solutione, ut de Profluvio assereram.

Hæc rationibus, & observationibus innixa do-
ctrina multorum animos ad se allexit, ideoque Me-
dentes excitat ad ejus examem: quamobrem alii ful-
ciunt fibras nimis laxas, & solutas, alii liquidorum
impetum retundunt, & calorem temperant tum præ-
scri-

*Judicatio
curationis.*

scriptionibus Aquarum Thermalium, & præsertim agri Lucani, quas jure optimo laudat, & commendat disertissimus, atque doctissimus Regali; tum usu lactis, cæterisque auxiliorum generibus, ut de Profluvio Mensium innuebam, sive veriùs, ut de Fluore albo consil. 86, & 87 publici juris fecit Vir cognomento immortalis Malpighius.

CAPUT V.

De Passione Hysterica.

ANTECEDENTIA.

Uteri suffocatio est diversorum affectuum invicem concurrentium series, oppugnans virtutes, actionesque nunc unius partis, nunc plurium simul. Variis insignitur nominibus hic Morbus, à multis enim appellatur Strangulatio Uteri, Passio hysterica, Convulsio Uterina, Spasmusque nervorum, ab aliis Asthma, & Hypochondriaca suffocatio, cujus vi plùs, vel minùs vexantur Mulieres, quatenus magis, vel minùs Uterus, cerebrum, & nervi à pravis humoribus irritantur.

Huic Morbo præcurrunt otium diuturnum, vita inexercitata, animi angor, nimis lauta victus ratio, humorum plenitudo, naturalium secretionum carentia, vigilix improbx, & his similia.

C O N I U N C T A.

ADhzrent Passioni hyſtericz virium languor, pallor faciei, vel rubor penè ſtammineus, nauſea, murmur ventris, alvi proluvies, reſpirationo difficilis, anguſtia œſophagi, palpitatio cordis, pulſus imminutus, ac veluti abolitus, tremor in toto, vel in parte, delirium, vertigo, ſurditas, cœcitas, dentium, capitis, manuum, aurium, aliarumque partium dolor, urinæ ſuppreſſio, vel ejuſdem profluviũ; abdominis, & contentorum partium tenſio, vel convuſſio, oculorum inflammatio, lacrymæ involuntariæ, vocis privatio, vel garrulitas, ſenſus, & motus interturbatio, demum ſudores, madores, atque frigus extremitatum. Quorum omnium modò hæc, modò illa magis, vel minùs infeſtant, vel citiùs, aut tardiùs recurrunt prout major, vel minor eſt vis cauſarum.

S U C C E D E N T I A.

AD hunc Morbum ingenerandum concurrunt sæpè prima rerum ſemina, mole quidem parva, ſed maxima virtute, quorum vires inæquales, motus diſſoni, figura, ſitus, & proportio inconcinna, cauſæ plerumque ſunt diverſarum affectionum, quæ difficillimè curantur, ut obſervant, qui Mulieres, earumque temperiem, humores, & partes rationibus, & obſervationibus ſedulò examinant; ex his autem clarè patet, quàm facilè ſit prima fluidorum

O

rum

rum componentia mutare ordinem, vim, & mistionem, ac idcirco varia symptomata inducere per solam eorundem inturbationem, quæ quò plùs, vel minùs excrefcit, ac veluti varias procellas excitat, eò magis, vel minùs laxat, & depravat coherentiam aptam, atque contactum minimorum componentium, ita ut mutuò obire nequeant amplius actiones proprias, easque moliri vires, ac reciprocationes, quemadmodum decet; nam tunc corporis partes vitio correptas dicimus, quum debita ratione sibi non respondeant, neque illis est ulla concordia, ac mistio; tunc enim connexus machinularum perturbatur, ex quo oritur dissolutio, cum activiores, magisque effrenes particule, quæ delitescebant, vel implicabantur, liberè erumpant, ac tum multum suscitent in tota fabrica; imò cum resistentiam non invenient, suapte natura se se diffundunt, laterales fibras urgent, alternèque lædunt, atque læduntur; si verò partium aliqua resistentia illis occurrat, quæ sit superabilis, quantum hæc illis adimit virtutis, tantum pars vel se se retrahit, vel laxatur.

Toties igitur læta prædictarum partium intenditur, vel remittitur, quoties solida pars cedit, & laxatur, fluidumque tenue repente effunditur, præsertim si ab utroque suboritur effluvium volatilium particularum ignis naturam redolentium, quæ sui juris factæ vehementius penetrant, & quodammodo solvunt cuncta, quæ illis occurrunt. Hinc nihil aptius ad hunc Morbum excitandum reperiri posse existimo particulis ignis, salis, ac aeris, quorum semi-

mina millies divisa, atque attrita satis accomodata videntur ad superandas quascumque resistentias; æquè ac promovendam quamcumque agitationem, motumque violentum, uno verbo, ad tumultum suscitandum.

Ad hæc symptomata promovenda plurimùm faciunt celer exsolutio ignis in medio fluidorum, unaque salis, ac aeris, vel acidarum particularum copia impuris humoribus respersa, vel retentio secretionis eorum, quæ hæc ipsa symptomata producunt; plurimùm, inquam, faciunt quantitas ignis, copia salis, atque aeris laxitas, quæ tempore circuitus sanguinis, aut diffusionis absorbent, & disperdunt multum aquæ, ac feri perspirabilis valdè utilis ad opus separationis, atque eliminationis; imò ad frænandum, quod adhuc involutum, & implicatum est, vel ad coercendum quod est à vinculis solutum, & nimis mobile; demum plurimum faciunt exteriora cuncta ad res non naturales pertinentia, præsertim si fuerint cum abusu; hæc etenim liquidorum motum modò celeriore, modòque tardiore reddunt, vasorum tumescuntiam, & plenitudinem inducunt, proindeque texturæ exsolutionem, & laxitatem, vel temperiei depravationem in uno corpore citiùs, quàm in altero pariunt; vel quia mitionis vinculum facillè tollunt, vel quia mixtorum tenuiores substantias absument, quæ tunc sine obice diffunduntur, penetrant, & in vaporem abeunt; idèdque citissimè nervos ubique dispersos lædunt, vel quidquid igneum, atque æthereum in corpore delitescit, ita disponunt, ut quæ sibi occur-

runt impedimenta , faciliè valeat remove , ex quibus percipitur majus , vel minus momentum causarum , ac vis inæqualis resistentiarum , quæ in suffocatis observantur .

Tria sunt præ cæteris ad hanc Uteri suffocationem , multarumque partium , aut omnium simul celerem concussionem inducendam , agens scilicet validum nervos universim , ac Uteri præcipuè lædens , resistentia faciliè superabilis , & remotio impedimentorum . Inter hæc non immeritò primum sibi vindicat locum valida agendi vis , exurgens a liquidorum vitio , figura permutata , imperu , ac libertate molecularum , nervos præsertim acculentium , quarum momento alix majori , alixque minori velocitate transvehuntur ; quatenus magis , vel minùs luxuriant , igne abundant , vel degeneris sunt indolis ; quod sensu ipso percipitur in ligno ignito , cujus componentia in varia resolvuntur effluvia , quorum alia nunc citiùs , & alia nunc tardiùs in hanc , vel illam partem diversimodè tendunt , & evolant ; quinimò inæqualibus fruuntur viribus , ac directionibus , uti dilucidè observatur in pice , thure , cera , pinguedine , oleis , sulphure , nitro , bitumine , aliisque purioribus , vel impurioribus liquoribus natura , vel arte paratis ; quorum substantiæ ; etsi magna scateant igniculorum copia , tamen eò plùs ; vel minùs , citiùs , aut tardiùs agunt , quò plùs , vel minùs puriori igne sunt refertæ , ac igniculi ipsi magis , vel minùs implicati . Hinc spirituosæ substantia , quæ exsolvitur , & exploditur à mixto liquidorum existentium in Utero Mulierum in nervis ,

vis, in fibris, ac funiculis eorundem, vel cujusvis alterius visceris plùs, vel minùs diffunditur, citiùs, aut tardiùs fit tumultuosa, quatenus majori, aut minori patitur copia volatiliùm particularum ignis, nitrosi salis, ac aeris; nec mirum est, se ea interdum, quibus Mulieres divexantur, tantò velociùs se prodant, quantò magis memorati humores spirituosi superant alias corporis partes virtute, ac simplicitate. Hæc namque diffusio substantiæ succi nervorum constat minimis corpusculis tanta velocitate pollentibus, ut tota eorum unio, & vis citissimè resolvatur; hinc non immeritò fortassè crediderim, dictum succum vividissimum esse florem, sive spiritum lymphæ, ut solidè in opusculis scripsit Bellinus, cujus prima semina, si tam facilè expanduntur; tamque velociter organa pervadunt, movent; fulciunt; contrahunt, & distrahunt, tantaque facilitate evolant, atque in auras abeunt, jure existimanda sunt sulphurea, salina, & aerea, ideoque diversarum figurarum, atque tumultuosæ indolis; quare sive nervus irritetur in Utero, in capite, in visceribus, aut in minima fibra cujuscumque partis, illicò spiritus lymphæ momentum violati contactus veluti persentiens, ac aliorum humorum percussiones quodammodò expavescens, statim adauget vim, in fugam facillimè conjicitur, quacumque contorquetur, & propriis disiectis particulis adinstat motus turbinis citissimè permeat, & penetrat nervos, ac musculos, convulsionemque procellosam vel in aliqua parte, vel in tota fabrica excitat. Tandiu igitur hujus humoris vires adaugentur, quamdiù

diu minima ætuantis lymphæ alternè tumultuantur, & per multas incursiones deficiunt à viis suis, superstantque singulas resistentias, quibus partes partibus concinnè adhærent.

Ad quamcumque ergò corporis partem, irrue-
re potest indiscriminatim jactatus spiritus, qui dum
violenter exploditur à suis receptaculis, omnem flu-
idorum mittionem, & solidorum contactum inter-
vertit; & quemadmodum ex percussione silicis cum
chalybe novus ignis educitur, ita in hoc pertur-
bato motu novus ignis, novaque scintillarum ex-
pansio in toto corpore exurgit; ac propterea mo-
tus omnes, sensationesque violentur, & quandoque
etiam deficient necesse est; nam si commeat sine
ulla lege, & æquò citiùs penetrat memoratus spi-
ritus villos, & filamenta cuncta, in quæ irruit; si
nullas patitur inducias, nullaque resistentia coer-
cetur, vel in machinulis tumultum infert, vel ea-
rum contexturam, arctamque cohesionem solvit;
quinimò si motum adedò tremulum instituit, ut ejus
perenni vi rursus atterantur, atque agitentur tam
nervorum succi, quàm illi, qui per arterias, & ve-
nas fluunt, qui quidem ita jactantur, invicem con-
funduntur, atque alliduntur; ut post certum tem-
pus reddantur tenuissimi, ideoque in auras priùs
abeant furibundæ ignis particulæ, indè aeris, de-
mum attriti salis, quorum minima segmenta jam
exsoluta penetrant, erodunt, & elimant partes, quas
tangunt, easque veluti perterebrant, & laxant; tunc
certè mirum non est, moleculas solidorum desti-
natas motui, & sensui laxari, ac imbuì humori-
bus

bus pravis quasi aquæ erodentis, atque idcirco valde depravari, ac distitui motu, & sensu, quemadmodum non raro observare occurrit in hoc Morbo.

Verisimile profectò est motibus variis agitari spiritum lymphæ in nervis tam intrâ, quàm extrâ cærebrum existentibus; nam eorundem figuræ diversitas, extensionesque millies implicatæ, & in modum glomeris involutæ plura habent impedimenta, quæ in musculis, in glandulis, visceribus, venis, arteriis, imò in qualibet minima fibra tam Uteri, quàm alterius partis, motuum velocitates, directiones, æque respectus variare, ac propterea spirituum momentum magis, vel minùs diffundere, faciliùs, vel difficiliùs vim exercere, magis, vel minùs resistentias augere vel superare, ac villorum energiam infringere possunt. Negandum tamen non est, quòd tametsi spiritus nervorum certas motuum leges non servet in hoc Morbo; quædam tamen partes organicæ aliquam retinent motuum proportionem, quod etiam si planè enucleari à me non sinat brevitatis, cui fluſteo, faciliè tamem intelligi potest ex iis, quæ variis partibus contingunt; harum enim alix torquentur à magis, vel minùs impuro lymphæ spiritu turbatum se movente sine debita directione, & velocitate; alix verò ab impulsu ejusdem velociùs, vel tardiùs irruentis, atque permeantis partes, vel ab illius substantia magis, vel minùs procellosa; quod ut lucidiùs demonstretur operæ pretium est concipere spiritum lymphæ adinstar fluidi subtilissimi velocius, & inæqualiter per varios, ac tortuosos ductus mo-

motum suum peragentis, vel in similitudinem venti, ejus impetus variè urget, impellit, & plùs, vel minus enititur adversùs ea, quæ objiçuntur, quatenus varix sunt circumstantiæ loci, temporis, & mobilium, quorum causa diverfi observantur effectus; quare hic ventus resistantiam invenit, & reflectitur, hic novam vim, novamque directionem nanciscitur, alibi verò resistantiam superat, sibi que viam parat, & transvolat, nunc jactat, collidit, frangit, ac corpora discindit, demùm æquat solo quæ valde urget. Ita in Mulieribus suffocatione Uteri vexatis tumidus spiritus, irrequietus, & turbulentus in nervis, ac fibris madidis, aut quovis haud insonti humore subactis enititur viribus cunctis impedimenta disjicere, & prætervadere; quare nunc vires intendit, concutit, pungit, ac veluti perterebrat ea singula, quæ lustat, nunc illa & alia in varium tremorem conjicit, ac inæquales percussiones in singulis partibus incutit.

Quomodocumque igitur infestentur nervorum funiculi desinentes in cerebri finitimam, aut satis remotam partem, repenti diffundatur oportet concussio succi nervorum per universam substantiam, eorumque diffusam protensionem. Nam ea est nervorum natura, ut uno nervi termino irritato fiat refluxus memorati liquidi versùs partem oppositam, ideoque etiam percipiatur molesta sensatio in altero, ut accidit in levi narium, aurisque punctura, cujus vi aded tenduntur, atque jactantur nervi capitis, imò thoracis, & abdominis, ut sternutationes, pandiculationes, & tussis vehementes, vel tremores, ac concus-

cussiones diversæ excitentur. Si ergo stimulis torquentur nervi Uteri, illico agitur contentus liquor, & urget fistulas spongiosas, motum procellosum variis musculis impertit, ac idcirco dolorem; in ventriculo nauseam, aliquandò vomitum, inde inducit diarrhæam, in cute asperitatem, & rigorem, in artubus superioribus, atque inferioribus tremorem, in pectore tensionem, angustiam, & tusses; in renibus pondus, atque calorem, ac proinde nunc celerem, nunc tardum pellucidæ urinæ transitum; in maxillis molestant, dolidamque dentium collisionem, uno verbo, in singulis musculis, ac villis contractilibus tumorem flatulentum, convulsionem, seu, quod in idem recidit, motus inordinatos progignit.

Diversi quidem sunt velocitatis gradus, quia diversa est liquorum indoles, figura, & quantitas, quibus Mulieres insciantur juxta diversitatem habitudinis, ætatis, & temperiei; ex quo fit, ut minimæ partes fabricæ Uteri, atque totius corporis non solum contactus debitos, nexusque amittant, verum etiam diuturnis, pluriesque repetitis divulsionibus consuetas resistentias deperdant. Insuper hujusmodi inæquales, & furibundi motus, tam variis, adedque noxiis stimulis promoventur, ac à tam diversis fibris, & villis exeruntur; ut spiritus summo cum discrimine profiliant è suis conceptaculis, & cursitent turbinatim per diversos majores, & minores vasorum ambitus, quorum majus, vel minus spatium retardat vim directionis quamplurimis vasculis, in aliis eam conservat, vel accelerat; ac proinde major, quàm par est, fit explosio memorati succi, qui id-

circo ea, qua decet ratione, non derivatur in fibras, nec illas debita movet concinnitate. Dignoscitur id vel sensu ipso in tormentis muralibus, variisque sclopetis angustioribus, vel latioribus, imò in diverso pulvere pyrio majori, vel minori nitri, ac sulphuris quantitate referto, ac propterea magis, vel minus agente, se seque diffundente tum intrà, tum extra memorata tormenta bellica.

Nec dubitandum, quin in nervis Uteri, capitis, aut cujuscumque alterius partis spiritus sit concitaturus varios vortices, sive vertiginis motus, postquam ob ejus prava semina plures, validasque dissolutiones induxit tam in nervis, quàm in villis contractilibus, cum motus verticosus exoritur ut plurimum ab oppositis directionibus, à diversa vi, ac tenuitate materix mobilis in loco inæquali laxo, ac resistentiis carente, & quamplurimis impedimentis obnoxio. Si ergò spiritus lymphæ constat feminibus jam indicatis, nimirum sulphure, sale, & aere, nemo non videt, aerem in summa raritate constitutum, ac vi elastica præditum modò unam, modò alteram posse directionem consequi juxta impulsuum diversitatem, ideoque varios motus edere; similiter sulphurem, dum ignescit, & diffunditur, posse circumduci, & directiones oppositas repenti acquirere; salem denique modò huc modò illuc fortuito titillare, ac idcirco violentam vim percussiois, & velocitatem inæquali directioni conjunctam peragere.

Pro hujus rei clariori intelligentia, tu, qui hæc meditaris, revoca in mentem, quæ contingunt in flui-

flumine, quæ nempe in eo sunt ex riparum curvitate, ex varia angulorum dispositione, ex alvei inæqualitate, ex occurribusque diversis; & statim percipies aquarum vortices, fluctus, ebullitiones, celebriores motus, ac tardiores, directiones, impetus, velocitates, spumas, atque strepitus ab illis oriri. In memoriam item revoca quicquid accidit aquæ, cum intrâ ipsam injicitur lapillus, aut quid simile, videbis enim statim universam illius superficiem disponi in varios circulos concentricos, qui ex ordine promoveantur; sed si plures lapilli eodem, vel diverso tempore in aquam decendant, non ampliùs distinctos cernimus circulos inter se concentricos, sed quot sunt decedentes lapilli, tot sint oportet circuli, qui variè laxantur, ac proindè invicem occurrunt, opponuntur, mutuòque vastantur. Hac eadem ferè cogitandi methodo, spirituosæ lymphæ, nervos accolentes, suis exillimis, atque angulosis salis particulis summa acrimonia refertis, cæterisque minimis se se quaquaversùm diffundentibus, inæquales protensiones nervorum, potissimùm in Utero serpentes, sensu molesto sollicitant; & tam multos, variosque irritationis effectus producant, ut minimi earum cuneoli, superadditis contractionibus, se se veluti alidant, humoresque impellant in circuitum procellosum tanta vi, quanta est necessaria perturbationi motus, & quandòque etiam eversioni corporis universi.

Quare si resistentiæ in unoquoque solido, ac multò magis in fluido sunt facilè superabiles, cum memoratus lymphæ spiritus constet principiis, ut

exposui, volatilibus, quorum actiuolæ moleculæ, & præsertim valdè laceratæ minimum habent nexum, & contactum, ut colligitur ex eorum penetrandi vi, elaterio, indole, motu, & figura, quorum causa, adinstita fulminis discindendis cuncta, quæ tangit corpora, prætervadunt, & disturbant in nervis, in Utero, atque in tota fabrica quicquid occurrit tanta velocitate, quanta est vis spirituum, eorundemque explosionis energia. Hinc quomodocumque soluto mistorum foedere, mirum non est, ita violari, ac detorqueri directiones, vires, atque velocitates agitati spiritus, ut illico auferantur occurfus, ac superentur impedimenta; nam hoc est tantò facilius factu, quantò magis sunt actiuolæ, & turbulentæ particulæ luxuriantis spiritus lymphæ, quæ ubi ictum, nixumque suum exercent, illic excitent necesse est concussionēs, tremores, atque dissolutiones, ex quibus fit, ut villi contractiles, nervi, Uterus, imò tota fabrica vacillet, ut ex Antecedentibus infra examinandis patebit.

*Perspiratio
impedita.*

Non est dubitandum quin partes, atque humores Mulierum scateant interdum aliquibus feminibus sevissumum hunc Morbum ingenerantibus, quorum particulæ defectu perspirationis in corporibus præcipue inexercitatis nunc adauctæ, nunc ubique circumperæ, involutæ, & implicatæ aliquandò torpescant, à debitisque recedant conditionibus; imò facile in una, aut altera Uteri parte, in glandulis, fibrarum spongiolis, ac in nervorum propaginibus involvi, congerique possunt, ac idcirco dimittere naturalem vim motus. Quare si feriantes, diuque otio-

fix

sæ maneat fibræ, quæ prius suis contractionibus, & distractionibus consuetis, ac superadditis plus, vel minus urgebant, attenuabant ejiciebantque supervaccanea, ac idcirco nonnulla effræmata corpuscula ignis, salis volatilis, aerisque nimis rarefacti nunc transpiratione, nunc madore, fuliginibus, atque aliis fumosis effluviis, quorum exitu corpora benevalebant; si, inquam, villi, & fibrarum filamenta otio laxantur, & humorum imbuuntur saburra, cujus causa paulatim retardantur Menses, illisque intermiseruntur, implicantur, & contaminantur activa semina, quæ tunc veluti sopita, & inquinata videntur invicem sistere; si demum post datum tempus, quacunque vi etiam levissima, quovis motu, & impulsu se se in libertatem vindicent memoratæ particule, possunt certè mutò agere, cunctosque sollicitare humores, ac partes, & se se quodammodò succendere, & explodi in medio tot impedimentorum adinstar fulminis in medio nubis, ideoque vel superare, vel intervertere vires, violare directiones, ac proinde Uteri suffocationem producere.

Item animi angor incitat facillimè minima corpuscula succi nervorum, eaque non parùm concitat, & quandòque etiam dissipat; hinc sequitur nonnulla eorum semina tam levitate propria, quam visu superaddita se se elevare, & rapidissimè in quamcumque partem indiscriminatim irruere; igniculos videlicet dicti succi penè succensos, & sales volatiles valde jactatos vibrari, diffundi, & disperdi, ac propterea circumfufum aerem adeò rarefcere, ut tota gravitas illi quodammodo tollatur: quare Mulieres in-

Animi passiones.

interdum angore gravata triplici hoc principiorum vitio ad eò lacerari, variè laxari, atque tumescere solent, ut vascula etiam exillima sanguinis quaqueversum mirè protensa, & præsertim quæ in in cornea oculi tunica irretiuntur, tumeant adinstar illarum vesicularum, quas hydatides Medentes appellant; quod quidem suboriri minimè creditur ab aliqua plenitudine, sed à tumultuoso spiritu plùs æquo in minimis tubulorum fibris luxuriante, fluidaque rarefaciente, ideoque aerem interspersum urgente versùs latera vasculorum; quò major ergo, aut minor fuerit animi vexatio, eò major, aut minor sit oportet commotio, velocitas, ac inturbatio spiritus lymphæ, qui quantò magis, vel minùs diffunditur, dissolvitque contexturam machinularum astruentium fibras, & vasa, tantò citiùs, vel tardiùs penetrat, depravat, præpedit, ac pervertit vires, exercitationesque corporis ægrotantium: hinc sepè observavi in nonnullis inchoare Morbum hunc cum globi ascendentis molestia, cum hypochondriorum tensionibus, rugitu, eructatione, & vomitu: in aliis adverti momento citiùs musculos gutturis sursum ita convelli, atque tumescere, ut deglutitio, & anhelitus præpediantur: in aliis novi eclipsim facultatum animalium, ac veluti cadaverosum aspectum, deinde post aliquod intervallum spasmos in variis membris excitari, viscera etiam inflari, & quandòque immaniter jactari, atque concuti præcordia.

*Irrita-
menta gu-
la.*

Aliquandò autem Mulieres nimis, variisque obfoniis, & gulæ oblectamentis indulgentes, ac sæva labe torquentur, cum ædulia præter quantita-

tem,

tem nimis ingestam, ideoque noxiam, scateant abundè ignis, salis, & aeris, aliisque diversæ indolis particulis, quæ debita copia in massa sanguinis congestæ faciliè tumultum suscitant, premunt, & urgent vasa, in quæ derivantur; ac propterea nervos circumundique irritant, ex quo fit, ut spirituosæ lymphæ proprio elaterio cogantur humorum circuitum magis, magisque propulsare, contractiones, ac fibrarum distractiones consuetas repellere, aliosque indebitos motus moliri; memoratæ namque æduliorum moleculæ citissimè partim aeris, partim ignis vim nanciscuntur, ideoque laxant vasa, disjiciunt, & rarefaciunt fluida contenta, aeremque intermixtum; imò quia variè semper in diversis habitudinibus vires exercent, diversimodè propterea agunt, vel quia tentant permeare, nec possunt, vel quia villorum inanitates aliquantulum solvunt, violant, & turbinatim movent, hinc igniculi cibariis interspersi invicem pugnant in loculis organorum, atque inanitatibus fluidorum, vel faciliè cedunt, tum quia fiunt magis, vel minùs impuri, & majorem, aut minorem vim amittunt, majorem, aut minorem resistentiam inveniunt, eamque plùs, vel minùs superant; cum etiam quia propter inæqualem agitationem à dictis feminibus promanantem singula minima machinularum variis oscillationibus oscillant, ac idcirco violant cuncta naturæ ministeria.

Nemo est, qui non noverit, dummodò Medicorum monumenta pervoluerit, humorum plenitudinem in hoc Morbo laxare vasorum fibras, ca-

*Plenitudo
humorum.*

rum-

funque cuneolos alternè foederatos ita fejungere, ac illorum inanitates infarcire adinftar conditi coisii, vel chartæ madidæ, ut valde turgeſcant; ideoque nervos premant, inficiantque contentum liquidum, cujus proinde ſubſtantia, ea, qua priùs ratione, nec fluit, nec refluit, nec ritè villos luſtrat, nec eos aptè movet, quimodò tumultu quodam jactat, & moleſtè afficit Uterum, nervos, ac fabricam univerſam.

*Secretio-
num ca-
rentia.*

Plenitudinem quandoque ſequitur, carentia ſecretionum, quæ in Mulieribus tam per Uterum, quam per alia conſueta loca fieri ſolent; conſtat enim Uterus quemadmodum alia organa vasculis partim perviis, partim imperviis, imò quamplurimis machinis mutuè foederatis, conſentientibus, viciffimque agentibus; quæ ſi ſtipentur prava liquidorum congerie, ſi alluantur, & quadam veluti humorum lacuna undique obſideantur, nulla eſt illis integra reſiſtentia, nulla integra facultas, ac operatio; fibræ ſiquidem evadunt languidæ, laxæ, ac veluti ſpongiæ, contaminantur etenim, vel tenduntur, quaſi funes madidi; vel pulſantur, aut quovis impuro humore ſubactæ variis quodammodo ſtimulorum aculeis punguntur, oſcillant, atque tremore convulſivo corripuntur, cujus violentia, ſæva illa ſymptomata contingant oportet, quæ prædictis partium laxitatibus, & inquinamenti reſpondent.

Vigilia.

Vigilia improba ſi in Mulieribus diu perennet, excitet oportet incompoſitos motus ſucci nervorum, tam per hiatus eorundem nervorum rapidè
ex-

excurrentis, quàm sua diffusionè, ac præternaturali intillatione villos irritantis, ideoque jugiter suffocantis tensiones, laxitates, & concussiones in fibris, ac nervis; præeunte itaque quacumque stimulatorum vi, ac humorum labe præpediente consuetam secretionem, vel excitata quacumque animi cura, corporisve indebita exercitatione nimiam inducente vigiliam, interturbantur motus universi, tunc enim spirituum tumultus fit, qui naturæ ordinem invertit.

His præhabitis, ut quisque intelligat internas causas conjunctorum Symptomatum hujus Morbi, *Conjuncta Symptomata.* observet oportet violentum motum nautici veli tempore turbinis, & procellosi aeris; cujus impetu velum ipsum modò tumet, modò implicatur, modò explicatur, tenditur, flectitur, & quandoque etiam discinditur, imò si nimia ventorum vi concutiat, frangit arborem, cui inhæret; ita Uteri membranis, nervis, musculis, fibris, ac villis contractilibus accidere aliquando posse, facile erit reputare; etsi enim memoratæ partes, cum debito spiritu muniuntur, aptè contrahantur, distrahantur, & circumprimantur, ac sanguinis copiam, qua in modum veluti spongiæ erant imbutæ, naturaliter urgeant; eadem tamen si nimio conatu sollicitentur, premanturque ab impetu succi nervorum se se quaquaversum diffundentis, illic totum corpus violatur.

Virium etenim lassitudo exoritur à dissono motu spirituum languide, & ineptè fibras illustrantium, ut res observatur oculis in candelæ, aut lychni

Lassitudo virium.

Q

flam-

flammula vento jactata, quæ etsi multum ceræ, vel olei absorbat, nihilominus parùm diffundit luminis; quare licet spiritus naturales stimulis concitentur, & tremore præternaturali afficiantur, atque evanescant, tamen parum virtutis, ac roboris impertiunt villis, & fibris contractilibus; quinimò si materies ceræ, ac olei fuerit sordibus imbuta, impurum lumen projiciat oportet, vel extinguatur: quod idem prorsus declarant fluida Mulierum à retentis Menstruis, vel alia labe inquinata; ipsorum enim causa tum contractionum, tum coæssionum momenta languescunt, & omnis vis quodammodò perit, tam ob filamentorum, ac tiliarum solutionem, quàm ob inopiam, atque impuritatem particularum ignis; quæ quò faciliùs contaminantur, vel latibulis variis coercentur, aut ramosis moleculis involvuntur, eò difficiliùs exsolvuntur, ac propterea minùs, quàm par est, fibras, atque villos muniunt; idipsum occurrit in hac Morborum concitatione, non secùs ac si Mulieres existerent in navi, marique procelloso concuterentur, nam sedata quoque agitatione videntur nihilominus Mulieres destitutæ omni vi, atque adedò vacillare, ac revolvi, ut consistere nequeant.

Color

flammeus.

Flammeo interdùm colore irradiantur tam Mulierum genæ, quàm universum cutis stratum, dum liquida vehementer moventur, jactantur, & forsan plùs æquo congeruntur in Uteri vasculis, quæ oscillationibus, quibus moventur, premunt, & urgent oleosas, aliasque ignis particulas fluidis circumfusas, simulque cæteris pulsant versùs latera mem-

membranarum; ac veluti successiva explosione vegetiorem contactum per quemlibet ductum exerunt, vicissim cientur, & confricantur, ideoque irritant, & tumidas quandoque reddunt machinulas vasorum quaquaversum per cutem excurrentium; huc accedit spiritus sæpe nimis fervidus, ac solutus, cujus tenuissimæ particulæ vehementi fluxu, & refluxu, quo pollent, citissimè intillantur; imò momento citius diffunduntur adinstar fulminis in quamlibet fibrarum inanitatem, eamque in modum vesiculæ inflant, ac veluti tot cuneolis solidas machinulas elewant; hinc humores concitati irrunt in loculos interjectos, ibique irretiuntur, atque consistunt, ac propterea solidæ moleculæ adinstar spongix saturæ dictis liquidis, atque irritatæ flammeum colorem præseferunt.

Verùm si spiritus lymphæ fiat nimis dilutus, & torpeat, vel semina illius adedè deformatur, & subvertantur, ut nativam diffusionis vim hæud exerceant, minimèque fulciant villos, & fibras vasorum, nec eas aptè contrahant, nec distrahant; ideoque nec ita premant humores, ut fluant, & naturaliter foveant partes, tunc vel furripiuntur, vel implicantur adhuc superstites, impuræ, evanidæ, & languidæ ignis particulæ, quæ veluti obnubilatæ, restinatæ, aut vinculis coercitæ tandiu semisopitæ manent; quandiu solvantur, ac redigantur ad suam puritatem, nativamque virtutem, aut quousque fibræ oscillationibus suis, fluidaque naturalibus missionibus restituantur.

His præmissis non inverisimile est putare spiritum

*Cum spiri-
tus lymphæ
varios mo-
ditur effe-
ctur.*

tum lymphæ nunc operari ut ignem, nunc ut
glaciem vi tenuissimarum particularum contrariæ
indolis, & liquidorum, quibus commiscetur adin-
star salis nitri nunc erumpentis in flammam, nunc
augentis glaciei, ac nivis activitatem. Si igitur so-
lida, & fluida variè commiscantur, inquinantur,
& permutant reciprocationes, superficies, atque
cohesiones, non poterunt certè minima ignis aded
commeare fibras, eas penetrare, ac lustrare villos
cutis, ut hæc benè colorata evadat.

*Pallor, ac
rubor va-
riè recur-
rentes.*

Pluries autem, & per intervalla pallor, ac
rubor faciei invalescunt, adinstar ferri modò igni-
ti, modò extincti, cujus substantia toties amittit
rubiginem, quoties incandescit, toties eam resumit,
quoties refrigescit; ita namque rubor, & pallor,
vi cujuscumque causæ tum internæ, cum externæ,
proximæ, vel remotæ, sive ab Utero, ab aliquo vi-
scere; atque instrumento, sive veriùs à fluidorum
læsione emergant, hanc cutis varietatem exhibent;
excitatur igitur tempore ruboris aliquod igniculo-
rum effluvium, quod statim multiplicat vim suam
in omni vasculo sanguinis, in omni nervo, glan-
dula, &c., & incurrens in raram, densamque par-
tium contexturam eam penetrat, humoresque fa-
cilè exsolubiles concitat, ac colorem flammeum cor-
pori impertitur. Clariùs res ita declarabitur, si quis
cogitet succum nervorum plurimo scatere sulphure,
eoque admodum exsolubili, parique copia sale, &
aerem in nervis luxuriare, quorum particule
violenter fluentes, jugiterque refluentes valdè at-
tendantur, & diffunduntur; ideoque nitent eo ferè
facto

pacto, quo ramenta sulphuris inter silicem, & chalybem intercepta in scintillas erumpunt. Verùm enim verò si cessent attritiones memoratæ, si irruantur semina dicti spiritus lymphæ, vel priventur substantia faciliè accendibili, cessent oportet exsolutiones memoratæ, ideoque cutis coruscationes; quare si in fumum abit spirituosa materies, totum corpus squallido pallore inficitur. Toties igitur pallescunt Mulieres hysterica labe vexatæ, quoties ea non sequitur particularum comminutio, quæ exsolvat, atque succendat sulphuris, nitrique particulas; ac propterea aerem laxet, atque perlustret, & conjunctim vividiores materiam impingat adinstar ignei effluvi in universa solida, quæ si hisce priventur, vel laxantur, aut convelluntur, ac veluti cadaverico colore contaminantur.

Lex autem naturæ nullum in hoc morbo certum locum habet, dum etiam ventriculus jugi spirituum tumultu, variè concussus in quolibet villo, & fibra plùs æquo laxatur, aut convellitur; tunc enim succi, qui in ejus cavitatem derivantur, nimis salsi, & acidi fiunt, & illicò singula stamina irritant, eorum contexturam solvunt, ac propemodum erodunt; quæ licet per aliquod tempus suum obeat munus, verè tamen in longa Morbi duratione non viget inculcata, cum non eadem semper sit spirituum copia, & momentum; hinc diversus sit oportet contactus machinarum solidarum, atque mistio fluidorum; ex quorum dissona combinatione, & motu adèd vellicantur nervi protensi per ventriculi membranas, aliasque partes coherentes, ut faciliè recedant

*Ventriculi
molestia.*

dant à proprio termino; ac idcirco singulæ tiliz jam laxæ, & villi vasculorum, atque glandularum minimarum ineptis humoribus imbibiti tendantur, & convellantur; ac propterea humores magis, magisque depravati potius perturbent, & nauseam pariant, quàm famem excitent.

*MURMUR
VENTRIS.*

Frequens est murmur ventris in Hysterica passione, cum vi interturbati, ac procellosi spiritus lymphæ, non solum vitientur totius fabricæ contractiones, & distractiones, verùm etiam intervertantur singuli motus superadditi, qui sunt in causa, ut filamenta vasorum repentium per Hypochondria faciliùs exagitentur, tendantur, eorumque tiliz, ac machinulæ mutant connisum, vim, & resistantiam; & quandòque etiam sub tot motuum pressu cogantur depromere, ac consumere multum necessariæ lymphæ, ideoque adintra cori igni admoti exsiccentur. Qua de re nec in ventriculo, nec in intestinis tenuibus tunc integræ sunt attritiones æduliorum, nec chyli elaborationes opportunæ; imò excitatur, & augetur eorum lucta, & quandòque cessat, iterumque novus sit tumultus inter liquida glandularum oris, œsophagi, ventriculi, epatis, pancreatis, & chyli malè elaborati; quorum omnium particulæ nimis luxuriantes, mutuòque sibi occurrentes in cavitatem tenujum, atque crassorum intestinorum inducunt illam agitationem, quæ potis est abdomen tumidum reddere, & alvui proluviem suscitare, atque propemodùm resolvere particulas sulphureas, & salinas in sua principia, quæ dispersione propriæ substantiæ, & explosione aeris circum-

fu-

fusi vicissitudinem, & mitionem fluidorum exsolvunt; nam aded alternè jactantur, concutuntur, æstuant, spumant, & fumant, ut aerem circumfusum impellant, & insinuent in spatium Hypochondriorum instar fumosi effluvi, cujus vi, quasi hypocaufti vaporario, rarescunt contexturæ intestinorum, & aer vaporosus, qui successivè solvitur, & successivè permeat membranas variis viribus, ac motibus, quibus unversa vasa, & villi cientur, plùs, vel minùs in similitudinem venti urgetur, & reflectitur, percutit latera totius cavitatis, premit, tendit, & plùs, vel minùs agit corpus; ut observare est in cane benè nutrito, ac recentèr exenterato, cujus presso jecore, ac pancreate, bilis, & succus pancreaticus derivantur in duodenum, simul commiscuntur, ebulliunt, tumescunt, & non rard in tenuissimos vapores abeunt.

Ex hac flatuum congerie, vi, atque Hypochondriorum tumescentia aded interdùm circumprimi-
Color idem rarius.
 tur jecur, ut ejus glandulæ præpediantur, ne bilis separetur: sive igitur vitiosæ evadunt machinulæ glandularum, sive liquida plùs æquo contaminantur & congeruntur, bilis amarulentæ particulæ nec separamur, nec diametris vasculorum respondent, ideoque sanguine mixtæ alluunt corpus univèrsu, illudque icterico colore deformant.

Omnibus notum est, ab eodem spiritu nimis mobili spirandi difficultatem, œsophagi angustiam, ac deglutiendi imbecillitatem progigni, cum modò prædictarum partium nervi, ac fibræ, modò plexus
Diversarum partium lesio.
 nervorum jugularium, atque intercostalium, modò
 pro-

protenfiones occupantes fauces, modò demum nervi octavi paris, ac recurrentes infarciuntur, atque tendantur, imò univerſi muſculi; adeòque quaſi tot funes madidi, ac tenſi, convellant, vel diſtrahant totam machinam pectoris, atque tracheolas pulmonis: neque dubitandum eſt, quin aſſignata cauſa producere etiam poſſit palpitationem cordis, ejuſque tardas, ac imminutas vibrationes, cum ad has peragendas neceſſarius ſit influxus ſpirituum per nervum cardiacum, atque ita neceſſarius, ut pro varia ratione, qua ille mutatur, mutetur, & pulſus. Videmus enim hoc ira, labore, dolore, aut qualibet alia cauſa, quæ eſſicit, ut ſpiritus frequentiùs ad cor fluant, ideoque velociori motu cor ipſum urgeant: Intelligimus ulterius ſpiritus modò frequentiores, modò tardiores vibrationes cordis elicere, prout aucto, vel imminuto eorundem momento, vel aliundè concepto impetu, vel retardato vehementiùs, aut debiliùs inſtillantur in fibras, ac villos cordis. Demum putamus tremorem cùm cordis, tum corporis univerſi irritationem, atque torporem emanare poſſe à memorato lymphæ ſpiritu; qui nunc perperam commiſtus, ideoque impurus, involutus, & devinctus torpet, nunc autem in libertatem vindicatus turbinatim cietur; quare cuncti nervorum funiculi quacumque repentes inordinatè oſcillant, ac proinde ſpiritus vim percuffionis plùs, vel minùs perturbata progignunt, prout magis, vel minùs fiunt turbulenti, aut organa majori, minoreque unione, ac reſiſtentia ditantur.

Delirium, uſus rationis impotentia comitatur
hunc

hunc Morbum, sæpe exorientem à prava indole, & copia redundantis sanguinis, vel prementis, aut irritantis glandulas corticis, membranas cerebri, atque nervorum inchoamenta; seu, quod in idem recidit, agitantis, diversisque stimulis exercentis in pluribus circumferentiis spiritus, qui incurrentibus corporibus in medullam, aut spongiosam substantiam nervorum, ac particulis effrenis lymphæ nervos alluentis commisti, multaque acredine referti, amicè simul non conspirant; sed recedentes à debita directione per varios circulos variè distorquentur, ac propterea tam diversa agitatione, tumultuosoque contactu multifariam nervos pulsan, & inordinatis undis aded se se in fugam conjiciunt, ac irruunt in fibras, in vasorumque latera, ut eorum filamenta modò nimis truantur, modò nimis laxentur, ac id circò rationis species commovent, nullam inter se connexionem debitam habentes, in quo delirium consistit.

Ingruit vertigo, ita ut res objectæ Mulieribus Uteri spalmo laborantibus circumagi videantur, cum privantur evacuationibus consuetis, earumque materies, aut quid simile sanguini miscetur; tunc enim in naturali amplitudine vasorum contineri debet & naturalis quantitas liquidorum, & addita etiam materies evacuationum; quare fluidorum copia fit debito major, undè arteriæ ampliantur, intumescunt, ac propterea cerebrum confringunt, multumque inquinati sanguinis derivant in glandulas corticis; ex quo fit, ut elutrietur in nervos non parum stimulantis lymphæ, quæ ita supra resistentiam aliquandò pre-

R

mie

mit tam nervorum principia, quàm eorumdem pro-
tensiones, ut hæc quodammodò evolvantur, laxentur,
ac vix se se valeant subitinerè: vasa igitur sanguinis
ex subito infarctu, & conatu circumpressorio sive
à visceribus, ab Utero, sive ab hypochondriorum
tumescentia progenito, repetè dissociantur, & in tre-
morem ducunt nervos, ac retinam, momentoque
citius concitant succum nervorum, & speciei trepi-
dationem ferunt; ideoque fit subitus virium lapsus
ex confusa nimirum, atque inepta distributione spi-
rituum in musculos subitinentes totam fabricam.

Cacitas. Visionis igitur interceptio in Uteri convulsi-
onibus fit ab infarctu arteriarum prementium nervos,
quorum constructio extrurbari potest ab ipsis arteriis
nimio sanguine scatentibus, atque ab aliis liquidis
plùs æquò fluentibus, ac refluentibus; ideoque si
tanta fuerit pressio, ut penitus nervos opticos oc-
cludat, nulli spiritus influent in oculos, ac propte-
rea nulla visio, cujus privatio tandiu durabit, quan-
diù materies alluens, infarciens, nervosque pre-
mens prætersfluat, & quasi liberet eos ab obsidione
liquidorum, quorum inturbatio, ita membranas
oculorum, & liquida contenta, atque interjecta fax-
dat, ut hæc fiant turbida adinstar atquæ lutulentæ,
& illæ deformentur in modum laminæ lateris fumo,
ac flamma impura obnubilatæ.

Surditas. Verùm si memorata symptomata excitentur per
materie copiosioris influxum, non solum fluet per
oculorum arterias, sed per omnes etiam, quæ ad
aures internas deferuntur; undè prout magis, vel
minùs tumida, atque humoribus imbibita evadent,
plùs, vel minùs membranas, nervos, & officula di-

movebunt, eaque in tremorem aliquem agent, qui, modò hunc, modo illum sonum representabit pro diversitate impulsuum, & pressionum, quarum ope aliis aliquandò tinniet, aliquibus sibillabit, vel pluviam decidentem imitabitur. Quòd si prædicta materies modum exceſſerit, adedque nimis premat membranas internas, aut nervos auditorios occludat, surditatem gignet.

²²¹ Doloribus: quandòque sævissimis torquentur nonnullæ Mulieres hoc Morbo affectæ, cum pars aliqua trahjcit in sanguinem humores pravæ indolis, & præsertim in Utero redundantes, qui perducti ad cerebrum, aut meninges, ad pericranium, vel articulorum periostia, seu, quod idem est, ad partes scilicet minimæ pressionis, præterfluere nequeunt ex vasculis, in quibus subsistunt; sed ibi aculeis, & spiculis, quibus scatent, illum pariunt dolorem, qui à dictis humoribus necessariò pendere debet, nunc mollem cerebri substantiam urgendo, nunc liberiori motu divellendo, pungendo, aut concutiendo nervos, eorumque expansiones: major ergò, aut minor est illis partibus vis doloris, quibus sunt majores, aut minores nervi directè ad cerebrum tendentes, ad ventriculum, viscera, &c. & præsertim si ex illis dimanent humores valdè mobiles, cujusmodi sunt, qui ab Utero profluunt, quorum acredo illum dolorem suscitât, qui respondere debet rationi plurium nervorum, ac membranarum cujuscumque partis.

Doloris va-
rii.

Urinæ item suppressio sæpissimè in Hystericis pendet à convulsione sphincteris vesicæ, ac cervicis,

Urina sup-
presso.

*Copiosa U.
rina climi-
natio.*

effluxum prohibentis, quod præcipuè fit, si adsit dolor capitis, nervos valdè comprimens, ac memoratum muscolum in majorem contracti nem urgens; nam spiritus vagi tunc se seque turbulenter moventes fibras convellunt, & tendunt, ideoque sphincterem abbreviant, & vesicæ os claudunt; at si plùs æquo se se spiritus exerçant, plùs æquo etiam moneantur partes, & fluvant oportet humores, quorum omnium nimia exercitatio inducit laxitatem in fibris, perturbatam confusionem in liquidis, urinæque copiosam secretionem; quandòquidem laxitas molecularum solidarum villos, & fibras astruentium est remotio cohesionis cujuscumque partis venientis in contactum certum tam in glandulis renum, quàm in fibris musculi vesicæ; quare cribra dictarum glandularum magis pervia evadunt, & fibræ sphincteris tum copia humorum, cum eorundem perturbato motu, atque acrimonia stimulantur, distrahunturque, ex quo fit, ut nimia urinæ copia eliminetur.

*Abdomi-
nis tumo-
rosa con-
vulsio.*

Post validos itaque, & frequentes fluxus, ac effluxus succi nervorum augentur vires percussiones, & machinulæ fibrarum vivido spiritu imbutæ adinstar vestis eriguntur, & tument; imò ægotantium Mulierum Abdomen premitur, atque urgetur extrorsum, nec ampliùs restitui, nec contrahi potest introrsum; sed eò magis tumescunt singulæ fibrarum minimæ molecule, quò magis in quaslibet earundem inanitates spiritus fervidus, & turbulentus sua inordinata vi insinuatur, diffunditur, attollitur in bullas acre plenas, ideoque omnia permeat, bullas dirumpit, & in modum fulminis earum semina disjicit; qui-

quibus disruptis cum impetu, ætherea illa, & subtilis materia exit, & nervos quaquaverfum extollit, cunctosque villos contráctiles, ac fibras tendit, concutit, & convellit nunc tremore, nunc contractione, non secus ac in malo super prunas cocto; materia enim illa ætherea igne soluta corticem exteriorem dilatat, tendit, oscillareque facit, quare sive frequentes isti motus sint universales, sive in una tantum corporis parte, subtilissimus lymphæ spiritus magno impetu repente ejaculatur eo fere modo, quo à granis salis super ardentes prunas injectis exit ignis cum crepitu, & violentia; sive ut ostendit sal nitrum cum sulphure mistum, cujus accensæ particulæ tanto impetu moventur, ut impedimenta circumposita etiam fortissima diruant, atque convellant. Hæc eadem materies existens in nervis, & arteriis irregulariter irrui in musculos varios, & parit diversas confricationes, atque vires percussionis; quæ hic convulsiones, illic tremores, alibi tensiones, uno verbo innumeros motus præternaturales in qualibet fibra gignunt; nam in quocumque nervorum surculo, ac fibrarum loculo existunt infinitæ propemodum particulæ activissimi succi, quæ varias directiones nanciscuntur tum in diversis nervorum circulis, quam in variis eorundem protensionibus quacumque serpentibus; quare in omni ferè puncto nervorum momento citiùs excitantur innumeri conatus cum diversis velocitatis gradibus, qui itidem, penè dixerim, innumeros locales motus, tremores, divulsiones, & oscillationes exercere possunt: tot igitur erunt vires, conatus, & directiones, quot erunt particulæ activi-

*Spiritus
animalis
varias
convulsio-
nes gignit.*

villosorum liquidorum tum in villis, cum in nervis universi corporis.

*Rubor ven-
lorum, &
faciei.*

Quoniam verò in hoc Morbo obstructis venis Uteri prohibetur aliquantulum influxus sanguinis intra ramos per faciem excurrentes, subtilior tamen illius portio fluit semper, & confricat, & foveat, ac veluti irritat cutem, illique ruborem communicat; verum quia vasa per oculos repentina sunt omnium tenuissima, facile crassiusculis liquidorum moleculis diversarum superficierum infarciuntur, tument, inflammantur, ideoque color in tota ferè itructura oculorum fit flammeus.

*Cut humo-
res, & lacry-
ma elimi-
nantur.*

Non raro autem liquidorum vitio effervescent spiritus, & fit nimis tumultuosus, ideoque ducit, & urget citissime per vasa corporis: quicquid est tenue, & maxime mobile; imò ab æstuosis particulis acrimonia affectis irritantur, ac ita pulsantur, & urgentur partes, & humores, ut lymphæ præsertim separentur in glandulis oculorum, & magna copia per oscilla secretoria secerantur, atque eliminantur.

Garrulitas

Garrulæ exinde si fiant nimis Mulieres, creditur naturali majorem copiam spirituum pravæ indolis, & summæ mobilitatis per universos nervos duci, & præsertim per illos, qui ad organa vocis feruntur; quod major enim deducitur quantitas memorati spiritus ad musculos, eò magis illos agere potest in contractionem, & propter facilem tiliarum, ac villorum flexionem, agilemque particularum cohesionem cedunt illicò instillationi spiritus lymphæ, & contrahuntur veluti folia vento exposita; quare partes omnes asperæ arteriæ, musculi cartilaginum ejus, &

& alii quoque inservientes linguæ, & mandibulæ interiori æquè contrahuntur, & dūtrahuntur; imò hiatus, & canales quilibet per circulares, ac rectos musculos extensi non secluduntur, ideoque perspirationis particulæ quæ hic, aut illic nervis occurrunt, hanc vel illam jugiter speciem movent; quæ motio specierum coherentium, aut non coherentium magis pervios reddit nervos, eosque constituit in majorem, aut minorem circumferentiam, per quam spiritus non possunt non sollicitè, & turbulenter fluere, se seque in musculos vocis diffundere, & verbis importunis eos magis exercitare.

Verùm enim verò si Mulieres obmutescant, eo pacto fieri propemodùm creditur, quo fontes salientes sola interceptione affluentis aquæ cessant, vel ejus quantitate imminuta depauperantur; ita influxus spirituum voci inservientium adedò interdum præpeditur, depravatur, ac imminuitur, ut nequeat superare resistantiam musculorum, ideoque nec formare aptas undas, nec debitam vim contactus in fibris exercere; sive veriùs minima succi nervorum copia, eaque inidonea ad fulciendum, & ritè movendum villos, atque musculos, variis humoribus implicita agere non potest, nec intra inanitates fibrarum debitas vires exercere linguæ nimirum, laryngis, asperæ arteriæ, vel quia villorum, ac filamentorum spongiolæ sunt lentis refertæ humoribus supra spirituum vim; vel quia glandulæ corticis cerebri sunt nimis dilutæ, flaccidæ, & concidentæ, ac idcirco cohibere possunt spiritus, eosque inertes, & vacuos suis conditionibus reddere; ac propterea hic impedire motum, illuc

Vocis privatio.

illuc tollere sensum, aded ut quali mortuæ Patientes appareant. Paucitas itaque spirituum, qui non raro fiunt impuri, adinitar pulveris pyrii aqua irrorati, vel luto, aut quovis lento humore subacti non succeditur, nec diffunditur; ideoque villi universi flaccescunt, & sensus, & motus intercipitur, cum parva semina vel in diffusionem alternè non respondeant, vel moleculas astruentes fibras amicè non illustrent.

Madores, & sudores. Quoties madores, sudoresque eliminantur, toties momentum spirituum augetur, unàque multiplicantur liberiores eorum particulæ, quarum vi fibrarum machinulæ velocitatem contrahendi adipiscuntur, & humores impulsu, majoremque attenuationem; quinimò aded fiunt pervix, ac veluti perterebratæ partes, ut extenuent resistentiam, atque unionem, ex quo indè fit, ut cutis oscilla magis obuvia, & patula evadant; ac propterea transpiratio priùs excitetur, facilè subindè mador, demum sudor fecernatur.

Frigus, & Tremor. Symptomatum molestissimum est tremor, atque frigus, quod vel sit à fuga spirituum, vel à crebra, jugique agitatione liquidorum irritantium, atque contrahentium musculos ad partes oppositas; sive, quod est idem, à mutua pugna sanguinis, ac spiritus lymphæ, scatentis seminibus nimis forsitan mobilibus se se insinuantibus intra fibrarum inanes spongiolas, vel ineptè fluentibus per nervorum hiatus, ibique mordicantibus, ac promoventibus majorem, vel minorem interturbationem, & percussionis vim, prout magis, vel minùs memorata semi-

mina violatur, & adinvicem non respondent; in hac autem perturbatione spiritus per Uterum fluentes inveniunt diverticula, atque occurfus lenti humoris, ideoque instillantur intra musculos, & nervis interpolatè exploduntur, effundunturque inæqualiter; & sic tremula oscillatio exoritur cum frigore, quod tandiu durat, quandiu humores plùs, vel minùs jactantur, & nervorum excitant indicatas irritationes, quæ spiritus, & eorum undas interturbant. Variè autem in extremitatibus recurrit frigus, quod nunc fit ab humorum lentore nimis inhærescente villis, ac filamentis fibrarum, proindeque nervos præmente, & concutiente; nunc à vasorum laxitate diversas arterias, & venas pedum occupante, atque ita coangustante hiatus nervorum, ut spiritus ritè fluere, & agere nequeant, nunc à lymphæ alluente universa vasorum filamenta; nunc tandem ab impuris, & torpidis liquidis implicantibus ejusdem spiritus particulas; ac propterea adedò made-facientibus nervorum papillas, eorumdemque protensiones, ut memorati spiritus aptè non fecundent, non confricent, nec lustrent solidas partes; sed potiùs se se in fugam conijciant, ideoque partes extremas frigiditas relinquant.

Dilucidè constat in hoc Morbo effluvia sua-veolentia, quæ in orbem jugiter diffunduntur, nervos olfactorios facilè permeare, laxare, ac spiritus obnubilare, intervertere, irretire, ac veluti sopore quodam afficere; nam tenuissimæ illius particulæ effluviis odorosis, torpidæ, ac sopitæ fiunt, & certam percussionis vim, & contactus haud imprimere

Symptoma quæ ab effluviis siccis lentibus emergunt.

S

pos-

possunt machinulis astruentibus fibras ea lege , qua decet , ut directiones , ac vires debitz ferventur , proindeque fluida congruenti ratione urgeantur , aptèque solidis partibus respondeant ; permulent igitur oportet momento citius humores vi corporum benevolentium missionem , impetum , temperiem , superficiem , atque figuram ; ideoque oblitteretur necesse est perspiratio , pervertaturque etiam pororum figura , cohesio , ac singularum machinularum unio ; hinc membranz in lateribus distractz minori vi restituuntur , minoremque impetum imprimunt contentis fluidis , ac propterea tam solidum , quàm fluidum totius corporis privantur mutua reciprocatione .

His præhabitis , nemo non intelligit ab effluviis benevolentibus quandòque tolli partium solidarum cohesionem , & quandòque perfectam missionem fluidorum , nunc ope summæ concitationis eorundem , nunc ope motus intercepti , vel lentoris acquisiti : verùm si luxuriantium effluviis vi , aliarumque particularum hujus indolis tollitur partium cohesio ; cogitandum est memoratas fluidorum moleculas esse saturas adinstar aquæ fortis , salibus pungentibus , erodentibusque fibras , quæ invalescente agitatione aded contrahuntur , & distrahuntur , ut semper magis urgeant , & circumprimant humores , eosque consueto calidiores , liquidioresque reddant ; ac propterea tollant cohesionem ; & nexum machinularum se se mutuo complectentium , quia tunc liquidorum particulæ naturalibus suis motibus restitutæ agunt ea vi , qua
pol-

pollent, in duriusculas partium moleculas, quarum superficiem elimant, & foedus solvunt; quare cohaesione sublata, si machinulas omnino non auferunt, saltem eas plus æquo laxant, & abradunt: hoc patet cum infunditur aqua Stygia, vel oleum tartari in aliquam venam, illius namque vi sanguis ita concrescit, hujus verò adeò liquidus evadit, ut spiritus primò casu nimis coerceatur, secundo autem in tenuissimas auras abeat, ac proinde animal moriatur.

Observa-
tio.

Si igitur hæc liquidorum semina sanguinem pervertunt, & motum adeò incongruum singulis humoribus, ac spiritibus tribuunt, ut modò machinulæ solidorum dissolvantur, modò sanguis vel nimis attenuetur, vel nimis coalescat, modò spiritus evolent, tumulentur, aut extinguantur, ac propterea animal tollatur de medio; cur in Passione hysterica non poterunt uno, aut altero temporis momento nonnullæ liquidorum particulæ in libertatem assertæ plures, ac plures sulphuris, salis, ac aeris moleculas nisu elastico, eoque validissimo se se nimis dilatare, & cuncta sibi circumposita veluti perterebrare? cur non superare multiplices occurfus, reflexiones, inæqualitates, ac resistentias in solidis, & fluidis? cur simul congeneri nequibunt post tot perturbatos motus, atque attritiones certa quædam corpuscula, quæ referunt naturam, & indolem minimorum aquæ Stygiæ, olei tartari, & ignis, ac idcirco eorundem producere effectus?

Oppositorum doctrina apertissime suadet, corpora malè redolentia suis tenuissimis, ac acerrimis

*Qua malè
olens spiri-
tus sopitos
excitant,
& abor-
tum ali-
quando
provocant.*

effluviis, adeò nervos olfactus ferire, ideoque totam cerebri substantiam, jam forsàn nimis laxam, aculeis acutissimis stimulare, & penetrare, ut succus nervorum diu in vinculis retentus, torpidus, evanidus, vel in fugam, aut tremorem coniectus expurgiscatur, vel à suis vinculis liberetur; ex quo fit, ut glandulæ præsertim corticis impuris liquidis circumleptæ, ac ferè sarcina gravatæ excutiant, & depellant fæculentiam, ac propterea in libertatem iterum assertæ revertantur ad suum obeundum munus, & spiritus ad eorum undas, atque illustrationes opportunas. Quamobrem in raræ præsertim texturæ corporibus effluvia hæc malè odorosa ita turbant spiritus, & nervorum substantiam, ut convellatur ventriculus, excitetur vomitus, sæpissimèque dolor cum tensione, atque laxitate totius abdominis, & quandoque etiam succedat abortus.

*Cordis Pal-
pitatio.*

Rursus spiritus tumultuosus cordis muscolum ita exagitat, ut arcè, & rigidè stringat illum, diuque sua vacet diastole; undè ingravescente paroxysmo Passionis hysterice de cordis spasmo, & constrictione cordis plurimùm coqueruntur Mulieres, cum ob impeditum cordis motum sanguinis sistat, onereque suo valde gravet, atque opprimat, & non raro vitam cum mortæ commutat.

*Observa-
tiones va-
ria exse-
ctione de-
promptæ.*

Hic non est reticendum Puerperas ita interdum laxari, ut parùm, vel nihil lochiorum eliminent, quorum præpedito cursu, nunc convulsionibus diversis, nunc tremore, & syncope, nunc vigilia improba, & febre corripiuntur, & quandòque è vita discedunt: earum plura cadavera aperui, & per-
spe-

spexi Uterum; & Vaginam sanie cumulatissimam; alia item examinavi, & inveni membranas Uteri valdè tumorosas, & aliquando hydatidibus, vulceribus, aut sphacelo exsolutas, & præsertim post secundarum retentionem; ex quibus omnibus infertur, spiritus vitari, ideoque irrequietos evadere, tum quia lochiorum acrimonia irritantur nervi per Uterum repentes, tum quia inquinantur humores omnes, ac propterea memorati spiritus in eorum regeneratione turbulenti fiunt.

Nec minora affert incommoda Menstruorum defectus, quàm excessus, cujus præsentia humores priùs acres, fervidos, ac raros, indè succum nervorum æstuantem, & partes variè jactatas reddit; quod itidem videtur accidere Mulieribus nimis salacibus, Viroque carentibus, quæ cum humorum colluviem ova flaccida, sicca, & subventanea non depromant, irritationibus nervorum, assiduis divulsionibus, viribus consueto validioribus, commotionibus cerebri, fibrarum distractionibus, uno verbo, omnibus ferè morbis obnoxie fiunt, & aliquando etiam jugulantur. Quod idem prorsus evenisse observavi duabus Mulieribus decumbentibus in Xenodochio Pisarum; cum enim ambæ obiissent, in altero ipsarum cadavere, docta manu resecto, inveni testem sinistrum valdè rugosum, imminutum, prorsusque humoribus vacuum; in altero autem dexterum satis tumidum adinstar ovi anserini, cum inflammatione Tubæ Falloppianæ usque ad Uterum, cujus membranæ, fibræ, & vascula ibi protensa non tam lymphæ, quàm aliis fluidis refertissima videbantur.

*Diversa
causæ bu-
jus morbi.*

*Sectiones
cadave-
rum.*

Hu-

Hujusmodi porro symptomatibus torquentur Fœminæ cujuscumque ætatis, & conditionis, Virgines nimirum viri potentes, & impotentes, Viduæ, Conjugatæ, tam fecundæ quàm iterilæ, & potissimum quæ pallido, aut nimis rubicundo colore afficiuntur; uti etiam Prægnantes pravi humoribus gravatæ, & Puerperæ lochia indebitè deponentes, quorum vi, & acrimonia nervi, & succi contenti vitiantur labe quàm maxima.

*A varia
partium
læsione exo-
terna mor-
bosa.*

Non enim semper ab Utero hæc symptomata originem ducunt, sed longè sæpius à cerebri vitio, aliarumque partium nervosi generis, ut rem mihi non semel confirmarunt Mulieres quædam rusticanae; quarum una sibi fortuito amputavit digitum sinistræ manus, alia altè succidit pedem dexterum, altera sibi luxavit brachium, alix verò repentino timore perterrefactæ variis illicitè affectibus hysterice affici cæperunt, illisque diu vexatæ fuere.

*Differen-
tia Passio-
nis hysteri-
cæ & Epi-
lepticiæ.*

Discriminari videtur Strangulatio Uteri ab Epilepsia, quæ majori, jugique convulsionum contumacia lædit singulas facultates, & crebriorem respirationem facit, quàm prestat Passio hysterica, dummodò hæc non suscitet Epilepsiam, in qua pulsus etiam est naturali major, in hysterice verò è contra; nam in fine paroxysmi, vel excitantur tamquam dormientes, vel Patientes habetantur, pulsus fit parvus, & rarus cum murmure ventris, sæpèque etiam, cum aliqua copia humoris effluentis ex Utero; sed esset res immensa, si differentias omnes inter hæc ægrota- tiones latentes enumerare vellem. At cum de iis quamplurima verba fecerint Viri exercitatissimi, quos

quos quisque ad libitum potest consulere, idem in his diutius immorari supervacaneum existimo.

Ex hæcenus itaque positis inferitur, omnem irritationem, liquidorumque acrimoniã à salaci fluidorum diffusionem ut plurimum progenitam laxare, ac dissolvere fibrarum contexturam; hinc quisque rationis limine instructus affirmare non dubitabit, quod evincit experientia, salis moleculas variis angulis, & scabritie donari, ac propterẽa diversas contractiones ubique molestas producere; Sulphurem pariter consimilibus propemodum angulis ditari, saltem qua parte allidit ad latera vasorum, & diffunditur in orbem, tunc eò magis vires effusionis, ac stimulorum augentur, quo magis salis volatilis corpuscula, & sulphuris commiscetur, succenduntur, & consueta vi, qua pollent, invicem nituntur, urgent, atque ita penetrant vasculorum villos, ut tollant fluidorum cohesiones, & nexum solidarum machinarum se se mutuo contingentium. Quare spectata tot virium exercitatione, admissoque tot stimulorum concursu, omnia ferè secretionum genera molliuntur, citissimèque dispescuntur inutilia, & supervacanea, quæ quaquaversum commeant tortuosa vascula, ac glandularum anfractus; imò graviore tunc olent odore, quàm quovis alio salutis tempore, uti colligitur in alvui proluvie, sudore, & fænie ex Utero, & Vagina exeunte, nec non ab urinarum copia, quæ omnia si quis sedulò tenet, malè redolere inveniet, quia sale, ac sulphure refertissima reperiuntur.

Ut verò constet Mulieres Uteri convulsione affe-

Sal, & Sulphur, variè Uterum & corpus, universum vexant.

*Multa, Mor-
borum g-
nera post
longum
tempus
exoritur*

fectas carere ea relatione, quæ prius intercedebat inter humores, spiritus, & partes, non opus hic afferre historias earum, quæ contrahuntur, corrugantur, subfiliunt, immaniter distenduntur, & adinstar vesicæ inflatæ extumescunt; cum etiâ tota liquidorum massa nimis exagitata, nimis tenuis, calida, flatulenta, & aliquando debita lymphæ, & sero vacua fiat, ideoque lenta, tartarea, noxia, minimèque respondens meatibus fibrarum, & inanitatibus earundem. Nam pluriès sine ullo dolore in cruribus, ac pedibus contabescunt Patientes, etsi facies, ceruix, & brachia sanguine, aliisque humoribus ritè fecundentur; ex quo patet liquidum nervorum operi suo æquè non conferre, cum in partibus extremis, aliisque etiam abdomine contentis præpediatur, interturbetur magisque spasms continuis absumatur, quàm in partibus superioribus. Quare post longum tempus hujus tam dissoni motus aded convelluntur contenta potissimùm in abdomine, ut membranz, & musculi item thoracis liberè restitui nequeant, ut glandulæ viscerum, atque mesenterii non separent, nec enomant inutilia; sed potiùs tuberculis variz magnitudinis, & scirrhis tumoribus cumulentur, ut tenuia, & quandoque crassa intestina Erysipelate corripiantur, ut folliculus bilis tumescat virenti felle, ut opentum nunc corruptum, nunc consumptum fiat; demùm ut Uterus, Testes, Vagina, & Tubæ pustulis, tumoribus, vulceribus, excoriationibusque lædantur, ac propterea nihil quod non sit inquinatum, noxium, atque morbosum redoleant.

Quoniam verò in tanta motuum frequentia sanguis

guis fluens, & refluens tam per majores arterias, & venas celerius, ac validius urgetur atque circumfer-
tur, quàm per minimas arterias, & venas texturæ
Uteri aditas, illic libero, ac veluti pleno torrente,
hic non nisi per varios anfractus, obices, atque va-
sculorum angustias, non aliter forsan ac flumen
aperto alveo magis celeriter decurrit, quàm si per
cribrum trajiciatur; sed licet non æquè effluat, ta-
men non multò tardius fluit, ac effunditur per se-
ctiones ferè innumeras vasculorum Uteri, quàm ex-
currat per aliarum partium ductus; præsertim si ita
intervertatur ordo, & figura minimorum fluidorum,
unaque augeatur momentum particularum vires a-
gentium, ut diversi spasmi, atque tremores exori-
antur, ut vasculorum latera quasi limæ morsu abra-
dantur, scindanturque summa cum molestia, & Ute-
ri, & Vaginæ, ac proindè eliminatione cruoris.

*Vasculo-
rum destru-
tio.*

Verùm enim verò si inter moventem, & mo-
tum quædam requiritur proportio, eaque consistit
in facili communicatione virtutis percussione, emer-
gentis à minimis spiritus lymphæ applicatis machinu-
lis dimovendis; est rationi satis consonum memora-
ta semina salis, sulphuris, & aeris, plùs vel minùs
penetrare cujuscumque mixti compagem, prout
major, vel minor est activissimarum particularum
quantitas, sive rarior, aut densior partium unio;
sed quamvis multa sit tenuitas vitiosi succi nervorum,
tamen succus ipse non est adeò tenuis, ut in cunctis
Mulieribus hoc morbo laborantibus sortiatur semper
liberum undique transitum. Nam si fibræ, & villi
convelluntur, dissolvuntur, aut concidunt, non ne

*DE MORBIS
UTERI
CAP. V.*

aliquantulum præpediuntur, ac retunduntur vivida corpuscula? Non ne alterantur, adinvicem pugnant, atque universas machinulas remouent à debito termino, easque exsolvunt? ex quibus fit, ut permulentur figuræ molecularum, oscilla cutis, fibrarumque inanitates; ac idcirco nimis mobiles particule ita permeare nequeunt interstitia, spongiolas, & loculos interjectos, ut in modum effluuii, quæ morbum ingenerant, evaporent; quemadmodum oporteret.

Hic ergò vitiosus liquor, exercens in quolibet Morbi tempore inordinatas vires, et si omnia facultatum genera lædat, est tamen facile exsolubilis, & suapte natura ad transpirandum promptus, atque accommodatus; dummodò non implicetur, ac obtundatur variis angulis, occurribus, vasorum concidentia, constipatione meatuum, atque aliorum liquidorum lentore.

Congruunt autem transpirationi quotidiana ædulia, atque assidua exercitationes; quotiescunque testimonio Celsi *labores cibum, & eibi labores non superant*: si igitur inter hæc duo servetur proportio, servetur etiam transpiratio necesse est. At si multum fuerit alimentum, paucaque exercitatio, congeruntur excrementa, & minima in pollinem redacta, quæ deberent elevari, aliis supervacaneis humoribus involuuntur, fiuntque graviora, nec sponte sua, uti prius, deprimuntur; quinimò sensim; Mulieribus non sentientibus, adaugent hujus Morbi apparatus. Recta igitur victus ratio, & moderatum exercitium mutuò se debent excipere; ut illa transpiratio verè consistat, quæ ducit ad Morbi causam removendam,

*Qua ratione
niant trans-
pirationi.*

ut doctissimus Ramazzinus omnium scientiarum ex-
 -mius Cultor, ac Patavini Lycei lumen fulgidissimum
 de Principum Valetudine tuenda super memoriz
 -mandavit.

Transpirationi item depellenti Morbi causam
 conveniunt certa humorum indoles, quantitas, mi-
 -stio, & corpusculorum figura; uti etiam salubrioris
 aeris mutatio, animus latus, proportio somni, & vi-
 -giliz, ususque balneorum aquæ dulcis, &c. ut causæ
 impetum facientes in cerebro, nervis, Utero, fibris-
 -que universis moderentur; ideoque relinquant con-
 -texturam villorum omnium, & missionem liquido-
 -rum cum ea vi, connisu, figura, & superficie, que-
 -madmodum decet; & hac ratione periculis oscilla-
 -foras deficiantur, quæ Uterum, & nervos inficiunt.

Convenire igitur videntur frictiones universi
 corporis, lotiones pedum, sectiones venarum, omni-
 -genæque refrigerantium potiones, & potissimum
 aquæ agri Lucensis, Ficocellæ, atque Nucernæ, tum
 ante, tum post pueroriam ad hoc, ut dulci aqua-
 -rum fraxo coerceantur, devinciunturque nimis mo-
 -bilia corpuscula, salsa nimirum, acida, nimisque
 diffusiva.

Quæ ad cu-
 ram atti-
 -nent.

Hinc non immeritò summis laudibus extollunt
 Medicinam facientes Opiata, Requiem, ac Triferam
 magnam, pulver. C. C. ppi, Ocul. cancr., aliaque
 hujus generis. Commendant alii serositates capillas
 ritè chalybeatas, ut fulciantur fibræ jam laxæ, simul-
 -que retundantur, ac implicentur humores, qui plùs
 -justo luxuriant.

Non sine magno præsidio utuntur nonnulli la-

te, jure tenui, ac insulso, vel aqua hordei bene diluto, aptaque methodo propinato. Utuntur fonticulis, vesicantibus, cucurbitulis scarificatis, aliisque quamplurimis, ut videre est apud Sennertum, Bonetum, Mangestum, Erntullerum, Rodericum à Castro, &c. At pro varia temporis, atque causarum Morbi occasione summi præsidii observavi Corticem Peruvianum ad plures dies exhibitum; imò in hoc Morbo scvissimis symptomatibus involuto non inuiciter propinavi pulverem radicis Ipecacuanhæ ad scrupulum, aut alterum, itemque potiones chalybeatas ad plures dies.

Adnotatu dignum est pulverem Ipecacuanhæ esse præscribendum Mulieribus nimia vigilia affectis, ac transpiratione minimè perfruentibus. Verùm si ægritudo hæc aliis involvatur morbis, attendendum est ad id, quod magis urget, aliis non neglectis.

Tutum demùm erit usurpare ol. amygd. dulc., clyst. ex eodem cum drac. i. Triser., mag., & alia multa, quæ in Consilio 88. 89. commendantur ab Illust. & sapientissimo Malpighio.

CAPUT VI.

De Furore Uteri.

A N T E C E D E N T I A.

FUror Uteri est immoderatus, atque inhonestus appetitus, progenitus à minùs mobili copia, vividaque humorum vi, sale, & igne scatentium, quo-

quorum causa sæpiſſimè Mulieres infania laborant. Hujus Morbi ſubjectum crediderunt non pauci eſſe Clitoridem, alii Uterum, Vaginam, Teſtes, aut Tubas Falloppii; alii verò totam nervorum ſubſtantiam in Utero nimirum protenſam, ibique calidis irritaminibus plùs æquo jactatam.

Præcurrunt temperies calida, otium, ingluvies calidorum, lauta vivendi ratio, Animi ſollicitudo, irrequietus motus, emaciatio, loquacitas, cunctorumque vaſorum tumor.

C O N J U N C T A

HÆC ut plurimum eſſe experiuntur, audacia ſine ullo pudore, proritatio in univerſum, caloris mordacitas, vigilia, Uteri tenſio, vel laxitas, ſive teſtium tumor, vaſorum ſpermaticorum, ac partium adjacentium.

S U C C E D E N T I A.

DE ſua ſede mentem dejicit furor Uteri, cujus nimis mobiles cauſæ, nimisque irritantes ſingulariter laxant Uterum, ſtimulant corticem cerebri, ſpinalem medullam, totamque nervorum ſubſtantiam cum levi quadam mutatione eorum contexturæ, in qua, & vehementi motu, atque innumerabilibus cauſarum percuffionibus aded exagitur ſuccus nervorum, adedque levi titillatione, ac tremore concutitur nervorum ſubſtantia, ut Mulieres rationis uſum integrè exereſe nequeant; nam

ma-

machinulz Uteri, cerebri, atque nervorum activissimis feminibus liquidorum potius percussis, quam lustratis sollicitantur adinvicem, plus justo urgent, quæ tangunt; plus æquo agunt, eaque ita dissolvunt à mutuo fœdere, ut resistentiæ vasorum repentium per Uterum, cerebri corticem, medullam, aut nervorum protensiones debite non respondeant viribus liquidorum, ac propterea illorum motus fiant oportet sine proportionē, atque rationis lege.

Statuit Hippocrates in 6. lib. Aphor. tolli omne genus insanix, dummodò superveniant varices, vel hæmmorrhoides; ex quibus verbis inferitur causam insaniam producentem admisceri fluidis tam fixis, quam nimis fluxilibus, quorum semina partim inquinant succum nervorum, partim commeanr, & vitiant eorum constructionem; partim contaminat lympham, eam absorbent; & exsiccant, partimque oculis interjectis coherant, atque courescunt; nam diffusa corpuscula sulphuris, olei, & adipis, aliaque salis divisi in minima fragminula aspera, & scabra non possunt ita quiescere in medio mobilium liquidorum præsertim calidæ temperaturæ, ut ob molis parvitatem, viriuniquē excessus non superent resistentiā, qua funiculi nervorum Uteri, cerebri, atque totius machinæ mutuo vinciuntur; ex quo fit, ut dissoluto aliquantulum fœdere solidorum, ac abruptis vinculis, & reciprocationibus fluidorum particulæ luxuriantes circumfusi ignis, salis, succi nervorum, aliorumque hujus generis se se liberè moveant, totamque vim exerceant urgendo quaquaversum, pulsando, ac pertur-

ambundol spirituum undas, ne rectæ rationis species
excitentur.

Postquam verò sanguis, cæterique humores,
in Futore Uteri igne, sale, aliisque diversis particu-
lis se cumularunt, adeò noxii sunt fales, ac impuri,
suisque aculeis, quasi tot micronibus, & spiculis
ita pungunt, & mordent membranas Uteri, ner-
vosque per illas repentes, ut collidantur adinvicem;
ac propterea liquor nervorum nimis vexetur, cun-
ctaque fluida ætum procellosum, concitationem,
atque perniciosam corruptelam acquirant. Quare
cum Uteri pars, Platone teste, sit animata natura,
quæ formam æmulatur nuclei siliqua contenti, ju-
gite interdum prosequitur irrigatione, ac stillici-
dio liquidorum æstantium, quorum alia fluitant,
& refluunt: tam per minutissima vascula Testibus;
Tubisq; Falloppii adfusa, quàm per venas, arterias
vasa lymphatica, atque interjecta canalicula latentia
inter villos contractiles, nervorum filamenta, atque
membranarum fibras; alia verò assidua stimulorum
vi stabulantur in poris, ac meatibus memoratarum
partium, ac veluti morfu aque fortis laxant, &
laceffunt; imò licet Uteri implicata substantia sit
dura, & arctissimo vasorum fœdere copulata, nihi-
lominus rarefcit tum ope concitate circulationis,
cùm diversarum vellicationum, quæstionumque ac-
comodatur ad absorbendos illos humores, qui tam
facile penetrant inanitates spongiosas, & diverticula
vasorum, atque glandularum; imò villorum om-
nium, ut pervia, inanisque earundem machinula-
rum substantia combibat, & exsugat indomabilis
ignis,

ignis, ac salis particulas, easque sub prælo ponat; ideoque privet serosa substantia, eamque intra poros, ac interstitia, quasi intra parvas lacunas exsiccet, & adinstar tartari ejus particulas crassiores ferruminet, summa cum prurigine & partium circumobsidentium, quod tandiu durat, quandiu restincta semina ignis, ac minima salium segmenta mirè solidis partibus irretita, nova, majorique motus vi dimoneantur, madescant, dissolvantur, uno verbo se se liberent à vinculis pororum, atque anfractuū; ex quibus post tot vicissitudines novi circuitus, post innumeras contractiones, & distractiones abraduntur à partibus mobilibus, cidentur in motum vertiginis, evaporant, vel aliò asportantur.

Cogitandum itaque est villos internos tubulorum Uteri, Vaginæ, aliarumque partium indefinenter rigescere, & tendi, & distrahi, prout exiguum, aut validam constrictionem pati possunt, ac proinde operari eodem prope modo, ac tot arcus, nedum tensi, sed qui motum inchoarunt. Cogitandum, inquam, est dari corpora, quæ vi motiva, & impetu agunt contra gravitatem quiescentem alicujus humoris infarcientis Uterum, vel contra resistantiam inertem Thoracis, ac tartarei liquidi. Et quia vis impetus proritantis fluidi major evadit quacumque resistantia quiescente, hinc fit, ut necessariò vis illa motiva hanc quantamcunque resistantiam superare queat; verùm cum hujusmodi machinulæ villosæ impetum acquirentes sint innumerabiles, percussiones, impulsiones quoque innumerabiles efficiant oportet. Alienum idcirco non est à

ratione putare luxuriantes humorum particulas ad-
inſtar pulveris pyrii accenſi innumeris ſcibus ſimul
percutere ſingulas villorum machinulas, eas ſuble-
vare, contrahere, reſiſtentias inertes, & quieſcentes
ſuperare; ac propterea vehementi motu rarefacere,
& innumerabilibus illis percuffionibus, ac impulſi-
bus depellere huc, & illuc humores irritantes, at-
que infarciſcentes totam Uteri fabricam, itemque
nervorum tubulos accolentes ita, ut eorum motus
interturbetur.

Superiùs expoſita non ſolùm demonſtrantur
in qualibet fiſtula tormenti manuarii, vel muralis,
dum ejus contextura magis, vel minùs dura, ejus-
que interna cavitās magis, vel minùs aſpera, & inæ-
qualis ob nimis diuturnum, nimisque repetitum
ignis uſum eroditur, eliquatur, ſeu, quod eſt idem,
leviter diſſolvitur, ideoque in interjectis oculis ſit
pulverulenta, hoc eſt reſtincto igne inquinata;
tunc enim ſi novo pulvere pyrio fiſtula ritè onere-
tur, eique ignis apponatur, nec eodem prorsùs
temporis momento minima granula pyrii ſuccen-
duntur, nec eodem valido niſu viciffim erumpunt,
& diſfunduntur; neque pilas plumbeas directè eja-
culant, ac ejiciunt ad eandem, quam priùs, loci
diſtantiā, neque aerem conſueto fragore colli-
dunt; imò pulvis ſuccenſus hebetatur, atque retar-
datur à diverticulis, occuſibus, ac lutulentis pro-
pemodum reflexionibus, in quibus facilè contun-
ditur, ac reſtinguitur per totam longitudinem fi-
ſtulæ, atque pororum inanitates.

Verùm enim verò ſi polluta fiſtula purgetur

V

fri-

friccturque aliquo fluido, aut expolitè abstergetur, iterumque indè tentetur nitrato pulvere, cum ferri, vel metalli moleculæ, non uti priùs, sed aptiùs cohereant, tunc vis percussionis, quæ à pulvere succenso progignitur, aeris fragor, latio pilæ plumbeæ ea certè, qua priùs ratione, ac temporis velocitate succedunt, & per æquales distantias diffunduntur; dummodò pulvis pyrius non sit uliginosus, aut scateat plùs iusto, vel minùs æquo sulphure, nitro, aut carbone; quod si contingat, vis succensû pulveris ducet, & impellet altiùs, vel demissiùs, cæterosque effectus diversimodè omninò præstabit.

Nec dissimili profectò ratione sulphuris, ac salis corpufcula, atque calida, & nimis mobilia principia liquidis variis interspersa vicissim agunt, fluunt, & diffunduntur, motusque suos ubique perperam exercent, imò superatis innumeris diverticulis, & impedimentis, propriam substantiam diversis directionibus, ac velocitatibus, quibus pollent, communicant singulis machinulis totius fabricæ, & præsertim Uteri, atque nervorum repentium per illius fibras; & quamvis poros impervios memoratæ particulæ commeent, & penetrent, tamen hæc, & illac inæqualiter, variùsque morulis disperguntur, tum quia meatus, inanitates, & interjecta spatiola sunt variè obstructa, contracta, & diversis fæculentiis repleta, tum quia non videntur certo ordine disposita, sed flexuosis tricis, atque intersecationibus invicem inclinata; ex quo fit, ut humores acres, & volitare nitentes, quasi naturam ætheris (ut asserit Mainicius) æmulentur, eunque in locum, in quem

quem errumpunt, motu celeri, & perturbato suscitent æstus, suavem contactum, inde tumorem; denique deflectantur quocunque tanta cum virium inæqualitate, quanta videtur necessaria ad impuras species cæco impetu promovendas.

Quò major ergo fuerit Mulieribus copia particularum calidarum, eò major erit læsio Uteri nervorum, & interturbatio contenti succi; cum gradus caloris respondeant particulis nimis mobilibus, eorumque effluviis penetrantibus, confricantibus, ac penè dixerim erodentibus solidorum substantiam; quæ tametsi ad recipiendas motiones caloris diversam fortiantur resistentiam, quæ in singulis corporibus, partibusque singulis est diversa; nihilominus caloris effectus irritationes, & laxitates cujuscunque minimæ partis, potissimumque nervorum, cerebri, Uteri, &c. augentur, aut imminuuntur, pro ut spirituum agitationes, sive ignis, salis, ac aeris exsolutiones, vel inutilium retentorum quantitas liberis feminibus refertissima plùs; vel minùs intenditur, aut remittitur; quemadmodum ex accuratissimo, ac æquè doctissimo Roberto Boyle intelligitur, & ex antecedentium declaratione melius forsitan quisque percipiet.

Calida itaque temperatura igne, ac sale saturata, juxta naturæ leges ubique præfens est, omnibusque in locis vires suas exercent oleosæ nempe, salis, ac ferè vitriolicæ particulæ; dum solidorum, ac fluidorum spongiolas subeunt, eas veluti rubigine contaminant, extinguunt, tumulant; vel, quod minimum est, retundunt ignis moleculas, indèque paulatim

onerant partes magis laxas, & raras humoribus hujus indolis; qui cum ab aliis fluidis non cohibeantur, nec moderari queant, si non illico, & maxima velocitate, saltem plurima, dummodò tanta sit, uti decet congestio molecularum luxuriantium, urgent, & irritant singula glandularum vascula, aliaque in Uteri structura conferta, eorumque laxis fibris aded adhzrent, ut alios ductus nimis perstringant, alios patefaciant, aliosque ductus convellant, exsiccent, & claudant; ex quibus fit, ut plurima, alteriusque naturæ semina, nec æquali gaudeant momento, quiete, figura, velocitate, atque secretionem: quantacunque ergò fuerit colluvies liquidorum, tanta erit vis, vellicatio, & tumultus retentorum fluidorum exaratis principiis scatentium ad motus illos caloris, & salacitatis excitandos, qui possunt Uterum, nervos, atque spiritus inficere, unaquè eorum undas, ac species honestatis invertere.

Otium. Nèc minoris noxæ videtur otium cum villos, & fibras universas propria natura distrahibiles laxet, machinulasque solidas se mutuo tangentes leviter dissolvat; ac idcirco eas traspiratione debita privet, & paulatim circumsepiat tam inutilibus, quàm utilibus humoribus; qui si ubertim, uti decet, regenerantur, redoleant etiam oportet salis, & ignis temperiem, quorum vi, & quantitate adaucta producentur, & fluent per singula Uteri vasa liquores eo scatentes momento, quod valet excitare indomabilem salacitatem, ac Mulieres reddere summo furore percitas.

Otio

Otio plerunque jungitur mæstitia, animique sollicitudo, quæ ob maximam spirituum concitationem, & impetum plurimum humiditatis absorbet, fluidaque debito privat vehiculo. Quamobrem si humores aliquantulum sicci salis, & igneis seminibus cumulati per consuetas vias deriventur ad cerebri glandulas, progignatur oportet succus nervorum eisdem prorsus scatens seminibus, quæ sua mobilitate, calore, & acrimonia nullo ordine suscitant in nervis ferè singulis talem contactum, qui non modò superat villorum continentium resistantiam; sed ita præpedit, atque exagitat in illorum laxis hiatusibus fluentes, & refluentes undas, ut agat, & promoveat illas species, quæ furorem memoratum impudenter ostendunt.

*Mæstitia,
& sollicitudo.*

Irrequietæ profectò evadunt Mulieres, quotiescunque spiritus fieri incipiunt nimis liberi, atque mobiles, præsertim si expirent, penetrent, & transeant per venas, ac arterias, sanguinisque minimis involvantur; sive veriùs, quando lymphæ scabris, ac asperis salium principiis refertissima sui aliqua saltem tenuiori portione refluit, atque humoribus intermiscetur, tunc derivatur intra villorum inanitates nec purus ignis, nèc sal integer; sed quicquid fingi potest uni, & alteri simile saltem ratione velocitatis, confractionis, atque momenti, tunc fluunt, & undatim refluant spiritus plùs æquo provocati; fluunt, inquam, & per omne vasorum genus circulum agunt humores æstuosi, adeòque acres fiunt, ut illorum minutissimæ particulæ adinstar pungentium, atque acutorum stimulorum pertenebrent partes ad contacta-

Cur Mulieres sint irrequietæ.

ta-

tactum, ac propterea exoriantur tot contractiones, & distractiones, quot sunt fluxus, & refluxus undarum emergentium à nimis jactato, atque irritato nervorum succo; imò quot sunt contactus particularum sanguinis, instillationes spirituum, ebullitiones, mitionesque unius, ac alterius liquidi; uno verbo, quot sunt incisiones, diffusionesque agentium fluidorum in singulos villos, ex quibus omnibus fit, ut Mulieres nesciant ferè loco stare.

*Loquaci-
ta, & Sa-
laci-
tas.*

Similiter à vi ignis, & salis fluentis cum humoribus, atque solidis partibus circumfusi, nec non à libertate spirituum hujus indolis proveniet item loquacitas, frequens scilicet musculorum linguæ motio, quæ tandiu durat, quandiu durat, & viget copiosus, celer, ac varius influxus spirituum, unàque perennat sanguis ditatus illis aculeis, qui necessarii sunt ad agitandam quamlibet partem, simulque agendam salacitatem.

*Siccitas &
emaciatio.*

Ab hac ipsa mobilitate rei calidæ, & luxuriantis in sanguine, & in nervis progigni solet siccitas, sive emaciatio membranarum, & villorum, adipisque eliquatio in tota fabrica, quæ major, aut minor apparet, prout major, vel minor est quantitas salis, ignis, aliorumque principiorum, acrimonia, atque vellicante materia scatente; quorum omnium jugi energia tot sunt contractiones, & distractiones tum naturales, cum superadditæ, quot videntur necessariæ ad eliminandas, ac veluti corroden-
das solidas moleculas, quæ quod plus stimulis, ac irritamentis sollicitantur, eò magis semper contrahuntur, & distrahuntur, laxanturque vasa continentia humores,
qui

qui hac de causa aded premuntur, & circumprimuntur, ut valde, ac fere supra naturæ institutum atterantur, ac volatiles fiant; proindeque nativa priventur serofitate, commeent cuncta pervia, & impervia organa, forasque quaquaversum erumpant summa cum corporis jactura.

Quoniam verò singula vascula sunt fistulæ molles, & dilatabiles, facile turgescunt, quotiescunque liquidorum cumulus sufficit repletioni, atque dilatationi earundem; vel tales sint humores, quales debent esse ad hoc, ut proprio æstu urgeant vasorum latera, sive spiritus tanti roboris recensentur, ut exerceant magnum impetum, musculosque satis contrahant & tendant. Quantò major igitur fuerit liquidorum copia, eaque onusta rarefcentibus, ac liberis principiis, tantò major sit oportet cohesio solidarum molecularum astruentium vasa; præsertim si memoratæ liquidorum particulæ fluant per loca, in quibus minores sunt resistentiæ viribus illorum, uti evenit Mulieribus Uteri furorem percitis; quæ sunt mobilibus, calidisque liquidis onustæ, quorum substantia adinstar vini ebullientis diffunditur, & cana-

Cur tumescant.

Ex antecedentibus jam expositis constat, à qua libet sanguinis portione progigni spiritus ejusdem rationis, eosque in nervos derivare, quantò magis ergò massa sanguinis per intervalla vitabitur à Menstruis, vel hæmorrhoidibus suppressis, tantò magis contaminabitur nervorum succus, qui propterea nullo ordine, ac certo motu irumpet in partes; sed tan-

Audacia, temeritas, & impudentia.

ta

ta vi, atque conatu in eas irruet, ut suscitet species momenti majoris, ac patitur naturæ ordo, hujusmodi censentur audacia, & temeritas, nec non impudentia.

Caloris duratio. Verum enim verò si humores in hoc Morbo ita redduntur sicci, & fluxiles, ut eorum tenuissimæ particulæ cohiberi nequeant, ne angulis, & scabris figuris, quibus ditantur, mordicent partes solidas, sive pungant, confricent, ac veluti abradant internas vasorum fibras; tunc non poterunt, quin conflent, & foveant calorem, qui tandiu durabit, quandiu villi, & fibræ in Utero, in nervorum involucris, atque in tota fabrica spiritu nimis mobili lustratæ, jugi motu concitæ, ac sale, tartaro, aliisque impuris particulis imbutæ stimulantur.

Tandem in longa irritatione Mulieres interdum vim hujus caloris vix, ac ne vix quidem sentiunt, quia in villorum inanitatibus, & loculis interjectis, partes alioquin sensibiles adeò falsis, ac sulphureis humoribus saturantur, ut quodammodò hebescant.

Vigilia. Cum autem hîc morbus calidus communiter existimetur, debent liberiores liquidorum particulæ per corpus ita divasari, ut per quamlibet partem etiam cutis deprehendantur, aut avolent, ac propterea multum humiditatis absument; quare succus nervorum debito humore privatus nec uti priùs moderatur, nec devincitur, nulloque certò ordine fluit, & undatim refluit; imò ita villos, & fibras consueto magis permeat, ac indefinenter exercet, ut tota ejus substantia fiat irrequieta, ac volatilis, ideoque hæc, & illac violenter cursitet, corpusque nimia vigilia afficiat.

Quo-

Quocumque autem hujus Morbi tempore pati solent Mulieres ne varias quidem, sed continuas dimotiones in Utero, in nervis, singulisque minimis tillis corpus astringentibus; nam vis cohesionis inter exillima corpuscula consistens imminuitur, adeoque laxatur villorum, ac filamentorum connisus, ut humores nimis mobiles solvant etiam Testes, Ova ibi conferta, Tubas, Vasa spermatica, cæterasque partes adjacentes; in quibus non modò congeruntur humores diversę indolis, sed variz etiam energiz, qui ob particulas tenuiores motu frequenti quaquaversum nitentes, ideoque extendentes extrorsum singula vasorum genera ibi circumeuntia; quinimò ob diffusionis vim adedè interdum contrahuntur, & distrauntur villi, unàque rarefcunt glandulæ Mesenterii, Pancreatis, Lienis, Uteri, Vaginæ ac propterea ita laxantur filamenta, ac tillæ cujuscumque alterius partis in Abdomine contentæ, ut earum aliz made-
Varia la- xitates.
 scant adinftar spongiz, illarum aliz tanquàm cera molliantur, aliz demùm in similitudinem follis tumeant; quod satis colligitur in Clitoride, in hæmorrhoidibus tumorosis propter subsistentiam liquidorum, aut fluxus diminutionem, sive eorundem lentorem, sive veriùs uti hoc percipitur ex Vagina, quando in ejus lacunas per debita vasculorum immissaria intrant inutiles lymphæ, & coalescunt; quarum causa canales omnes mutant inclinationes, præpediuntur adinvicem, dilatantur eorum membranz, infarciuntur, valdeque crassescunt glandulæ illi ad-
 sitz.

Si igitur sanguis, aliique humores congerantur

X

ver.

Cur calor & frigus. versùs Uterum, & abundant igniculis, aliisve partibus acrimoniam producentibus, quæ à salium divisione proficiscitur; tunc eorum angulosa fragminula sollicitant filamenta vasorum, & diversos caloris, & quandoque etiam frigoris, & tremoris effectus producant; nam sulphuris constitutio, teste Dominico Guglielmini, conat similibus angulosis minimis, quæ ea saltem parte, qua allidunt latera vasorum, cum diffunduntur in circumferentiam, varios efficiunt contactus, diversasque sensationes.

Delirii causa. Ex his porrò liquet delirium hoc emanare, tam à copia, & itagno Menstruorum, quàm à libertate partium mobilium, quæ tum in sanguine, cum in nervis continentur; ex quibus dubio procul oriuntur vires dissonæ, ac vagi spirituum impetus, quorum vitium, atque læsio præsertim in nervis Uteri robustis connectitur ligamenti, communicatur toti cerebro, & præcipuè nervorum tirociniis, in quibus talis fit tremor, & concussio, qualis videtur opportuna ad tollendam consuetam nervorum rigiditatem; ac idcirco ad confundendas rationis species, quæ toties recurrunt, & desinunt, quoties absimitur materies, quæ Uterum aut nervos inficit; ac rursus per intervalla derivat ad Uteri vasa, sine exitu, iterumque nervos occupat, & cum tumultu undas, ac species turbat.

Furor hic, sive impurus appetitus vehementer excitat partes generationi dicatas, easque veluti inflammant, & ululat tam in Puellis Viro maturis, quàm in Viduis, Sterilibus, cæterisque ægrè ferentibus castimonie prælia; cum in istis constans memoria,

ria, diuturnaue cogitatio rei nimis notæ fit calcar furoris: & quemadmodum Cælibes, alizque diu jam Viro pressæ cæteris magis vexantur, ita Mulieres carnosæ pinguibus, desidiosæ exercitatis, graciles carnosæ magis uruntur; nam quod exquisitior illis est contactus, rariorque partium exillimarum contextura, eò vividior est impetus, ac delicatior titillatio sensus.

Quæ, & quales magis vexantur.

Sæpissimè perennat in vasculis Uteri, & Vaginæ vel in aliis prope Uterum repentibus, sive mavis in omnibus disjunctim congeries humorum fervorem producens, quæ adeò firmas ibi radices figit, ut faciliè Morbum degenerare faciat in insaniam; de qua toties est hæsitandum, quoties Mulieres lenta tabe depascuntur, aut vehementi motu, atque elastico exsolvitur, ac diffunditur myriades luxuriantium molecularum, quæ in omnibus humoribus, atque corporis machinis vim flammæ quodammodò impertiri, atque alere videntur: quare in his violenti, ac continui quidam motus observantur, quos nondum satis intelligo, an à sola memoratarum partium læsione, an à commistione fæda, vel à diffusionem volatiliū fluidorum in partibus superioribus, laterilibus, aut imis procedere possint. Ego tamen puto hos superadditos motus, aliaque sæva Maniæ Uteri symptomata plerumque exoriri ab interpositione sulphurearum particularum, sive à salium spiculis in fibrarum inania intrusis, quorum inæqualis, ac aspera materies debito vehiculo carens fit acutior, siccior, atque calidior; ideoque stimulat, lancinat, ac quodammodò convellit fibras, & vasa ita distorquet,

Varia causa hunc Morbum producenti.

porosque cunctarum partium obstruit, ut materies memorata inhæreat lateralibus fibris, ac proinde eas subeat, & obftet motui succedentium igniculorum se se diffundentium, sive etiam obftet aeri necessarii commeanti; & quamvis impetus moventium liquidorum major sit eo, quo mobiles villi ictum perferunt, ac nituntur hujusmodi impedimenta de medio tollere disjiciendo hæc, & illac objectas particulas, tamen eas satis comminuere, & in pulvisculum resolvere nequeunt, donec mutata superficie, & libertate transitus recuperata non restituantur irritantes salis moleculæ pristinæ constitutioni, unàque restinctæ igniculorum minimæ portiones non cieantur; indeque impellant supra certum resistantiæ gradum angulosas, asperas, atque miris modis involutas particulas salium, & alterius generis se se constringentes. Quo facto exerceant oportet tantò majores nervorum irritationes, quantò majora fiunt effluvia, quæ excitant illorum principiorum vim maximam, vagumque impetum succi nervorum cum tensione quadam funiculorum, ac totius eorum substantiæ siccitate rationem prorsus labefactante.

*Cur verno,
ac æstivo
tempore in
maniam
commutate-
tur.*

Sæpè autem verno, atque æstivo tempore Furor Uteri in Maniam commutatur, cum aer dicitur plurimo sulphure, eoque admodum exsolubili, parique copia exundantis salis; quorum circumfusa semina ab assidua rotatione in majoribus, minoribus, ac minimis vasculis, sive vasculorum circulis debent invicem atteri, & consequenter celerrimè exsolvi, mutuo occurrere, tandemque tale producere effluviū, quod valeat cuncta solida penetrare, & fluida divi-
de-

dere, atque calefacere; ac idcirco lympham resolv-
vere, nervos percutere, spiritusque semper magis ac-
res, atque irrequietos reddere, imò eorum maximo
impulsu, jugique duratione percussione varias un-
das elicere, diversasque impuritatis species suscitare,
uti de Mulieribus varias historias scripserunt Olaus
Borrichius, & Meniotius.

Non raro autem humores pravæ indolis conti-
nentur intrâ sinulos villorum in tanta copia, ut fo-
râs depelli facile non possint; quo igitur illi fuerint
viscidiores, ac asperiores, sive omninò destituti ex-
polita superficie, ac respondente levitate, eò magis
consistent, atque stimulant, & ad contactum irri-
tiant quicquid solutum, & facile mobile est: Quare
sinuli, & inanitates in partibus cedentibus, curvis,
& flexilibus inæqualiter dispersæ sient magis inæ-
quales, & profundæ, tum propter scabras, ramo-
sas, & asperas superficies molecularum venientium
ad contactum fibrarum Uteri, &c., tum propter di-
versum cohzrendi modum villorum, atque filamen-
torum. Quantò magis ergo mutabitur directio ni-
suum, & cohzrendi vis, tantò magis copiosa evadet
retentio, seu congeries inutilium, vel magis, aut
minùs libera erit materies, quæ impetum facit, no-
vumque terminum solidis machinulis tiliarum, ac
villulorum impertit: si igitur humores sicci, crassi, &
lenti, aut alterius speciei superent plexus retiformes,
subeant necesse est vasculorum sinulos, glandularum
scatebras, earumque plateolas, nec poterunt se di-
vellere ex Utero, Vagina, & ab aliis partibus, &
præsertim à Testibus, sive à reticularibus texturis ar-

*Quomodo
humores in
villis exi-
scentes Mor-
bum produ-
cant.*

te-

teriarum, quæ moliri nequibunt illam pressionem, atque liquidorum solutionem, uti decet; nam Uterus, & partes nimis forsam memoratz evadunt uti arcus tensi, qui quousque intenduntur, sagittam non excutiant, sed hoc opus solummodo absolvunt, cum post tensionem illicd laxantur; sic fibræ, & villi contractiles infarciti, tensi, & laxi humorum concretionem non solvunt, nec atterunt, non urgent nec secernunt, donec vi tensionum, & laxitatum compressos, ac veluti confidentes humores se se exsolvant, & à statu compressionis transeunt ad libertatem; tunc non modò conspuunt ignis, ac salis particulæ, verùm aliz etiam ejusdem ferè energiz occurrentes ita sollicitant, & paulatim excutiant vasorum villos sarcina gravatos, ut succus nervorum reginitus mutet impetum, atque agendi vim; imò dictæ calidæ particulæ ab Utero erumpentes incredibili quadam velocitate agunt in circuitum, ideoque etsi suapte natura, si seorsum fumantur, sint innocentes, noxiz tamen, acerrimæ, & erodentes evadunt, si perperam, & pessimè simul commiscantur: quambrem nervos etiam atque etiam percutiunt, atque aded agitant, ut non modò subeant, & permeent poros, verùm etiam in his proprium motum invertant, æstum suscitent, unàque progignant varios tumultus, qui proinde sunt in causa, ut magis magisque irritentur ad invicem solida, & fluida, quorum tenuiores particulæ propria vi, & æstu semper magis concitantur, æstuant, & diffunduntur adinstar effluvii, non secus ac quandò insufflatur supra prunas. Quare partes genitales Mulierum humoribus

ca-

calidis onusta furenti quodam libidinis stimulo agitantur, ac veluti convelluntur, & tremunt, uti accedit rabie furiosa correptis corporibus.

Quoniam verò non eodem modo se habent effluvia calidi particulæ erga omnes Uteri partes diversa contextura, junione, ac temperie pollentes, cum ab his citius dimittuntur, ab aliis verò mordicus retinentur; mirum propterea non est quædam corpora, nonnullas eorum partes calorem semel conceptum diutius fovere, & igniculos semel intrusos, cohibere ne effluant. Id quisque ad libitum observare poterit in vestibus, stragulis laneis, vel holosericeis, præsertim si eorum aliquanto laxior textura sit, non minus ac in plumariis, culcitris, &c. quæ veluti igniculorum retia vulgò habentur. Excogitare itaque quisque potest Uterum, ejusque partes adjacentes retinere confluxum igniculorum, salinarumque particularum mutuo coalescentium, quarum vi in tanta filamentorum, ac fibrarum laxitate aded irritatur substantia nervorum, ut eorum succus omnem motum depraverit.

Cæterum Hipp. testimonio 6. aphor. statuitur metum, & tristitiam longi temporis constituere Melancholiam, in qua faciliè est percipere impuræ rei species perturbato Mulierum animo observari. Tunc enim aded firma, & expolitè exacta fiat oportet coherrentia nervorum Uteri; & partium ejus ad circumferentias undarum, ut nervi per totum Uterum, ac abdomem repentes siccis, pravisque humoribus respersi non possint restitui; & quamvis succus nervorum nitatur in nervos ipsos, in eosque in-

Varid effluvia exant

*Nervorum
siccat.*

in-

inducat tremorem, eundem tamen semper tremorem dissonum faciunt; postquam verò diu dimoti sunt, debita lymphæ privantur, ac idcirco restitui nequeunt, quia densiori constructione, siccioribusque liquidis donantur.

*Cur exci-
tantur vi-
res, & mo-
tus dissoni.*

Ab insinuatīs ergo minimis liquidi nervorum naturam ignis æmulantis in fibras, & villos, veluti à tot cuneis in immensum multiplicatis excitantur vires, motus, impetus, atque percussiones contra inertem, ac quiescentem resistentiam omnium partium; imò contra gravitatem quiescentem, liquidorumve tenacitatem: veruntamen spectata multitudine inter se agitarum molecularum succi nervorum, totidemque spectatis villorum machinulis, quæ simul, & assidue impulsione, & percussione suam ubique efficiunt, vix ullus concipi potest locus, per quem non transeant, & in quo vires non exerceantur indebitè; cum aded exagitantur, & laxentur nervorum incohamenta, ut spiritus, qui tunc regenerantur, luxuriantes nimis, & quasi flammei, ac æstuosi fiant, ideoque depravent omnes functiones: tandem spectatis pruritionibus, vel confricationibus, innumerisque porositatibus partium Uteri, quæ certa quadam proportionē debent respondere, itemque certum robur retinere, & magnitudinem circumscribere; tamen ex igniculorum multitudinis, ac implicatione fluidæ materiæ, quæ coagmentantur, quæ partes partibus ferè agglutinantur, deflexionem, adedque conspicuam mutationem patiuntur, ut machinulæ solidæ quasi mutuo addensentur, commodumque aditum interjectis par-

particulis calorem excitantibus præcludant, ne alio transferantur, aut disjiciantur. Patet ergò necessarid structuram fibrarum, earumque tensionem non omninò differre à contextu, & operatione madefacti funis, in cujus nexu, cuneoli aquæ laxant inanitates tiliarum; imò minima tiliarum tendunt, madefaciunt, & tumorosa reddunt, ex quo fit, ut tardè aqua insinuetur, tardèque egrediatur; sic quandoque in villos, & fibras Uteri, partiumque proximarum, imò viscerum, & vasorum se se diffundentium per hypocondria Mulierum tardo motu insinuantur cunei liquidorum cujuscunque generis, lentè aptantur, lenteque egrediuntur; vel quia resistentiam, variamque meatuum figuram à tensionibus, & pressionibus exortam inveniunt; aut quia magis retunduntur, mutuò opponuntur, atque ita acervatim congeruntur, ut indefinentur mordeant inanitatum parietes, talique stimulorum vi, ut fibrarum pori, & inanitates dilatentur, in eisque congestæ mobiles, atque elasticæ molecule sensim diffundantur; ac idcirco Mulieres nunc convulsionibus variis, nunc tensionibus universi abdominis laborare videantur.

*Cur traxio,
& convulsio.*

Jure meritò tunc solidæ partes haud integrè reficiuntur, dum pororum configurationibus minimæ liquidorum partes non respondeant; quandoquidem prævia incuneatione memorata, non solum natura non consequitur debitam reparationem, verum nec expurgationem in Utero, nec alias separationes in cæteris visceribus; ex quo fit, ut succi spirituosi, qui iterum regenerantur, eam indolem

Y

for-

*Quare
non fit re-
paratio.*

fortiantur, quæ potius sit canales omnes ita sollicitare, urgere, & contrahere, ut sanguis rapida quadam velocitate, & circuli vehementia multum lymphæ absorbeat, ac veluti abradat fibras; ac proinde secum transferat innumeras alias particulas amovibiles, quæ consueto citius ex canaliculis glandularum, & potissimum omnium viscerum dispescuntur, nec eo tempore labefactatam sanguinis, aliorumque liquidorum constitutionem reparare queunt.

Sint igitur humores inertes, sativæ concitati sint, fibræ Uteri, Vaginæ, Testium, aliarumque proximarum partium tensæ, rugosæ, convulsæ, exesæ, sive laxæ usque ad certum gradum; si liquidorum vires, & motus ad fibrarum vim, & resistantiam illam proportionem habuerint, quam servare debent, tametsi humores fuerint inertes, aut valde jactati, fibris nihilominus laxis, aut tensis quodammodo respondebunt; secus verò, si illa relatio, quæ debet intercedere inter fluida, & partes memoratas, violetur, aut pereat, invertatur oportet quicquid in Utero, imò in universo corpore peragi solet.

*Quid ex
carentia
relatio-
num.*

His præhabitis, est rationi consentaneum putare Mulieres hac furoris labe affectas priorem molecularum nexum, & motum non servare, nec pervios meatus concinnè fluidis respondentes, neque figuram, temperiem, firmitudinem, densitatem, mollitiem, & raritatem, quibus naturaliter donabantur; nam in nonnullis ægris fibræ, in quas longa consuetudine humores abundantius confluunt, summopere imbecillæ evadunt, præsertim si eis inhzescant ad modum glutinis, vel pigmenti, sive

ve-

verius in fibrarum rugis, aut earum spongiolis, atque inanitatibus coalescant; tunc porro rigent, solita vi privantur, curvæ fiunt fibræ, neque spirituum opportuna illustratione, quæ respondere deberet singulis motibus, muniuntur, ac propterea non expellitur, quod infestum est. Hinc Uterus, Tubæ, Ovaria, Vagina hujusmodi humorum colluvie infirmantur, nunc Erysipelate, aut quovis alio tumore, nunc aded fluidis imbuuntur, ut quodammodo hydatidibus cumulentur; nunc dolidè tenduntur, vexantur, & convelluntur, nunc scabræ crustulosæ, ac veluti squamosæ fiunt; nunc tandem siccæ, abbreviatæ adinstar corii propè ignem, uti dilucidè percipitur à diversis Mulieribus hac dira ægritudine correptis.

Hic animi angor semper defixi in hac una, & quidem impurissima cogitatione, ut vult Aretæus, sive ab hypocondriorum læsione, sive ab Utero exsurgat, Passio hypocondriaca, atque hysterica appellatur; verùm si emergat à parvitate materiz, multa quidem velocitate, parique momento ditatæ, quæ nervos Uteri inficiat, & spiritus inturbet Uteri Furor optimo jure nocitatur; cujus curatio eò dirigenda est, ut corrigatur quod impetum facit, & proritatem; ac colorem suscitatur. Quare venarum sectiones non improbantur, & adhuc minùs refrigerantia, quæ acres humores retundunt, uti sunt potiones aquæ Ficuncellæ, Nuceriæ, Agri Lucensis, &c.; quæ mirificè calorem moderantur, & salem combibunt, uti fatentur doctissimi Medicinæ Cultores, & nuperrimè ingeniosissimus, ac celebratissimus.

Curatio.

tiffimus Franciscus Antonius Bertini in lib. Medicinz vindicat; accedunt balnea aquæ dulcis, quæ Uterum, & corpus univcrsum refrigerant, madefaciunt, & pervium pro transpiratione reddunt. Si verò obitruſta fuerint Uteri vaſa, ſive hypocondria tenſione, aut ſiccitate afficiantur, tunc aliis etiam remediorum generibus utendum eſt; tandem vitentur noxia, exerceatur corpus, Animuſque verſetur in rebus honeſtis ad hoc, ut lues hæc tam impura reſolvatur.

C A P U T VII.

De Sterilitate.

A N T E C E D E N T I A.

Sterilitas eſt concipiendi impotentia, tam vitio Genitalium, & feminis, quàm Uteri, ejuſque finitimarum partium, ſive liquidorum eas ineptè foventium. Præcedunt nimius calidorum uſus, & præſertim vini meri, ira exardens, immodica corporis motio, partium colliquatio, obefitas, eduliorum improba ingluvies, vaſorumque plenitudo.

C O N I U N C T A.

Creduntur ſigna Sterilitatis vitium Uteri, ac partium circumobſidentium, mala ſcilicet organorum conformatio, nimis tenella, atque adultætas, Morbus, cachexia, & congeries fluidorum præ-

vz

vz indolis in qualibet interna parte Uteri, aut quicquid privat solidum, & fluidum mutua, qua decet, relatione.

S U C C E D E N T I A.

Innumera ferè sunt organa, quæ faciliè, ac sine noxa moventur, & ad opus Conceptionis conspirant; & quamvis non satis firmo vinculo inter se se conjungantur, facillimè tamen in una, penè dixerim, sede conveniunt, dum ea, quæ inter se dissimilia sunt, adinvicem copulantur; hujusmodi sunt humores, spiritus, & partes Viri, & Mulieris, quorum vires, agendique rationes debent adedò alternè respondere, ut secundùm naturæ leges Generationis organa simul uniantur, contrahantur, tendantur, atque distrahantur; proptereaque spiritus impetum faciant, ea plenè lustrent, ac molliter moveant, ut tandem humores foveant, commeent, & penetrent Uterum; imò ut vividissimæ molecule peculiari vi percussione Ovum, ejusque moleculas solvant, & moveant.

Concipiendi itaque impotentia innumeras supponit causas in partibus Generationi dicatis, in humoribus, atque spiritibus; sæpè namque supponit Uterum valdè tensum, cujus tensionis vi veluti sub prælo ponuntur humores, & à singulis loculis, ac spongiolis fibrarum depelluntur lymphæ, quasi aqua intra innumeros poros funis subistentis grave pondus insinuata; quarum privatione non parùm æstuant humores, nec parùm Uteri partes arent, sed adinstar membranz coriaceæ adedò contrahuntur, & abre-

abreviantur, ac si essent propè ignem.

Villi igitur contractiles, si plùs æquo tendantur, & convellantur vi motiva, qua scatent, agunt, tunc temporis contra naturalem motum liquidorum, quàm memoratà vis sit majore omni liquidorum resistentia; quare machinulæ villosæ tot, quot sunt, contractionibus etiam superadditis, impulsus, percussiones, & contactus violentos eliciunt contra impetum fluentium liquidorum; hinc villi Uteri spiritaliter convoluti, & in complicatione inæquales, & in memorata inæqualitate hic crassi, illic tennes, inæqualiter moventur, permutant positionem machinularum, & magis in uno loco, minùsque in altero nituntur ad contactum; proindèque deflectunt plures, & variè combinationem misivam perturbant, villorumque omnium virtutes invertunt. Si igitur fibræ, ac villi contractiles constituentes folliculum Uteri, simulque vascula diversi generis ducantur spiritaliter, & inæqualiter ad superficiem cujuscunque membranz, suis nimirum cum filamentis plùs minùsque invicem irretitis, variz dispositionis, & ordinis, diversas vires, & motus exerceant oportet.

Patet ergò momenta contractionum esse inæqualia, quia oriuntur à diversis facultatibus contractentibus, à variis villis, & fibris diversa crassitie, & connifu ditatis, iterumque à diversa spirituum vi, & quantitate villos, & fibras lustrante. Qua de re ubi villorum crassities est major, ibi major sit oportet virtutis conatus, & ubi minor cohesio, & machinularum moles, minus absque dubio & momentum. Si igitur circumferentiz innumerabilium, penè di-

xc-

xerim; vasculorum serpentium intrà, & extra Uterum comprehenduntur à villis æqualis crassitie, variz dispositionis, & ordinis; si aliz, & aliz arteriz, totidemque venz, & vasa lymphz; si glandulz molis diversz, constructiones musculi mutuo non consonant, & vario gaudent nisu; si urgentur in nimia contractione, & tensione machinulz villos componentes; si dimoventur millz inæqualibus motibus, etiam pressiois, & circumpressionis, ac præ multitudinem mutuo obscurantur propter inæquales impulsus, & vires; liquida etiam fluent, & refluent, agent summa cum agitatione, se se undique perturbabunt, & agent tam per medias canalium partes, quàm per alias ad superficiem, quæ omnes, sicut inæqualiter dimoventur, inæqualiter, & confuse urgeantur, moveanturque necesse est contenti humores. Hinc deduco liquida etiam incredibilis exiguitatis disposita in seriebus minutissimorum globulorum esse necessariò mutanda penes ordinem, & contactum humerum succedentium, penes velocitatem, figuram, superficiem, atque missionem; ex quibus fit, ut in fluxu, & refluxu proportionem debitam invicem non succedant, sed jactentur, mutuo concutiantur, atque ita invertantur, ut nullo pacto respondeant sibi invicem; & multò minùs Uteri partibus pro fecunditate ritè consequenda.

Cum autem Uteri partes, alizque ipsi conjunctæ præ nimio motu, eoque non naturali haud consistant in debita positione, nec consentiant alternè, neque bene respondeant cæteris partibus, quæ satis quiescunt; quinimò cum se jungantur ab illis, divellantur,

tur, atque laxentur, tunc veniant oportet ad contactum tot inæqualitatum, quot sunt illæ cedentes moleculæ, quæ villos, & filamenta componunt, in quorum interjectis loculis multum congeritur humoris irritantis, erodentis, magis magisque laxantis, & madefacientis machinulas; ac proinde eas à naturali connifu adedò removentis, ut quaquaversum humores exsudent, & quodammodò alluuant exaratas partes; sive veriùs extra proprium cohesionis terminum dictas moleculas redigant; & tandem turgidas eas faciant, ideoque vascula reddant adinstar tot Aneurismatum; quo in casu armonicus illæ partium consensus Conceptioni conveniens perit, unàque perit relatio intercedens inter partes maximas, & minimas; & quod rei caput est, restinguuntur vegetiores particulæ ignis tum Ovum, cùm Uterum foventes, simulque liquida, & semina utrumque fecundantia.

Res hujusmodi evincitur, cum semina frumenti consistunt in terra nimis diluta, inundata, ac prorsus vi ignis destituta; singula etenim inchoamenta frumenti tunc paulatim laxantur, sive plùs, quàm decet, imbuuntur aqua, nec in tanta laxitate, atque alluvione alternè explicantur rudimenta plantæ, sed dissolvuntur; quinimò activiores particulæ germinationis opus promoventes priùs hebescent, restinguuntur, cætera verò minima mollescent, flaccescunt, ac veluti putrescent: Terra item nimio liquore subacta caret debita vi atque cohesione suorum principiorum, ideoque salis, ac sulphuris circumfusæ particulæ retunduntur, ac delitescunt, uno verbo, tam partes terræ, quàm feminis privantur consue-

fueto momento, debito contactu, atque mutua relatione; quorum defectu semen non aptatur terræ, tanquam Utero, nec terra semini, tanquam ovo, ac idcirco germinatio deficit.

Cum itaque per vim naturalis cohxſionis ſingulæ partes eo modo, quo poſſunt, ſeparationi reſiſtant, aſſero jam ſpiritus, & humores rerum calidarum abuſu nimis diſfluere, ac dilabi; ideoque nec aptè fulcire fibras, nec ita eas inſtaurare, ut villorum machinulæ obnixè hæreant adinvicem, diviſionique reſiſtant; & quantò magis Uterus, ejuſque filamenta ſunt fragilia, & languida, tantò magis memorati ſpiritus, & humores ignis, & ſalis particulis imbibiti eorum tilias, & machinulas variè adinvicem inhæreſcentes commeant, penetrant, ac veluti diſcindunt. Tam facilè igitur diſfluunt humores ex ſe iſſis, & tam facilè divelluntur à complexu minimarum partium, ut nulla particula ſit, quæ ignis naturam non redoſeat, & vim ignis, ac ſalis non exerat, & propterea quicquid venit ad earum contactum non diſſolvat. Ex hoc quiſquis arguere poteſt liquidorum particulas huius indolis haud reſpondere poſſe cuicunque parti Uteri, neque finitimis partibus Tubæ, Teſtium, earumque omnium cohxſioni: quamobrem in ſingulis fibris vires, & facultates, reſiſtentix, & relationes adedò invertuntur, ut nulla fibra, aut machinula ſit, quæ proprio, ac naturali fungatur munere.

De re hac perhibent teſtimonium Mulieres ut plurimum madidæ vino, cujus ſpirabiles particulæ quaquaverſum diſfuſæ adedò laxant, & dilatant con-

*Immodicus
uſus vini
meri.*

texturam fibrarum, ut tumeant singula vasa, ac propterea fiant tam pervia, & dissoluta, ut invicem præpediant, ne concinnè sibi respondeant, nec debita virium proportionem contrahantur, & ditrahantur. Quare humores omnes falsis, & igneis vini particulis circumfusi ad interiora maris procellosi concitantur, jactantur, & violenter percutiunt parietes vasorum; imò tali vi, ac impulsu fluunt, & refluunt, ut omnes partes Uteri, Testium, Tubarum, &c. potius alluant quàm alant, ac propemodum ultra illarum resistentiam exagitent, irritent, concutiant, atque excalefaciant. Humores igitur tumultuosi nedom per arterias, & venas summa velocitate vehuntur, verùm ignis particulæ ea, qua pollent vi, penetrant, & elimant quicquid venit ad eorum contactum; & tanto tumultu se se insinuant in omnem quamvis minimam partem Uteri, Testium, Ovarum, Tubarum, &c. ut nulla sit machinula memoratarum partium, quæ vim non patiatur, laxetur, atque commutet figuram, & contactum, ac propterea non perdat multum propriæ substantiæ, & facultatis; quum his quodammodò accadat, uti ligno supra ignem coniecto, cujus fibras discindit, comburit, & resolvit. Nulla igitur est Mulieribus violentis fluidorum molecula, quæ non æstuet, non concitetur, concutiat, ac veluti sub prælo innumerabilium virium non prematur, & mille miris modis non stimuletur, ac propterea non solvat alium ignem illis circumfusum; nulla namque est glandula, & præsertim corticis cerebri, quæ tunc tremore non corripiatur; nulla demum reperitur pars, quæ ita non oscil-

cillat, & nutat, ut evomere haud cogatur multum lymphæ, ac paulatim arefcere: vinoſæ ergò Mulieres præpediunt conſonam fucci nervoſi regenerationem, cujus vivida ſubſtantia tam valdè agit, atque aded perturbatè cietur, ut humores ſummoperè exagiten- tur, & quaſi flammei, & ætuoſi ſiant; quare Ova igneis particulis quocunque circumſepta nunc eli- xata, & arida evadunt, nunc ita ſuis capreolis, mem- branis, & vaſculis involuta, ut præ molis parvitate ſenſum fugiant; quemadmodum ſemel oculis arma- tis ſedulò oſervavi in cadavere vinolentæ Mulie- ris, quæ repentè de medio ablata eſt ob immodi- cum generoſi vini uſum, cujus vi Ova, & Ovaria ita oculis obverſabantur arida, & contracta, & Teſtes, Ova, Tubæ, aliæque partes illis adſitæ prorsùs tabi- dæ adinvicem involutæ, & implicatæ viderentur.

*Obſervatio
cadaveris
vinoſæ Mu-
lieris.*

Dantur proſectò hæc omnia ſine evidenti fer- vore, & ſive ullo ex iis indiciis, quæ ſenſibus oſten- dunt ſimiles mutationes fieri per vehementes agita- tiones partium, ac earundem motum localem; igitur in omni parte Uteri dantur motiones locales, & ſunt tantò majores in numero, quantò majores in numero recensentur minima componentia cujuſ- cunque filamentum, ac villi; & licèt motiones indica- tæ non ſint vehementes, nec validæ, ſed leves, atque lenes, tamen ſunt præter ordinem, ac idcirco dantur impuſus, preſſionesque præternaturales in omni li- quido per Uterum dilabente, cujus minima corpuf- cula uſu vel abuſu calidorum veniunt in agitationem, & impetum, ac proindè vividiores facilè di- velluntur à cæteris. Toties ergò tollitur co hæſio par- tium

*Vehemens
agitatio.*

tium, tolliturque impedimentum, quo fiebat, ut particulæ liquidorum in tardum motum venirent, quoties à resistentia aliqua contranitente non cohibentur humores facientes tumultum; sublata igitur cohesione memorata ope nimii corporis motus, aut concitationis animi, tam solidæ, quàm fluidæ particulæ in quandam libertatem, & vehementem confricationem veniunt; ex quibus indè oritur universalis tremor, atque luxatio in singulis partibus, quæ idcirco minutatim exsolvuntur, & restituntur: hæc mirum est quantum post immodicam ingurgitationem calidorum solvantur particulæ ignis sanguine, & liquido nervorum circumfusæ; quantum dura solidorum, & fluidorum componentia atterantur; quantum momenti invicem acquirant; quantumve fervoris excitetur in sanguine, atque spiritibus se se ubique effundentibus: sed hæc solutio illico, & continuò facta à jugi fervore, ac spirituum agitatione varios producit effectus, quorum alii hic urgent, rarefaciunt, & cohesionem tollunt, illic contrahunt convellunt, & rugas, sive minutissimas crispaturas pariunt, alibi fluida resolvunt, fundunt, indurant, atque eliquant; demùm faciunt arescere, imò ita pervertunt fluida, atque Uteri partes, ut ibi Ova fecundari nequeant.

Dum igitur paulatim, & continuò per singulas Mulierum partes vis ignis jam humoribus intermixti protrahitur, tiliarum, ac villorum machinulæ certis privantur liquidis, & Ova Testibus conferta, eorumque particulæ partim elixantur, partim in tenuissimas auras abeunt; cæteræ verò lymphæ crassiores du-

Nimii caloris effectus.
Aut.

durescunt, uti observatur in non cubatis gallinæ ovibus, dum per elixationem coalescunt; quod item tempore summi æstus experitur in arida terra, cujus partes igne valde imbutæ aded̄ arescunt, ut nullo fradere invicem conjungi videantur, ex quo fit, ut frumentum in terra conditum quodammodò ustuletur, absque eo quod germinare queat.

Verùm enim verò si ex immodico corporis motu, ex hætenus dictis, tollitur naturalis connexus partium, tollantur, simulque turbentur oportet operationes, quas postulat, & exigit uniuscujusque organi contextura, atque facultas: his positis, dico Uterum & partes Generationi inservientes vi confricationum, & pressio-
Corporis
motus ni-
mis.
rum nimis forsan repetitarum, vique immodicæ iræ, aut cujusvis pathematis animi permutari, ac propemodùm destrui humores, proindèque turbari spiritus, & succendi tam per vim insitam, quàm per externam; ideoque violentiam pati, vel, quod minimum est, impetum nancisci, urgere, cogere, atque elimare, imò exolvere, & quodammodò ceream, ac mollem reddere Uteri substantiam, ac idcirco præpedire quæ ab exertationibus ejus pendent; nam ab incurſu igniculorum molles, nimis flexiles atque raræ evadunt fibræ, quæ quasi absorbent, aut dissipant ejacularum semen, & languidum, ac evanidum calorem naturalem constituunt; quia omnis cavitas pororum, atque meaturum depletur, & obstat tentanti liquido nervorum, cujus substantia, & momentum aded̄ immittitur, ut nihil Generationi congruere videatur.

Patet autem liquida ad Ovum perducta aliquem
 sem-

*Semina li-
quidiorum
ovi indi-
gent motu.*

semper motum habere, quo se subducant à coalescentia, quod quidem fit tam ratione pressionis, & circumpressionis, quàm ratione æquilibrîi, & oscillationis cujuscunque partis internæ; sive igitur per unum, aut per utrumque id contingat, necessarium est, ut liquidum fecunditati opportunum, & ad Ovum perductum non omninò quiescat; sed placidè urgeatur, seu, quod est idem, concinnè moveatur quousque expectet tempus maturationis, initiumque sumat ætus, quo lustretur, penetretur, ac semine fecundetur; verùm si post certum maturationis tempus, ac ætus Ova non illustrentur, evadunt sicca, aut tabida, ideoque Generationi inidonea.

Quoniam vi nimix exercitationis, aut cujuscunque alterius causæ invertentis, ac absumentis humores valdè laxantur, eliminantur, atque gracilescent partes omnes, debent tam liquida intermixta, quàm contenta intra canales fibrarum, atque membranarum poros ita agere in motum reciprocum, ut singulæ quæque particulæ humorum, dum urgentur, comminuantur, jugiterque adedò oscillent, ut in varios occurfus veniant, commisceantur, atque turbentur itemque ut machinulæ fibrarum violentur, contrahantur, & distrahantur; ac propterea ignis priùs delitescens liberè agat, se seque tradat intra liquidorum semina, sed intra ea diu non sistat, at quasi fluens, & refluens erodat, ac veluti comburat; quin imò dum præterfluit, adinstar tot cuneolorum, quot sunt ejus particulæ, removeat à contactu quicquid priùs coherebat; sed quum quod dicitur de fibris, in universum dici debeat de Utero, & partibus

Ge-

Generationi dicatis, nec non de insonti indole humoris replentis Ovum, cujus primordia vi agitati *Vir agitata ignis.* ignis illico penetrantur, omnique utili, ac superfluo fluore privantur; quo fit, ut non solum Generationis organa xituent, verum etiam humores resolvantur, aut coalescant, quare universi canales suo jam liquido pleni quodammodo inanes fiunt, corpus arefcit, & fecunditas perit.

Si igitur quæ deplent nimis cavitates steriles reddunt Mulieres, idem è converso præstare poterunt humores plus juito canales replentes; nam *Ingluvies, & obesitas nimia.* ingluvies plenitudinem faciens, & obesitas igniculos humoribus intermixtos, atque circumfusos vel retundunt, aut indebitè retardant; ideoque vis contractionum hebescit, & fluida tardè fluunt, quæ proinde obtent oportet influxui tentantis liquidi nervorum, cujus causa fibræ universæ, & præsertim illæ, quæ Uterum, Tubas, Vaginam, &c. componunt, ita infarciuntur, atque fædantur, ut concinnam unionem minimè conservent; ac proinde motum, sensum, cæterasque naturæ facultates depravent. Quamobrem rationi consonum videtur, humorum moleculas tunc in Ovis congestas circumprimi, fieri inæquales, adaugeri, & turbari; ideoque Ova, eorum Capreolos, Tubarum frenulos, atque vaforum premi, & cumulari adipe, lymphæ, aliisque liquidis, ita ut nec Ova facilè præterfluant, nec in Uterum derivent, nec sensum, nec motum Generationi respondentem partes memoratæ eliciant.

Jam verò ut Antecedentibus finem imponam, con-

*Si lymphæ
confusis.
vel humor
eiuscum.
que indolis*

consulamque Conjunctis, & prius affectionibus illis, quæ contexturam Uteri, & partium circumobstidentium lædunt; consentaneum est putare in omni fibræ, ac villi Uteri distractione intercipi distantiam inter terminos singularum partium, atque adedò inter earum spatiola derivare, & consistere aliquid lymphæ, vel alterius indolis producens non solum ælitum, sed omnem inanitatem replens, & quamlibet resistentiam superans; unde quantò majores fient distantix distractarum machinularum, tantò minores evadunt vires, & resistentiæ, quarum defectu replentur quæcunque longitudinis vasa, dummodò momentum, quo repletioni resistunt, fiat minus momento, quo fluida defluunt; hinc fibræ quasi spongiolæ, sædo humore imbibitæ, secretionibus carent. Dico igitur in Utero, & partibus proximis aliquandò contineri quicquid læsionis est, aut esse potest in arteriis, venis, vasculisque lymphæ, quicquid esse potest in fibris, glandulis, & membranis, imò quicquid vitii insinuari potest in fabrica muscutorum, atque nervorum; adde quicquid agglomeratur in glomerulis glandularum, Uteri, & Vaginx, quicquid crispaturæ, laxitatis, atque Aneurismatis in vasculis reperiri potest; adde demum quicquid tollit resistentiam, debitam figuram, connisum, & contactum, & alia, quæ Utero, ejusque fecunditati sunt necessaria.

*Quæ con-
gruunt fe-
cunditati.*

Ut igitur Uterus sit fecundus, ejus fibræ, & villi, vasa, nervi, & glandulæ donentur oportet congruenti liquidorum copia, proportionali motu, contractione videlicet naturali, & quandoque etiam

etiam superaddita, ea scilicet, qua fit, ut ejus musculares membranæ, vasaque universa arctius tendantur, premantur, validèque circumprimantur, ac propterea se se quaquaversum excutiant; imò ut villorum, ac fibrarum moleculæ naturali fœdere conjunctæ solvantur, evadantque majoris, vel minoris longitudinis, atque latitudinis absque ulla dilaniatione, scissura, ac divulsione, indèque ut invicem coeant, mutuoque gaudeant consensu. Sed postquam hæc omnia distracta sunt per vim contractionis superadditæ restituantur necesse est in naturalem longitudinem, latitudinem, figuram, terminum, & unionem; quod quidem non consequitur natura, dummodo Uterus non ditetur debita partium conformatione conducente hisce motibus, aliòquin Uterus malè conformatus divulsus, tumidus, siue major, aut naturali minor factus, retinebit in sinulis qua qua distributis per longitudinem villorum, & in eorum interjectis loculis aliquid alterans, retundens, aut restringens caloris vim, siue veriùs evertens tam momentum contractionis naturalis, quàm contactum, energiam, & figuram partium intrà, & extra Uterum existentium; quod si contingat, motus vasorum Uteri, & villorum contractilium erit compositus ex distractione per longitudinem, & contractione per longitudinem; qui quidem motus nititur invertere momentum contractionis naturalis cujusunque machinulæ astruentis Uterum, aut quamlibet aliam partem illi adsitam. Quare tempore Generationis fibræ agglutinatæ, ut Hipp. utar verbo de Natura Muliebri, villi divulsi

*Fecunditatem obli-
terant.*

A a

obli-

obliqui, aut curvi magis fient rugosi, distracti, ac ferè cerci, & in suis spongiolis potiùs fædo humore inquinati, quàm saturi; ac propterea nec aptum locum, nec proportionalem motum, neque forum impertient illis Ovorum exordiis, quæ abire deberent in partes animalis, & in motum venire; tum quia hiatus vasorum satis non aperiuntur, tum quia singulæ partes non sunt eo ordine dispositæ, nec eodem modo perfectæ, uti decet, ita ut Ovi rudimenta non invertantur; nam dissoni motus, cæteraque superiùs indicata Utero, Ovariis, ac Ovis, tanquam igniario fomiti accendendo, ac veluti turbini excitando inserviunt.

*Violatur
motus, &
instrumenta
laxa.*

Quotiescunque ergò Malpighii testimonio Confilio XC. de Sterilit. violantur motus leges, motuumque instrumenta, & præsertim Uteri, ac partium adjacentium, præpediantur necesse est Menses, vel si prodeunt sinè ordine, uti monet Hipp. de Muliebri Natura, aut pauci, vel pravi sunt, ex quo Morbo maximè steriles fiunt; nam combinatio minutissimarum particularum, quæ sunt in Ovo, aded vitiantur, ne istæ Ovi activissimæ substantiæ se nimis aptè delineentur, vel si jam censentur in Ovo designatæ, ne vi spirituosæ contactus satis solvantur, in motumque veniant; quod plerunque evincitur in Mulieribus affectis aliquo pudendi tumore, ulceribus, scirrho, Uteri procidentia, clausura primi sinus, aut cervicis, vel præternaturali tensione, laxitate, aut quacunque alia labe, atque concretionem humorum tum in Utero, Ovis, & Ovariis, cum in membrana muscolari communi Tubæ Falloppii, nec non

non vasculis vespertiliiformibus, quorum labe improporcionales fiunt motus; ideoque muscularis membrana haud potius est inservire Ovis loco infundibuli. Quocunque igitur modò memorata organa, aliaque Utero proxima plùs æquo [Mensibus non expulsi] quasi sarcina gravantur, vel circumprimuntur Ova, atque Ovaria, facilè os infundibuli claudunt, imò Ovi membranam omnium tenuissimam scindunt, ac idcirco concinnatam combinationem rudimentorum Ovi singulari tènèritudine scattentium contaminant, ac perdunt; & quamvis tensiones, atque circumpressiones interdum non sint tanti momenti, ut omninò impervium reddant dictum infundibulum, tamen tensiones, concussiones, & circumpressiones Uteri aded Ovum jactant, & Uterum urgent, ne Ovum ipsum Utero cohæreat, ne aptè consistat, ac idcirco ne donetur eo, quo decet partium ordine, fotu, ac perfectione; ne demum ovi inchoamenta etiam semine sparsa explicentur, & debitum motum fortiantur.

Quoniam ex hætenus expositis Uteri fecunditas nihil aliud est, quàm quedam Ovi tyrocinia femine illustrata quodammodò invicem coalescere, *Quid fecunditas* sive verius plicata, atque mutuo implicata explicari, crescere, & venire in illas operationes, in quas nondum venerant, antequam per Generationem se mutuo tangerent, aut à primò recederent contactu, fædere, se seque explicarent; hinc videtur rationi consonum Uterum constare debere ex partibus mutuo operantibus, se seque placidè moventibus; secus autem si in Generatione contingat,

*Quæ semen
informant.*

*Quæ
Ovum. li-
quidum,
& vasa
præpe-
diunt.*

*Ætate
nella.*

verissimile est substantiam feminis invenire rugas in-
numeras satis laxas, inæquales, & asperas, vel fibras
callosas, nimirum inclinatas, sive contractas, uti de
Sterilitate memorix mandavit Hipp. ; imò est satis
consentaneum credere varios dari occursum, varia-
que resistentias, quæ præpediunt liquidum agens,
ne agat intra Ovum adhuc immaturum ; imò si
parva, aut minima fuerit Ovi moles, proindeque
imperfecta, atque expers combinationis mulierum ru-
dimentorum suorum, ac idcirco impotens con-
gruentis ætus, ac virtutis, quæ sufficiat ad resisten-
dum semini, & ad superandas resistentias vasculo-
rum, ad disclusionem canalium, atque anfractuum
remotionem ; tandem ad directionem, certamque
dimensionem, atque partium positionem, tunc nullo
modo Ovum profiliet è loculis, sinulisque suis ;
sed adinstar fructus ad maturitatem non perducti,
procelloso aere jactati, arctè consistet, nec concidet,
vel in similitudinem alicujus feminis plantarum,
quod non germinat, dummodò non sit perfectum,
debitaque maturitate donatum.

In tenella igitur ætate Uterus est valdè alliga-
tus, & quaquaversum adinstar folliculi constrictus,
cum vis, quæ pertinet ad canalium ejus dis-
clusionem, sit imbecilla, & membrana singulorum
canalium ad contactum positæ sint valdè fœderatæ,
nec se trahant ad oppositas partes illius amplitudinis,
in quam venire possunt ; & quamvis vasa sanguinis,
quæ protrahuntur ad Uterum, & ad ceteras par-
tes proximas, affigantur singulis canalibus, & intrà
eorum fibras, atque cavitates hient, itemque aliqui
cana-

canaliculi à canalibus majoribus memoratarum partium diducti hient in cavitatem arteriarum eo planè modo, quo extrema venarum laxis hiant in cavitatem intestinorum tenuium, tamen Uterus satis non discluditur, ut fœcundari possit; nam hæc Uteri fabrica congruentem canalium disclusionem non admittit, nec fortitur aptam liquidorum derivationem, nec eam vim, quæ conducit ad eorundem solutionem, ac separationem liquidi à liquido, nec quicquid attinet ad modum exprimendi, atque agendi intra canales suos per quamcunque longitudinem, atque plicaturam glandularum; nec postremò consequitur quicquid est naturalis motus conducen-
tis ad Generationem; nec quicquid pertinet ad maturationem Ovi; & licet in tanta brevitate loci, ac parvitate molis ubique præstò sint resistentiæ, tamen illæ erunt minimæ, & superari facillè poterunt ante decimum quartum annum, vel paulò post per solam vim ætus, per solam vim liquidi nervorum, aut per solam exercitationem corporis, sive confricationem liquidi cum solido.

Transacto autem quadragesimo quinto, vel, quod plurimum est, quinquagesimo anno, partes omnes & præsertim Uteri si non sunt omnino laxæ, atque solutæ, saltem maxima ex parte fiunt ita ad solutionem dispositæ, ut nihil aliud super sit quàm languida quædam cohesionis vis superabilis per quacunque irritationem, atque alluvionem lymphæ, per quamlibet pressionem, ac liquidorum congeriem infarcientem villos contractiles, per levem, modicamque privationem ætus, cujus causa fibræ; & villi
vas-

*Post an-
num quin-
quagesi-
mum in
fecunda fi-
unt mulie-
res.*

vasculorum per Uterum, repentium vim consuetam exercere nequeunt; vel quia illorum machinulæ nimis forsan laxæ sunt, inutilibusque humoribus subactæ, vel quia fluida vim promoventia eo, quo decet impetu, non fluunt per canales suos, nec ita pura, nec in tanta copia regenerantur, ut partes cunctas scitissimè illustrent; vel demum quia humores igne vacui quodammodo congelascunt, ideoque contaminant, adedque vitiant Ova, ac filamenta fibrarum Uteri, Testium, Tubarum, &c. ut nequeant depellere Ova ipsa è suis sinulis, neque exprimere liquidum à liquido, & propria fecernicula eliminare supervacanea; quò igitur major fuerit laxitas, & impuritas liquidorum, eò major fiet deformitas cutis, partium languor, & Sterilitas Uteri.

*Morbi acuti, & ca-
tes in fe-
cum mitta-
temperant.*

Sæpè numero Sterilitas insurgit post acutos Morbos, præsertim si ita contabescit Uteri textura, ac totius corporis, ut omnium villorum machinulæ aridæ, raræ, inanes, laxæ, atque exsuccæ fiant; ac proindè ita extenuatæ, & adinvicem disjunctæ, ut filamenta, stamina vasorum, & membranarum Uteri nestantur adinstar lanæ, gossipii, vel indistentæ aranearum telæ; quocirca singulæ fibræ, ac membranz Uteri, Vaginæ, Glandularum, Testium, Tubarum Falloppii, atque Ovarum evadunt rugosæ, friabiles, flaccidæ, ac dissolutioni abnoxiaz; imò aded inertes fiunt vires horum organorum, ut resistentiæ, & vires invicem non respondeant, ac propterea nullius prope momenti sint ad Generationis opus peragendum.

Solvitur interdum vi Morbi liquidorum mistio,
or-

ordo scilicet, cohesio, ac solidarum machinularum figura & unio, adeoque turbatur tenue, crassum, lentum, molle, atque durum, ut omnino alterentur humores, eorumve motus, & quandoque etiam invertantur superficies contexturæ, & musivus ordo machinularum totius corporis, nec solum aliquando humorum vitio, ac redime, ac salacitate fibræ, & villi flaccescunt, sed ossa etiam mollia, ac veluti cerea evadunt; imò tam variè pervertuntur combinationes, & mutæ missiones fluidorum, ut non rarè fibræ summo lentore, atque tartaro imbutæ osses quodammodo videantur; ac propterea ossa ipsa adeò areant, ut adinstita vitri faciliè confringantur, quo tempore partes Generationi dicatæ non donantur apta temperatura, certa humorum copia, activissimis succis, aliisque conditionibus ad opus fecunditatis secundum naturam exercendum necessariis.

Irrunt quandòque tempore morbi humores, ac spiritus tumultuosi in Uterum, ejusque singulas partes, tum proximas, cum remotas penetrant, ac veluti repetito fluxu, & refluxu perterebrant, ac elimant, ideoque fibras, & villos infirmant, atque ita extenuant, & exsiccant, ut per consueta Uteri se-
*Humores ;
& spiritus
tumultuosi.*

cernicula inutiles humores non abscedant, sed exarescant, & humores absorbeantur, ac deficient, non secus ac rivuli ex pluriarum penuria.

Depauperatis verò nervorum: succis languescit omnis motus, fluxus, & refluxus intercipitur, ideoque vasa nec satis contrahuntur, nec distrahuntur; & quò magis privantur debita spirituum quantitate, cò magis à præterlabente sero, atque lymphæ acris

*Depauperatio succi
nervosi.*

na-

naturæ eroduntur, & laxantur; quare sub tanta vi-
tiosi humōis gravitate, filamenta, villi, & tiliz, ea-
rumque moleculæ lymphæ, aliisque impuris humo-
ribus saturæ, ac distentæ vim patiuntur nunc ten-
sione, nunc pressione, atque circumpressione; ac
idcirco nec moventur, nec covantur ea vi, quæ est
necessaria, ut inutilium aggeries in vasculis contenta,
atque inanitatibus interjectis Testium, Tubarum, cæ-
terarumque partium sibi viam patefaciat, unâque
Ova fecundari possint.

*Mutatio li-
quidorum
& fabrica
Uteri.*

Mutanda item est fabrica fibrarum Uteri per
affluxum sanguinis, lymphæ, Fluoris albi, aut humo-
ris saniosi; imò permutetur oportet paulatim con-
tractionum ratio in singulis fibris, & vasculis ibi con-
sertis, quum per memoratas contractiones, & di-
stractiones etiam superadditas nec scitè constri-
guntur cribra, neque aptè occluduntur ductus ser-
pentes per Uterum, Vaginam, Urethram, & per to-
tum meatum urinæ; ideoque in villos majores, atque
minores, illorumque inanitates nec satis constri-
ctas, nec ritè oclusas minimè insinuari possunt spi-
ritus, & sanguis; qui licet nitantur influere in quam-
libet fibrâ, tamen liberè influere nequeunt, impe-
diente nunc laxitate fibrarum, nunc humorum sar-
cina, & plenitudine, nunc constipatione pororum,
nunc maceratione filamentorum: hæc enim omnia,
ac singula obstant devolutioni humorum, & in jugi
distractione detinent quicquid ad Uterum spectat,
imò hujusmodi distractio ulterius occludit emissaria
nervorum, quorum ope præpediuntur villi con-
tractiles, ne urgeant humores, neque eos in vasculis

re-

retineant; per totum igitur tempus, quo partes Uteri erosionem, vasorumque non exigua laxitate laborant, infarciuntur & conspurcantur tetris liquoribus, qui sunt in causa, ut spiritus parum vel nihil influant, aut influere frustra nitantur, ut sanguis, alii-que humores eo, quo decet, motu nec Uterum, nec Testes foveant, sed potius mutant naturalem indolem, assidue secernantur, & eliminantur, ac propterea Sterilitatem inducant.

Quotiescunque igitur humores carent debita mistione, qua respondere debent partibus singulis, & præsertim machinæ Uteri, contaminetur oportet succus nervorum, simulque turbetur proportionalis motus, resistentia fibrarum, earundem connisus, & consensus innumerabilium propè molecularum, quibus omnibus eget natura Generationi studens: quo magis ergò Mulierum corpora impuris humoribus gravantur, eò magis inficiuntur, ac dissolvuntur filamenta, & quò abundantius fluunt huiusmodi liquida, eò copiosius circumsepiunt villos, tilias, & solidas moleculas; ac propterea ad instar glutinis, vel pigmenti adhærent lateritis partibus vasorum, imò hic in rugis, atque plicaturis, in porulis, ac intestinis inanitatibus coalescunt, illuc glomeres dissolvunt, & proluunt, alibi lacunas laxant, easque lymphæ refertissimas reddunt, ita ut Uterus, Vagina, Testes, & Tubæ, &c. alluantur, ac veluti macerentur, ideoque Mulieres infecundæ fiant; quod etiam Hipp. fancivit de aere, aquis, & locis his verbis, *Ut plurimum Mulieres fiunt steriles, quia nimis sunt humida: nonnunquam verò tam torpido, densoque Utero sca-*

tent Mulieres, tantaque vasorum angustia, & sanguinis Menstrui tam pauca copia ditantur, ut facile villi, & fibræ referantur hac impuritate, ac veluti filamenta congelascant, atque semen restinguant; quod evidentur evincitur in terra palustri, ac gelida, in qua si germina inundantur, diuque frigore densantur, moriuntur.

*Pituum li-
quidorum,
& laxitas
partium.*

Quò diutius itaque liquidorum vitio vasa per Uterum protensa laxantur, ac præterlabentibus humoribus salis, & acidæ naturæ eroduntur, eò facilius Mulieres fiunt steriles; nam ex omnibus vasculis raris & quodammodò dilaniatis, quasi ex totidem seccerniculis abscedunt humores varis indolis, qui cum scateant irritantibus seminibus facile elimant, & abradunt membranas, vasorumque oscilla, & potissimum emissaria glandularum dilatant; ideoque glandulas, & lacunas exsiccant, unàque totum Uterum, & partes ei adscitas debito humore privant; ex quo fit, ut fibræ motu, & sensu donatæ languescant, ideoque præpediantur, ne ulterius potiri valeant eo contactu, ac relatione virium, uti postulat operosum opus Generationis.

*Obstru-
tio
laxitas, &
alluvio.*

Si verò universa Mulierum fabrica, quæ constat innumeris instrumentis perviis, mutuò sæderatis, & adinvicem agentibus, obturetur, ac stipetur superflua humorum copia; si Uterus, ejusque proximæ partes, quæ debent certa, ac statuta quantitate sanguinis foveri, & reparari, alluatur, & quadam veluti humorum lacuna quaqua obfideatur, ut contingit Anasarca laborantibus, &c.; si denique Uterus, qui tot motus, totque sensationes vi fluidi, & solidi vicissim agentis, & patientis debet exercere, incidat

in nimiam laxitatem, & plenitudinem, nulla operatio erit integra, nulla facultas, nulla vis, nullus motus erit inoffensus; nam fibræ contexentes Uteri vasa destituantur oportet vi contractionis, & distractionis naturalis, cujus privatione lentescunt humores, qui proinde obstructions, & maxima inquinamenta pariunt; ex quibus fit, ut spiritus vitiosi regenerentur, ut vires, cohesiones, figuræ motus, & resistentiæ in opere Generationis sibi apte nequeant respondere.

Ex allatis satis percipitur fluida cuncta in diversa ætate, temperie, habitudine, & anni tempore multifariam commisceri, varia semper vi adinvicem agere, copulari, & dissolvi juxta diversum contractionum, distractionum, atque pressionum momentum, juxta diversitatem principiorum, vasculorum, atque cribrorum figuram, nec non agendi ritum cujuscunque partis; deducitur ulterius sanguinem magna feri copia imbutum inæqualiter Uterum, cæterasque partes ei aditas madefacere, ac magis, vel minùs infarcire singulas villorum machinulas, illisque vires, & resistentias majores, aut minores gravitatem, inertiam, ac hebetudinem impertiri; ex quibus fit, ut motus liquidorum præsertim in opimis corporibus retardetur; ut ignis, & alix particulæ activiores etiam nervos accolentes retundantur oleosis, atque adiposis fluidis, ut fibræ os Uteri adstruentes, alixque in toto abdomine consertæ supra vim propriam pinguedine gravatæ quodammodò concidant; ut tandem villi Tubarum, Testium, & Uteri irretiantur, & hebetentur, ac idcirco motum,

Sanguis nimis sero imbutus, pinguedo.

& sensum vires, & facultates fecunditati congruentes non exercent.

Alia item corpora gracilia igne, & sale nimis referta, naturaliter laxa, mollia, & nullus ferè resistentiæ, dum tempore præsertim æstus in qualibet pressione immodicè laxantur, atque debita resistentia, & necessaria humiditate privantur, illic emolliantur oportet adinstar ceræ, quæ cito calore funditur, vel in similitudinem chartæ bibulæ, aut telæ rari subtegminis, & consumptæ, quæ si madeant quocunque modo tentantur, premuntur, vel contorquentur, aquam faciliè evomunt, & contexturam discindunt; sic organa Generationis Mulierum rara, & laxa mutant facillimè in congressu contactum, se seque prorsus emolliunt, ideoque vires, atque uniones Generationi congruas nequeunt servare, easque ita exerere, ut separationes, ac percussiones, five contactuum vires conveniant fertilitati; nam membranæ, fibræ, nervi, & villi cujuscunque partis, existentis intrà, & extra Uterum ita à suo fœdere solvuntur, ut in modum gossipii dissoluti, & aqua calida madidi aliam figuram, contactum, & terminum nanciscantur; ideoque in interjectis spatiolis, atque inanitatibus intestinis irretiatur, inquinetur, aut tumuletur semen ejaculatum.

Febris.

Febrilis porro calor quæcunque agitans Mulieres officit naturali rerum ordini, nunc concitando liquida, nunc irritando membranas canalium, nunc contrahendo, & ustulando plùs æquo fibras, quæ cùm ad Uterum, tum ad alias partes Generationi inservientes attinent, ut accidit chordis musicis, quæ diu calore tentatæ contra-

tra-

trahuntur, valdèque abbreviantur, & arescunt vi ignis concitati corpora Mulierum; & quò magis siccitate contabescunt, eò majores subeunt mutationes, ac læduntur Generationis organa, cum non modo impuro sanguine, sale, igneque refertissimo affundantur; sed quandoque etiam tartari coacervatione & infarctu ita contaminentur, ut hic in crustulas, illic in squamulas, atque scabiei fuligines facessant. Quare Ova jam depleta inania, ac veluti à subjectis partibus divulsa apparent, & quamvis sedula indagine in tabe consumptis, ac marasmode enecatis perquirantur, nihilominus præ molis parvitate, inedia, atque siccitate vix oculis obversantur, & sensum fugiunt.

Adnotatione hic dignum est, vim caloris exagitati se se opponere calori seminis, ac illius tyrocinia perdere, cum vis diffusionis seminis, & motus acceleratus omnium vasorum, nec ab æqualibus viribus, nec ab æqualibus velocitatibus progignantur; sed unus, & alter vicissim turbantur; & quamvis memorati motus non oblitterentur, saltem omninò invertuntur non solum causa discriminis, quod latet inter motus, vires, directiones, & velocitates, verum etiam propter momentum caloris naturalis, ac præternaturalis, vel propter differentiam liquidorum, ac eorundem molecularum ætium. Quamobrem spirituosa substantia liquoris seminalis ad contactum Uteri febrili calore concussi in medio tot corpusculorum perspirabilium, totque effluviolorum, quasi in medio fumi, hoc est ignis impuri, resolvitur in auras, non secus ac si supra laminam

Vis concitasti caloris.

can-

candentem laberetur, seu, quod est idem, non fecus ac, si supra vaporarium aquæ ebullientis corrueretur; hinc ætherea feminis substantia nec ad Ovi contactum, nec ad fecunditatis illustrationem ea, qua par est, percussione vi pervenire potest.

Juxta communia ferè Doctorum vota illæ Mulieres planè recensentur steriles, quæ etsi uno, aut pluribus utantur, & quandoque etiam opportunis remediis adjuventur, nunquam tamen concipiunt. Aliæ verò, licèt uni Viro conjunctæ, non concipiant, fecundæ tamen evadunt cum alio; nonnullæ autem aliæ ob aliquem Uteri affectum se diu steriles demonstrant, quo curato evadunt fecundæ. Aliæ demum, etsi semel in Utero jam habuerint, indèque ob contractum vitium in partu fœtum non procreant ulteriùs, uti evenire solet in detentione secundinæ, & in lochiis non expulsis; quorum causa Uterus facilè divellitur à suis partibus, quæ imbuuntur saniosis, putridis, ac tetris humoribus, quorum vitiosæ particulæ, singulam inanitatem fibrarum, vasculorum oscilla in partu excoriata, & soluta commeant, nervos obsident, fibras, & filamenta irritant, ac quodammodò macerant; imò totius contexturæ Uteri, & partium adsitæ machinulas ita remonent à proprio termino, ut Tubas exsolvant, vel nimis contringant, ideoque Uterum impervium, aut forsân nimis laxum reddant, ac idcirco fertilitate privent Mulieres.

*Vitium
Uteri in
partu
acquisitum,
detentio
secundinæ.
& lochi-
orum.*

*Medica-
mentorum
abusus.*

Nec minorem aliquandò noxam ferunt medicamenta purgantia, quorum abusus magis, vel minus convellit, laxat, fibrasque elimat, & non rarò eas

eas naturali privatur humore, quimmò aliorum etiam medicamentorum improba administratio majorem, vel minorem ætatem impertit, interturbationem virium, relationum, atque vicissitudinum latentium inter fluida, & fluida, unàque inter solida, & solida, vel inter solida, & fluida progignit. Tandem, quod non minimum est, alia remedium genera aded corpus eliquant, vires extenuant, caput hebetant, nervos, Uterum, Ova, ac Ovaria ita alterant, ut debitam partium simetriad permutent; proindeque motus, & sensus fecunditati respondentes novo combinationis contactu machinularum, novoque fluxu, & refluxu, demùm alia mixtione liquidorum deturbant, & invertunt.

Præfens hæc nostra tractatio rationem postulat Sterilitatis emanantis ab Utero semen respuen-
te, quam Hipp. breviloquio enucleavit lib. de Sterilit., eamque reposuit in nimia laxitate, & in fecis.
Sententiarum aliter rem his verbis exposuit; quæ præternaturam crassæ non concipiunt, iis os Uteri,
ab omento comprimitur, & priusquam extenuentur, non concipiunt. Viri autem gravissimi, inter quos Roderic. à Castro, Primerosius, Wedelius Waldschimd., Mauriceau, Platerus, Bonet., Veslingius, &c. hoc fieri posse affirmant à quamplurimis causis non naturalibus, & præternaturalibus, uti ex supra allatis, & ex paucis hic infra dicendis bene inferitur; nam vasa, quæ per Uteri, ac Vaginæ texturam sparguntur, instantur, & fiunt duplo, vel triplo majora, imò suis tortuosis anfractibus evadant aded tumida, ut inter fibras, & rugas colli Ute-

Uterus semen respuens, obest, vasa, que tumida.

Uteri, atque Vaginæ hydatides diversæ magnitudinis repræsentent; imò ita implentur vasa, ut plùs æquo laxentur, in eisque Polypi progignantur, ac idcirco humores in his vasculis consistentes in callosam quasi substantiam degenerent, & sterilitatem inducant.

Uterum virilis feminis.

Vitio virilis feminis sæpè Mulieres creduntur steriles, quandoquidem illius substantia impuris humoribus valde diluta, atque fœdata etsi in Uterum benè temperaturum injicitur, languescentes, ac fere restrinctas ignis particulas, quas secum trahit, per Tubas ab Utero ad Testes, & Ova in illis contenta diffundere nequit; vel si defluit ad Testes ea vi percussione, quæ congruit fecunditati, Ova ipsa non pertingit, nec tantum momenti in Testibus exercet, quantum fas est, ut Ova suis involucris, & capreolis contenta excidant è sinibus suis, ac proinde excipiantur ab infundibulis extremitatum Tubarum; atque insinuentur in Uterum.

Virile semen calidissimum.

Non rarè autem inchoamenta feminis virilis igne cumulatissima ita dilatant torpida Tubarum principia ab Utero protensa, ut nimis pervia fiant, vel ea quodammodò clement, aut adinstar membranæ, quæ igne tentatur, nimis crispentur; quo tempore ductus Tubarum, veluti Capreoli pluries contorti, ac circa Testes variè implicati, & in fimbrias divisi, sive veriùs in multiplices crispaturas inæqualiter efformati clauduntur; quinimò, furente etiam libidine, vascula per Uterum, Tubas, ac Testes repentia, itemque singulæ membranæ variis aqualiculis ditatæ illic majori affluxu sanguinis, huc ma-

majori, quàm decet, lymphæ copia tument, quaquaversum urgent, premunt, ac propterea Ovi ductus omninò claudunt:

Verùm si semen virile tanto igne refertum corrugat, vel laxat Tubarum protensiones, si eadem ignis vi superat resistentias, & occurfus; si inquam, permeat dictas Tubas, & Ova penetrat, non poterit quin ustulet Ovorum membranas omni teneritudine donatas, Ovorumque minima componentia elixet, ac idcirco Ova subventanea reddat.

Meum hîc non est innumeras, penè dixerim, recolere virilis feminis labes, quarum unaquæque ita agit, ut Masculi semen haud congruat Utero, ejusque finitimis partibus, nec non Ovorum tirociniis; nec mea refert Conjugatorum malam temperaturam, vel dissimilem, aut nullo modo respondentem, sive adinvicem oppositam humorum indolem hîc refricare, nec morum, naturæ, atque Animarum dissonantiam in medium ponere, cum de singulis istis verba fecerint Rodius, Ballonius, Spiegelius, Pineus, Van-Hornes, &c.; mea tantùm interest coronidis loco affirmare, ea Sterilitatem ferre, quæ proportionem in qualibet Uteri, & adjacentium organorum parte non servant; quod utique evenit, quotiescunque causæ motuum, atque sensationum, imò contactuum, sibi vicissim non respondent, seu verius quoties vires, & figuræ memoratarum partium non congruunt unioni, atque mixtioni, nec mixtio unioni, nec unio mixtioni: si igitur naturæ modum excedant tensiones, & laxitates, secretiones, aut detentiones inutilium li-

Quæ proportionem tollunt.

quidorum, pervertantur oportet Uterus, Tubæ, Ova, & Ovaria, imò machinulæ solidorum, & componentia fluidorum, depraventur necesse est vicissitudines, & relationes, motus, & mixtiones, quæ fieri debent in Utero, atque Ovis pro inoffenso opere Generationis peragendo.

Quæ conferunt fertilitati.

Ad promovendam igitur Uteri fertilitatem summopere conferunt apta seminum, ac animorum concordia, universæ temperiei, atque ætatis mutatio, unaque remotio abusus rerum non naturalium: fecunditati item congruunt indicationes respicientes ea, quæ Utero recensentur præternaturalia, aut quæ universo corpori, unive partium ejus averfantur. Quare Mulieres plurimum tenuēs, & extenuatæ reficiendæ, pingues macerandæ, calidæ refrigerandæ, & nimis frigidæ modicè sunt calefaciendæ.

Curatio.

Præmissis ergò universalibus, locum habent ferositates caprillæ chalybeatæ, balnea, usus aquarum Agri Lucensis, Nuceriæ, &c. item lactis usus, aquæ hordei, jurisque cum hordei farina: sedulò verò cogitet Medicinam faciens de restituenda firmitudine fibræ Uteri, de temperie optima fluidis restituenda, de amicabili animorum reciprocatione; uno verbo de inoffensa administratione rerum non naturalium, ut harum omnium auxilio fecundentur Mulieres. Hæc, & alia præscribere viri in praxi facienda exercitatissimi, & præ cæteris Marcellus Malpighius Mædicorum facile Princeps in Consilio de Sterilitate, &c.

CA-

CAPUT VIII.

De Gonorrhœa.

Quoniam Gonorrhœa, excretio scilicet crassiusculi, & albidiliquoris, sive alterius noxii coloris erumpit ex Prostatis, vel glandulis circa urethram positis, aut ex lacunis, vel ductibus hiantibus per totum meatum urinarium; & potissimum in ejus extremitate, cum virium languore, molesto sensu lumborum, atque ossis sacri; præferre videtur prius solutionem, sive laxitatem vasculorum totius membranæ nervosæ cingentis urethram, univsumque meatum urinarium, indè erosionem, & vitium partium proximarum.

Hoc Morbo sæpe laborant Mulieres nimia pressione, nimiaque ignis & salis copia gravatæ, quorum secretionem peracta, cesset oportet Morbus; at tempore, quo maximè vigent salacissimæ lymphæ, & feri particulæ igne saturæ, interque minima sanguinis interceptæ, ne dum ea dissolvunt, sed veluti rotæ ea atterunt, vel adinstar materiæ unctuosæ, & faciliè fluxilis commoditatem eis præstant, ut possint excurrere, agitari adinvicem, atque aded intermisceri, ut lutulentam quasi crassitiem, & lubricitatem cum exitu fortiantur.

Calidi humores & salis.

Ab intestina itaque erodentis lymphæ, aliorumque liquidorum agitatione majorem fluxilitatem impertiente, à perpetuis ictibus, exercitationibus, atque impulsibus spirituum vasa lustrantium,

Humorum agitatio Gonorrhœam producit.

dispergi constat minutissimas salium particulas, easque item transferri ad loca etiam remotissima, & vi, qua perpetuo urgentur, & circumprimuntur, imò propriæ gravitatis momento ita insinuantur intrâ ductus, poros, inanitatesque urethræ, & totius meatus urinarii, ut spontè effluant.

Sortiuntur igitur nimis calidæ Mulieres humores superandis vasorum resistentis apprimè idoneos, quorum indoles, & energia ita vascula Prostatatum, & glandularum urethræ; ita membranam meatus urinarii poros, cribra, villos, atque stamina membranarum ad contactum posita irritat, & trahit in diversa latera, eaque ita à mutuo contactu removet, ut interjecta cribra, & coeuntium vasorum oscilla discludat; verùm si eodem tempore, quo hæc disclusio peragitur, eadem discluditur, discludetur certè canalis, & cumulabitur novo semper confluyente humore, foràsque stillatim ejicietur. Ex his jam intelligitur arterias, venas, nervos, vasaque lymphæ, uno verbo, vasa ab hæmorrhoidibus, atque hypogastricis progenita, itemque ad Uterum, Vaginam, Renes, Testes, Uretram, &c. protensa ob quamlibet luxuriantium humorum pruriginem, ob impulsam, & violentiam intrâ, & extra eorum cavitatem illatam adedò laxari lacunas, pores, & villos vasculorum, ut quacunquè diducti canales hient, eo planè modo, quo hiant extrema venarum, si discindantur: fiet igitur in hac rara, maximè pervia, & implicatissima fabrica non solùm disclusio canalium, & cribrorum dilatatio, nec solùm, inquam, omnigenorum liquidorum confluxus, sed quicquid est insuper intra

*Vasorum
laxitas, &
disclusio.*

trà lacunas, & vasorum myriadem, unàque quicquid spectat ad solutionem, ac separationem liquidi à liquido, atque ulteriùs quicquid pertinet ad agendi vim, nervorum contactum, & sensus dulcedinem omnium villorum astringentium canales cujusunque longitudinis, & protensionis.

In actione autem sensuum constat, voluptuosas species ab externis objectis advenientes communicari per nervos ad cerebrum, hoc est ab extremis propaginibus, sive papillis nervorum ad eorum principia; & è contra ea forsitan ratione, qua sit infidibus variè tentatis, quæ illicò tremorem concipiunt, & ab uno ad alium terminum ille diffunditur; quod idem prorsus contingat oportet contento liquido nervorum, cujus substantia, si eodem undarum tenore fluat per nervos tam ad Uterum, quam ad alias partes protensos, eodem ipso tenore diffunditur, & communicatur à sensuum organis Utero, Vaginæ, ac cerebro; & à cerebro iterum petit ad Vaginam, Uterum, aliasque finitimas illius partes. Quare hujusmodi reciprocos motus alterius undis persolutus oppositas urget, & premit nervorum extremitates, non secus ac, si hæc concuterentur, nimisque impuris speciebus, aut instrumentis uterentur contra honestatis mores excogitatis; & quamvis ob tot ictuum frequentiam, & exercitationum, ac motuum celeritatem non distinguantur sensationes, sed potiùs mutuo obfurentur, possunt nihilominus in tanta spirituum mobilitate, atque ictuum repetitione fibræ, villi, minimi ductus, inanisque spongiolæ succo spirituofo,

*Species voluptuosa
quo modo
agunt.*

at-

atque luxuriante turgidæ aded vellicari, confricari, jactari, & dehiscere, ut ab horum omnium emissariis, & oscillis exprimantur, ac depromantur guttæ salis, ac sulphureæ lymphæ innumeros promoventis motus, & quandoque etiam excoriantis tum meatum urinæ, tum alias Pudendi partes.

Torpor organorum, eorumque laxitas.

Verùm si motus memoratarum partium exquisitissimo sensu præditarum, quas nervorum stamina pertingunt, & fulciunt, aliquandò ita torpescant, ut satis excitare nequeant colluviem liquidorum, quibus Uteri organa infarciuntur, inquinantur, & tument; ideoque ignis sopitas particulas, ac veluti, conspultas, sive reitinctas nec liberare, nec aded refricare, ut itæ rectè agant in solidum, & fluidum etiam minùs iners, maximè involutum, aliisque humoribus implicatum; ac propterea contenta liquida, nec naturaliter permista, nec aded satis agitata reddant, ut imminuant cohesiones à superficie canalium, nec sibi viam parent pro exitu, uti videre est in arcu tenso, qui sagittam non excutit, sed hoc tantum molitur; cum subitò laxatur; sic concreciones salis, & sulphureæ mutudè irretitæ, atque malè permixtæ, nec calidæ, nec igneæ sunt, donec inextolutæ, & nimis compressæ manent; verùm dum exsolvuntur, si sunt arcui tenso similes, illico diffunduntur, luxuriantes fiunt, & æstuant. Tunc porrò vaporum fibræ, glandulæ, lacunæ, villi, & membranae Uteri, Vaginæ, Uretæ, Prostatarum, atque mæatus urinarii, etsi humoribus imbuuntur, atque aculeis salinis tentantur, paulatim tamen, præsertim in Juvenibus, machinulæ cujusunque partis, atque

tex-

texturæ ab interjectis particulis salis, & ignis sollicitari incipiunt, ac repetitis stimulis nunc adinvicem jactantur, nunc tenduntur; imò ita urgent, agitant, & quandoque sub contractionum prælo ponunt contentum liquidum, sive humorem quaque circumfusus, ut facile elimetur moleculæ vasorum, ac veluti perterebrentur; ac idcirco aliquid salacis humoris ab interjectis machinularum spatiosis, veluti ex tot cribris guttatim effluat; nam irritatæ canalium fibræ tam propria, quàm adaucta contractionum vi ducunt introrsum canales, & trudent majori impetu extrorsum humores; si igitur, ut assereram, moventur paulatim inertes humores sale, & igne cumulatissimi, & in Utero, ac in partibus proximis, earumque loculis congesti; si inde sollicitè, uti decet, fibræ ductus, & glandulæ impuris humoribus imbibitæ moventur, concutuntur, & quodammodo divelluntur, stimuletur item oportet tota nervorum substantia in Utero, & partibus adjacentibus extensa; ita ut post repetitos motus ab eorum forsitan emissariis eruantentur aliquæ guttæ agitati succi intra villorum insertiones, cujus vi excitentur contractiones superadditæ, tremores, & convulsiones, quæ etiam atque etiam humores alluentes atterunt, poros laxant, eosque dejiciunt adinstar floris, vel salis lymphæ, emulantis naturam Gonorrhoeæ.

Adnotatione dignum est, humores hujus indolis nunc placido, nunc valdè molesto sensu ex ductibus proflire, tum Clitoridis, Urethræ, & totius meatus urinæ, tum nervosæ tunicæ, & glandularum Vaginæ pro ut Mulieres afficiuntur majori, vel mino-

Ignis, & salis particula stimulant & jactant organa.

Humores salilaxant vasa, forasque erumpunt.

ri laxitate vasculorum excurrentium per dictas partes, vel quatenus majori, vel minori cumulo scatent liquidorum unius, vel alterius temperaturæ, seu veriùs, pro ut irritaminibus variis impudenter utuntur; sales etenim quandòque humoribus soventibus Uterum circumspersi, inanitatibus æquè, ac igniculis refertissimi si miscentur, & demerguntur sero, ac lymphæ, facillè dissolvuntur, & minima ignis è carceribus salium liberant; penetrant idcirco, & dispergunt salium porositates, redduntque universam lympham nimis salisam, & acidam, valdèque agitatum, & fluxilem, quæ proindè vasa commeat, penetrat, & supra membranarum resistantiam dissolvit, ac foràs emergit: hoc non obscurè liquet in exiguis calcinati saxi porositatibus tegentibus innumeras particulas ignis, quæ dum calx in vase continetur, & ab aquæ pondere, & fluxili ejus copia in libertatem vindicantur, dissolvuntur nimirum priùs particulæ calcis, seu, quod in idem recidit, laxantur vincula igniculorum, quibus patefactis egrediuntur minima ignis, expromuntur scilicet, ac nativo aquæ pondere sursum per eam cum magna agitatione ascendant, & in hoc ignis transitu ita concitantur, & concutiantur particulæ aquæ, ut ebulliant, tumescant, & extra vas erumpant.

Addendum hoc in loco est multa, & quidem noxia adnasci Clitoridi, Vaginæ, Urethræ, glandulis, universæque longitudinis canalibus; nam salis, & calidi humores variè, diu, & celeriter per varicosos ductus diffuentes, proindeque alii quocunque diffusi, sive circumfusi, atque consistentes in spongiosis

lis cujuscunque fibræ, & in loculis, cujuscunque membranæ raræ, & laxæ texturæ, ita agglutinantur, & præsertim in spongiosa raritate Clitoridis quasi concreſcunt, ut arteriæ, venæ, nervi, & ductus lymphæ mirè implicati aliquantulum areſcant, ac mutuò ferè nexu coagmententur; ac idcirco huc duritiem, & inæqualitatem, illuc glandularum tumorem, alibi puſtulas, exulcerationes, foveolas, & ulcuſcula ferant.

*Arent lu-
mores, &
tumores,
ac ulcu-
ſcula fe-
runt.*

Machinulæ igitur Vaginæ, & meatus urinæ, aliæque partes proximæ participare quodammodo videntur naturam gracilium laminularum, quæ ſi modico igne tentantur, illico caleſcunt, ſeſcuntur, laxantur, ac veluti liqueſcunt, non ſecus ac ſi eſſent cereæ; ſi verò confricationis vis, ſive ignis actio ceſſet, refrigerantur, rigeſcunt, & reſiliunt quacun- que: Ignis itaque, ac ſalis ratione, qua confricantur, ac vellicantur memoratæ partes, fortiantur oportet inſignes mutationes, uti contingit vi ignis, glaciei, vitro, ferro, &c., ſed in tam magna molecularum ſolutione aded diſtrahuntur, ut capacita- tem adauctam cumulent impuris humoribus; qui ibidem variis in locis, & vaſculis congeſti ſimilitu- dinem referunt nunc unius Ovi anſerini, nunc plu- rium minoris, atque minoris molis, quorum pon- dere, & preſſione adinſtar tot torcularium con- ſtringentium quaquaverſum ita urgentur, & cir- cumprimuntur vaſa, ut neceſſariò aperiantur ductus glandularum, pororum, & cribrorum, hiatusque lacunarum; ac propterea adinſtar fonticuli, aut copioſæ exſudationis ex lata memoratarum par-
D d

*Calor ſe-
ſcit, & la-
xat ſingu-
las partes
Uteri.*

tium

tium laxitate, quasi ex filtro, albus, & crassiusculus humor eliminetur.

*Humorum
congestio-
nes tumo-
res, exco-
rriationes
producent
in variis
partibus.*

Has varias liquidorum congestiones pluries observavi in Vagina, pluriesque propè Clitoridem, Urethram, nec non extremitatem meatus urinæ, præsertim in Gonorrhoea diutissimè vexatis Mulieribus, quarum aliæ febræ lenta fuerunt extinctæ, & earum aliæ diversa morborum complicatione de medio ablatæ. Cupidus modò intelligendi causam tam diutinx Gonorrhoeæ cadavera sedulò secui, & sensuum testimonio perspexi alteram laborasse tumore inhærente fornici Urethræ; alteram, & alteram duro tumore in extremitate meatus urinæ; unam tumore inter Urethram, & Vaginam; aliam variis liquidis, existentibus in valdè laxis lacunis in modum glaciei, & tartari. Demum alia cadavera inveni diversis affecta excoriationibus, sinibus, ac tumoribus potissimum in Tubis Falloppii, & Testibus; ex quibus omnibus arduum esse deduxi veram invenire causam Gonorrhoeæ.

*Gonorrhoea
vera, &
nota.*

Ad totius rei non solum perspicuam methodum, verum etiam ad ratiocinii majorem facilitatem tradunt Viri gravissimi, distingui veram Gonorrhoeam à notha. At quomodo res, hæc evincitur? Si per intervalla sensim calidis humoribus onerantur vascula serpentina per Uterum, & Vaginam, aliique pauci, parùmve patentes ductus in cervice protensi, item si exilia vasa Tubarum, Testium, meatus urinarii, & Clitoridis, aliaque multa Prostatarum, si rugosa Oviductus interna substantia, si cæca lacunarum per glandulosum corpus perrep-
tan.

tantium foramina, si glandulosa corpora super, & inter Urethram, atque Vaginam existentia; si denique arteriæ hypogastricæ rami ad Tubas, earumque fimbrias excurrentes, aliique rami arteriæ præparantis tendentes ad Testes valdè tumescant; si itidem turgeant hæmorrhoides, umò verbo, si interjecti pori, & spongiolæ cujuscunque fibræ acquirunt majus spatium, & multiplicant in suis loculis cùm salaces lymphas, tum cætera liquida igniculis ditata, eaque invitò, & ad longum tempus Mulieres depromant; tunc utique ab exaratis vasculis, nimio humorum cumulo imbibitis, nimioque pondere pressis effluat oportet tenuis liquor redactus in majorem facilitatem excidendi ex se ipso, & ex locis, in quibus continetur; cujus proindè uberi copia Mulieres quandoque citiùs quàm à Fluore albo contabescunt, quia eo tempore vires motivæ congekti humoris pendentes ab igne, & sale non sunt semper inter se æquales, sed magis, vel minùs fervent, atque atteruntur; ideoque premunt, distrahunt, & laxant vasa, quæ modò majorem, modòque minorem vim impulsivam nanciscuntur, quæ singulos humores ad contactum venientes urgent, & dissolvunt; ac idcirco laxant moleculas fibrarum astruentium vasa, eorum emissaria aperiunt, cribra dilatant, foràsque contentum depellunt, non secus ac è vase figulino aufugit aqua calida, cujus tenuiores particulæ igne obsecundatæ penetrant, & quodammodò laxant moleculas terræ, quas indè commeant, & per interjecta etiam spatiola extra vas erumpunt.

D d 2

Ex

Ex hæcenus expositis aptè intelligitur, veram nominari Gonorrhœam à Viris sapientissimis, quandò ex solis Prostatitis, glandulis, atque ductibus meatus urinarii effluit humoralbus, vel alterius noxiæ naturæ; & quò magis, vel minùs vitio afficiuntur Prostatæ, & glandulæ circumobidentes Urethram, eò magis, vel minùs noxia, & inquinata evadit substantia labentis humoris, cujus perennis decursus cùm perseverat, quandò fluunt Menses, tum quandò dejicitur albus Fluor, quoniam iisdem vasculis non videtur egredi pravus Gonorrhœæ liquor.

*Gonorrhœa
veta.*

Notha verò appellatur Gonorrhœa, quum prodit tenuis ichor, seu liquidum serosum variis coloribus sædatur sinè sensu doloris, atque erosionis, sinè corporis vitio, atque tabe. Verùm huic Morbo copulatur cachæxia totius corporis, tunc progignitur Gonorrhœa vitio liquidorum, quorum depravata substantia partes non instaurat; sed eas leviter laxat, unàque aliquantulùm flaccidas reddit Prostatas, aliasque glandulas ibi aditas, ex quibus proindè secernitur lymphæ tenuis, flava, cerulea, vel alterius coloris.

*Symptoma
in virulenta
gonorrhœa.*

In virulenta autem Gonorrhœa non est hæsitandum, an Urethra, urinæ ductus, alique supra memoratæ partes inficiantur, nec ne; cum urinæ ardor, pessimæque differentię humor effluens, totius Pudendi dilaniationes, foveolæ, ulcuscula, virium languores, & dolores in universum probant totum solidum, & fluidum valdè contaminari. Nam quemadmodum lymphæ, quæ tempore veris è vi-

à vite ubertim profilit, supponit aeris æstum, vel aliquam vitis amputationem, ita noxius humor emanans ex meatu urinæ supponit ignis vim penetrantis, & laxantis vasa; item supponit acutissimos salium angulos perterebrantes, ac erodentes fibras vasorum, unàque inducentes ulcus. Præmissis igitur impuro concubitu paulatim totum liquidum ita venit in novam agitationem, & æstum, ut tam liquidum circumfusum, ejus membranas, aliasque partes proximas agat, mutudque urgeat, & oscillet, quinimo se se violenter exerceat; particula igitur ignis, & salis dum penetrant, & agitant liquida summoperè diffusa, ita inquam agunt intra sales, ut eorundem igniculorum particula intra binas quasque moleculas liquidi se se ulterius trudent; & postquam se insinuarunt, non consistunt inter easdem, sed quasi fluentes illico præterfluunt, undè debita relictæ cohæsiōe moleculæ, quæ per igniculorum insinuationem à contactu recesserant, non aptè redeunt in mutuum contactum; ex quo fit, ut ignis particula, sales activissimi, aliaque minutissima effluviū corpuscula se se trudent quasi cunei inter singulas partes, quæ redierant ad contactum, & inter cæteras, quæ non recesserant ab eodem, absque eo quod præterlabantur. Et quum quod dicitur de quibusdam duntaxat Uteri partibus, & humoribus, dici debeat de omnibus liquidis, & de universa fabrica Mulierum; mirum non est, humores fædari, & privari debita mitione tam propter inæquabilem agitationem, promotam & ab igne, & ab effluviis prave naturæ, quàm à novo contactu, quo alteran-

tur

tur, & vitiantur partes solidæ live ab insinuatione cuneolorum tenuissimæ substantiæ se se quaquaversum volventium, soloque transitu erodentium, ac exsolventium earundem contexturam; ex quo propterea fit, ut liquida æstuent, & solida magis confricent, ac idcirco liquida per vim æstus violenter diffundantur, citissimèque membranas, & fibras penetrent, easque cieant in non leves oscillationes, atque contractiones; quibus proinde & exauritur, & absumitur multum necessarii humoris; quare cæteri humores canales accolentes per vim diffusus agunt plus æquo, & semper magis acquirunt impetum usque ad exiliorem canaliculorum partem; & dum eam pertingunt faciliè dissolvunt, elimant, vel adinstar papyri madefaciunt. Et quamvis resistentiæ canalium Urethræ, totiusque meatus urinæ, glandularum, & ductuum lymphæ variis implicationibus, ac reticulari contextu non permittant discludi ex toto, nec humores ex toto preterfluere patiantur; tamen fluxus, & refluxus humorum erodentium, vel alterius depravatæ indolis indies magis laxat, & inquinat, & lacerat vasorum villos Uteri, Vaginæ, Urethræ, & meatus urinæ, adeo ut adinstar stillicidii ubertim fluat, & erumpat liquor sordidus, Gonorrhœa dictus.

Supereft igitur ostendamus non solum vim effluviolorum salis, & ignis agitare humorem lymphaticum accolentem Urethram, & lacunas; verum etiam vitium impertiri fibris, & glandulis totius mæatus urinæ, aliarumve partium adjacentium, cum effluvia tam noxiæ indolis, ultro citroque commeent, &

& agant in aliis liquidis fœventibus Uterum, & Vaginam; quod idem prorsus contingat oportet cæteris liquoribus in universa per vim caloris, cuius energia dicitur agitatio, vel quoddam motus genus ^{ignis, & salis effluvia solida, & fluida vitiant.}urgens, ac rarefaciens tam liquida circumfusa, quàm contenta intrà canales; ac propterea hic ea jactat, & illic magis concutit, sive in motum reciprocum, atque oppositum constituit, adedque ut singulæ quæque partes liquidi variè oscillando permutent vim, figuram, connisum, superficiem, atque missionem; unàque villi, & fibræ vasorum omnium Urethræ, Uteri, & Vaginæ oscillent, convellantur, & distrahantur, ideoque recedant à proprio termino; & si non repenti, saltem post datum tempus inficiuntur ab illis, angulosis salium particulis, quæ interjiciuntur adinstar cuneolorum inter machinulas jam flaccidas, & solutas; ex quo fit, ut vires languescant, & dolores exsurgant, quinimò ut minimæ partes solidæ, & fluidæ nec simul amicè concurrant, nec invicem respondeant.

Humor ergò effluens priùs forsan nitrosus, postmodum acris, falsus, & acidus, si æquè penetrat, laxat, & erodit tam Prostatas, quàm totum Uterum, & Vaginam, debet continuò à qualibet parte emitti ea fere ratione, qua lacrymæ ex fistula oculorum, & sanies ex ulceræ præsertim post longitudinem Morbi, in quo tum vasa lymphæ, cum totus Uterus naturæ membranosæ, & glandularis impuris liquidis subactus eliminantur, tumescunt, & in similitudinem spongiæ madidæ guttatim continentium humorem eliminant. In hac ergò partem ^{Eliminantur guttatim à finibus Uteri partibus impurus humor.}

tium raritate spongiosæ, cedentis, & distrahibilis consistentiæ, nec aptè, nec diu retinentur humores, nec multùm premuntur, nec præpediuntur ne diffluant; & licet in interjectis loculis facilè stabulentur, mirisque modis agitentur, nihilominùs sphæricam rotunditatem acquirere nequeunt, quia minima semina constituentia liquida ita contornari non valent, ut omnes tendant versùs unum punctum; imò in memorata partium distractione fluidæ particulæ magis raræ, scabriores, & asperiores fiunt, ac veluti variis anulis implicantur, & incurvantur ad modum arcus, ideoque præpediuntur, ne magno impetu descendant; nam præter resistentiam, quam sibi ipsis faciunt adinvicem, superare debent asperitatem parietum, vasculorum occursum, & inæqualitatem, ac rugositatem machinularum diffitarum, quarum ope ubique humores detinentur, & semper magis adinvicem irretiuntur; præsertim quia scabrities, & inæqualitas expeditam, & liberam vim motivam non suppeditat, qua repente excurrere possint dicti humores, qui quidem tenuiori tunc lymphæ privantur, crassescunt, & semper magis mutuo adhærent, ideoque magis, magisque exurunt, dilaniant, & dilacerant vasa, quæ tangunt, per eaque idcirco guttatim effluunt.

Solvuntur certè, ut nemo non novit, & plusquam Uterus, & Vagina laxantur Prostata, tum quia minori vasculorum nisu, machinularum fœdere, & resistentia scatent; tum quia majori, ac salaciori alluuntur lymphæ, copiosiori ductuum frequentia, ideoque calidis, & luxuriantibus fluidis

re-

referciuntur, quæ stimulis, quibus pollent, prævia qualibet violentia motus, madefaciunt, laxant, & exedunt glomerulos glandularum Urethræ, quæ jugi etiam urinæ transitu, quasi continuè limæ morflu eliminantur, & supra alias partes infirmantur cum tota interna membrana meatus urinæ. Quod major igitur, aut minor fuerit excretio, eò major, aut minor sit oportet exsolutio, & confluxus vitiosæ lymphæ; quæ, si indè perseverat, alluvit universum Uterum, & Vaginam, ac propterea cæteros (quavis resistentiæ majoris) lymphæ ductus, glandulas, lacunas, & spongiolas rarefacit, aut dilacerat, servata semper ratione resistentiæ, ætatis, temperiei, habitudinis, & contexturæ corporum.

Causa majoris: vel minoris quantitatis humoris effluentis.

Cessat autem defluxus hujus cœnosi humoris, vel quia nervi in memoratis partibus conferti dolenter vellicantur, contrahuntur, atque aded convelluntur, ut singuli villi, fibræ, & filamenta vasculorum abbrevientur, ac propterea eorum oscilla perstringantur; aut quia in postremis fistularum, & ductuum emissariis lanuginosæ, atque crassæ lymphæ, aliorumque simul liquidorum scabræ particulæ inter se se connexæ ulteriùs distrahuntur, atque aded tenaci fœdere, & resistentia devinciuntur, ut evadant, veluti rete adhærens extremis fistularum, & ductuum emissariis. Verùm si vis dictarum molecularum distractarum major fuerit vi ponderis eorundem liquidorum, quæ in vasculis continentur, suspendatur oportet eorum defluxus eo forsan modo, quo sustinentur guttæ aquæ pendentes ex ramis arborum.

Causa carentis defluxus.

E c

Meum

Curatio. Meum non est hic ea symptomata recollere, quæ ad virulentam Gonorrhoeam, ejusque indicationes curativas attinent; sed eas tantum indicare proposui, quæ spectant ad simplicem Morbum Gonorrhoeæ Mulierum, qui ut plurimum ea petit auxilia, quæ albo congruunt Fluori. Parum itaque se exercent Mulieres, utantur aquis Thermalibus, foribus aliis abstergentibus, & mundificantibus partes affectas, relinquant ea, quæ in rebus non naturalibus censentur noxia, & quum Medicinam faciens cognoverit emergere Gonorrhoeam à cachexia, utatur illis pharminis, quæ leviter purgant.

CAPUT IX.

De Hydropse Uteri.

A N T E C E D E N T I A.

EST Uteri Hydrops lymphæ serive collectio laxitatem, & tumorem inducens, tam humorum vitio, quàm ejusdem Uteri, aliarumque partium labe.

Futurum prænotant Morbum impuritas liquorum, orium, mæstitia, laxitas universæ habitudinis, & præsertim Uteri imbecillitas, abortus, partus difficilis, nimius Mensium fluxus, ac eorundem suppressio.

CON-

C O N I U N C T A .

HAnc ostendunt ægritudinem tumor ventris, Uteri trina dimensio, paucitas, & pravitas Menstruum adinstar loturæ carnis, gracilitas mammarum, rigor, ac febris.

C O N S E Q U E N T I A .

Universi corporis Mulierum constructionem contemplanti planè constat organa cuncta situ, dispositione, motu, consensu, & communicatione quandam inter se proportionem servare; nam quemadmodum pars parti, & partes toti sibi invicem omnes respondent, ita stamina Uterum astruentia tum inter se, cum toto composito congruant oportet; & quamvis inter partes majores, atque minores intervacui loculi, atque spongiosæ inanitates existant, tamen humores circumfluentes adeò per suos ductus debent necessariò fecundare, & replere, unàque per poros undequaque labi, ut aptam missionem, atque inoffensam unionem servant; ac proinde in varia fluida se se commutent, tandemque per innumera fecernicula separentur, & quæ supervacanea sunt, detrudantur. Est enim Mulierum textura rara, laxa, atque omnino pervia, & humores suapte natura graves, subtilis substantiæ, ac penetrabilis eam debent, necessitate cogente, permeare pro varia machinularum instauratione, & secretionem, prove partium æquilibrio, & relatione in-

corruptè tuenda : verùm enim verò si invertitur ordo naturæ, hic obstruuntur ductus, illic laxantur, alibi incurvantur, vel decidunt minima vascula, quæ priùs varia fluida urgebant, imò fibræ, villi contractiles, glandulæ, omnigenaque vasculorum filamenta debitam liquidorum quantitatem nec impellunt, nec separant, nec perdunt, nec absorbent; sed potiùs eam retardant, illaque plùs æquo imbuuntur, ac veluti perterebrantur, & macerantur; sive veriùs hujusmodi canalium series ita disposita adedè demergitur intra liquidum quodlibet, quod continetur in interjecto spatio ambiente undique expositam rerum constructionem, ut obstet influxui tentantis liquidi, unàque retardet, atque præpediat facultates contractiles, ne per totam longitudinem, & amplitudinem canalium influxus agentis liquidi diffundatur, agat, & trumat à contactu, quod est inutile, nam quemadmodum gutta guttam auget, atque longo tractu aquæ à diversis hinc indè rimis confluentes in magnam augumentur copiam, & lacunam constituunt; ita humores stagnantes versus Uteri regionem congeruntur in vasculis ibi repentibus, influunt per poros fibrarum Uteri, aut per glandularum vascula rara, vel discissa erumpunt, & paulatim totum Uterum laxant, & alluunt.

Res etenim certa, ac evidentissima est, si quis cogitet aquas puteorum non aliam ferè habere originem, quàm per exsudationem occultam ab aliquo proximo lacu, aut flumine, & quò magis terra est diluta pluviis, & frequentibus imbuta nivibus, eo magis excrescit puteorum aqua; sic partes Uteri, alie-

alixque Utero proximæ vasculis & humoribus perpetuò refertissimæ ope cujuscumque labis impuris liquidis citò infarciuntur; indè quodammodo ita madescunt, & eroduntur, ut sensim laxentur, ac veluti tot stillicidiis, quot sunt pori, meatus fibrarum, disruptaque oscilla vasorum lymphæ alluuantur.

Causæ vero hujus collectionis stagnantium fluidorum in Utero, & nequeuntium sursum ascendere, emergere solent à liquidarum molecularum pondere, à jugi motu decidentium guttularum, vel à machinulis villorum, atque fibrarum valdè distractis, & ferè laxatis; quæ etsi sponte sua aptæ natæ sint denuo se se restituere ad naturalem situm, uti contingit in arcu, & in qualibet machina, quæ post violentam distractionem, extensionemque reducit ad pristinam cohesionem; tamen in Utero madido minime fieri potest hæc restitutio, neque fieri sursum potest integrè circuitus, & regressus liquidorum omnium eo, quo decet impetu; ideoque humores aliquantulum sistunt, & coherent, nec eorum stagnantes particulæ sursum impelli possunt; tum quia resistit naturalis eorum gravitas, & laxitas fibrarum, atque villorum Uteri, tum quia affluentes, & circumvertentes fluidorum particulæ ita augentur, ut ex earum jugi concursu madefaciant texturam fibrarum, vires, & resistentias extenuent, pondusque stillantium guttularum sustinere non valeant, ita ut non præterfluant, ac decidunt in cavitatem Uteri, ut clariùs ex Antecedentibus res illustrabitur.

Solent porrò Hydropem Uteri portendere for-
di-

*Sordida
humorum
temperies.*

dida corporis temperies, lymphæ illuvies, sædaque congeries liquidorum pravæ indolis, quorum substantiæ adinstitæ fluminum, quæ non parcas habent aquas, exque lentè fluunt, aut stagnantes alicubi sunt, vel aliquo secessu desides, aut ex natura alvei limosæ, maximè si alicujus Civitatis proluviis contemerantur, non possunt quin deturpent totam corporis facturam, unàque Uterum contaminent; ex quo fit, ut filamenta flaccescant, impurissimisque liquidis prorsus subacta reddantur; ac proindè Uteri attenuatas fibras, earumque inanes spongiolas permeant, tanquam sudor è corpore, vel tanquam lac ex ubere; ac propterea paulatim villos Uteri laxent, & macerent, quin imo ejus cavitatem diffundant, atque extendant, ideoque eam humoribus repleant.

*Cur Otium
hydropem
ferat.*

In otio itaque, vel totius corporis inertia, nec non animi mæstitia humores nec ritè agunt, nec aptè defecantur; ideoque materiam regenerationi spirituum necessariam non præbent, quorum quantitate, atque vi diminuta, vel magis impura substantia depravetur oportet fœcunda illustratio villorum, inservientium motibus necessariis; proptereaque infirmantur resistentiæ, laxentur fibræ, earumque moleculæ nec satis coherant, nec sibi mutuo occurrunt; sed in propriis porulis, atque spongiolis, sive inanibus loculis dant locum ineptis liquidorum particulis, ita ut se se insinuent in interjectos loculos, in quibus dum plùs jùsto stabulantur, modò cum agitatione, modò sive ullo tumultu, fervore, impulsu, & concussione tot constituunt lacunas, quot sunt

sunt inanitates, in quas derivant; verum in diutino otio, atque mæstitia si fibræ Uteri, & partium cohzrentium fixo sanguine, lympa, & sero aded proluuntur, ut in modum chartæ madidæ laxentur, vel alterius genesis humoribus indebitè onerentur, aut membranæ vasculorum tumeant adinftar malè conditi corii; vel humores parùm fluant in similitudinem lenti fluminis, quorum contaminata quantitate, difficilique transitu ripas ut ita dicam, vasculorum superant, rarefaciunt, effringunt; &, quod deterius est, cohæzionem texturæ Uteri tollunt, eumque alluunt, imò vis morrix tunc aded languescit, humores, & spiritus tam vitiosa labe inficiuntur, partes Uteri cænosa lympa imbibitæ ita intervertuntur, & macerantur, ac quodammodò acribus humoribus cuncta vasorum genera ita eroduntur, ut exesa, & extenuata fiant, ac idcirco Uterus incidat in Hydropem.

Hoc facile occurrere potest Mulieribus cujuscunque ætatis, temperiei, atque habitudinis, præsertim si earum minima componentia, staminaque villorum, & fibrarum aded attenuantur, eroduntur, ac veluti exsolvuntur, ut connisum, firmitudinem, unionem, vim, ac priorem resistantiam non servant, proculdubio membranæ, villi contractiles, glandulæ, venæ, arteriæ, nervi, ac cæteræ corporis partes, & præcipuè Uteri, quæ hîc referunt similitudinem cribrorum, alibi telæ rarissimi subtegminis, majoris, vel minoris crispaturæ glomeris, stillicidii, atque filtri, ita consumuntur, elimantur, laxantur, & flaccescunt, ut perfrui nequant ulterius debita spirituum,

*Vasorum
erosio & la-
xitas vio-
lant cor-
pus.*

um, aliorumque fluidorum comitatu, ideoque pri-
vantur contractionum, distractionumque vi, ac pro-
pterea pressionum, ac circumpressionum momento;
tunc inquam, fibrarum, & organorum omnium
laxitas, imbecillitas villorum, Uteri, Tubarum, Te-
stium, cæterarumque partium concidentia, membra-
narum distractio, atque vasculorum occlusio præpe-
diunt virium facultatum, ac resistentiarum exercita-
tiones; ac proinde violatur tota liquidorum massa,
ne reparet fabricæ jacturam, ne agat intrâ machinas,
ne istæ moliantur separationes opportunas, ne ab ip-
sis defluant superflua, atque expellantur: saturatur
igitur Uterus tanta liquidorum colluvie, ita ut tu-
meat, se se aperiat, & in propriam cavitatem super-
vacaneos humores congerat, ac Hydropæ laboret.

In abortu, partuque difficili Uterus plaga ma-
xima afficitur, & omnia quot sunt vasorum genera
per ejus membranas repentia præ dolorum lævitia,
nimioque conatu valdè solvuntur, & lacerantur;
ac idcirco villi contractiles, eorum minimæ machinulæ
haud restitui possunt ad naturalem coherentiam, de-
bitum terminum, atque rugosas crispaturas; ex quo
fit, ut in interjecta spatiola latentia inter oscilla in-
fracta vasculorum, inter filamenta, spongiolas, at-
que moleculas fibrarum, extra suum locum sitas de-
rivent humores salii, & potissimum lymphæ, quæ tum
à vulnere Uteri, cum ab hiantibus ejus oscillis, qua-
si ex tot stillicidiis erumpant, & diversas lacunas con-
stituunt; sed in tantam molem serositates, & humo-
res excrescunt in memoratis sinulis, ita ut circum-
primant supra resistentiam vascula propè os Uteri con-

*Vasorum
Uteri dila-
ceratio.*

conferta, quæ post datum tempus nimio humore cumulata incurvantur, & flectuntur in modum arcus; imò os Uteri non parùm premunt, & omnino claudunt, absque eo quod illis tantum sit virtutis, quantum oportet, ut alluentes humores pellantur, & illi, qui in vasculis continentur, revocentur sursum ad circulum; quare stagnantes humores, spectata dicta partium laxitate, sensim commeant, penetrant, & per raros Uteri poros modò citiùs, modo tardiùs Tubas, Uterum, Testes, vel omnia simul replent, atque Hydropes contaminant.

Historiis sunt plena Doctorum monumenta, produci scilicèt Uteri Hydropem ab immodico, *Immodicus fluxus mensium.* Mensium fluxu, cujus exordia sæpè natalia ducunt à vi gravitatis feri, sanguinis, vel alterius liquidi se se intrà poros salium insinuantis, eosque dissolventis; ac proindè impetum, atque fervorem ingenerantis, seu veriùs exoriuntur ab igne humoribus circumfuso, cujus immodica diffusionè disperguntur tum particulæ salis, cùm aliorum liquidorum erodentium, quæ agitationem, fervorem, & fluiditatem novis iètibz, & igniculorum impulsibus nanciscuntur adinstitæ aquæ, quæ valdè ebullit, attollitur, & incenditur, dum vivam calcem perfundit. Sic humores effervescent à repetitis convolutionibus, percussionibusque ab igniculis suscitatis, & à minimis salium particulis huc, & illuc jactatis; laxantur igitur singula Uteri vascula, quinimò eroduntur, & hiant, ideoque plùs justò contentos humores evomunt, ita ut post longum tempus sanguis non parùm immixtus, aliorumve liquidorum superstitès particulæ

segniores æquo factæ, ac veluti seminibus vividissimis vacuæ, nec bene corpus foveant, nec latera vasorum pulsent, & urgeant, nec turgentibus particulis, nec tanto igne scateant, ut satis permeare, fluere, munire, atque irritare valeant facultates promouentes vires. Quare si contractionum momenta ita imminuantur, ut minora fiant momentis distractionum, sanguis, & lymphæ inutiles ab Uteri etiam emissariis minimè detrudi possunt, villi se se magis debent remove à contactu, nec se in mutuum recursum restituere; præsertim quia lymphæ, alique satis diluti, & languidi humores villorum filamenta, atque machinulas non reparant, sed potius proluunt, & alluunt; imò eo fere modo, quo aqua papyrus humectat, madefaciunt, laxant, & exedunt Uteri fibras, quæ proinde explosiones consuevas excitare nequeunt; hinc partium consensus recedit à mutuo amplexu, earumque usus ita infirmatur, ut sinus, & contextura Uteri jam labefactata, atque laxa valdè dilatetur, impurisque fluidis referciatur.

*Fluor al-
bus.*

Neque solum immoderatus Mensium fluxus, sed Fluor etiam albus diù nimis perdurans universalem cachexiam pariunt; ac idcirco singulas Uteri spongiolas, ejusque inanes machinulas madefaciunt, simulque cunctas Uteri facturas, & præsertim glandulas, atque villos adeò dissolvunt, & distrahunt, ut facile oscilla vasculorum Uteri, ibique excurrentium vasorum emissaria concidant, & quodammodo demergantur absque eo, quod lymphæ, alique inutiles humores secerni queant.

Nonnunquam autem hæc impuri liquidi congestio

stio appellatur Uteri aquosa moles, ut statuunt Tulpius, Hildanus, & Schenchiuss, qui sedulo observant lympham modò viscidam, modò aquosam, nunc una, nunc pluribus, & quidem distinctis vesiculis coacervatam: ab Etmullero, aliisque gravissimis Scriptoribus falsa vocatur Conceptio, plurium scilicet Ovorum infœcunda generatio, quorum in Uterum descensus cum multiplex esse possit, item multiplex sit oportet liquor diversis in sacculis congestus ope affluentis succi nutritii, qui inter Ovorum panniculos derivatus, & conclusus unicam in singulis Ovis quasi constituit vesiculam: quare in Ovariis ipsis fiunt interdum tantæ numero vesiculæ, quanta sunt Ova Testibus adsita, quæ etsi mole parva citissime tamem, cum summa donentur teneritudine, imbuuntur lymphâ, excrescunt, & tument; sed facile, ut multis arridet, vi Purgantium disrumpuntur, nisi violentia vomitus, sternutationum, casus, ictusque inopinati summoperè concutiantur, unoque simul tempore scindantur.

Varia humorum congestio.

Evenit hoc idem aliquandò in Mulieribus Mensibus suis carentibus, & præcipuè si Uteri glandulæ, lacunæ, Vaginæ, venæ, arteriæ, & lymphæ ductus laxentur adinstar gossipii indistincti; vel si ita rarescunt fibræ, ut in modum spongiæ fiant earum inanitates, ac proinde excipiant multum inutilis humoris, cujus superflua copia imbibiti destitui debent opportuna vi contractionis, & distractionis; imo hac longa motus privatione, sive inertia magis magisque humores debent lentescere, & in similitudinem veluti aquarum stagnantium undique obsidere, & submer-

Mensuum carentia.

gere fabricam Uteri, fœdusque molecularum cujuscumque filamenti ita dissolvere, ut tenuiores humores, & lymphæ permeent, congerantur, & stabulentur in Uterum, ut clariùs ex Conjunctis liquebit.

Duplex Uteri Hydro-
ps.

Duplex communiter creditur Uteri Hydrops, alter videlicet à flatibus, qui Tympaniti quodammodo assimilatur; alter à liquidis diversæ indolis pessimè congestis, & hic Asciti respondet: horum primus, etsi à flatu illicò irruente exoriatur, dolorem jugiter excitat, & Uterum protendit, uti in hysteriis affectibus quandoque contingit, quinimò si Uteri trina dimensio valdè adaucta diu non perennet, sed priùs adinstat tumidi veli, indè laxi brevi discutitur, jurè Hydropis nomen non meretur. Addunt horum alterum gravissimæ auctoritatis Scriptores, Tubarum nempe, Testium, Uteri, ac aliarum finitimarum partium Hydropem Leucophlegmatiam dictum, cujus præsentiam ostendit congestio lymphæ crassæ, & lentæ in similitudinem vitri fusi, vel feri albi adinstat lactis, ut non semèl observavi in Pisarum Xenodochio; & cum rusticandi consuetudine gauderem, in Muliere hoc morbo diutissimè vexata, quæ post undecimum mensem repentinè non paucas libras crassi, & visciidi humoris excrevit. Elapsis verò duobus aliis annis iterum laborare cepit eodem morbo, demum pleuritide correpta occubuit, in cujus cadaveris sectione inveni Uteri cavitatem, Testes, & Tubas diversis veluti marsupiiis cumulas, in quorum sacculis, ac interjectis spatiolis viscidam, ac fessè lacteam lympham observavi.

Observatio

Tumorosa igitur hæc Uteri extensio adinstat vi-

vitis uvis onustæ, quæ suapte natura sustineri nequit,
 dummodò arbore, aliove sustentaculo suis capreo-
 lis non fulciatur, concidit, quia ab universa vasorum
 seriè integris viribus sursum, deorsum, & alternè,
 in cæno, molli, ac madido situ non comprimitur;
 facile idcirco in hujus loci humilitate progignitur *Fulciman-*
 Hydrops vel ab exiguo, & languido fulcimento *tum lan-*
 singularum fibrarum, vel à filis ductis in orbem, *guidum fi-*
 ideoque spheræ, aut arcus figuram representantibus; *bratum.*
 sive mavis, à nimia laxitate, atque mutua disjunctio-
 ne; vel denique à tanta molecularum compressione,
 qua memoratæ fibræ, & vasa cuncta adinvicem ni-
 tuntur, nimis urgentur, & sibi ipsis resistunt; sed
 quamvis humores lentoris naturam æmulantes in ca-
 vitatibus vasculorum contenti inertiam, tardamque
 attritionem, & motum sortiantur, à languescente
 tamen villorum, atque vasculorum impulsu leviter
 urgentur, & minus, ac res poscit, cientur; præfer-
 tim quia machinularum constructio Uteri impuris
 semper humoribus satura, ac ferè visco obliterata acti-
 vissimis opponitur liquidis, ideoque torpentibus vi-
 ribus, variisque resistentiis donata sita, ac majoris
 termini mutationem ægrè nanciscitur, & ab incum-
 bente pondere, nec non à gravi lutulentorum hu-
 morum pressione deorsum tendente præpeditur; ex
 quo fit, ut liquida, quæ infarciunt moleculas fibra-
 rum eas deformant, superficies scabras, asperas, &
 inæquales reddant; ac propterea earum vires, &
 resistentias adedò infirmant, ut inæqualiter fluida ip-
 sa retardent, nè sursum liberè revehant: otiosi igitur
 villi Uteri se se contrahere, & distrahere liberè non

va-

valentes nec vim naturalem exercere queunt , nec aliud pondus sustinere præter infarctum , & constrictionem progenitam à circumambiente pressione , aut ab alluvione circumfusi humoris ita fibras extenuantis , ut liquores intrà quamlibet inanitatem stabulantes permeent , dissuant , dirimant vascula , latibula , inanesque spongiolas cujuscunque filamenta Uteri .

*Varia passum la-
siones .*

Hæc itaque tumorosa labes nunc à totius corporis malè affecti vitio , nunc à læsione tantùm unius partis ingeneratur , uti etiam post febres acutas , post vitium unius , aut alterius visceris , vel post rheumaticas passiones , &c observare licet ; nam si quis Uterum sedulò examinet , in confesso habebit , componi ex machinulis flexibilibus , & resilientibus in modum arcus ; & in hisce machinis villorum , atque tiliarum consistere tumidam elevationem Uteri , cujus instrumenta magis , vel minùs flectuntur , & explicantur pro ut magis , vel minùs ab externa , atque interna liquidorum quantitate , vi , acrimonia , aut faldedine urgentur , irritantur , atque læduntur , sive in alium terminum , amplioremque locum venire conantur . Hoc integrè assequitur , qui hoc jugiter meditatur , præsertim si concipiat liquidorum substantiam conflari & ipsam ex innumeris machinulis juxta se positis , & in hujusmodi fluidorum aggregato reperiri non paucas particulas conicas , aliasque virtute elateria donatas ; quæ postquam se se insinuarunt in meatus , atque inanitates villorum adedò comprimuntur ab aliis , & aliis ibi irruentibus , ut se se diffundere , ac dilatare nitantur ; atque idcir-

circò irrumperè intra aliam cavitatem, quo tempore fibrarum, ac villorum machinulæ vel laxari, vel torqueri, aut flecti, & arcus figuram acquirere conantur.

Totam igitur Uteri fabricam in qualibet ætate, atque corporis habitudine ex hætenus jam dictis componi liquet à variz contexturæ particulis, conulis, ac tubulis magis, ac minùs gracilibus, eosque astrui ex materia magis, vel minùs resiliente. Item liquidò constat, memoratas machinas foveri, & in-
Humores
falsi, &
sulphurei.
 staurari ab optimæ indolis humoribus, qui si sale, ac sulphure indebitè referciantur, vel aliis semini-
 bus elaterio scatentibus, aut acidis particulis erodentis naturæ adinstar aquæ fortis cumulentur, tunc rarefcant oportet vasculorum, atque machinularum contexturæ; imò contrahantur, ac tendantur villi necesse est, simulque humores concitentur, ebulliant, evaporent, & aerem circumfufum laxent, atque explicent, eoque quasi nova vi Uteri membranas, earumque vascula tendant, & adinstar veli vento expositi repleant.

Quoties libero impetu non fluunt Menses, toties humores debita igniculorum præsentia, & vi
Menses
retardati.
 carent; ideoque retardantur, atque turbantur, & quod deterius est, fabrica Uteri hebescit, ac priori contractionum vi destituitur, proptereaquæ contaminetur oportet materies fluidorum, quæ nec proportionè respondet machinulis, poris, vasculis, atque vasculorum emissariolis totius Uteri, nec adedò urgetur, premitur, atque atteritur, ut aptè secerni, ac depelli possit. Quamobrem Uterus paulatim

latim laxatur, atque alluvione quadam afficitur ad-
instar ligni raræ substantiæ diu in aqua demersi,
cujus laxa materies aquæ gravitate, ac tenuitate fa-
cilè madet, penetratur, & nimis forsan aqua ipsa
imbibitur, non secus ac si esset spongiæ frustum;
item Vagina, cujus rara, ac spongiosa substantia,
quemadmodum minimis donatur lacunis, vasculis,
& glandulis variè dispositis per series tenuissimorum
filamentorum adinstar capillitii scatentis inæquali-
bus crispaturis, ita facilè in ejus rugis, & vasorum
superequitationibus siltere debent humores, vasa re-
plere, tumefacere, omniaque alluere.

*Prava se-
cretio
Menstrui
adinstar
loturae car-
nis.*

Prava item Mensium secretio in modum lotu-
ræ carnis prænnuntiat crassas, atque terrestres sangui-
nis particulas malè commisceri, difficilè ab invicem
dissolvi, ac separari; quinimò unam liquidorum
partem igniculos ferè tumulare, ideoque innume-
ras humorum particulas mutuo conjungi, ac veluti
sphæricè conglobari; alteram itidem humorum par-
tem vasorum lateribus inhxere, quotiescunque in
villorum Uteri laxitatibus, ejusque loci humilitate
sibi mutuo approximantur, uti colligitur ex dua-
bus, aut pluribus aquæ guttis, una super aliam
existentibus, seseque vicissim amplectentibus, ac
ampliorem guttam efformantibus. Variè enim in-
dolis, figuræ, ac superficiæ particulæ missionem,
contactumque diversimodè constituunt; & quamvis
à pressionum vi, aut ab aliqua violentia distrahan-
tur vascula, cunctaque organa solida, sive arte-
rantur fluida, & perturbentur; sive veriùs, quam-
vis sub pressionum prælo pluries, & quidem variè

re-

reponantur humores, ac proinde segregentur, & exprimantur tenuiores subitantiæ redolentes naturam lymphæ, vel feri, seu mavis spumæ, aut lorum carnis; tamen recolliguntur, arctiusque denuò conglobantur tartari, salis, aliæque lentæ, aut scabre liquidorum moleculæ, quæ nervos protensos pungunt, spiritus concitant, & jactant; ac proinde Uteri tendunt vasa, ea sensim indurant, & pungunt, imò Uterum laxant, & replent, & sæpissimè tumorem aliquem procreant.

Congeries ergò iners, ac viscida inutilium liquidorum diu in Utero existentium semper magis depravat, & invertit humorum particulas, villorumque machinulas contaminat, infarcit, & macerat; ideoque relationes, vires, & resistentias adeò infirmat, ut circularis liquidorum motus languescat, aliique motus minimè propagari possint usque ad summam præsertim illorum vasculorum, quæ in mammas protenduntur; nam in fistula angusta, & alta non æquè commodè, ac facillè aqua agitari potest; vel si semel agitur diu non perseverat, quum crassiores, ac duriores particulæ non ascendant usque ad supremam aquæ altitudinem, dummodò agitatio non sit vehemens, sive non superet inertiam, crassitiem, & resistentiam totius molis aquæ: sic humores foventes Uterum, & in quadam constituti quiete, ac veluti stagnantes, impressos motus, impulsus, atque circumpressionis vires vix percipiunt tum ob figurâs ramosas, quibus invicem irretiuntur, cum ob resistentiam eorundem adversus minimas contractiones, debilesque agitationes,

*Inutilium
viscida
congeries.*

G g

& hac

& hac de causa motus in tota Uteri fabrica languidè persoluti haud sursum urgere queunt humores ulique ad mammas, easque nutrire, respergere, ac reparare; potissimum quia ob memoratam Uteri lacunam fluida cuncta tam ratione majoris gravitatis acquisitæ, quàm vitio figuræ, superficiæ, & naturæ permutatæ ita inquinantur, ut attolli, ac insinuari nequeant intrà inania spatiola glandularum, quæ sunt in mammis confertæ.

*Quomodo
vigor exci-
tatur.*

Ex pluries allatis ulterius constat substantiam Uteri continere innumeros poros adinstar spongiz, vel pumicis, eosque exiguos, & inter se communicantes, qui vel lymphæ, aut aere replentur. Nemo propterea negabit lympham proprio, ac naturali pondere se se insinuare intrà meatus, atque inanitates fibrarum Uteri, at cum aliqua agitatione, ut in spongiz madefactione contingit; simulque cum motu congruente lymphæ sale refertissimæ, cujus angulares, & scabræ moleculæ jam commotæ, & ad diversas partes tendentes impetum concipiunt; & supremis, infimis, ac lateralibus porositatibus percussiones inferunt, hoc est tum fibris, & villis, cum nervis, vasculis, & glandulis ibi confertis; ex quo fit, ut agitatio, & commotio exarata irriteret, & stimulet nervos Uteri, ideoque pungat, molestissimamque vellicationem, convulsionem scilicet levem, vel rigorem in universum corpus exciter.

Supposita ergò agitatione, & commotione lymphæ alluentis Uterum, dum hæc vi suæ gravitatis insinuatur intrà spongiam Uteri, facilè ab invicem dissociantur oportet particulæ eam compo-
nen-

nentes, tum ob ejus injectionem intrà inanes loculos, tum ob percussione[m], & contactum aliorum fluidorum elaterio scatentium; ex quo necessariò fit novus motus, nova commotio, ac veluti novus fervor, cujus ope à vinculis solvuntur semina delitescens ignis, implicati salis, vel cujusvis alterius principii, quæ indè omnia sæpissimè acquirunt tantum momenti, quantum oportet, ut stimulent, & inturbent spiritus, fibras confricent, & urgeant humores, imò ut febres exsuscitent.

*Lympha
commotio
febrem suscit.*

Post suppressionem Mensium Mulieres se Utero gestare existimant, etsi loco foetus lymphas tantum in Utero collectas diu ferant; ideoque motus foetui congruentes statuto tempore sensibus non percipiunt, sed undas solummodò contenti humoris sine siti, orisque ariditate persentiunt; hinc durities, & renitentia pendent à flatibus, quemadmodum fluctuatio à sero, & lympa generatur, quæ si in Utero solidè congeritur, tantum spatii non occupat, quantum in universali Hydroke, uti per occasionem observatio demonstrat, quandò flatus, vel serofus humor ab Utero duntaxat erumpunt; quod dilucidè patet ulterius in lochiorum suppressione, quorum lutulenta congestio brevissimè Uterum in magnum tumorem attollit, & Hydropem constituit. Verùm si postmodum lochia iterùm fluere incipiant, citissimè Uterus detumet.

*Quando
lympa ab
Utero.*

Post Mensem unum, aut alterum à Conceptione incipiunt quandòque Mulieres Uteri Hydroke laborare, uti non rarò ex abortu mortui foetus secundi, aut tertii mensis, nec non à magna lymphæ

*Abortus
Conceptio.*

excretionem evincitur. Conciipiunt, item alix, indeque præ molli, ac veluti cerea Uteri substantia paulatim dissolvuntur fibræ semine sparſæ, & plûs æquo laxantur. texturæ vaſorum lymphæ, cujus rei cauſa lymphæ ipſa Uterum in lacunam convertit, & corpus univerſum commaculat, & madefacit; nihilo minus non pauçæ ſunt Mulieres, quæ ad legitimum uſque tempus geſtare poſſunt fœtum, ſed adveniente tempore partus utroque exonerantur; verùm ſi interna Uteri ſtamina, & vaſa ſuperequitantia laceſcantur, aut aliquantulum membranæ dilanientur, nec eo, quo priùs arcto fœdere fulciuntur adinvicem machinulæ Uteri, atque vaſorum ejus, nec ita concinnè revertuntur ad priorem conſilium, ut Mulieres recidivam pati nequeant.

Conſulat qui hæc perpendit Hildanum, Salmuth, Etmullerum, Veſalium, Platerum, Fabricium, alioſque plures, in quorum commentariis inveniet innumeras ſerè hiſtorias, quæ ad evidentiam uſque probant expoſita.

Ne igitur Uteri ſimplex tumefactio in verum Hydropem degeneret, cogitandum eſt priùs, ut monet Tulpus, Brunet., Primerofius, Roderic. à Caſtro, aliique eximii viri de illius interna cauſa, an ſcilicet à vitio viſcerum, an ab Uteri imbecillitate, aut à tumore progignantur, inde certa elicta indicatione, prompta eſt inſtituenda Curatio. Cogitet ergò Medicinam faciens, an hic Morbus Uterum alluens ſit cum, aut ſive fœtu: ſi primum, relinquat opus naturæ, dummodò ſæviſſima non urgeant ſymptomata, quo tempore blandè aliquandò evacuet; ſi ſecundum

*Indicationes
& curatio.*

dum stimulet Uterum, ac partes proximas nunc vomitoriis, nunc clysteribus, demum mitioribus prius Purgantibus, indèque validioribus.

Verum enim verò si à Suppressione, vel à nimia plenitudine Morbus exurgat, locum habere videtur venæ sectio, secus autem si ab alia progignatur causa, evadit noxia: sola igitur Purgatio tutius ægris præbet auxilium, eaque non inconsultè peracta diu aperientibus, & diureticis utendum.

Me autem non semel docuit observatio, Mu- *Observatio
prædicta.*
lieres urbanas post partum variè laborasse, modo nullo non mense, modò cum interjecto spatio trium, vel quatuor mensum Uteri tumorosa elevatione, sed expulsionè peracta quatuor, vel quinque librarum lymphæ, Uterus se se restituebat, forsan quia congestio lymphæ, quæ in vesiculis, Utero, ejusque confertis vasculis hospitabatur, propria, qua scatebat gravitate, atque erodente vi tam obstructa vasculorum oscilla, quàm Uteri os patefaciebat, ac propterea vesiculas memoratas scindebat; sed nè diutius Morbus Patientes gravaret, atque rueret in pejus, singula hebdomada leve leniens propinabam, cujus auxilio multum serosi humoris Mulieres hoc Morbo affectæ per alvum pellebant; nec ampliùs post sextam vicem Uteri tumore, nec improba humorum eliminatione gravatæ fuere.

Laudat Malpighius Consil. 64 Tincturam Chalyb., Remedium Poterii, Jus pullæ alteratum radicogram. foliis primulæ veris, &c. Quæ omnia variè adhibita integram curationem absolvunt. —

CA.

CAPUT X.

De Uteri Procidencia.

ANTECEDENTIA.

Uteri Procidencia est descensus, vel ejusdem è suo loco remotio causa laxitatis, aut solutionis ligamentorum illum appendentium.

Ut plurimum anteire solent partus difficilis, Mensium suppressio, profluvia, fluores, dolores in qualibet hypogastrii parte, ictus, casus, percussiones, labores improbi, cæteræque violentiæ laxantes, nec non exsolventes memorata Uteri ligamenta.

CONJUNCTA.

Comitantur ægritudinem molestus Uteri sensus, pondus grave, difficultas ad motum, è sinuque pudoris exitus ipsius Uteri representantis tumorem adinstar Ovi asnerini.

SUCCEDENTIA.

HÆC Uteri factura rarè in tenellæ ætatis Virginitibus, sæpè in Conjugatis, ac Vetulis descendit; & licèt in istis fibræ, ac villi contractiles sint in omni contextura canalium variè implicati, atque explicati, tamen nihil continent, quod sit firmum, & laxitatem non redolet, aut quod obitare possit tantum

tantibus liquidis, ne flexiles, & ex sui natura contractiles, atque distractiles machinulæ ab aliqua interna vi, aut externa dissocientur; ne membranz ad contactum positæ contrahantur intestino conatui liquidi circumfusi, ne madeant, atque plûs xquo protendantur, ac idcirco alium acquirant terminum; nam glandulæ, membranz, villi, & fibræ canalium per Uterum repentium satis aliquandò foras trudere nequeunt supervacanea per influxum agentis liquidi, quia sunt nimis distractæ, & humoribus imbibitæ; ideoque urgent tantùm ad exteriora eodem illo conatu, quo urgentur à liquido quiescente. Verùm si hujusmodi conatus est xqualis nisi, quo eadem membranz urgentur à circumfuso liquido versus interiora, si item paulatim augetur liquidum quiescens, non poterit non macerare fibras, easque magis distrahere, & præ nimio infarctû, ac pondere circumfusi humoris, earum superare vires, & resistentias; ac idcirco Uterum immodica humorum sarcina gravare, ejusque ligamenta exsolvere, ac diruere.

In Senibus autem sæpissimè observatur hoc Morbi genus, quum quacumque solidi labe, fibræ, villi, atque tilæ musculares ligamentorum Uteri fiunt inæquales, cruentæ, asperæ, ac veluti crustulosæ; nam earum omnium constructio, ne dicam inanis aggestus diversarum particularum facillè cedit, & extenuatur; ac propterea benè adinvicem filamenta non coeunt, nec mutua concinnitate implicantur, nec proportionem congruente sibi respondent; imò dictæ fibræ, & villi contractiles, eorumque machinulæ debita

bita unione, ac virtute privantur, sive, quod in idem recidit, spirituum activissimis particulis destituuntur, fluidaque cuncta naturali missione carent; ac propterea utraque viribus, & resistentiis inter se agentibus adedò vacant, ut languida prorsus, infirma, atque inepta evadant ad Uteri pondus sustinendum.

In quacunque igitur ætate, Uterique positione singulæ ejus partes laxitatem pati possunt, ut de Morbis Mulierum statuit Hip. Si igitur conceptus liquorum impetus extrusioni conducens non est tantus, qui superare possit occursum, ac resistentias tum à solidis, cum à fluidis exortas, aut supersit, vel redundet liquidi circumfusi pars aliqua, tunc membranae Uteri laxant suas rugosas plicas, nec discludunt hiatus vasorum, imò liquidum diversa vasa accollens tardè, & languidè derivat tam ad nova vasculorum immissaria, quàm ad eorundem emissariola; ex quo demùm fit, ut ad certum usque terminum deductum liquidum nec influat, nec effluat, nihilque urgeat, sed pondere, quo scatet, paulatim devolvat Uterum, eumque è sua dejiciat sede: fibræ ergò carnosæ, omnigena vasa, variè inter se contexta, communis Peritonæi membrana Uterum circumsepiens, unàque fasciculi fibrarum, lata, & rotunda, ligamenta dicti suspendunt Uterum, & suspensum alligant partibus proximis, eumque adedò firmant, & detinent, ne situm mutare, & extra pudendum prolabi possit: verùm si vitio corripiuntur non levi, aut plus justo laxatur, Uterus foràs procidat necesse est, quemadmodum ex Antecedentibus priùs dilucidè res illustrabitur à Conceptionis tempore usque
ad

ad partum, totius Uteri substantia augetur, & quò magis dilatatur, incremente fœtu, eò magis timent, & incrassantur fibræ, atque tenduntur; imò ejus stamina carnosæ, ac nervosæ priùs solida, vel duriuscula, sensum fiunt mollia, ac veluti spongiosa, humoribus nempe saturata; ideoque postremis mensibus ita explicantur, crassescunt, & turgent, ut, dum in gratiam fœtus magna alimenti copia ad illum confluit, pollicem, aut fermè duos digitos transversos quaquaversum æquant; nam arteriæ, & venæ spermaticæ, hypogastricæ, lacunæ, atque glandulæ, spongiolæque fibrarum valdè humoribus cumulantur, Testes, Tubæ Falloppii dextera, & sinistra, Uteri fundus, & cervix, quin etiam Vagina anterior, cui vesica incumbit, posterior, cui adjacet intestinum, superior, cui cervix propendet, unaque inferior, quæ Pudendis annectitur, quodammodo infarciuntur, adeòque liquidis onerantur, ut faciliè distrahantur, & laxentur: hæc etenim omnia sic humoribus imbibita tempore partus exitum valdè præpediunt, ex quo fit, ut conatus, dolores, & cruciatus ita infæviant, ut vires, labores, & motus violenti summoperè augeantur, unàque partes memoratæ maximis stimulis concussæ, & jactatæ, imò in interjectis spatiolis, & loculis, spongiolis, superficiebusque scabris, & asperis, simulque liquidis diversæ, & inæqualis figuræ onustæ perterebrentur, propriam resistantiam amittant, ligamenta distrahant, dissolvant, & lacerent, ac idcirco Uterus è suo loco versùs Pudenda necessariò descendat.

Uteri gestationes, & partus difficiles

Mensium Suppressio, Profluvia, albique Fluor-

H h

res

*Mensum
suppressio
Profluvia,
& Fluores
albi.*

res contaminant, & exedunt Uterum, eumque adinstar chartæ madidæ fœdis humoribus imbuunt, ita ut fibras falsis & acidis humoribus subactas exolvant, ideoque vires, & resistentias infringant; quare spirituosæ particulæ Uterum languidè perlustrantes, si sunt nimis dilutæ, atque impurissimis liquidis irretitæ, ac veluti omninò perfundatæ fibras, & villos ita munire nequeunt, ut vix fabrica Uteri in debito æquilibrio existat, quinimò majori indies pondere pressa, sue verius combinatione, atque coalitu diversarum molecularum se se in fibrarum, ac villorum spongiolis associantium obruta, vel fluxu, & refluxu rei acris, falsæ, & sulphureæ erosa, eliminata, ac dissoluta nequeat suo in loco persistere.

*Dolores in
partes hy-
pogastrii,
sive Uteri.*

Dolores verò occupantes; exteriorem Uteri membranam ortam à Peritonæo, sive mediam, aut muscularem, sive intimam, aut nervosam concutunt, convellunt, ac sæpè solvunt tendines, fibras, & machinulas totius substantiæ Uteri; imò si harum ultima torquetur, quæ est tenuis in fundo Uteri; maximèque rugosa in collo, atque multis obsita foraminulis, vasorumve oscillis, ex quibus ope pressionis exilire solet multum lymphæ, & crassiusculi humoris, si diu, inquam, altera, aut altera membranarum sævis doloribus vexetur, distrahantur etiam oportet ligamenta lata, processus nempe Peritonæi lateribus Uteri, & Vaginæ alligati; itemque alia rotunda exorta ab Uteri lateribus, ab eo loco potissimum, ubi Tubæ Falloppianæ committuntur; hæc enim ligamentorum substantia omni vasorum genere donata, venis scilicet, arteriis, nervis, ac du-

ductibus lymphaticis prædita, si prava liquidorum congerie irritetur, siue quælibet alia pars Utero proxima vitiosa labe afficiatur, interjiciantur quoque necesse est quæ inæquales, asperæ, & angulosæ humorum particulae, acidæ, salæ, ac veluti igneæ naturæ, quæ adinstar aquæ Stygiæ, vel scabræ arenæ erodant, perfodiant, ac lacerent oportet villos, ac omnigena filamenta; ex quo fit, ut fabrica Uteri in hoc, vel illud latus inclinet, laxetur, aut extra Pudenda descendat.

Hoc idem prorsus evenire potest tam singulis Uteri partibus, quàm aliis in Abdomine contentis, præsertim si humores sint igneæ, acris, ac salæ indolis; nam hujus generis liquores per arterias, venas, & lymphæ vasa summa celeritate vehuntur, penetrant, & magna concitatione irruunt in omnem, etsi minimam particulam solidam, ita ut earum nulla sit, quæ vim non patiatur, ideoque inæqualiter contrahatur, laxetur, commuteturque motum, figuram, contactum, & connisum; quinimò tempore improbi laboris, percussionum, ictuum, cæterarumque violentiarum, nulla est fluidorum molecula, quæ non concitetur, concutiatur, jactetur, ac sub prælo diversarum virium quodammodò prematur, proindeque cogatur explodere aliquid proprii floris, cum non levi violatione, detrimento, ac jactura partis solutæ, & præsertim ligamentorum Uteri. A percussione igitur vi, atque violentiis ab extra venientibus gignitur Morbus hic, uti de Morbis Mulierum aiebat Hip., *Omnia occasio Uterum pellere potest, si quid mali pars habet*. Multum certè mali Uterus, aut alia

*Idus casus
percussiones
labores vio-
lentiis la-
xantes U-
terum.*

ejus pars habet, si humores quacunque diffusi aded laxant, & dilatant contexturas fibrarum, ut spongiosæ, & inanes intercapedines villorum, plusquam par est, saturantur, simulque circumprimantur, vel tumeant singula vasa, in quibus sanguis serò, lympa, aliisque humoribus implicatus rarefcit, & laxatur; ex quo fit, ut minima vascula Utero intertexta in ejusque ligamentis inserta aded turgida, pervia, atque dissoluta fiant, ut invicem præpediantur, nec sibi respondeant, nec debita proportionem contrahantur, neque Uterum suspensum teneant. Quare humores in data partium remotione à naturali contactu, si adinitar maris procellosi non effervescent, saltem jactantur, & violenter percutiunt parietes vasorum, atque interjectarum inanitatum; proptereaque nec aptè fluunt, nec aptè derivant ad partes, nec satis depurantur, nec satis secernuntur; sed tali vi, ac impulsu fluunt, & refluunt, vel aded sistunt, & alluunt, ut instrumenta totiès percussa, & omni impuritate subacta potiùs dissolvant, quàm alant; vel supra naturalem connisum, fœdus, unionem, & resistentiam tollant, & intervertant, quemadmodum ex Conjunctis etiam clariùs infra probatur.

Nolo hic recoquere singulas causas inducentes molestum Uteri sensum, sed eas summatim examinare, quæ ad humores, spiritus, & partes attinent. Liquida igitur, & potissimum lympa, si plus æquo detinentur in anfractibus, loculis, ac interjectis villorum porulis, fibras obruunt, & glandulas dilatant, vasa, lacunas, cunctasque inanitates replent, adedque premunt, ac obsepiunt vascula & nervos; imò
ita

ita quaquaversum itimulant nervorum filamenta, ut quodammodò præpediant, & infirment consonam spirituum illustrationem, ac propterea Uterum hebetent, ejusque motum, & sensum depravent; & quamvis ubique excurrant humores, & penetrent, indebitè tamen fluunt, & resfluunt, quia in fibrarum inanitatibus ineptè quiescunt, & per vascula proxima ibi intertexta, vel superequitantia, tanta cum inertia moventur, vel ita perturbatè cientur, ut, plusquam par est, circumprimant nervorum funiculos, ne spiritus de more undatim ferantur per fibrarum spongiosas inanitates. Quamobrem machinulæ villorum Uteri gracilescunt, valdeque distrahuntur, tum quia vividiores particulæ succi nervosi devinciuntur, tum quia lymphæ, ac aliorum liquidorum moleculæ sale, & lentore, tartaro, aliisque pravæ naturæ seminibus scatent, quorum vi, ac noxio contactu tam propagines nervorum, quàm minimorum vasculorum protensiones, ac tilis fibrarum nesciunt ampliùs elicere consuetas contractiones & distractiones, nec jugi, sed languida confricatione abradere inutilia, quæ adhærent solidis; hinc omnia Uteri instrumenta sarcina immodica onerentur, vel crassitie, aut nimio humorum coalitu infarciantur, ac macerentur necesse est supra propriam resistantiam. Quocumque igitur modo inertes, ac torpentes humores permutant mixtionem, & indolem, ac diutissimè consistunt, seu veriùs per translationis, aut transpositionis motus aliò non transferuntur, unionem, vim, partiumque resistantiam superant, doloris molestiam ingenerant, Uterique prolapsum pariunt.

*Molestus
Uteri sensus.*

IN

*Defectus
relationis
solidi, &
fluidi.*

In extremitatibus itaque arteriarum, & venarum Uteri, siue vasculorum lymphæ continentium si nimis augentur, vel nimis languescunt agentium liquidorum vires, si retardatur aut excrefcit impetus peregrinantis sanguinis; si parùm vel multùm vigent occurfus, rugæ, vasculorum plicaturæ, & refitentiz, si plùs jufto secretiones retinentur, vel profluunt; vel denique si cujufvis partis energia augetur, aut infirmatur, in memorato rerum incremento, siue languore dubio procul extenuatur Uterus, quia momentum refitentiz partium illius debita proportionem non refpondet momento adaucto, vel immutato agentium liquidorum, eorum quantitati, velocitati, vel tarditati, mutuis molecularum occurfibus, aliisque pravis conditionibus; quæ omnia pro ut magis, vel minùs perturbant figuram, proportionem, fitum, motum, & coherentiam fabricæ Uteri, unàque intermixtorum fluidorum ordinem, ac viciffitudinem, magis, vel minus diffociant, enervant Uterum, ejufque ligamenta, tam jugi ftimulorum moleftia, & congefti humoris pondere, quàm laxitate, intolerabili infarctu, ac partium proximarum languore.

*Motus va-
rii vitiant
Uterum.*

Porro qui in re medica fcitiffimè verfantur, afpere non hæfitant ope omnium, & fingulorum motuum, quibus cientur Uteri partes, dum fua molliuntur opera, jugiter abfumi, aliquid abradi, atque depelli, quemadmodùm in diu tractando, atque eliminando ferro ejus fubftantia gracilefcit, ac facit in fcobinam, præfertim fi motuum, confricationum, ac percuffionum vi inutilia de more eliminentur; verùm

rùm si liquidorum necessarius effluxus, & refluxus, qui transit à compositione in dissolutionem, tot contractionibus proportionalibus, tot distractionibus, compressionibus, aliisque inæqualibus motibus sibi mutudò respondentibus non societur, nec talis sit uber-tatis, aut forsàn majoris, quàm par est, in omni fi-bra, ac villo, nec talis instaurationis, & momenti, uti requiritur, ad hoc, ut efficaciter pervadat singu-la stamina, ea protendat, molliat, & conservet; tunc Uteri, & proximarum partium constructio adedò vi-tiatur, ut gaudere nequeat debita spirituum, alio-rum fluidorum vi, & copia, nec illis minimis semi-nibus, ita in omni Uteri villo confertis, ut vectium referant indolem, vim, & figuram, quorum ener-gia faciliùs inutilium ramenta expellantur, vel con- tractionum tempore adinstar balistarum secernantur. Evimuerdò si hæc Uteri factura est tot vasculis, orga-nis, & machinis referta, totque munita conulis, ac vestibis, quot sunt minima rudimenta villos compo-nentia; si hæc, inquam, fabrica non urgeat, nec satis percutiat inutilia, nec abradat, nec depellat humores ineptos, fuligines, halitus, ac liquidorum veterascentium effluvia, citò nimis occupatur, in-farcitur, & quasi maxima sarcina premitur, imò to-ta fibrarum, ac villorum substantia nunc dissolvitur adinstar filamenti gossipini; nunc faciliè tumet, & exsolvitur, nunc pravis humoribus perperam im-buitur, qui in inanitatibus concresecunt, nunc gra-cilescit, extenuatur, à locove suo movetur; at si diversis inquinamentis ita madet, ut activissimæ a-gentium liquidorum particulæ vitiosa humorum la-be,

*Pondus U-
terum &
ligamenta
dissolvit.*

be, & solidorum laxitate inficiantur, ac retundantur, illicò universa humorum series inculcata mutatione vacat; ac idcirco vires, viriumque momenta minora fiunt resistentiis, motus contractionis, & distractionis in tenuissimis staminibus vasorum, & membranarum, villorum, & fibrarum Uteri, atque totius corporis consueto segniores evadunt, sanguinis circuitus æquo tardior celebratur, illiusque substantia imperfectior progignitur: quamobrem universi corporis textura labefactatur, ac veluti laxatur, quia in interjectis partium loculis, ac filamentorum porulis congeruntur inutilia; ideoque organa Uteri, & totius fabricæ languescunt, nec mutuo congruere videntur, imò actiones, & motus omnes paulatim enervantur.

*Difficultas
ad motum.*

Uteri interdum pars ima orificio Pudendi illabitur, & Ovi figuram æmulatur, simulque Vagina nunc tota, nunc ejus rugosa tantum pars impurissimis humoribus imbuta, varièque distenta foras pendula decedit, & corpus quodammodò sphæricum representat. Laxitas verò interna Uteri, molem ejus extra sinum Pudoris non projicit, sed levem in centro Pudendi tumorem constituit, ponderique molestiam circa inguina facit, & sæpè etiam cardiacam, tensionem, atque convulsionem inducit, quia nervorum, & partium omnium consensus interturbatur. Externa verò Uteri eruptio ab onerosa nimis Gemellorum gestatione, à tussi, pondere, conatu, motusque violentia, ab erosione, vel laceratione ligamentorum orta dolores sævissimos, subitaneumque prolapsum, comite semper hæmorrhagia, progignit.

Causa prolapsus Uteri.

Nec

Nec duntaxat partes Mulierum in regione hypogastrica contentæ, sed remotiores etiam, Uteri Procidendiam ferre possunt, ut colligitur ex Hip. de Locis in hom. *Si quis minimam corporis partem malè accipere velit, totum corpus affectionem sentiet, propterea quod singula corporis pars omnia habet, & minima.* Si igitur partes nervosæ membranosæ, glandulæ, & vasa cuncta aluntur, & continent aliquem Morbi fomitem, eumque ad Uterum, vel partes proximas, tanquam ad sentinam derivant, tunc noxii, ac circumfusi humoris vi agitantur, irritanturque villi, & fibræ; ideoque singula earum filamenta nituntur quocunque, ac veluti detrita evadunt, tum quia liquida intrà canalia ferè in æquilibrio diu nimis consistunt cum circumfuso humore; tum quia membranæ jam distractæ, & fibræ, & villi resoluti, aut plùs justo humoribus imbibiti restitui nequeunt; ac idcirco neutrum moveri potest, sed post certum tempus liquidum circumfusum nitetur undique per latera, ignis nimirum implicatus, & particulæ falis, vel alterius pravæ indolis commeabunt, rara reddent vasa, ea laxabunt; ac propterea minùs semper resistent tam liquido contento, quàm liquido circumfuso, & tunc, necessitate cogente, Uteri ligamenta se se exsolvent.

Ligamentorum Uteri exsolutione.

Scitu dignum est, quod observarunt eximii Scriptores Theodorus Kerckringius, Bartholinus, Veslingius, Platerus, &c. Vaginam, scilicet, variis laborare Morbis, uti laxitatibus, tumoribus, scirrhis, excrecentiis fungosis, nec parùm propendentibus,

Moræ laxantes Uteri ligamente.

etſi modica , aut nulla ſit ligamentorum laxitas ; è contra verò ſi plùs , vel minùs diſſolvuntur lata ligamenta , quæ ſunt Peritonzi proceſſus à lumbis abſcedentes , ſe ſequè Utero , & Vaginæ lateribus alligantes , unàque Teſtes , Tubas , ac alia vaſa expendentes ; ſi item laxantur , & exſolvuntur rotunda , quæ ab Uteri lateribus emergunt eo præſertim in loco , ubi Tubæ Falloppii committuntur , vel alio in loco , in quo ab Utero recedunt , ubi teretia ligamenta appellantur ; ſi , inquam , ſinguli funiculi laxantur intrà duplicaturam Peritonzi , dum infra Abdomen descendant , vel egrediuntur , aut obliquè excurrunt ſupra os Pubis , tandemque ubi propè Clitoridem terminant , tunc facilè univerſa Uteri moles deſcendat oportet : at ſi foràs non exeat , & procidat , ſaltem ſedem naturalem mutet neceſſe eſt , proindeque modò vergat in obliquum , modò ad latus , modòque ad inguina cum urinæ difficultate , atque alvi ſuppreſſione . Sive igitur liquidum perductum in canalium cavitates ligamentorum , vel alteriùs partis Uteri quieſcat vi liquidi circumfuſi , vel non quieſcat , aut aliquid impetus habeat , quo ſaltem ſe ſubducere poſſit à canalibus , & à liquido circumfuſo ; ſi non ratione reflexionis , provenientis ab obice , in quem incidit , ſaltem ratione æquilibrìi , in quod ſe redigere debet cum liquido circumfuſo , tunc ſive per unum , aut per alterum , ſive per utrumque fiet exſolutio ligamentorum . Eſt igitur neceſſarium , ut liquidum ad Uterum , Tubas , Teſtes , Vaginam , Alas Veſpertilionum , atque ad ligamenta non quieſcat , ſed ex
par-

partibus memoratis lepidè refluat, iterumque fluat per longitudinem, & exilitatem canalium, fin minùs, nihil agit, & urget, vel plùs, quàm decet, agit, elimat, macerat, & exsolvit fibras, quas tangit, & fovet. Quarè membranæ, fibræ, & villi se contrahere, ac reitruere non poterunt, dum contentum liquidum intrà cavitatem vasculorum, eorumque inanitates nimis quiescat, vel nimio impetu, ac nimia vi ignis, quo scatet, exurat partes, humores dissipet, cavitatesque deplere, aut nimis implere incipiat; ex quo fit, ut fibræ, & villi raræ texturæ, & jam detriti amittant resistantiam, & laxentur.

Insensâ non minùs recensetur nervoso generi, Utero, ac universæ Mulierum fabricæ impura, immodicèque talsa lymphâ, vel quælibet alia interna humorum congeries, nec non externa aeris humiditas. Nam quibusdam in locis paludosis Uteri laxitatem esse Mulieribus communem fatentur *Qua sunt* *fugienda* Re-gner. Graaf., & Rondeletius; quarè vitanda est exundans humiditas, somnusque nimius, qui & calorem retundit, & colluviem liquidorum congerit; imò fugienda est vigilia improba, quæ spiritus resolvit, sanguini, & sero fervorem quendam, & acrimoniam impertit, sensimque impuritati fluidorum, & laxitati Uteri viam sternit. Jure igitur frangenda, imminuendaque est serosa humorum colluvies, ne plùs jùsto fœdus machinularum, & fibrarum cohærentiam laxet; depellenda item sunt, quæ pondere nimio scatent, quia Uterum exsolvunt, illiusque ligamenta concidere faciunt.

*Curatio-
nis diffi-
cultas.*

Difficillima est curatio tum si à vulnere, ab ulceribus, à partu difficili, à violentiaque exsurgat, cum si à laceratione, & laxitate ligamentorum, à tumoribus, vel qualibet alia interna labe progignatur; præsertim si Puerperas, & Vetulas corripit, & pars, quæ decedit, putrescit, & gangrena afficitur; vel, quod deterrimum est, si ab ea effluat fæcies virulenta, ut lubet Wedelio, Primerosio, & Sebesio.

*Mitis cu-
randi va-
tio,*

Studendum ergò est Uteri repositioni, inflammationisque remotioni. Verùm si flatus, & fæces in intestinis adsint, clysteribus utendum, & priusquam operi manus aptentur, aspergendus est Uterus aditringentibus, indèque illa sunt adhibenda, quæ Fluorem album [si adsit] vel quæ Menses suppressos circa Uterum itabulantes, cæteraque laxitatem inducentia tollunt.

Demum non sunt ullo modò spernenda pessaria, circuli, globi, subligacula, qualia hærniosis parari solent: eligendus est aer purus, & ad siccitatem vergens. Alvus sit soluta, exercitationes, ac motus sint moderati, denique non naturalia cuncta scitissimè administrentur.

CAPUT XI.

De Abortu, & Fœtu mortuo.

ANTECEDENTIA.

EST Abortus, auctore Hip. immatura, atque imperfecta utcumque facta fœtus emissio, cujus Antecedentia sunt violentæ exercitationes, terrores, graveolentia, calidorum abusus, aliaque inanitatem, vel plenitudinem inducentia.

CONIUNCTA.

Imminentem significant Abortum mammarum extenuatio, vasorum Uteri solutio, puri, impuri que sanguinis eruptio, dolores circa renes, & Uterum cum quodam conatu aliquid ex Utero egerendi.

CONSEQUENTIA.

Post secundum, aut tertium mensem à Conceptione verè Abortum pati posse Mulieres, de earum Morbis statuit Hip. Qualecunque autem sit, quod ante hoc tempus dejicitur, effluxus, aut expulsio communiter appellatur. Quoties igitur post tertium mensem sive vivus, sive mortuus expellitur fœtus, quia tempus est illegittimum, toties ferè Abortus nominatur; quod idem cum Hip. intelligitur de

de septimestri atque octimestri partu, præsertim si fœtus immaturus, qui septimo, aut octavo mense pellitur, nonimestris, aut decimestris futurus erat.

Pernotatu dignum est ante consuetum, atque legitimum noni, autem decimi mensis tempus, vivam non raro excludi fœturam, eamque diu vitali aura frui; cujus rei ratio exiltere (anima præside) videtur in vividissimis; primisque genituræ rudimentis in Ovo maxime constrictis, concinnèque fœcundatis, seu verius supra prodigium penetratis, mutudque solutis; nam hujusmodi inchoamenta, quæ invicem comprehenduntur, atque constringuntur, etiam in centro Ovi reposita illicd vi spirituosæ feminis efficacissimum momentum percussione exercitis moveri debent, explicari, atque ita extricari à circumpositis minimis comprehendentibus, atque constringentibus Ovi stamina invicem arctè fœderata, ut tam quæ constringuntur, quàm quæ intimiora comprehendunt, explicentur, ideoque comprehendere, & constringere desinant; ac propterea faciliè, & expeditè disponantur ad quamlibet suscipiendam dimensionem, atque terminum, usqueque ad debitam partium concinnitatem, contexturam, seu verius ad maturitatem, atque exclusionem redigantur; quod quidè variè occurrit, prout diversa est implicatio rudimentorum, imbecillitas, aut robur majoris vel minoris unionis, vel prout varia est materies Ovi, spirituosique feminis conditio, conspicua quandoque fiunt stamina Ovi, quotiescumque alacri percussione vi semen effunditur, & ab illo penetrantur; suscipiunt namque incrementum

tum, antequam per alibilis substantiæ appositionem augeri incipiant, utin Pulli generatione contingere deprehenditur, nec non in seminibus plantarum, priusquàm suas emittunt radices, easque in terram ad necessarium hauriendum pabulum defigant. Ex iis colligitur fœtum memoratis exordiis compactum, atque imbutum ante statutum tempus suam nancisci perfectionem, atque opportunè decidere, quemadmodum in fructibus evenire solet; quorum alii, licèt in eadem planta, aliis longè citiùs maturitatem perfectam postquàm sunt affecti spontè ab arbore decidant oportet.

Si igitur suadente Hip., qualis terra arboribus, ità est venter animalibus, porrò teneritudo partium fœtus opportunum non rarè incrementum, ac veluti ante tempus debitam firmitudinem acquireret, dum ab Uteri apto loco, & à substantia alibili blando calore referta per arterias spermaticas, atque hypogastricas ad sinum suum delata urgentur, foveriturque quot quot sunt partes genituræ, quæ consuetò citiùs explicantur, & coalescunt ea ferè ratione, qua parvum semen, aut frutex in terra benè effossa, stercorata, & aprica. Quare fœtus maturitatis terminum tunc jam adeptus, & loco impropportionatus factus exitum querit, impetum quoquoeversum facit, indèque adducit Uterum in spasmodicas quodammodò contractiones, dirumpit involucra, & postremò in lucem prodit ante tempus communiter firmatum.

Si res ita contingat, quemadmodum supra indicavi, Abortus minimè censetur, cum nullum extrin-

trinfecum, adveniens, nullumque turbulentum humoribus, ac spiritibus circumfusum, aut partibus Uteri inhxrens alteret motum intellinum villorum, ac relationem, intercedentem inter machinas vasorum Uteri, atque fœtus; quod certè accidere nemo ignorat, ope cujuscumque exercitationis violentæ, in qua muscoli universi, membranæ, cæteræque partes corporis Mulierum mutuò premuntur, & quaquaversum urgentur, non secus ac humores intra vasa; hinc ratione indefinens pressio, stimulorum, atque mutæ irritationis, materies fluidorum delitescentem ignem solvit, & à distantissimis etiam partibus cum eodem ad Uterum derivat; cujus membranas instigat, laceffit, tendit, convellit, ac veluti ustulat, & perterebrat, omnes fibras, & villos vasculorum Uteri, modòque ad unam, modò ad alteram partem fluit, eamque divellit, illosque villos undequaque violenter contrahit; ac propterea per totum Uterum ita succedit, & diffunditur rapida vis contractionis, ut momentum ejus ad locum divulsionis vergat, & plùs æquo urgeat quicquid est liquidum, cujus causa vascula per internam Uteri membranam repentina stimulantur supra propriam resistantiam, ex quo fit, ut facta laxitate, ac dilaceratione vasculorum vi nimix exercitationis, & velocitatis liquidorum particulis mobilibus scatentium exprimatur multum sanguinis, cujus nimia privatione vel moritur fœtus, aut violenter depellitur vivus.

Cum itaque ob inæquales in diversis vasculis, ac villis vires, pressiones, violentias, occurfus, humorum morulas, exsolutiones, atque laxitates fiant

va-

varii undique fluxilitatis gradus non eodem proportionali modo uti possunt singulæ partes Uteri, nec resistere confricationibus, viribus, ac resistentiis, ita ut fluxus & refluxus liquidorum exactè respondeat partibus Uteri, & fœtus; ex quo fit, ut aliæ partes plùs, aliæ minùs urgeantur, premantur, & dissolvantur; ac propterea genitura per compressionem, atque irritationem à liquidis quaquaversum inditam, & à vasculis exterioribus versùs Uteri interiora persolutam violententer circumprimatur; ac veluti nimio pondere, & infarctû coanguitetur, seu veriùs in minorem veniat Uteri superficiem, oneretur, atque suffocetur.

Si ergò corpusculum fœtus, ejusque folliculus ex villis cõtans maxima teneritudine ditatis per stimulum distantissimæ etiam cujuslibet partis astruentis corpus Matris stimuletur priùs aliquantulùm, indè concutiat, demùm valdè agitetur; si inquam, quicquid fluxile item continetur in remotissimis partibus æquo citiùs irruat tam in membranas Uteri, quàm in fœturæ involucra, atque aded spatia hïc mille occurrentia in villis, fibrisque vasorum, intrà quæ humorum materies improba colligi potest, ita laxentur, & naturali plùs tumeant, ut per tensionem, villorumque infarctum liquida sistant, nervos, & membranas quodammodò alluant, & tendant, simulque contrahant, & tendant cætera vasa intertexta, ac distributa per singulam partem Uteri, in qua fit vasorum unio, tunc violentiam, conatum, & dolorem patiuntur Uterogestantes; imò discinduntur vasa memorata cum incredibili jactura, turbatione,

& quandòque etiam foetus repentina expulsiōe . Tunc certissima res est , motus acceleratos , & violentos cū in parte , tum in toto nervos summo afficere languore , & musculos tremore , concussione , ac varia dimotione , qua non solum externè concutitur corpus , sed etiam internè ; vasa nimirum intercedentia inter Uterum , & foetum , ac illius involucria summoperè invicem adversantur , oscillant , laxantur , seu veriùs supra debitam resistentiam lacerantur ; ex quo fit , ut humores jactati , & concussi per vasorum emissariola ubertim secernantur , undè plagula illa millies refricata jugem calorem ferunt , sanguis indefinenter urgetur , permutat indolem , privatque foetum necessario , atque congruente pabulo . Adde , tunc potissimùm fieri magnam absorptionem , seu spirituum dissipationem , præsertim , si accedant choreæ , ponderis elevationes , percussiones , &c. quæ excitant vehementem nervosi generis concussionem , villorum conatum , & tremorem , simulque expressionem omnium tiliarum , quæ nimis nituntur , & impelluntur ad flexiones undarum ; atque ita vividè contremunt , ut molesta fiat spirituum fluctuatio , eorundemque evaporatio , & consumptio , ut infra clariùs constabit .

*Violenter
Exercita-
tiones , &
conatus .*

Ex iis rursus patet , memoratos exercitiorum conatus minuere debitam quantitatem sanguinis , cumque disponere ad quamlibet mutationem , potissimùm si immodicè concutitur corpus , seu quod est idem , si immodica stimulorum irritatione laborant muscoli , & nervi , quorum causa universum corpus eò magis infringitur , calefit , & exsiccatur , quo

quò magis humores æstuant, spiritus concitantur, evaporant, eorumque motus minùs æquo singulis machinulis respondent; tunc procul dubio per nimiam hanc solidorum, & fluidorum agitationem perperàm dimovetur, liquatur, forsanque abripitur id, per quod fœtus nutriri, augeri, servarique potest usque ad debitum suæ maturitatis terminum.

A² subita item terroris violentia, specierumque terribilium vi percussione adedò tenduntur, & tremunt nervi exquisitissimo sensu scatentes, adedòque *Terror.* repente divelluntur villi ope spiritus jactati, atque diffusi in singulis eorum minimis, ut molecularum tremor, commotio, pressio, mutuaque exagitatio suscitetur; & quamvis nervorum, ac fibrarum funiculi aliquantulùm roboris, & resistentiæ in propriis tiliis, & filamentis exerant, tamen terroris species illicò in nervos irruentes adedò concitatam percussione vim impertiunt muscutorum, ac nervorum vèstibus, ut non solùm omnem amittant resistentiam, sed spiritus etiam vividiores, hebetes, atque confusos reddant in qualibet instrumentorum textura, ac temperie, eosque quodammodò in fugam conjiciant, & omninò interturbent. Si igitur procellosæ turbantur undæ succi nervosi, mutuoque affricu, atque attritione concutiuntur nervi, universa simul corporis fabrica variè quassetur oportet; si item violenter dimovetur, atteritur, ac quaquaversum urgetur succus nervorum, nec sanguis, nec aliquid fluidorum aptè respondet Utero, & fœtui, ideoque tenella moles non poterit quin violentiam patiatur; imò non poterit quin adinatar naviculæ in medio

maris adversis ventis, & undis jactatz, naufragium faciat; tandem non poterit foetus adhærens vâculis Uteri, ejusque membranâs, quasi fructus suæ plantæ, quin turbulenta spirituum vi excutiat, & corruat ante tempus.

Tam rara interdum tamque mollis observatur contextura Mulierum, ut nervi, eorumque papillæ universo cutis involucri adsitæ per quamlibet etiam minimam titillationem agitent totum corpus, quod magis, vel minus acri, aut retuso sensu donatur; seu, quod recidit in idem, majorem, aut minorem vellicationis molestiam perſentit, prout est magis, vel minus mollis, ac rara, densa, aut rugosa cutis, nervorum, papillarumve substantia. Quare titillationis sensus mollioribus esse solet omni fere tolerantia major; quia tam vividè irritat nervorum capitula, eorumque protensiones ita sollicitat, & convellit, ut spirituum undas, liquidorum indolem, missionem, nec non partium Uteri unionem æquè violet; ac propterea supra omnem resistantiam omnia turbet, jactet, concutiat, atque foetum dejiciat.

*Nervorum
irritatio.*

Hoc idem prorsus probant odores acriores, graviores, ac vividiores, quorum tenuissima effluvia adinstar stimulorum sensum olfactus non solum irritant, sed acriter exprimunt processus mammillares, eoque contactu, atque vi percussione ita confricant, & penetrant, ut totum cerebrum, ac nervosa substantia urgeatur, quatatur, atque convellatur; quod totum dilucidè facti ratio ostendit, dum odorosi corporis effluvia soporatos sensus excitant agitando spi-
ri-

*Odores gra-
ves.*

ritus, dum omnigenos villos concutiunt, & ab iis dimovent, atque abripiunt aliquid, aut dum per eosdem villos concussos liquida cuncta urgent, & inturbant, quorum omnium vi, atque perturbatione cessat omnis relatio, quæ intercedit inter humores, spiritus, & Uteri partes; & quod rei caput est, inter Uterum, & fœtum, quorum agitatio adeo potens est, ut violentur relationes latentes inter Uterum, & fœtum, interque humores Uteri, & genituræ, demum inter vires, & resistentias unius, & alterius; ex quo fit, ut eorundem vasa, vasorumque fulcimenta percutiantur, divellantur, ac propterea fœtus immaturè deiciatur, ut in hystericiis affectibus sæpissimè contingit.

Quoniam verò post longum calidorum usum sanguis adauget velocitatem usque ad certum gradum, qui requiritur ad superandas partium vires, ac resistentias, supponitur calidam materiam diu fluentem, & refluente per arterias, & venas impetum, & fervorem producere, ideoque in dies magis velocitatem, & solutionem augere; quare sanguinis particulæ maximè in suis partibus liberæ, & ad ulteriorem attritionem maximè faciles adeo in circuitibus succedentibus privantur cohsione, naturali motu, dulcedine, figura, atque debita missione, ut arescant, vel amittant humiditatis illud, quod Utero, & fœtui videtur congruere. Quare consentaneum videtur velocitatem, solutionem, & confriktionem liquidorum igne refertissimorum disporre totam fluidorum materiam, & præsertim succi nervosi ad eliminandas, perterebrandas, ac veluti usu-

Usus calidorum.

Jan-

landas partes laterales vasorum, vel ad fuscitandum tumultum in villorum inanitatibus, cujus rei causa non solum nimio conatu exsolvuntur, & quodammodò arent machinulæ fibrarum; sed adeò minuitur, intervertitur, ac extenuatur quantitas humorum, ut prorsus inepta evadat nutritioni fœtus, qui paulatim tabescit, vim patitur, eliquatur, & ante tempus statutum depellitur, ut sæpè contingit in febris.

*Plenitudo
nimia.*

Data plenitudine vasorum Uteri per quamlibet directionem, & vim difficile à mutuo contactu dimoventur humores, quorum fluxus, & velocitates si non omninò per universum corpus intercipiuntur, saltem non parùm retardantur in Utero, quotiescunque cuncta vasorum genera plùs æquo adinvicem comprimuntur, & urgentur; ideoque liquidorum particulæ eo tempore nec satis atteruntur, nec opportunè fluunt ad singulas fœtus, Uteri, atque Mulieris partes, quæ proindè consuetum nutritionis, perspirationis, separationis, ac secretionis ordinem pergere nequeunt; nam vires superstites fibrarum contractilium, & undique infirmæ fluendi, ac refluendi rationes mutudò non respondent, nec naturaliter agunt, tum quia vasa humorum sarcina onerantur, infarciuntur, imò erysipelate sæpissimè vexantur, & concidunt, tum quia mille modis intorquentur, ac propterea humores è vasculis liberè non effluunt tam ob occursum, rugas, ac mininias pliculas vasculorum præpedientium undulas spirituum, profluentiumque liquidorum velocitate, quàm ob spiritus ferè circumfusus, atque sopitos; sive ob hu-

humores debitas non exercentes vires, quia ita im-
plicantur, atque irretiuntur adinvicem, ut resiten-
tias non valeant superare: à sola igitur plenitudine
potissimum sejungitur, & à suo termino dimovetur
quodlibet Uteri vas; omnis fibra, imò omnis machi-
nula villorum, & tiliarum exsolvitur, succus item
nervorum evadit consueto dilutior, & tardior, to-
taque humorum quantitas contaminatur; ideoque
cohxsis, & mixtio illa rapitur, quæ Utero, & fœ-
tui videtur congruere. Quamobrem Uterus, &
membranz involventes fœtum nimis fluidorum cu-
mulo saturæ circumprimunt supra resistentiam, ac
teneritudinem partium genituræ, eamque non raro
extingunt; seu veriùs Uteri partes, aut latera vaso-
rum nimis pressa, ac veluti humorum stimulis agita-
ta in ipsa liquida valdè nituntur, quæ violenter com-
pressa rursus majorem vim, & conatum inferunt
fibris, & villis; atque aded adinvicem premuntur,
& agitantur, ut ex illa mutua pressione, agitatione,
atque conatu nimis introrsum concutiantur, & ex-
trorsum nitantur, atque urgeantur; ac propterea
dolores, angustix, & cruciatus exsurgant, imò cohæ-
siones, & missiones tollantur; uno verbo, ut dis-
cindantur vasa latentia inter Uterum, & fœtum,
ac idcirco genitura omni stimulorum vi, & conatu
quaquaversum jactata, solutis claustris, ac dilacera-
tis involucris deiciatur.

Quantum autem Uterogerentibus ferat jacturæ
inanitio, ostendit rei eventus; nam deficiente victu,
imminuatur oportet debita quantitas liquidorum,
quæ ad partes instaurandas, jugesque vires produ-
ci-

Janitio. cendas requiritur; quinimò imminuatur indè necesse est momentum, quod ad conservandum sanguinem in suo naturali circuitu videtur opportunum: si igitur victus in totum deficiat, nihilque substantiæ suppeditetur sanguini, gradatim vires languescunt, simulque liquida, & solida absumuntur; hinc crebrescunt liquidorum velocitates, & contractiones, quarum si non omninò abripitur, saltem dimovetur quicquid hæret ductibus, & inanitatum lateribus, ideoque refrigeratur corpus, & exsiccat; imò humores omnes, intima etiam eorum dimotione, ad quamlibet novam, semperque noxiam compositionem, ne dicam dissolutionem disponuntur; avolant nempe priùs humidiora, mollia, atque cedentia, indè verò, quæ plùs, vel minùs hærent, deteruntur, eliquantur, atque dissipantur. Quò magis ergo quocunque evacuationum momento, aut victus carentia imminuitur, atque turbatur apta fluidorum quantitas, à qua educitur certa vis contrahens villos, musculos, & vasa, eò magis violantur motuum leges, humorum, ac partium reciprocationes; ac propterea minùs, quàm decet, reparatur fabrica Uterogentis, & adhuc minùs instauratur, servaturque foetus, cujus partium tenerella contextura facillè languescit, concidit, solvitur, tabescit, citissimèque privatur viribus, ac resistentiis, ex quo fit, ut moriatur, ac ejiciatur.

Lactis carentia. Imminentem Abortum aequè significant lactis carentia, ac ejus uberrima copia. Nam teste Hip. 5. aphorif. repentina mammarum exsiccatio ostendit genituræ imbecillitatem, atque interturbationem flui-

fluidorum omni relatione carentium, seu veriùs dissipationem materiæ, ex qua lac generatur, & fovetur genitura, quæ debito frustrata alimento sensim contabescit. Redundans verò lactis copia indicat laxitatem foeturae, vel imbecillitatem partium non valentium materiam pabuli in substantiam convertere. Pravae item naturæ humores nec Puerperam, nec Foetum aptè alere possunt, & multò minùs Uterum respergere; sed aded in nervis Uteri molestum excitant sensum, spirituumque variam commotionem simulque fluxum, & refluxum undarum ita inordinatum, ut villi asfruentes glandulas, tubulosque mammarum, stimulis variis vexentur, tendantur, atque occludantur; vel summam modò producant extenuationem, modò pressionem, & laxitatem; &, quod rei caput est, Utero exsolutionem, & geniturae fetus, atque spirituum carentiam impertiant, ideoque interitum, atque Abortum.

*Lactis ex-
dudantis*

A qualibet itaque prægressa violentia, uti mulierculæ rerum omnium imperitiæ facis intelligunt, vel à quocunque humorum cumulo plùs æquo congesto versùs Uterum, aut quamlibet aliam proximam, vel remotam partem in abdomine contentam irritari, atque gravari constat renes, vasa Uteri, aliarumque finitimarum partium; quæ dum variis stimulis, variisque concussionibus, ac pressionibus torquentur, maxima excitetur oportet liquidorum facilitas ad fluxum etiam supra resistentiam innumerabilium occursum, inæqualitatum, rugarum, atque plicaturarum vasculorum, nunc variis viribus,

*Abortus ab
humorum
cumulo.
vel ab ali-
qua vio-
lencia.*

nunc diversa humorum gravitate, motu, & copia, præsertim propè locum unionis, in quem veniunt arteriæ, & venæ Uteri cum venis, & arteriis umbilicalibus, quæ sensim elimentur, laxentur, convellantur, atque omnindè solvantur necesse est; quandoquidem à majori, quàm decet, fluxu fluidorum, vel à nimio pressione conatu, ac eorundem prævæ indolis congerie tollitur particularum cohesio, nexufque machinularum altruentium vasa, quæ hîc alium terminum nanciscuntur, alibi paulatim excluduntur, & lacerantur, ideoque fœtum debito pabulo vacuum relinquunt. Imò si dolores valdè infæviant, aded augentur liquidorum vires, ac velocitates, ut eorum tenuiores particule majori in copia affluant versùs partes stimulis irritatas, concussas, atque jactatas; easque idcirco infarciant, exsolvant, ac proindè vasorum oscilla, eorumque contexturam, & fulcimentum lacerent cum majori, aut minori exitu sanguinis, prout major, aut minor est stimulorum vis, liquidorum velocitas, aut emissariorum dilatatio; ex quo fit, ut sanguis à vasculis erumpens interjiciatur inter Uterum, & involucria fœtus, ibique naturali privatus mixtione, edò magis Uterum dilaniet, & vexet, quò magis humor abundat particulis impetum facientibus, aut qualibet alia prava differentia scatet, quæ omnia, & singula premunt, & enecant fœtum, ejusque expulsionem ferre solent.

*Dolores à
varietate cau-
sæ, &c.*

Dolores ergò, morbus, & stimuli promovere solent fœtus expulsionem, cum à variis nascantur causis, ut à venenis, à medicamentis, ab eduliis noxiis,

xiiis,

xiiis, vel à diversis liquidis, ventriculū, & intestina turbantibus, quæ faciliè convellunt quicquid nervos componit, musculos, & membranas, imò quicquid astringit totum abdomen; ex quo fit, ut horrores, cibi fastidium, oris amaritudo, ac febriculæ appareant, quæ eò magis invalescunt, quò magis dilaniantur vasa, inflammantur, & scinduntur; imò vascula lymphæ, in quibus congeritur multum illius acris humoris, lacerantur, lataque in copia ab illis exit, & tunc certè convelluntur universi villi contractiles, violantur motus, & vasorum textura, atque adedò concutitur, contaminatur, & læditur fœtura, ut citissimè moriatur, & ante tempus depellatur.

Quemadmodum fructus ferè omnes per varias mutationes progrediuntur, & citiùs, vel tardiùs maturescunt, & concidunt, prout plantæ in fertili, aut sterili, in magis aut minùs aprico, sicco, fudo, & opaco solo existunt, vel quatenus terræ ucci aptæ, vel ineptæ naturæ parùm, vel multùm, & forsàn plùs æquo arbores, eorumve fructus foveant, ita Mulieres, & genituræ varias subeunt mutationes, dum humores per vascula innumera, variis viribus, impulsibus, velocitatibus, ac particularum cohesionibus continuo fluxu transeuntes, seu veriùs in mille Uteri, atque viscerum implicatissimis diverticulis abundè stagnantes mixtiones nanciscuntur noxias, nec non contactus, & relationes debitas, aut indebitas, seu veriùs iis omninò privantur; ex quo fit, ut tam Utero gestantes, quàm genituræ modò nutriantur, & serventur; modò contaminentur, & valdè lædantur, quin imò ut tene-

ritudo partium fœturæ supra omnem resistantiam laxatur, tandemque enecetur, & depellatur.

*Viscerum
textura la-
sa in mulie-
rem urba-
na.*

Suadent verò observationes, Viscerum contexturam vitiosam diversimodè inficere Uterum, & humores violare, fœtumque inæqualiter perdere; nam de re hac perhibuit testimonium Mulier urbana, quæ quoties concipiebat, toties quadam bilis rubigine, aliisque fœdis maculis in universum deformabatur; indè, quod plurimum erat, fœtum usque ad quartum Mensem solummodò gestabat, eumque mortuum semper ejiciebat: accidit tandem miserrimam Mulierem post quintam diem novi abortus interiisse, in cujus cadaveris citi fellea inveni lapillum adinitar nucis avellanæ, & in Jecore, ejusque glandulis non mediocrem duritiem, cujus causa amaricantis succi femina non secernebantur; ac propterea solida, & liquida cuncta tum Pregnantis, cum fœturæ aded inficiebantur, ut sibi ipsis mutud non responderent amplius; quare diutina hac labe contaminatus Uterus, & corpus Mulieris nequibant pabulum congruens, aptumque locum suppeditare genituræ, imò eam valdè violabant, deformabant, atque mortuam pellebant.

Uteri angustia.

Ut igitur ab abstrusissimis, & implicatissimis hisce causis me expediam, de Uteri solùm angustia, & de quibusdam aliis Morbis Uterum prementibus, irritantibus, ac fœtum de-jicientibus ero sollicitus; illius namque angustia, cum modò fiat ab inflammatione, & scirrho, modò ab asceisu, aliove tumore, modò demùm ab irritatione, atque contractione fibrarum, quodammodò assumilari videtur manui com-

comprimenti digitos, uti faciunt Pueri, dum prunarum, & cerasorum nucleos (digitis posticè compressis) longè projiciunt: hanc itaque Uteri angustiam esse causam abortus cognovit etiam Hip. sic scribens de Superfætatione: *Mulier si quæ concipiat, & frequenter, sed fœtus bimestres, trimestres, aut quadrimestres, atque etiam vetustiores statò tempore semper, & certo excutit; illud est referendum ad Uteri angustiam, quæ augefcentem fœtum ampliùs continere non potest, & hoc tantò faciliùs evenit, quantò major est fœturae numerus.*

A' quacumque itaque Morborum vi premente Uterum, humoresque contaminante, aut partes Utero proximas exsolvente infirmantur fœtus, sensique extinguuntur, ut plerùmque accidit in Morbis acutis, in lue venerea, dysenteria, nimiisque profluviis, in syncope, epilepsia, vomitu tenesmo, &c. quorum causa, & momento Uteri fibræ stimulis irritatæ, concussæ, & mirum in modum jactatæ, proportionē debita nec sibi invicem, nec humoribus respondent; quare co hæfionis vis cum in singulo villo major, aut minor sit, quàm in alio, magis, vel minùs co hæfionis nifus suis conditionibus carent; motus igitur cum fiant ab inordinata spirituum fluctuatione, sanguinisque diffusionē improba cum jugi tremore nervorum, atque villorum contractiliū, imprimunt per singulam undarum fluctuationem, atque spirituum, & sanguinis diffusionem tantum languoris, quantum decet, memoratis Uteri, aliarumque membranarum fibris, ut continuis excluditionibus, stimulis, egerendi, vomendique conatibus

A' quacumque Morbi vi oritur abortus.

bus, solvatur fœdus vasorum Uteri, simulque percuriatur, & agitetur genitura, ac proinde depellatur.

*Rationes
qua Abortus
sume vin-
cunt.*

Quot quot ergò sunt Uteri Morbi fœtum excutere nituntur, uti erisipelas, flatus, densitas Uteri, & viscerum, vulnera, distorsiones, relaxationes, &c. quæ omnia, & singula adverfantur conservacioni fœtus, cujus partium teneritudo illicò contaminatur noxia humorum temperie, quorum semina aptari nequeunt interjectis inanitatibus, poris, & meatibus machinularum Uteri, & fœtus; imò utriusque stamina violenter quandoque penetrant, ultulant, elimant, & solvunt, præsertim si ignis naturam æmulantur, seu veriùs, si eorundem liquidorum moleculæ sint nimis aqua salsa subactæ, ac veluti lymphæ adinstar aquæ Sygiæ imbutæ. Utroque igitur modo naturalis alimenti suppetias non solum non præbent genituræ, sed laxant membranarum, & Uteri vincula, omne tollunt fulcimentum, ac faciliè disrumpunt involucria fœtus. Quare liquida, quæ agunt per corpora fibrarum, Uteri genituræ, & membranarum, sive tarde, & languidè agant aut lentescant, sive momento citiùs moveantur, commeent, aut semper magis atterantur, illico dissolvunt tam Uteri villos, quàm fibras aliarum partium vix ulla cohesione, hoc est, ita eas è suis locis dimovent, ut totam fabricam violent, & depellant; sint ergò liquida hæc majori, vel minori vi instructa, quæcumque illa sint, exsolvunt Uterum, & fœtum divellunt, quia vix ulla resistentia Uterus, & fœtus eis resistent.

*Animi &
Corporis
quies.*

Ne qualibet igitur de causa, etiam levissima, Mulieres debiles, humidæ, raræque texturæ fœtum

elabi finant, integra corporis, & animi quiete fruantur oportet, indèque recta victus ratione, singulisque auxiliis aditringendi vi præditis, &c.

Adnotatione dignum est, ante Conceptionem *Sanguinis missio.* esse corporis, atque Uteri Morbos removendos, ut plethoram, pravam temperiem, tumores, ulcera, & similia: Præsentem etenim plethora, etiam in Gravida, sanguis detrahendus est primis mensibus bis, aut ter, si opus fuerit, sed modica in copia.

Varia defumuntur indicationes, & varia propinantur remedia, uti videre est apud Riverium, *Indicationes variae.* Platerum, Bonettum, Etmullerum, &c. quæ brevitati studens omitto, ut Medicinam faciens illis ad libitum utatur.

Ex allatis hætenus quisque in sententiam adducitur, ut credat, causas facientes Abortum, ac partum difficilem posse extinguere fœtum, cujus benè confecta moles, cum ad determinatum tempus sui exitus pervenerit, omnesque vires, ac Matris conatus eludat causa indebitæ, ac præposteræ figuræ, absque eo quod artis ullo, aut peritæ manus auxilio in meliorem situm convertatur, priùs violentiam patitur, indè moritur, nec solus Infans, sed quandoque Mater simul, & fœtus, vel sola Mater extinguuntur. 17.

Toties autem mortuus censetur fœtus, quoties eo, quo Mater illum sentiebat, motu privatur; vel *Fœtus mortuus.* quando onerosa ejus sarcina in toto ventre sensum doloris producit, seu veriùs, dum Mulier in Utero habens, & de latere in latus se se convertens adinstar lapidis fœtum dilabi percipit. Tunc regio ab-

do-

dominis destituitur nativo calore, languescunt vires, oculi fiunt concavi, facies, & labia pallent, extrema livent, frigescunt, Mammæ extenuantur, & flaccescunt; qui imò, putrescente fœtu, modò icores saniosi, modò fœtidi ex Utero emanant, & effluvia male olentia ab universo corpore spirant; verùm si fœtus mortuus citò non excluditur, febres, lipothymiz, sopores, & convulsiones occurrunt; at si diu nimis in Utero servatur Infantis corruptæ partes, atque officula sæpè per Uterum, rarò per alvum, interdum per vesicam, atque umbilicum pelluntur, uti de re hac testimonium perhibent historiz, quas collegerunt Schenchius, Fabritius, Hildanus, &c. Demum si mortuus fœtus non excluditur aptis auxiliis, uti de partu difficili, atque perita manu est extrahendus, &c.

De nonnullis Uterogredientium Symptomatibus.

NE mens in re tam dubia, atque involuta gestationis Uteri à veritatis via deflectat, operæ pretium est intelligere, prægnantem Uterum in dies magis exfolvi, ac madefieri, universamque corporis constructionem diversis, ac penè dixerim innumeris symptomatibus vexari; tum quia Uterus omnigenos humores turbat, & inquinat, tum quia illis plus æquo imbibitur, ac oneratur; ideoque magnam fovet semper affectionum seriem, eam ubique excitat, & quòcumque diffundit.

Non rarò quæ in Utero habent, laborare videntur febre, dolore articulorum, cibi fastidio,

Pi-

Pica, nausea, & vomitu, aliquandò torminibus ventris, alvi fluxu, tenesmo, capitis, ac dentium dolore, vertigine, tussi, respirandi difficultate, palpitatione cordis, defectu virium, lumborum, ac interiorum partium molestia, ac tibiarum tumefcentia, hæmorrhagia narium, Uteri, atque hæmorrhoidum, effluvio lactis, doloreque mammarum, Hydrope Pudendorum, tumore scedematoso, urinæ incontinentia, vel suppressione, demum Uteri procidentia, cutisque universæ pallore, &c.

In quacunq; itaque corporis habitudine, ætate, atque temperie, in quavis vasculorum complicatione, firmitudine aut laxitate, in majori villorum, ac fibrarum scedere, in omni nervo, ac nervorum protensione, in singula membranarum crispatura, vaporumve glomere, & fulcimento, imò in cunctis glandulis, Utero, atque visceribus adsit plùs, vel minùs congeritur fluidi, hic infarcientis, illic alluentis, hic irritantis Uterum, simulque proximas ejus partes, illic penetrantis, vel dissolventis combinationem machinularum totius magisterii, ideoque lædentis, sive convellentis nervos; ac proinde removens cunctas solidorum moleculas à debito contactus termino, & fluidorum semina, potissimùmque ignis, à nativa mixtione, à mutuo consensu, sive agendi alterna vi, quam vicissim accipiunt, seu, quod est idem, à debita reciprocatione. Quò magis igitur madescit Uterus, salibus nempe sylvestribus, impurisq; liquidis malæ indolis cumulatur, eò magis igniculis privatur, partium apto consensu,

M m

nisu,

nifu, nativa temperatura, fluidorum alacritate, & impetu, uno verbo, tota Uteri factura summo corripitur vitio, & simul cum corpore vim patitur non mediocrem. Res porro elucescit, quum Uterus est prægrans, statoque tempore menstruis purgationibus non defæcatur.

Probabile enim est nonnullas Mulieres à conceptione ita alterari, ut singulæ Uteri partes virili semine sparæ turbentur, simulque humores per venas, atque arterias spermaticas fluentes, & refluentes, ac proinde lymphæ, & spiritus nervorum per vagum accolentes sæpissimè mutant motus, & vires mutud prius respondentes, ideoque nunc levi, nunc valida irritatione, & quandoque convulsivo tremore tentetur tota fabrica: ex quo fit, ut intercipiatur naturalis humorum impetus, ut depravetur particularum figura, earum permutetur gravitas specifica; brevi, ut alteretur prius coctio, contaminetur mixtio, & paulatim quatiantur sales sylvestres, unàque excitentur ignis particulæ, quæ prius delitescabant; hinc alix, & alix, quasi à tumulis suscite tumultum faciant, concutiantur, atque febrile creent incendium. Probabile, inquam est, tempore gestationis paucam esse relationem solidi, & fluidi foventis, pangentisque Uterum, paucam item quibusdam Mulieribus esse reciprocationem Uteri, atque partium universi corporis; nam pleno Utero, nulla ferè pars est, quæ non inficiatur, & à propria non recedat contextura; nulla est fibra, aut villus, qui non relinquat primum conatum, ac resistantiam; nullus est nervus, qui miris modis non proritetur, ac veluti retra-

trahatur à scabris salium fragminulis , à liquidorum inquinamentis , & præsertim à lympha , sale , ac vitriolo circumfusa , aut aliis pravis elementis refertissima ; diffunduntur faciliè vitiosa hæc , & plùs æquo congesta semina , & ex mora in Utero , in Vaginæ lacunis , ac in viscerum glandulis , ex mora in interjectis spatiolis , ac spongiosis inanitatibus tendinum , ac membranarum tegentium ossa , & articulos majorem acorem contrahunt , & adinstar aquæ fortis erodentia evadunt , ac propterea vellicant , & pungunt , dolidèque laceffunt memoratas articulorum partes .

Dolor articulorum .

Propagantur ubique inquinamenta Uteri , & diffunduntur ad singulam corporis machinam , & præsertim ad glandulas in ventriculo , intestinisque locatas ; quæ quidem sub pressio-
num prælo positæ , concussæ , & jactatæ eructant in ventriculi cavitatem succos satis enervatos , aut vitriolatis salibus saturos ; qui ex diutina mora aut fiunt evanidi , aut erodentes , unde coctio læditur , & omnes , quæ sunt continuæ partes , atque contiguæ mediis nervis jugiter affectis adedò compatiuntur , ut nequeant motus contractionis , distractionis , & circumpressionis coctioni respondentes absolvere . Reliqua verò symptomata , quæ circa ventriculum , & intestina manifestantur , emergunt , & ipsa ab Utero tumore priùs , indè ab humorum impuritatibus producentibus tum Uteri laxitatem , tum nervorum affectionem , cujus vi contracti nervi , convulsi , & quovis modo concussi abbreviant vasa , eaque ita tremula reddunt , ut turbent liquidorum motum , vertant molecularum figuram , & missionem tam in visceribus , quàm

*Pica, nau-
sea, vom-
itus, diar-
rhœa, & te-
nesmus.*

in glandularum folliculis, ac proinde intervertant ordinem separandi, atque confundant humores triturationi destinatos; ideoque eliminant in ventriculū per propria emissaria morbosam fluidorum coluviem, quæ aciditate, qua scatet, & salibus quibus abundat, in faucibus siccitatem, & ardorem, in stomacho irritationem, nauseam, & vomitum, in intestinis humorum noxiam congeriem, denique flatus, rumorosos rugitus, tormina, & quandoque alvi fluxum, atque tenesmum.

*Dolor capi-
tis, & den-
tium simul-
que verti-
go.*

Sepe autem in cerebro retar latur motus fluidorum, quum Uteri gestatio ut plurimum sarcinam pariat liquidorum, quorum benignior, tenuiorque pars altera absumitur in generatione fœtus, altera in illius nutritione impenditur, & relinquitur, quod Pregnantibus superest, facilius aciescit, & salibus semper magis imbibitum, quorum ope, & congestione transpiratio præpeditur; unde per cutis viam consueta salium volatilium materies satis non dissipatur, sed in nervos derivata eos vellicat, undas spirituum turbat, & intervertit; imò aliis perniciosæ indolis humoribus confunditur, intestinūque illorum motum retardat; ex quo fit, ut stato tempore morbo- sa doloris affectio communis reddatur non solis cerebri fibræ, & ejusdem membranæ, sed appensis etiam vasculis, & nervis, protensis tum ad dentes, cum ad eorum alveolos, unde dolor, & vertigo exoritur.

Quoniam liquidorum congestio turbans nervorum motum, atque spirituum non raro augetur, feratur oportet proluvia hæc velocitatibus non parum im-

imminutis in circuitum, simulque vasculorum lateribus cohereat; seu mavis, in minimis furculis coalescat, hinc magis, vel minus irritatis in Uteri substantia Paris vagi extremitatibus, seu veriùs plùs minùs circumscitis humorum saburra, plùs, aut minùs alterentur necesse est spirituum fluentium, ac refluentium undæ, tendantur, unàque laxentur fibræ vasculorum per viscera repentium; quæ nec aptè urgere, nec scitè præmere valent humores, quorum semina ea, qua par est, velocitate haud excurrere possunt per machinam pulmonum, aliarumque partium; ideoque nec ad glandulas cerebri, uti par est, derivant pro spirituum apta genesi reparanda; ex quibus omnibus aut singulis fit, ut partes quodammodò exesæ madescant, infarciantur, adedque macerentur, ut regeniti spiritus turbidi, & evanidi vi & motu opportuno priventur; quinimò sylvestribus salibus, & aliis pravis, ac labantibus liquidis saturi vellicent quicquid ad eorum contactum venit, undè tussès, convulsiones, anhelitus, palpitationes cordis, ac virium defectum suscitant.

Convulsiones, Tussès, Palpitatio cordis, Viriumque languor.

Immutatis in Utero fluidorum compage, & componentibus, se se facillè insinuant in qualibet angustiam meatuum, in muscutorum inania spatiola, in nervorum intercostalium, ac membranarum vertebralium spongiolas particulæ acidæ, & salinæ icoribus solutæ, quæ, ut sunt sero salibus rurgido cumulatæ, gravare incipiunt memoratas partes, easque magis, magisque exsolvere, & irritare; ideoque invertere, & concitare motum liquidi nervorum, cujus turbatio, ac procellosus impetus functiones,

Lumborum, & ceterorum molestia.

vi-

vires, & resistentias quaquaverfum depravant, & fluida in univerfum contaminant, quorum alia majorem acorem contrahunt, alia perperam, & pessimè miscentur, alia demum coagmentantur, vel consistunt; & ratione motus, atque scabræ figuræ adinstar limæ morsus abradunt, pungunt, ac veluti perterebrant quicquid tangunt in renibus, & molestè sollicitant, ac lancinant quicquid astringit coxendices.

Quotiescunque sanguis derivat ad partes inferiores, & debita felicitate per venas sursum non revertitur, sed remoratus sua mole laxat continentia involucria, eaque nimis tensa reddit, conjectare licet, villorum, atque fibrarum motus infirmari à nimis diluto succo nervorum; imò à copia imbibiti icoris acidi circumprimentis vasa præpediri sanguinem, cujus immutata indoles, in Uteri tumescencia caret volatilibus particulis, & plena jam apparet fœculenta lymphæ, cujus ramosis particulis principia sanguinis implicantur, hoc est fluiditate privantur, ac propterea tibiæ fibræ, muscoli, & membranæ stagnantibus humoribus ita cumulantur, ut tumorem manifestent, & venæ satis varicosæ evadant.

Est rationi satis consonum in Uteri plenitudine sanguinem in vasculis latentem consueta libertate non gaudere, ideoque majores, ac minores ductus quaquaverfum subire, simul eorum hiatus in naribus, Utero, atque hæmmorhoidibus laxare, & aperire; nam sanguis acidior, ac impurius redditus non solum vitatur nimia copia particularum naturam vitrioli redolentium, quæ propria temperie, qua scatent, coagmentantur; verum ex mora in vas-

cu-

*Tumescencia tibiæ
vum cum
varicibus.*

*Hæmmorhoidia narium,
Uteri,
atque hæmmorhoidum.*

culis per Uterum repentibus majorem contrahit acidi-
ditatem, naturalemque motum non pergit, sed in-
terceptus in vasculis Uteri, narium, & hæmorrhoidum
sensim majores reddit congestiones fluidorum,
quorum particulæ in motum actæ rodunt,
& elimant vascula minimæ resistantiæ, ideoque sanguis
erumpit.

Quoties tumet Uterus, toties turgescunt mammarum
glandulæ, quum affluens humor eadem felicitate alibi non revehatur; hinc tractu temporis
adèd Uteri vasa replentur, ut in mammarum angustis liquor
interceptus figatur, ulterioreque statione tumorem augeat,
seu veriùs luxuriantibus, ac volatilibus particulis, quibus
ditatur, intestinum motum cieat, acridinem concipiat;
ac idcirco circumfusi sales ita fiant attriti, scabri, & acuti,
ut non solum majorem pruritum excitent, verum etiam
continentes partes molestè vellicent, & premant; *Lassis ex-
tur cum
dolore.*
ex quo fit, ut vasa novis subcrescentibus stimulis,
viribus, ac circumpressionibus necessariò distrahan-
tur, atque aperiantur, multumque albidum humoris
jugiter, & cum dolore effluat.

Vulgaris observatio est curam indicare naturam
fluidorum benè, aut malè, vel nullo modò ab Utero
erumpentium; nam vigente ejus plenitudine
contaminantur humores, depravantur succi glandularum,
turbatur coctio, quævisque liquidorum mixtio,
imò illorum minima principia figura, motu,
& proportionem debita destituta intercipiuntur
adinvicem, in meatuum, ac pororum spatiosis
subsident, non evaporant, nec refluent in vasa, &
sic

*Hydrops
pudendo-
rum, vel
adema.*

fic quasi cœnosis inquinamentis alluunt, & inficiunt faciem, atque totam fabricam. Verùm si acidæ, & falsæ humorum particulæ in massam fluentes, & refluentes turgent, indiesque magis interturbant, & invertunt coctiones, mitiones, atque separationes, congerantur oportet fœculenti liquores adinstita cotyledonum in Uteri membranis, in Vaginæ lacunis, in vasculisque lymphæ etiam per nympham repentibus. Verùm enim verò si præter congestiones memoratas sales sylvestres plùs æquo evadunt acres, atque erodentes, cum haud intimè misceantur, colliquationem, ac solutionem quaquaversum inducunt; & ea, qua pollent vi, meatus novos sibi aperiunt, ac propterea, nec eadem copia, nec eadem velocitate ab extremis venis absorbentur, sed ubique turgent, & facta sibi ipsis via universi corporis contexturam fœdissima proluvie madefaciunt.

*Observa-
tio cum
sectione.*

Hoc apertissimè mihi demonstravit Mulier trigessimum tertium annum agens, quæ post alterum, ac alterum Partum quoties concepit, toties allatis inquinamentis, variis nempe Pudendi congestionibus, extremitatum tumescencia, ac totius corporis cachexia, non secùs ac si Hydrope fuisset correpta, laboravit. Excluso verò fœtu brevi cursu dierum fœdos, ac cœnosos humores eliminabat, & ad inculpatam valetudinem sensim revertebatur: tandem ingravescente ætate, majorique facta partium Uteri exsolutione, seu, quod in idem recidit, minutatim collapsa machinularum fœdere universæ fabricæ, iterùm concepit, sed post quintum Mensem, à gestatione tanta impuritatis illade, ac veluti
ni-

nimia sarcina gravari cepit, ita ut funesto Hydrope oppressa commune debitum persolverit.

Aperui infimum ventrem, & in ejus cavitate inveni colluviem aquæ fetidæ, ac turbidæ, quæ speciem saniosi humoris referebat. Observavi stomachi flacciditatem sinè ulla rugarum plicatura, ejusque cavitatem turbido, ac veluti bilioso subactam humore. In Thorace pulmones erant turgidi atro, ac cinericio liquore. Exterior Uteri membrana erat cotyledonibus refertissima; in Uteri cavitate similem colluviem liquidorum, simulque feturam jam putridam vidi. Demum Vaginam valde tumorosam perspexi, & lacunas, lymphæque vasa aqua turbida cumulatas, nymphas, & membranas Pudendi exteriores tuberculis sparsas, ac eadem ædematosa illuvie imbibitas, qua totum corpus pollutum videbatur.

Rardè vidi inquinamenta, quæ per Uteri vias deiciebantur, sylvestribus salibus, & vitriolatis particulis turgida intercipi renum intercapedinibus, vel præpedire urinæ separationem, aut deponere in pelvim mucosas, & tartareas portiones, quæ urinæ meatum occludunt; sed hæc urinæ retentio faciliùs exoriri potest à compressione vesicæ, facta ab Utero foetu repleto, ob cujus molem premitur, & clauditur illius orificium. Est tamen satis verisimile ob sæculentam salium copiam, quibus Uterogredientium massa abundat, humores, eorumque semina valde attenuari, & fundi; hinc in transitu per renes irritare, abradere, & laxare vasa, majoremque urinæ quantitatem secerni. Verùm quò

*Urina in
continentia
ejusque
suppresso.*

magis prægnantis Uteri demensio augetur, eò crebrius vesica urinam emittere cogitur, quum hæc ulterius de more expandi nequeat, nec magnam lotii copiam continere.

Uteri pro-
cidencia.

In hac igitur Uteri plenitudine villi, & fibræ, glandulæ, & membranæ, muscoli, & nervorum protensiones impuro sanguine, aliisque ferè erodentibus liquoribus imbibitæ necessariò laxantur, illisque implicata vascula aut macerantur, aut concidunt, vel plùs æquo dilatantur; proindeque eorum membranæ donatæ poris, ac interstitiis fiunt adinstar spongiæ aqua imbutæ, eaque aded explentur, ac turgescunt, ut ligamenta Uteri faciè languefcant. Ex quo fit, ut nervorum succus eo, quo priùs modò, non ingeneretur, nec fluat, nec refluat, nec villos, nec funiculos fibrarum lultret, nec contrahat; fit inquam, ut humorum congeries, pondusque fæturæ aded onerent, & dissolvant fœdus molecularum cujuscunque fibræ ligamentorum Uteri, ut liquidorum fæculentia in inanitatibus, ac villorum intercapedinibus diu stagnans vel erodat, vel exsolvat, aut scindat, seu, quod minimum est, flaccida reddat ligamenta Uteri, eorumque superet resistentiam cum non mediocri illius lapsu. Hac verò sarcina liberatus Uterus revertitur ad primum connisum, ejusque ligamenta aliquantulum roborantur.

Quare si Uteri fabrica, quæ constat innumeris instrumentis, raris, inanibus, perviis, mutuòque fœderatis obturetur, atque stipetur fœdis humoribus; si hoc item Muliebri opificium, quod deberet cer-

ta

ta quantitate fluidorum foveri, atque irrorari, liquidorum veluti lacuna undique alluatur, laxentur oportet minutissimæ machinulæ, eorumque porositates, ac meatus excipiant multum inutilis humoris; ac propterea totius Mulieris magisterium aded proluatur necesse est, ut privetur debita eohærentia, simulque diducatur, ac oneretur cœnosa lymphæ, fero, atque impuro sanguine; uno verbo, faturetur adinstar chartæ madidæ, vel conditi corii mucosa colluvie. Tunc humores, & partes vitiosæ labe infectæ amittunt figuram, mutuam agendi vim, ac relationem, ideoque humores simul concurrentes jugiter turbantur, & adinvicem nullo non in loco confunduntur; imò hac humorum corruptela imbuuntur, & contemerantur partes, quinimò, quasi fæculentæ naturæ pigmentis malè paratis, pessimèque compactis, ac permixtis tam variè commaculantur, & fatiscunt, ut filamenta exilissima cutis, simulque glandulæ illis confertæ, ut fibræ, & villi minutissimorum vasculorum, aliæque innumera stamina cutis stratum pangentia languescant; ac proinde omni vi contractionis, & distractionis, positura, & loco destituta invertantur; tandem ut spongiosæ inanitates lutosæ evadant, vel in tartarum inquinatum faceffant, aut perperam tumeant memoratis liquidis, ideoque cutim benè priùs coloratam, & potissimum faciem quasi sedissima rubigine prorsus adumbrent, ac deforment.

*Pallor uni
versa cuti.*

Ex quo igitur primùm Mulier de graviditate haud dubia videtur, memoratis non solum ærumnis, verùm immuneris aliis calamitatibus, quas bre-

vitati studens omitto, torqueri incipit; nec raro Mulier in vitæ discrimine versatur, ni ita suos adhibeat conatus, ut tam proprium corpus, quàm foetus degentis in Utero vim non patiatur; alioquin aded turbantur, & quatiuntur adinvicem solida, & fluida tum Uteri, cùm genituræ; imò ita invalescunt vires, velocitates, & irritationes, quas mutuò agendo, & sustinendo accipiunt, ut symptomata augeant, & malum, quod uni, & alteri imminet, brevi occupet utrumque.

*Præsidii
ratio.*

Decrevit Hip. lib. de Natura Mul. *Pnerum ea, perfrui sanitate, qua donatur mater.* Hæc igitur, quantum patitur neuter ille rerum status, inoffensum illud vitæ regimen præ cæteris servet oportet, quod temperiei, & consuetudini æquè respondeat, ac recto usui rerum non naturalium apprimè conveniat. Probatissima igitur vitæ ratio est instituenta, quæ nutrit, & conciliat primordia matris, & foetus; nullum idcirco est administrandum auxilii genus, quod ea turbare potest, viresque utriusque extenuare.

Verùm si symptomatum violentia sectionem venæ, aut clysteres ex lacte, jure, aut cremore hordei indicet, seu veriùs balnea, aliaque remedium genera postulet, consulat Medicinam faciens Avicenn. lib. 3. Plater., Ballon., Petrum Salium, Riverium, Savonarolam, aliosque Scriptores solertissimos, quos hic referre esset res nimii laboris, & tædii, &c.

CAPUT XII.

De Partu difficili, Mola, & Secundina retenta.

ANTECEDENTIA.

P Artus, qui debitas naturæ leges non servat, variisque symptomatibus diu nimis vexat Mulieres, difficilis appellatur: hanc autem difficultatem ferunt animi passiones, aer frigidus, fervidus, & siccus, alimenta minimè coctū facilia, atque adstringentia, hæmorrhoides tumidæ, tumores, excrementorum retentio, somnolentia, stupor, viriumque languor.

CONIUNCTA.

C Olliguntur à Matre ab Utero, & à fœtu, quæ dicuntur Conjuncta; nam Uterogredientium infirmitas, macies, siccitas, pinguedo, mala conformatio Uteri, & partium adjacentium, flatus, tumor ani, & vesicæ, dolor nephriticus, pravaque constitutio organorum respirationi inservientium Partum retardant; hoc idem præstant Morbi, quibus torquetur Uterus, necnon substantia, quantitas fœtus, ejusve figura improba.

SUC-

S U C C E D E N T I A .

Suppono fluidorum minutissima corpuscula per Uteri substantiam elabentia eam quodammodo ambire, & vi propriæ gravitatis quoquoersum ambire; nam vasa Utero adsita quasi sphericè disponuntur, mutuo flectuntur, superequitant, arcuèque irretiuntur, & per eorundem protensiones mirè implicatas humores naturaliter fluunt: usquequo igitur fibræ, & villi vasorum, atque membranarum modicè extenduntur, ac infarciuntur, ut contingit primis gestationis mensibus, in quibus humorum particulæ æquè sovent laterales, infernas, atque supernas Uteri partes, modicè urgent, & premunt; ideoque villi, & fibræ moderatè contrahuntur, & distrahuntur, placidè humores pellunt, eosque sursum, & in circuitum ducunt. Si vero liquidorum materies adaucta indiesque magis pressa, & gravata ab infarctu contractilium villorum spiritus retundente velocitatem suam amittit, nequibunt memoratæ fibræ ita se contrahere, atque humores urgere, ut proportionem servata Uterum non gravent: Gradatim igitur crescat oportet liquidorum congeries, quando humores prægnantem Uterum perfundentes minùs æquo fluunt, vel quândò replent vasa, eorumque fibras, & villos ita laxos, madidos, crassos, & densos reddunt adinstar funis tensi, ut languidè agant; quod satis evincitur in summa Uteri plenitudine, cujus causa fœtus omnibus numeris absolutus valdè gravitat quaquoersum, Uterum com-

comprimit, in orbem impellit, ac veluti sub prælo constringit tam humores circumfufos, quàm degentes in vaículis; ex quo fit, ut villi Uteri, & vasculorum evadant adinftar arcus, seu machinæ non valentis se flectere, & in ampliorem extensionem devenire.

Si ergò in dies magis ita crescit ponderis energia, ac multiplicatur fluidorum aggeries, ut pori, & loculi villorum non parùm illis imbuti constipentur, ac propterea cuncta Uteri vasa fœtus, ejusque involucra majori conatu invicem comprimantur, quàm ferat singulorum resistentia, tunc vel neutrum istorum moveretur, vel adinftar vesicæ aere plenæ, & nimis pressæ scinditur: veruntamen si hæc adeò gravitant adinvicem, adeoque conatum compressivum deorsum augment, ut contraria quadam vi, ac violento conatu irritent totum Uterum, inflamment, divellant, atque discindant oportet involucra, & os Uteri aperiant pro exitu fœtus.

Ex dictis hætenus licet inferre Partus difficultatem progigni tam à partibus, & humoribus fœtus, & Mulieris, quàm à vitio motus, quantitatis, & qualitatis liquidorum vasa replentium, atque adeò constipantium villos, & fibras, ut musculi Uteri, & stamina membranarum involventium fœtum evadant adinftar telæ lanæ, aut gossypinæ, seu veriùs filtri lento humore subacti, quorum filamenta mutuo connisu destituta, ac veluti separata tument, & madescent; ac idcirco facilè retinent liquidum in interjectis loculis, & spongiolarum inanitatibus insinuatum. Hujusmodi igitur vigente laxitate, sive ra-

ro contactu molecularum singulorum villorum, nec non interjecti humoris quiete præpeditur conatus compressivus; ideoque fibræ & villi non impellunt tanta vi, quantam exigit energia gravitatis resistentis liquidi, cujus causa Uterus, fibræ, membranæ tegentes fœtum, cœteraque vasa debita cohæsione carentia, quasi tot filtra pravis, & lentis humoribus imbibita, proindeque dura, & tensa impediunt, ac devinciunt vegetiores humores, ac spiritus, ne pergant necessarium conatum compressivum, ideoque Partus evadit difficilis, ut lucidiùs infra.

Mastritia. Diuturna mæstitia, cura, sollicitudo, atque iræ excandescencia humores, spiritus, & partes confricant, & agitant; ac propterea absumunt plurimum humiditatis, ideoque humores arent, suamque durtiem impertiunt villosis filamentis, ita ut vim compressivam expulsionem Partus congruentem nequeant moliri: aer item frigidus, fervidus, & siccus etfi diversimodè videtur operati, in idem tamen collimat; nam aer gelidus, igniculis nempe vacuus, ita gravat, constipat, tendit, & contrahit fibras, ut nec facile laxentur, nec distrahantur; fervidus verò rarefacit plus æquo tiliarum nexum, atque misivam molecularum contexturam, ideoque tumulat, vel absorbet multum necessariæ humiditatis; siccus denique aer fluida resolvit, ac veluti depascit, quorum jactura fibræ, ac villi contractiles arefcunt, idcirco Uterus, & membranæ nec debitam laxitatem, nec opportunum conatum habent.

Aer frigidus, gelidus, calidus, & siccus.

Adstringentia alimenta, coctuque difficillima humores crassos, & viscidos reddunt, quorum vitio
mo-

moleculæ fibrarum Uteri, & tegumenta fœtus quasi glutine viscoso, ne dicam tartaro imbutæ indurescunt, adedque minùs valent fœtum in profunda Uteri lacuna demersum, & gravatum superincumbentibus ac circumeuntibus humoribus infra urgere; quandoquidẽ spiritus parùm elaborati supra vires proprias inveniunt momentum resistentiæ in fibris deorsum tendentibus lentore, ac glutine fœdatis; ex quo fit, ut quælibet pars Uteri, & membranarum regentium fœtum constipetur, ac propterea Partum retardet.

Adstringentia & coacta difficultissima.

Hæmorrhoides tumorosæ, fœcumque retentio quò magis à vasto Uteri pondere, eò magis dolorosa gravitate afficiuntur, & indurescunt, imò adinstar pulvinaris tum hæc, cùm aliæ subiectæ partes sustinent grave pondus, simulque nituntur contra vim superincumbentis Uteri; undè tam pondere proprio, quàm contraposita vi ei resistunt; verùm quia Uterus constringi, sive minus spatium explere nequit, nec sursum, nec deorsum liberè moveri, subsequatur necesse est tempore Partus passio perquam dolorosa, & Partus difficultas; nam vires pendentes à pressione superincumbentis Uteri, & à constipatione, & pondere contraposito sunt inter se contrariæ, & quodammodo se mutuo impellunt, ac proinde una alterius energiam, & actionem destruit, Partusque difficultatem auget.

Hæmorrhoides & fœcium retentio.

Quoniam verò in maxima Uteri plenitudine, somnolentia, & stupor significant crassitiem, aut redundantiam liquidorum debitis carentium conditionibus, atque velocitatibus, facilè perceptu est liqui-

Plenitudo nimia.

da hujus indolis laxare fibras, villos, & nervos, eosque adeò lymphæ circumvallare, gravare, & alluere, ut spiritus evadant lymphæ diluti, contaminati, varièque irretiti; ex quo fit, ut in omni nervosa protensione devinciantur, ac propterea fibræ, & villi infarctu, & laxitate laborent, simulque nervorum papillæ, sive sensus instrumenta premantur, exsolvantur, atque hebescant; quæ omnia dilucidè ostendunt spirituum materiam tardè instaurari, & languidè diffundi, æquo minùs illustrare musculos, & adhuc minùs movere & contrahere machinulas ferè laxatas fibrarum; & ut summatim dicam, parùm vel nihil excitare vires labefactatas pro necessario motu, & exitu genituræ.

Ægritudi- Uterogredientium ægritudines cum modò con-
nes Pragan- junctim, modò separatè occupent, & inficiant hu-
sium. mores, ac partes, jugiter etiam turbent oportet illam relationem, quæ inter eas solet intercedere; humores namque pravè commisti, longa, jugique serie molecularum se se consequentium, eorumve nunc adaucta velocitate, nunc diminuta stimulorum vi, atque dissono contactu vitiant partes solidas, easque extenuant, ac præpediunt, ne congruentibus viribus mutuo concurrant ad proprium obeundum munus; quamobrem fluidorum materies hujus vitiosæ consistentiæ inquinat, adeòque elimat fibras vasorum, atque latera inanitatum cujusque filamentum, ut non possint instaurari, se se contrahere, & ad majus, vel minus spatium, uti decet, restituere; hinc Uterus memoratis liquidis onustus, eorumque pondere pressus etsi dolorosam aliquando compressio-
 nem

nem vitare non potest, tamen, vel quia caret jugi spirituum momento, vel quia insinuatio prædictorum spirituum ritè effici non potest, tam circumfusæ humorum particulæ, quàm aliæ in interjectis spatiis tiliarum, ac villorum inanitatibus consertæ ad eò leniter comprimuntur, ut nec conteri, nec validam cunei actionem ferre valeant; quare os Uteri liberè, & expeditè non aperitur, nec involucria fœtus scinduntur, imò nec infans loci figuram commutat, quia ab infirmis, ac ferè æqualibus viribus circumprimitur, valdèque retardatur usquequò hic rerum ordo non invertatur, novaque doloris concitatio cum membranarum scissura, ac Uteri divulgatione non exsurgat.

Cum verò in corpore majori, aut minori siccitate, & macie consumpto minutissimæ, ac duræ particulæ fluidorum sint adinstar arenæ, vel gypsi pauco, & pravo liquido intermixti, non possunt in loco, in quem insinuantur, quin propria duritie, magis, vel minùs resistent compressioni; hinc fibræ, & villi totius fabricæ Uteri, fœtusque involucria, cænosæ fluidorum feminibus imbibita, ac veluti in modum corii redacta flecti non possunt, & nisi maxima cum difficultate laxari, atque constringi; & quamvis genituræ pondus incumbat modò ex una, modo ex altera parte, ac dolidè comprimat, tamen quia memorati humores sicci, & quasi pulverulenti arctè inhæreant, absque eo quod expelli, & divelli queant è suis loculis, fit ut muscoli, fibræ, tendines, Uteri-que membranæ minutissimarum particularum vim, sive cuneolorum conatum non percipiant; ac propte-

*Siccitas
& macies.*

rea compressivum conatum, continuique divulsionem haud moliantur, & hoc etiam de nomine Partus evadit difficilis.

Pinguedo nimia. Quò magis verò corpora Mulierum adipe onerantur, eò arctiori fœdere invicem copulentur eorum partes, & contringantur necesse est; hinc muscoli, fibræ, & villi tenaci pinguedinis glutine, atque viscoso stipati hebescent, itemque humores, & spiritus oleosis, aliisque hujus indolis raris particulis, quibus scatent, retardant velocitatem, viriumque momentum; ideoque Uterus tempore maturi fœtus in modum crassi corii multa aqua imbibiti redactus, pinguique substantia quaquaversum circumpressus conatum compressivum nequit liberè exercere; imò Uterus, involucria genituræ, aliæque partes Utero inhaerentes, sive laterales, sive illi subjectæ adiposis ductibus, & sacculis pinguedine refertissimis quasi sarcina gravatæ etsi stimulantur, valdeque premuntur à supposito pondere prægnantis Uteri, satis tamen non incurvantur deorsum, nec facilè dirumpuntur; cum præterea sint partes laterales adipe saturæ, & subjecta pinguedo, quæ adinstar plurium globulorum lanæ sursum quodammodò repellunt vel saltem impediunt depressionem membranarum tegentium fœtum, simulque flexionem, & infractionem earundem tam vi propriæ gravitatis, quàm virtute compressiva, qua contrahuntur.

Mala conformatio partium Uteri. Verùm enim verò si fœdus, quo invicem neuntur malè conformatæ Uteri partes, fuerit summi roboris, arctissimæ unionis, & duritiei, ita ut difficilè moveri possint, vel à liquorum cuneolis minime

mè penetrari, aut eorum vi percussionis, atque contactus nec laxari, nec scindi, Partus evadit difficilis; quod idem prorsus evenit, si quælibet pars Utero proxima continui solutione labefactetur, evadatque exsoluta, vel nimis rara, & pervia, aut adinstar ceræ mollis, & cuilibet impulsui agentium liquidorum cedat, vel fiat quælibet fibra informis, aut earum machinulæ laxatæ, ac veluti confusæ, unàque membranæ cœnosis humoribus contaminatæ; ut brevius dicam, si absit apta figura, & unio inoffensa, adsitque glandularum, arteriarum, venarum, & aliorum vasorum tumor diversis vasculorum circulis ita nexus in similitudinem tumidi anguis involuti, & laxari non possit, tunc qualibet de causa Uterus, ejusque proximæ partes vires impulsivas repellunt, & Partum summopere retardant.

Sciendum arterias, & venas per Uteri collum, & Vaginæ substantiam reptantes duplo, aut triplo *Vasorum tumor hydatides, & polypi.* majores evadere, adeoque se inflectere, ac tortuosis anfractibus eminere, ut impediant exitum; imò inter fibras, & rugas colli Uteri, atque Vaginæ hydatides diversæ magnitudinis reperiuntur, & polypi, qui vasa implent, & sæpè in callosam ferè substantiam degenerant, ideoque Partum difficilem reddunt.

Quoties igitur Mulieres expedito constrictionis usu totius Abdominis non perfuuntur, toties fibræ vasorum, aut muscutorum sunt duræ, tensæ, ac inflexiles, proindeque muscoli feriantur: hoc sensibus patet dum Uterogredientium intestina tumida extensione, sive rigiditate se se tangunt, constrin-

stringunt, ac veluti fulciunt; vel quandò intestinum rectum, aut vesica duro, flatuoso tumore turgescunt, cujus moles, & pondus nisum, & pressionem quaquaversum exercet; ideoque Uterus incumbit supra rectum intestinum, & vesicam quasi supra duo pulvinaria, sive fulcimenta, quæ si nec flectuntur, nec satis constringuntur, fœtum deorsum descendere non permittunt.

Dolor nephriticus.

Tandiu Partum retardat dolor nephriticus, quamdiu jugi totius corporis tremore permutat singulos contactus, vel laxat substantiam machinularum astruentium nervos per singulas partes abdominis diffusos; & quò magis, vel minùs renum constructio stimulis, vel scabris arenæ particulis, aut calculi asperitate irritatur, eò magis tendantur, & convellantur oportet protensiones nervorum, villorum, & membranarum totius abdominis. Si igitur tenduntur, & rigescunt adinstar arcus membranæ intestinorum, vesicæ, &c. contrahantur quoque, & convellantur, sursumque tendantur necesse est fibræ, & villi Utero adfusi; ex quo fit, ut fabrica Uteri hiatus suum claudat, sursùm urgeatur, atque attollatur. Verùm quia spiritus doloris immanitate resolvuntur, suisque tremulis, ac tumultuosis undis concitant, varièque sollicitant filamenta fibrarum, nec Utero, nec ejus villis contractilibus debitum conatum compressivum præbent, quo superent resistentiam tensionum, aut convulsionum memoratarum partium, ideoque Partus diu proteritur, & difficilis evadit.

Quò magis item læduntur respirationis organa

na, ed magis virium exsolutione laborant Parturientes, ac idcirco necessariò privantur conatu compressivo: Thoracis igitur musculi vi tumorosæ inflammationis, infarctus, gravitatis, stagnantis humoris, ac tensionis fibrarum difficilè agunt alternam, atque æquabilem contractionem, & distractionem, difficilèque impellunt contra vim, quæ efficitur à vitiosa labe thoracis, unàque contra resistentiæ momentum, quod exeritur à pondere Uteri, fœtus, vel molæ. Quare fibræ, & villosæ partes, sive inflammatæ, seu veriùs cœnosis, ac impuris liquidis affluentes, vel convulsæ, & tensæ, aut quovis alio modò læsæ contrahuntur adinvicem, ac idcirco præpediunt necessarium, & consuetum influxum liquidi nervorum, atque aded resistunt ejus impulsui, ut non solum diafragma, & musculi intercostales, sed musculi etiam abdominis nec alternè contrahantur, nec alternè restituantur, quinimò ita convelluntur omnes, atque tenduntur, ut nequeant Uterum circumprimere, & fœtum deorsum urgere, ac depellere.

*Respiratio
læsa.*

Non solum Uteri laxitates, Vaginx dilaniatio, erosio, ac veluti scrobes corrupto humore plenz, tumores, ulcera, obstructions, angustiz, interclusiones, &c. à præternaturali causa ortæ conatum compressivum retundunt, & villorum momentum infringunt; sed venæ etiam ab hæmorrhoidibus, atque hypogastricis procedentes, lato, & varicoso ductu per Vaginx latera sparæ, varios hinc indè furculos, adedque tumorosas elevationes, vel glomeres constituunt, ut Vaginam, & os Uteri prorsus claudant.

*Multa
sunt, quæ
Partum re-
tardant.*

Sub-

*Respiratio
laxa.*

*Quantitas
& numerus,
& figura im-
proportio-
nata.*

Substantia pariter fœtus, quantitas, & figura Partum difficilem reddunt; nam siue mortuus sit fœtus, putridus, quavisve alia labe infectus nullum pro exitu conatum exerere potest; siue ergo sit numerus, & quantitas fœtus adedè improporcionata, variaque donetur partium mole, hoc est grandiori, quàm decet, capite, pedibus, aliave corporis parte inæquali, siue numerus fœturæ sit multiplex, & copuletur uni, aut pluribus superfœtationibus variz figuræ, & congeriei; siue demùm situs infantis quærentis exitum nullo modò respondeat naturæ legibus, uti dum manibus, pedibusque præviis exire tentat, aut uno tantum vel binis pedibus, alterutrave manu, siue veriùs una, seu altera ratione involutus, duplex, vel geminus egredi experiatur, quemadmodùm accuratissimis, rectèque adumbratis imaginibus delineavit Sennertus, tunc vel frustra libertatem carceris quærit, aut Partus fit valdè difficilis. Quod rursus observatur, si membranz tegentes fœtum sint omni impuritate onustæ, adedèque rigidæ, ac densæ, ut faciliè disrumpi nequeant, vel ita tenues, ut citiùs, quàm par est, scindantur, ideoque effluat aqua, & membranz, ac Uteri os ita arescant, ut eorum durities, ac resistentia superent vires compressionis.

*Secundina
bux ante
fœtum pel-
lisur.*

Si Secundina aliquandò Partum præcedat, & infans suffocetur difficilis est Partus, & in summa vitæ discrimine versantur Mulieres, nisi eodem ferè tempore dent luci fœtum, & hæmorrhagia incepta desinat; alioquin officina vasorum, quibus Secundinæ adnexæ erant, hiant, continuèque sanguis effluit, do-

donec excludatur infans, cujus moles quamdiu conclusa manet, tandiu adhibet ad propriam exclusionem aliquas pressiones, & conatus, quorum jugi vi propellitur sanguis, quia vascula propria emissaria non claudunt. At si inaniantur vasa, & vires concidunt, detinetur diutissimè infans in Utero veluti exsiccato, qui si adhuc vivit, suffocatur, nec facile pellitur.

Non est hìc silentio prætereundum Molam, informem, scilicet, ac rudem massam sinè ossibus, atque visceribus compactam, vitioque machinularum Ovi, vel feminis loco fœtus genitam valdè Partum retardare; præsertim si sit ingens, & copuletur genituræ, si sit membranosa, & multiplex, si sit viscida, tenax, minimèque cedens; si demùm figuram irregularem, veluti rhombi æmuletur, tam cum fœtu, quàm post fœtus expulsionem, non secus ac si sola, multiplex, & nimis quanta totum Uterum occupet, arctèque variis velaminibus Utero cohæreat. Ratio tunc suadet, & observatio evincit hanc varix figuræ, substantiæque congeriem ne Partum quidem retardare, sed sibi ipsi etiam exitum præpedire.

Quid mol sit, & ei partum r. tardet.

Magno enim ponderis sensu decumbit adinstar lapidis Mola in latus, in quod Mulier obvertitur, ibique membranarum stamina, ac superequantia vasa premit, ventremque attollit. Motus in Utero fit tremulus, ac veluti palpitans, respiratio nunc anhelosa, nunc difficilis apparet; insæviunt dolores dorsi, & inguinum, mammae tument, & citò lac evanescit, ut fermè statuunt Rodericus à Castro,

Pp

Ron-

Rondeletius, Roifincius, Cornelius, Soleand., Horst. Valeriol., aliique plures. Iſtis, & aliis etiam multò gravioribus ſymptomatibus vexatur Mulier *Molam geſtans, cui vitæ periculum imminet, ſi diutiffimè Mola conſiſtat, & cum Utero coeat, ac veluti unum corpus ſimul conſtituant; atque aded jugiter excrescant, ut nec extrahi, nec curari queant, ut obſervationes demonſtrant, & auctoritas Hip. ſuadet lib. prim. de Morbis Mulierum: Si Mola caro fiat, perit Mulier, nec fieri poteſt, ut ſuperſtes maneat.*

*Quando
Mola Utero
coit.*

Hæc inutilis, ac informis maſſa, uti aſſerebam de Sterilitate, tam ab Ovo, quàm à ſemine virili, pravis exordiis ſcatentibus progignitur, quorum activiſſimæ particulæ nec mutuò agunt, nec patiuntur, nec ita adinvicem reſpondent, ut Ovi machinulæ aptè de more ſolvantur, & concinnentur; imò Ovi inchoamenta liquidorum ſerè glutine circumdata ita coaleſcunt adinvicem, ut reſiſtant viribus ſeminis, ejuſque contactui; & quamvis memoratæ Ovi machinulæ vi effluviæ virilis ſeminis alium ſatis diverſum terminum nanciſcantur, atque cohæſionem, tamen Ovi materies, ejus putamen, ac ſtamina diverſæ figuræ, & conſtructionis inter ſe ſe mirè involuta, atque implicata, non virilis tantùm ſeminis retundunt energiam, ſed tumultant, & perdunt ejus ſubſtantiam; ac propterea majori ſemper lentore ac glutine ſœdantur, ſeu veriùs aded impuris humoribus imbuuntur, & laxantur, ut in propriis filamentorum inanitatibus, eorumque interjectis ſtaminibus ſtabulentur, & ſinè ordine concrescant,

*Mola coali-
tur.*

cant, ideoque præternaturalem congeriem, seu, quod in idem recidit, massam imperfectam effingunt.

Imperfectum aliquandò semen vividis nempe particulis vacuum, lentèque ejaculatum tum à non benevalente, cùm à senio confecto viro, ut putat Georgius Francus, haud fovere, ac fecundare potest Uterum, & Ovum, quinimò utrumque turbare, adeòque pervertere, ut citissimè Ovum quodammodo maceretur, imbuaturque jugi illa humorum colluvie, qua Uterus abundat. Interdum verò semen adeò circumfuso igne cumulatur, ut vi suæ diffusionis, & contactus plùs æquo permeet, penetret, solvat, & quodammodo vitulet machinulas elementorum Ovi, internamque Uteri membranam, ac propterea Ovum fiat adinstar lapidis usti, udaq̃ue arena intriti; quare & Ovum, & Uterus illicd privantur opportuna relatione humorum, spirituum, & partium, ac idcirco arescunt; & quo magis constringuntur, atque cohærent rugosæ Uteri fibræ, eò magis illis adjacet Ovum, atque utrumque sensim laxatur, & pravis, ac glutinosis liquidis imbuatur, quorum cumulo Uterus semper magis exsolvitur, & infarcitur; ac proindè Ovum rarum, & pervium evadit, in similitudinem spongiæ madidæ quaquà alluvitur, demùm augetur, & concrescit uti pumex in medio extinetæ, & solutæ calcis, dum exsiccat.

Sæpè Tubæ, Uterus, Ovaria, glandulæ, & lacunæ, imò vasa, quæ per internam, atque externam Uteri substantiam vagantur, tanta liquidorum sarcina referciuntur, ut Ovi symetriad turbent, & vastent, unàque retinguant minima ignis, se nen,

Pp 2

Ovum

Partes la-
sa cwi syme-
triam per-
dunt, &
Mola produ-
citur.

Ovum, & Uterum accolentia, quorum defectu non explicantur, sed confunduntur Ovi exordia; ac propterea tam humores circumfusi, quàm per vasa fluentes privantur ea, qua decet, indole, motu, & velocitate; ex quo fit, ut restincta femina ignis aliis liquidis intermixta crassescant, ac ita devinciantur, ut Ovum, Ovi moleculæ, inanitates repleantur, & laxentur, proindèque in similitudinem Atheromatis, aut Meliceridis ingens coagulum, sive Molam conficiant.

Ex iis facile evincitur Molam diù jam in Utero retentam non à propria duntaxat gravitate particularum se se mutuò tangentium premi, sed circumprimi etiam à pondere superstantis Uteri, atque labentium liquidorum, quæ tanta vi impellunt, quanta est energia eorum gravitatis; imò cogitur quælibet Uteri pars inferna sustinere pondus partium superiorum incumbentium fluidorum, & contentæ Molæ, ideoque laxari, & aperiri nequit; hac enim multiplici pressione à vi diversi ponderis orta singula Uteri pars ima quodammodò quiescit, & præpedit conatum compressivum urgentem deorsùm, quia necessariò constringit poros fibrarum, earumque machinulas arctiori fœdere condensat, ac idcirco majorem facit resistantiam; verùm cum ob duritiem valtæ Molæ, & circumfluentium liquidorum haud potis sit Uterus constringi, sive in minus spatium devenire, debebunt particulæ ipsæ durissimæ partibus solidis, ac fluidis circumfusæ se se invicem fulcire, veluti tot columnæ, aut tot fornices, quæ nullo pacto flecti, dilatari, aut constringi possunt: si igitur par-

partes Uteri supernæ, laterales, & infernæ, itemque humores, & Mola se se urgent, & premunt adinvicem, nullum horum impellentium prosequi poterit motum suum; sed in eodem ferè situ cogetur sistere, quia quantum unum inflectitur deorsum, tantum resistit, & contrario impulsu fursum tendit alterum.

Quamobrèm nulli ignotum esse debet, Molam plurium annorum spatio posse in Utero detineri absque eo, quòd Uterus continui divisione, sive dolore afficiatur; hæc etenim dolorosa passio progigni solet à pondere, quod nimis forsam augetur supra partium resistantiam; undè immodicæ gravitatis excessu quodammodò luxantur machinulæ fibrarum, incurvantur, ac disrumpuntur, ideoque hiatus Uteri violenter aperitur; quòd non secus agunt solidiufculæ humorum particulæ, quæ sigillatim insinuantur adinstar tot cuneolorum intra spongiolas inanes fibrarum, quarum moleculas hinc indè lateraliter dimovent, ita ut à mutuo amplexu separentur: verùm si fluida materies jam in Utero insinuata talis est figuræ, & consistentiæ, ut constringi, & dilatari nequeat, fit, ut fabrica Uteri, fibrarumque constructio, in earumve inanitatibus contenti humores mutuo coalescant, ideoque fibras, & villos non perterebrent, non eliment, nec discendant; vel quia luxationem, contusionem, aut loci mutationem, & cohesionis non patiuntur, vel quia circum circa ab æqualibus viribus premuntur, dummodò virtus impellens, sive fortuitus ictus, quasi mallei percussantis particulas compressas cunei formam referen-

Observatio

tes non flectat filamenta fibrarum, eaque discindat, ac repente Uterum aperiat, ut pluribus ab hinc annis observavi in Muliere rusticana, quæ horrenda Uteri mole gravabatur: hæc autem sustinuit tam grave pondus spatio sex annorum, & cum primo mane è cubile descenderet, in sedeculam sortuito incidit, & super eam corruit, illicd vexari cepit dolore ventris sævissimo, & brevi abiecit ingentem Molam cum perexigua copia liquidorum, indè post femihoram obiit. In cadaveris sectione examinavi viscera, quæ laudabilem structuram servabant, indè Uterum, cujus muscularem fabricam inveni satis crassam, duram, partim scirrhosam, partimque variis glandulis, & globulis ditatam, quæ latitudinem quaquaversum æquabat quatuor digitorum, & ponderabat libras duodecim. Huic forsitan Mulieri evenisset id, quod accidit alteri Mulieri, de qua verba facit vir solertissimus de Graaf in fine cap. 8 de Utero, nisi virtute percussione, quæ est momenti maximi, Uterus violenter se aperuisset.

*Retentio
Secundina.**Causa ex-
teriores.*

Imminet vitæ periculum, quotiescunque Mulieres foetus involucra, sive (ut sermone utar vernaculo) Secundinas à Partu non ejiciunt, sed plùs æquo retinent; multæ namque sunt exteriores causæ, quarum momento repelluntur memorata involucra, &c. aer nempe gelidus valdè os Uteri, ejus villos, & musculos constringens, effluvia beneolentia, quæ Uterum fursùm efferunt, cunctaque animi pathemata, quorum est aded succum nervorum interturbare, tremulumve motum nervis, & fibris Uteri tribuere, ut universa ejus constructio modò con-

vel-

vellatur, modòve rigescat, seu mavis, recedat à debita partium cohaesione, flexili laxitate, ac virium compressilium conatu: hoc item prestant & morositas Puerperæ non valentis in eo situ ita consistere, ut vires compressivas expulsionì congruentes exerat, & vasorum umbilicalium distructio cum exitu totius contenti sanguinis, eorumque intra Uterum recessus.

Evadunt interdum tensæ, crassæ, adeòque tumores Secundinæ ob nimium humorum affluxum, qui tam tempore gestationis Uteri, quàm laboriosi Partus concitantur, ut sibi ipsis firmiùs, atque parietibus Uteri adhaereant; quod potissimùm occurrìt, si tumidæ, & inflexiles evadunt intar corii, propriaque tensionis resistentia superent, vel præpediant vires jam exsolutas villorum contractilium totius fabricæ, & præsertim vasorum per Uterum repentium, ne opportunè exonerentur fœda liquidorum sarcina, qua nimis gravantur; stipetur ergo Uterus impurissima liquidorum congerie, & quasi glutine ita infarciatur, ut scindi, frangi, & à mutuo fœdere recedere nequeant vascula Uteri, & Placentæ; sive plùs æquo circumfusus, vel alluentibus liquidis repente priventur, ac veluti arescant, tunc Uterus minimè potis est vim compressionis suscitare, at solùm hiatus claudere, & quodammodò in angustiori carcere tegere Secundinas, ut pluries me docuit cadaverum sectio.

Quò magis autem in orbem dilatatur Uterus; eò magis laxatur, & in similitudinem spongiæ tenuissimo sanguine imbibitæ crassescit, & rubet, undè

ex-

*Secundina
nimis cras-
sa, & tu-
mida.*

expulso foetu, eo, quo decet conatu, sanguis contentus in Uteri vasculis, in Placenta, aliisque velaminibus tam per disjuncta, & dissecta vasa Uteri, quam per alia in Placentæ divulsione, apertaque dilaceratione illico erumpit; ideoque cuncta vasorum genera in minùs veniunt spatium, imò in similitudinem priùs utris aqua pleni, indè dilacerati, sub compressionum prælo exonerantur humoribus congestis, rursusque abbreviari, atque constringi coguntur; ex quo fit, ut nec proprio pondere, nec nova figura, quam acquirunt, nec inæquali glomere, in quem veniunt, urgeant Uterum, premant, nec opportunos conatus excitent pro Secundinarum ejectione; quod tantò faciliùs occurrit, quantò majori sanguinis jactura, spirituumque dissipatione afficiuntur Puerperæ, quarum vires ita languescunt, ut musculi, fibræ, & vasorum villi substantiæ Uteri omninò distraherentur, ac idcirco nequeant vim expulsiōni congruentem elicere.

*Sanguinis
jactura, &
spirituum
dissipatio.*

Sepissime verò accidit Uteri, Colli, & Vaginæ substantiam in transitu foetus adedò exsolvi, & dilaniari, ut exiguz illæ plagulæ, dissectaque vascula evomant acres, ac ferè erodentes humores dolorem immanem suscitantes, ac sursùm ducentes fibras, & nervos ibi protensos; cujus rei causa Uterus modicè convellitur, adedòque constringitur, ut conatus necessarios ad Secundinæ exclusionem adhibere non possit; undè sæpè per occasionem macerantur, vel marcescunt Secundinæ, quarum fœda, corruptaque substantia Uterum contaminat, & adinstar strati constipat ejus poros, atque emissaria, quinimò paulatim

Uteri convellitio.

tim irritat vellicat, erodit, & mille miris modis ledit, inflammat, adedque Uterum putrefacit, ut pluries sum expertus, ut convulsiones, deliria, nervosique generis vitia progignantur.

Sit ergò retentio integræ Secundinæ, aut alicujus pravi frustuli, exhalent oportet halitus ferè cada- *Symptoma-
ta diversa.* veris; ideoque vi tantæ putredinis febris acuta, virium lapsus, extremorum frigiditas, hysterica passio, epilepsia, respirandi difficultas, ac mors subsequantur necesse est.

Aliqua tamen salutis spes remanet, si ante septimam dum Secundina putredine, atque marcore consumpta cësim, vel minutatim effluat, ut secundo Epidem. observavit etiam Hip.; seu veriùs dum fanies multa depellitur, cujus exitu, ne secernitur quidem dissoluta Secundina, verùm etiam purgatur Uteri textura fœdis liquidis subacta. *Pronostici.*

Tam Partus difficilis, Mola diù retenta, quàm Secundina auxilio indigent, ne fœtus, & Mulier moriantur: laudat hac de causa Hip. lib. primo de Morbis Mulierum venæ sectionem præsertim in Juvene vigore, & sanguine referta, & in 6 sectione aphor. commendat sternutationes.

Auferantur igitur cuncta, quæ Partum retardant, illiniantur partes exteriores, injiciantur clysteres acres, propinetur oleum amygdalarum dulcium, vel præscribantur Trochis, de myrrha ad dracm. unam & semis cum unciis duabus aquæ artemisiæ, sive propinetur oleum succini ad guttas xv, extract. croci ad guttas vj. cum jusculo, aut vino optimo. *Curatio.*

Non sunt contemnenda cætera, quæ præban-

tur à Roder. à Castro, ab Etmul., Brunet. Bonet. Riverio, ab aliisque probatissimis Viris; exteriora verò præsidia, si quæ sunt, artificiosæ Obstetricis manui sunt relinquenda: verùm ea, quæ ad retentionem Secundinæ spectant, variis observationibus egent, antequam administrentur, consulat ergo Lector Sennertum, Riverium, Alexandrum, Benedictum, aliosque plures, ut recta methodo procedat.

C A P U T XIII.

De Lochiorum Fluxu immodico.

A N T E C E D E N T I A.

PRO vario vitæ genere, diversaque corporis habitudine, ætate, temperie, ac prægresso Partus labore variè fluunt Lochia, quorum quantitas in puerperio non à sola temporis duratione estimantur immodica; sed certa rei cognitio nunc à nimia, & subitanea copia, nunc à prava fluidorum indole, à fœtore scilicet, & à concreta substantia, ab erodente inquinamento, imò à difficili tolerantia, ac virium prostratione desumitur: nam in sui principio est Lochiorum fluxus humorum colluvies in Utero contenta, ad eumque jugitur affluens per arterias, totidemque venas in Placentæ, aliarumque membranarum divulsione apertas per triduum saltem erumpens, indeque ubertim adinstar loturæ carnis septem dierum spatio, demum effluens in similitudinem lenti infculi, aut mucilaginis spatio triginta, aut quadraginta dierum.

CON-

C O N I U N C T A.

PREterlapsis nonnullis à Partu diebus, si diu durent, immodicèque fluant Lochia, ea comitari solent non levis vasorum dilaceratio, virium languor, tabes, inanitio, nausea, coctio depravata, vigilia, dolor in hypochondriis, tensio ventris, pulsus debilis, & celer, convulsio & non rarò hydrops.

S U C C E D E N T I A.

QUoniam ex allatis naturalis Uteri moles pro varia Mulieris ætate, temperie, corporis proceritate, conceptione, sterilitate, &c. observatur diversa, prægnantis quoque Uteri laxitas, ac vasorum magnitudo varia sit oportet tum ob majorem, vel minorem explicationem partium fœtus, cum ob disparem liquidorum cumulum, quo gestationis tempore vasa repleri solent; nec hujus incrementi causa solum sistit in majori, aut minori paucitate, aut magnitudine tegumentorum partibus genituræ respondentium; verum in dissimili copia alimenti indefinenter confluentis ad fœtum, & Uterum, cujus contextura quò magis dilatatur, eò magis crassescit; ideoque si extremis præsertim mensibus dissecetur, non videtur membranosa, sed evadit quasi corium recenter deglabratum, vel adinstar spongiz crasso sanguine imbibitæ; imò apparet refertissima innumeris foraminulis, sive vasculis in medio dissectis, ex quorum emissariolis cruor quæcumque guttatim

effluit ; post Partum igitur hæc magna Uteri spongia facile se se restituit ad primam suæ molis parvitatem, sensimque abbreviatur vi contractilium fibrarum, quibus Uteri substantia scatet, ac propterea memorata spongia sub prælo ponitur, & exprimitur universa humorum congeries, qua onerabatur.

Partus itaque labores quò magis, vel minùs agitant, stimulant, urgent, & jactant quicquid est vasorum, fibrarum, nervorum, & glandularum, quicquid est magnitudinis Uteri, incrementique fœtus, quicquid co hæ sionis latet inter vascula sacculorum fœtus, & substantiæ Uteri ; eò magis, vel minùs cieantur, concutiantur, atque exagitentur oportet humores ibi congesti, ac spiritus ibi fluentes ; quorum momento, adauctaque velocitate citiùs, vel tardiùs sacculi, quibus tegitur infans, lacerantur, faciliùs, vel difficiliùs hiat os Uteri, pellitur fœtus, multòque faciliùs, aut violentiùs post transitum fœtus ejiciuntur Secundinæ, sed priùs diffringuntur coeuntia vasa, simulque cætera repentia per internam fabricam Uteri, Colli, & Vaginæ supra eorum resistantiam laxantur, & præ nimio pressionum conatu dilaniantur ; ac idcirco à plagulis memoratarum partium plùs, vel minùs sanguinis erumpit.

*Conatus
Violenti.*

Constat itaque violentos conatus in Mulieribus calidæ temperiei, raræque texturæ nec difficilè exolvere, nec parùm lacerare Uteri vasa aliis vasculis membranarum, involventium fœtum conjuncta, quorum
emif-

emissaria vi concitati ignis solidis partibus circumfusi, ac fluidis intermixti, tam diu hiant, quandiu ejus subitanea vi, penetratione, repetitis percussionum ictibus, atque velocitatibus elimat tubulorum internam superficiem, permeat machinulas fibrarum, magisque perterebrat vasculorum ora, quæ nequeunt ulterius occludi, donec coherceatur, sive imminuatur igniculorum quantitas; quorum privatione fontè villi, & fibræ vasorum in minus deveniunt spatium, vel quodammodò rigescunt, ideoque adinstar præli carentis sua vi nec premere, nec pellere valent contentos humores; ac idcirco redeunt ad debitam cohsionem labia vasorum, & Lochia desinunt.

Verùm si ubertim, adeòque repente effluant dicta Lochia, ut vires concidant, cogitandum vasorum dissectionem, totius contexturæ exsolutionem, & membranarum dilanationem fuisse maximam, nec levem totius Uteri circumpressionem; ideoque humores ob igniculorum incursum, ac molecularum concitationem stimulare singula filamenta, eorum permeare inanitates, ac præter naturæ ordinem è vasculis suis exire ingenti cum virium, ac spirituum jactura.

Quoniam verò toto gestationis tempore villi, & filamenta vasorum Uteri, ventriculi, intestinorum, ac viscerum tam vi magni ponderis, quàm vi contractionis, ac distractionis superadditæ, sive pressionis, atque constrictionis directæ, lateralis, aut transversæ trahuntur, indiesque magis urgentur, & concutiuntur; tandem laxetur oportet machinula-

rum

*Sanguinis
fluxus re-
pentinus.*

rum nexus, & compages tiliarum, quæ quò magis à mutuo contactu divelluntur, eò magis violenter trahuntur, premuntur, concutiuntur, & dissolvuntur, seu, quod in idem recidit, minùs resistunt divulsioni, ac dissolutioni; ex quo fit, ut coctiones, separationes, mixtiones, &c. minùs æquo peraguntur, quamobrem loculi interjecti, atque inanitates fibrarum Uteri stipentur impurissimis liquoribus, scatentibus viscidis, ramosis, ac silvestribus particulis, quibus Uterus, Corpusque universum contaminantur, ideoque indigere videntur Puerperæ diutino Lochiorum stillicidio pro integra repurgatione; verùm si in interjectis spatiolis, atque inanibus spongiolis partium Uteri stabulentur pravæ indolis particule, asperæ scilicet, atque scabræ figuræ, sive, erodentis naturæ, unàque fibrarum tilis, & vasorum stamina tendantur, concutiantur, ac convellantur vi dolorum Partus, valdè etiam separentur, atque lacerentur necesse est vascula cujusunque unionis, & fulcimenti; nam licet vis, qua liquida agunt intra corpus Uteri ab ipso primo tempore gestationis debeat proportionem respondere virtuti, qua instrumenta Uteri inter sese cohærent; tempore tamen Partus cum hæc vis cohesionis, quæ tota sistere deberet in mutuo nisu filamentorum venientium in contactum, non solùm non sit valida, verùm ita minima, ut diu fibræ non resistant conatibus compressionis, nisi quis dicere velit, vim, qua agunt fibræ Uteri, & tegumentorum fœtus, & vim, qua agunt, & fluunt liquida per corpus Uteri; & membranarum genituræ esse maximas; adedque contactus vires tam

*Cohæsonis
imbecillitas,*

mi-

minimas ut divellere, lacerare, ac perdere quodammodo sinant totam Uteri contexturam, & tegumentorum fcturæ, ac propterea sinant humores liberè defluere.

Uterus ergo conatibus compressivis à Partu exortis nimis forsan luxatus, pervius, & magno languore affectus, sive variis plagulis contemeratus vix ullo fœdere cohæret; ideoque vix ulla resistentia resistit fluentibus, ac circumfusus humoribus, quia momentum facultatis moventis, agentisque in fluida labentia per corpus Uteri, ejusque partium finitimarum est majus momento, quo partes ad invicem ne-
*Liquida
agitant.*
 ctuntur. Hinc colligitur liquida præseferre aliquid agitationis, cujus vi stimulant villos, & fibras, quas tangunt, easque ita irritant, dilaniant, atque erodunt, ut plagulæ fiant semper majores, atque profundiores. Quòd major igitur, vel minor fuerit Uteri, colli, ac Vaginæ solutio, eò plùs, vel minùs vitii, ac velocitatis acquirent humores, imò plùs, vel minùs per vasa dissecta labuntur; præsertim, si malæ indolis liquida, lymphæ videlicet salæ, & acidæ, aliique contaminati humores adinstar aquæ erodentis ulcuscula profundiora faciunt, seu veriùs si diffusionem, ac æstu, sive quaquà sese effundendi vi donantur, quasi spiritus acidi oleo sulphuris commixti tument, permeant, & transeunt; imò egrediuntur faciliùs per emissariola, ac poros Uteri, quàm aqua simplex per vasa fictilia, aut ligni tortuosas inanitates, sive per meatus bursæ coriaceæ; quòd potissimum fit, dum Uterus constat villis, ac filamentis gracillimis in se continentibus spatiola vacua, & hu-
 mo-

mores ibi labentes componantur variis, ac tumultuosis seminibus diversa vi, velocitate, ac figura scatentibus.

Fator Lochiorum. Fator itaque Lochiorum, & quantitas decolorata improbam ostendunt liquidorum mixtionem, & non levem solutionem Uteri, cujus spongiosa substantia dum majoribus, miuoribusve excoriacionibus, fossulis, & ulcusculis inficitur; sive dum majoribus, minoribusque laxitatibus, ac inanibus villorum loculis abundat, plùs, vel minùs madet, & imbibitur noxiis humoribus, qui quoties ibi consistunt, variè miscentur; ex quo fit, ut Puerperæ hujusmodi humorum contactu agitatæ, & concussæ vexentur doloribus ventris, febre, macie, necnon virium languore maximo.

Lochia immodica. Supponunt jam Lochia immodica vasorum lacerationem, continuum stimulum, qui vasculis, nervis, glandulis, Utero, totique corpori quodammodo vim facit; ideoque variè inficit, & violat humores movendo, ac permutando particularum fluidarum reciprocationem, earumque congeriem, & unionem distinguendo, ac divellendo singulas machinulas solidas astruentes fibras, quo tempore vascula, membranæ, & nervi non possunt quin expromant, ac ferè evomant humores fermentescentes; & quantò majores percipiuntur irritationes, & stimuli in fabrica Uteri, & partium adjacentium, tantò magis tenduntur, tremunt, & oscillant singulæ partes villosæ, quæ liquidiora reddunt fluida, eaque depromunt, & quod deterius est, tremor, & concussio non solum dimovet, verùm etiam abripit partes liqui-

quidiores, ex quibus villi contractiles componuntur; ac idcirco in tenuissimas auras resolvit particulas vividiores succi nervosi, ex quibus vires ingenerantur. Quò magis ergo hæc omnia vigent, eò magis semper labefactantur cohesiones, absumuntur spiritus, & quicquid humidi inest, evanescit; unde brevi corpus intuetur tabe consumptum, imminuuntur vires, & resistentiæ, quæ gradatim languescunt, demum concidunt.

Post Partum igitur difficilem, ac violentam Secundinæ extractionem fibræ naturali contractione contractiles, Uteri scilicet vasorum, ejusque finitimarum partium, licet censeantur dilaniatæ, exsolutæ, atque dissectæ, debent tamen suapte natura restitui, atque ita constringi, ut per laxas, laceratasque partes, necnon vasorum emissaria contentos expromunt humores; multumque propterea lymphæ utilis, & inutilis, itemque multum sanguinis concreti, atque soluti, uno verbo, quicquid fluidi intra Uteri, colli, & vaginæ intra villos, eorumque inanitates continetur, eliminare conetur; ex quo fit, ut paulatim deficiat materies vires exercens, unàque corpus inane, ac veluti tabe consumptum evadat.

In tanta liquidorum, ac virium penuria musculi, fibræ, ac villi Uteri, & corporis universi, ventriculus, glandulæ, & ductus illis adfiti ita humoribus inaniuntur, ut vix perfrui possint contrahendi, distrahendi, ac circumprimendi illa vi, quæ potis est separare succi copiam ad triturationem, eduliorum idoneam, ac necessariam, & multò minus exercere motus intimæ mixtionis congruentes;

R r

imò

*Quid acci-
dat post
Partum
difficilem,
& Secunda-
na extra-
ctionem.*

*Transitio
Abdomini
ventriculo,
& corpore
tojaeturam
impertit.*

imò in tam ingenti jactura, Uterique exsolutione laxitas, & nervorum languor per universum abdomen diffusus communicatur tam ventriculo, quàm intestinis cum non mediocri machinularum imbecillitate; cujus causa succus è glandulis ventriculi vix secernitur, & ille in tam exigua quantitate adeò dilutus, ut dum in ventriculum derivat, contactum, ac sensum minimè naturalem producat, seu veriùs peculiarem tremorem in nervis intercurrentibus, vel, quod in idem recidit, molestissimam nauseam.

*Divulsio,
& dolor
cum fibre.*

In fixa hujus morbi contumacia membranæ, imò muscoli Uteri extendi non possunt, quin fiat aliqua inter eos divulsio; ex qua sæpissimè generatur dolor, qui & diu perseverat, & quandoque ita augetur ob ingentem, semperque majorem canaliculorum distractionem, atque laxitatem, ut nervi intercurrentes non parùm comprimantur, spiritusque majori influxu quaquà influant, eorumque proindè majori, quàm decet, contactus vi exurgit doloris sensus, atque divulsio. Quoties ergo viget dolida Uteri confricatio, vel præternaturalis contactus humorum, aut spirituum foventium, ac lustrantium partes Uteri, toties partes concutuntur, & adinstar cribri excussorii oscillant, non parùm humidi absimitur, cujus privatione somni impotentia, seu vigilia exoritur; quæ indè paulatim liquidorum concitationem, insignemque calorem, demum varios, ac perturbatos spirituum motus excitat; imò absumptis liquidis superest in arteriis, & venis sanguis impurius, atque æquo acrior, cujus improba minutissimarum particularum series, motusque fermentum.

mentativus fuscitant mali moris febrem, in qua dissoni muscutorum impulsus, aliaque dira symptomata apparent, & prout humores, & spiritus majori, minorive impetu moventur, & concutuntur, plùs, vel minùs jactentur, agitenturque Mulieres necesse est.

Ab humoribus item acribus sale, aut vitriolo imbibitis aded irritantur vasa repentia per cavitatem hypocondriorum, ut ea doloribus vexentur, siccescant, tendantur, & quod rei caput est, valdè convellantur; verùm si ad Uterum, aut ad aliud viscus uti ad corticem, vel glandulas cerebri derivat mordax aliquid, quod valde divellat inter se cohærentes villos, eosque exagitet, distrahat, concutiat, ac quodammodò dilaniet, expressionem quoque pariat oportet humorum variz indolis, ex quibus facile hydatides producuntur; qui etiam cum stimulis, sineque stimulorum dolida vi oriri possunt, dummodò machinulæ villorum à scabris, asperis, & angulibus particulis interjectis pungantur, elimentur, vel distrahantur, absque eo quòd cesset confluxus liquidorum in dictos loculos, quorum major, quàm decet, quantitas divulsos villos attollet; ideoque tot generabuntur folliculi aqua pleni, quot erunt laxitates, & divulsiones: si autem mordax, & erodens illud derivabit ad glandulas, facilè vasa lymphæ dissolver, & machinularum interjectiones, & inanitates earundem magis dilatabit, perterebrabit, ac discindet, proptereaque sensim alluet Uterum, atque universum corpus.

*Quid liqui-
dum acce-
do ferat.*

Et si factura Uteri ex raris aded componitur partibus, atque porosis, ut unione, debitaque con-

Post Partum Uterus varius & laxus facile expellit.

densatione post Partum haud frui possit, certum tamen est, liquidorum particulas per Uterum labentes languida vi, modica attritione, paucave quantitate jugiter descendere, uti contingit in pulvere terrestri, aliisque rerum seminibus in aere, vel aqua dispersis. Hac eadem ferè ratione sanguinis, aliorumque liquidorum moleculæ diversimodè permixtæ descendunt juxta varios circumpressionis conatus per emissaria, & vascula dilaniata vel dissecta; imò ex Utero (penè dixerim) descendunt quasi per stillicidium, aut per filtrum flexuosa vi pressum, ac detortum; ideoque quicquid humidi crassi, ac tenuis, sive unius, sive alterius substantiæ in eum derivat, elabitur; id ipsum aliquandò etiam producit humor erodens adinstar acidi spiritus vitrioli, aut aquæ regis, dum vi, pondereque suo intra metallorum poros hæc insinuat, cunctasque solidas particulas elimat; nam salsus, & erodens humor salibus, quibus abundat, veluti tot spiculis, limæque morsibus, aut scalpris abradit Uteri, ejusque vasorum machinas, proptereaque exsolvit combinationes universæ texturæ Uteri, & vasorum ejus, atque liberè egressum concedit contentis liquidis.

Quantò major est copia Lechorum, tantò major est virium jactura.

Quotiescumque ergo nimis exploduntur Lochia, vires, viriumque organa labefactentur oportet, cum reparationes humorum, spirituum, & partium longè minores sint earundem jactura; quæ si indies ita excrescat, ut liquidorum exitus valde superet instaurationem, nunquam poterunt fibræ cordis vividè, uti decet, elicere contractiones, & distractiones, multòque minùs poterunt fibræ Uteri, va-

fo-

forum, & glandularum, viscerum, &c. concinnè, & alacriter humores adhuc superstitites urgere, atterere, & elaborare, ita ut universæ constructioni benè congruant. Quare humores sic inconditi, debita figura, velocitate, igne, cæterisque suis conditionibus destituti ubique multiplicantur, & paulatim congeruntur in vacuis loculis, & spongiolis cujuscumque moleculæ componentis fibras; adeoque eas obsepiunt, ac replent, ut universalem cachexiam pariant; ex quo indè fit, ut succus nervorum evanidus, ac veluti dilutus evadat, ac proindè lymphæ vasa nimis attenuata, atque macerata destituantur sua vi, & discindantur, unàque omnium vasculorum villi jam exsoluti omnino laxentur, ac idcirco contentum humorem sinant, & hydropem producant.

Privantur sepissimè Mulierum corpora debita indole & copia liquidorum, & quicquid in hoc Morbo humoris superest, inconditum, prævum, falsum, atque erodens decernitur; cujus indè semina, sive nervos externè irrorent, sive eorum internos hiatus accolant, sive in musculorum fibras diffundantur, adeoque quaquaversùm feriunt, penetrant, & exasperant nervos, & fibras Uteri, atque totius corporis, ut spiritus tumultuentur, & muscoli omnes summo perè convellantur.

Fluxus ergò Lochiorum immodicus dijudicandus est ex virium labefactione, animi deliquio, sanguine grumoso, effluente, cibi fastidio, dolore in hypocondriis, ventris tensione, & pulsu debili; majus itaque, vel minus in hoc Morbo adest periculum, pro ut magis, vel minùs ingravescent symptomata.

*Humores
inconditi,
falsi prævi,
innumera-
mala fe-
rant.*

*Undè di-
judicatur
fluxus Lo-
chiorum
nimius.*

mata, unde Hip. sec. v. aphor. scripsit, *Si Mulie-
bri profusio convulsio, aut animi deliquium superven-
it, malum.*

*Ratio cu-
rationis.*

Hinc tota curationis ratio versatur in im-
modici fluxus Lochiorum cohibitione, vel in modera-
tione humorum pravæ indolis: nihilotamen minùs
magna præmeditatione præscribenda sunt ea reme-
diorum genera, quæ contriungunt, & incrassant,
ne quod secerni debet, consistat intus: a lenioribus
itaque est incipiendum, dummodo vehementiora
symptomata non urgeant, & potentiora non ex-
petant.

Viçtus instituatur incrassans, sanguinis impe-
tus frenetur tum levi missione, tum potionibus aque
chalybeatæ, tum jusculis pulpa, aut hordei pulviscu-
lo commixtis, tandem liquida cuncta dulcificatione
egent, & solida Uteri nimis exsoluta instauratione;
undè locum habere videntur quæ præscribuntur à
Sydenham, à Riverio, à Saffonia, &c. nec sunt sper-
nendæ ligaturæ, cucurbitulæ sub mammis, frictio-
nes, cæteraque de Fluxu Mensium immodico supra
indicata.

C A P U T XIV.

De Lochiorum Suppressione.

A N T E C E D E N T I A.

Lochiorum Suppressio dicitur retentio impuritatibus novem gestationis mensibus tum in vasculis Uteri, cum universi corporis congestæ, cui anteire solent, quæ Partum retardant, simulque animi pathemata, aer frigidus, repletio nimia, partium, & liquidorum siccitas, unaque virium laxitas.

C O N I U N C T A.

Venter tumet cum dolore lumborum, & inguinum, respiratio est difficilis, perturbantur oculi, facies rubet, exsurgunt deliquia, febres, sudores frigidi, pulsationes Uteri, ardoris sensus, inflammatio; & non raro phrenitides, mania, ac pleuritides insurgunt, demum paralyfis in partibus inferioribus, interdumque etiam epilepsia.

S U C C E D E N T I A.

Quotiescumque cessant Lochia ante statutum tempus, fluidis jam in tota Uteri fabrica congestis, & paucis igne refertis, ea imbibitur, ideoque adinstar juris refrigerati brevi humores coalescunt, infarciunt, ac veluti in similitudinem tartari,
aut

aut glutinis opprimunt, & obstruunt dilacerata vasculorum emissariola, cribraque glandularum, imò quasi gelu constringunt laxatas, & exsolutas villorum machinulas; ac idcirco universa Uteri constructio lymphæ potissimum cumulat, cujus substantia videtur quodammodo aggregatum ex minimis spherulis chrysellinis se se æqualibus viribus comprimentibus, in minimisque Uteri vasculis, scatebris, & spongiolis facile adinvicem contorquentibus; quæ subindè veluti columnæ, aut fornices in interjectis fibrarum spatiolis adeò coarctantur, mutudque cohærent, ut difficilè elabi, ac in libertatem vindicari queant: quamobrem omnes quot sunt Uteri partes terminum suum permutant, in majus veniunt spatium, humoribus impurissimis stipantur, & circumprimuntur absque eo, quòd ritè contrahantur, & memoratam depellant Lochiorum congeriem.

Rationi igitur consonum videtur, & aliorum fluidorum moleculas variis modis irretiri, se seque mutud amplecti, ideoque ignem circumfufum tumulare, vel restinguere, debitamque simul fluiditatem amittere; quare humores glutinosi extenduntur paulatim in filamenta tenuissima satis longa, vel in gracillimas membranas; ac propterea in hac Lochiorum retentione, lymphæ, & saliva evadunt viscofæ, vel adinstar albuminis Ovi, cæterique liquores adeò lentescunt, & invertuntur, ut in spongiolis Uteri, fibrarumque inanitatibus facile sistant, & concrecant; seu veriùs in similitudinem muci, aut frustuli telæ aranæ secernantur, nec simplex quies par-

particularum fluidarum gluten ingenerant, nam arenæ cumulus lentorem, & fœdus haud acquirere potest, dum ejus dissolutæ particulæ se se mutuò tangunt; sed solum cum arcto unionis uniculo, alternaque angulorum insinuatione vicissim connectuntur minutissima granula, uti observare est in pavimento aqua, arena, calce, aut quovis alio glutine confecto: si igitur liquidorum particulæ in glandulis Uteri, in Vaginæ lacunis, ac fibrarum spongiosis fiunt crassiusculæ, earum alix evadant oportet ramosæ, alix cæteris graviores; ideoque omnes amittant velocitatem congruentem, permutent figuram, & contactum, atque ita adinvicem implicentur, atque coerceantur, ut Uterus, Vagina, alixque finitimæ partes infarciantur, indurescant, ac vi, connisu, & circumpressione debita priventur.

Mirum igitur non est in Mulieribus hac labe extinctis sæpè Uterum observari adinstar duri, ac dilaniati corii, aut mali punici aperti, & corrupti; cujus sinuli licèt cumulentur contaminatis granulis, ac veluti putredine subactis, nihil tamen exit contenti humoris, nisi valdè premantur; sic Uteri rugæ, & Vaginæ glandulæ, vasa lymphæ, & lacunæ pravus liquidis onustæ, fœtidisque ulcusculis affectæ supervacanea liquida non pellunt; quia villi contractiles, e fibræ jam labefactatæ, atque humorum sarcina gravatæ tument, resistuntque viribus agentium liquidorum, ne eliciantur necessariae contractiones, distractiones, & circumpressiones expulsionis congruentes, quemadmodum ex antecedentibus infra declarandis apertè evincitur.

S f

Spi-

Animi pathemata.

Spiritus in quolibet animi pathemate summopere concitati tanta concussione, atque agitatione insinuantur in singulas partes, ut brevi ablumi, ac interturbari cogantur; sed in hoc Morbi genere elabentes undæ spirituum, eorumque refluxus pertinent adusque nervos Uteri, & cordis, cum quibus habent communicationem stomachici; alixque protensiones ibi repentes, quæ omnes per memoratam concitationem, copiosumve refluxum concutuntur, fitque aded frequens motus cordis, ut inter contractiones, distractiones, aliosque motus vix interdum detur necessarium intervallum temporis, cujus causa parùm sanguinis in auriculis, in ventriculis, in cortice cerebri influat; ideoque pulsus fit valde creber, & parvus, tum quia non fit apta regeneratio spirituum, tum quia naturalis non peragitur expressio eorundem in nervos, in musculos Uteri, villos, & fibras, in sensuum instrumenta, imò in universas tiliæ contractiles; hinc deficient oportet in Utero vires percussiois, & contactus, nec non velocitates liquidorum, sive quicquid congruentis figuræ, motus, relationis, aut momenti requiritur inter fluida, & solida Uteri, atque totius fabricæ pro Lochiorum expulsionem.

Si frigidus aer sua, qua pollet gravitate, quæcumque nimis premit cutis stratum Puerperarum, comprimat unanimis oportet Uteri fabricam, cujus spongiosa constructio aded supra omnem resistentiam constipatur, & obstruitur, ut evomere, ac depellere nequeat congeriem liquidorum, quibus replentur inanitates fibrarum, atque villorum. Quo-
mo.

mobrem fluidorum moleculæ diu jam in libertatem actæ, & quacumque mobiles ita subeunt glandulas, villos, singulaque filamenta, ut quodammodò congelent, ac totum Uterum infarciant; imò spiritus diluti, humores lenti, & crassi, cæteraque organa flaccida, atque exsoluta propria vi, mixtione, atque unione debita ita privantur, ut nullam ferè adinvicem servant relationem, ideoque nec superent impedimentum à frigore exortum pro Lochiorum expulsiōe.

Quoties humoribus nimis gravatur Uterogredientium corpus, toties eorundem congerie oblideatur, ac oneretur necesse est Uterus, *Humorum congeries.* cujus fibræ, vasa, ac villi contractiles quodammodò hebescent, & compressionis impulsus vix percipiunt; & quod rei caput est, contractionum, ac distractionum momentum non exercent causa liquidorum se se mutuò urgentium, vel adinstar fornicis, aut arcus agentium quaquaversum in spongiosis inaritatibus, in quibus consistunt; qua de re pervia, & rara Uteri machina plùs æquo impuris humoribus saturata tenditur, & constipatur; adedque tumulat, diluit, aut restinguit spiritus, ut nec vires exerceat, nec vasorum emissariola aperiat pro debito Lochiorum exitu.

Ante, & post Partum sæpè privantur Mulieres debita copia liquidorum, quorum majori, vel minòri, potissimumque Lymphæ carentia, quodammodò arent machinulæ fibrarum; ac propterea minima liquidorum acida, nimisque salsa ac veluti erodentia olim facta plùs vel minùs penetrant villos, & fi-

Cur Mulieres a-
rent.

bras, easque non nutriunt, sed sorbent, exsugunt, & exsiccant, imò scabris figuris, & angulis, confri-
cationibus, ac fervoribus totum solidum, ac flu-
idum exurunt; ex quo fit, ut fibrarum constructio ita
nectatur, ut contrahi, aptèque restitui nequeat.
Hinc tum exsuccæ Uteri spongiolæ, cùm humorum
femina lymphæ copia denudata, quasi pumices minu-
tissimis granulis siccæ arenæ onustæ, nec oppor-
tuno compressionis conatu urgentur, nec elabuntur,
sed ob defectum virtutis compressivæ memoratæ
Uteri membranæ forsitan nimis aridæ ebibunt con-
fluentes humores; ac idcirco vel Lochiorum ma-
teries lentescit, aut evadit in tartarum, & deficit,
seu vasorum hiatus claudit, constringit, & præpedit,
ne Lochia hujus indolis eliminentur.

Item virium laxitas à quavis causa progenita
Virium la- potis est Lochia retardare, præmittit etenim hæc
xitas. semper vel magnam fluidorum jacturam, vel ingen-
tem eorundem cumulum, seu veriùs laxitatem non
mediocrem singulorum villorum, & fibrarum totius
Uteri: si primùm, inanes fibræ, & villi Ute-
ri, partiumque finitimarum ejus nativo, quo priùs
pollebant robore, privantur; si secundum, magno
onere, & infarctu opprimuntur, quin imò laxan-
tur, hebescent, atque resistunt spiritibus, ne isti sa-
tis agant in fibris, & villosis filamentis, & hæc ne
circumpressionis vim Lochiorum secretioni congru-
entem exercent.

Non desumitur certa Lochiorum imminutio à
quantitate effluentis humoris, cum modò plùs, modò
minus superflui humoris foràs eliminetur, sed inte-
gra-

gra rei cognitio ex symptomatibus conjunctis hîc infra examinandis elicitur.

In horum numero sunt ventris tumor, & dolor occupans etiam lumbos, & inguina; nam edito fœtu fluida tam in tota Mulierum fabrica, quàm in Uteri contruptione olim congesta non uti priùs comprimuntur; sed non rarò vicissim stipantur arctissimè, ideoque ignis particulæ ubique circumfusæ non secùs se habent ac pulvis nitratus nimis in tormentis pressus, qui ignem non concipit; unde in minus si veniunt spatium partes abdominis, & Uteri, non possunt memoratæ partes ubicumque compressæ, quin tendantur, atque evadant adinstar arcuum; ac idcirco humores jam costipatione coacti, cæterique intrà vasa circumpressi adherent, consistunt, ac veluti ibi coalescunt. Verùm si à pressione, & circumpressione supra partium connisum, & resistantiam urgeantur humores, simul moveantur necesse est circumfusæ ignis particulæ, aliæque ejus naturam æmulantes se se debent expedire, etiam atque etiam agitare totam massam, & secundum majorem vel minorem velocitatem, quam nanciscuntur, plùs vel minùs humiditatis per dissecta Uteri vasa debet eliminari.

Ratum itaque, ac certum reputo, Puerperas interdum minus, quam decet, Lochi deponere, dum vividæ particulæ liquidorum fluentium, ac refluentium ita miriadem arteriarum, & venarum per Uterum, ejusque proximas partes repentium millies, ac millies permeant, abradunt, ac perterebrant, ut eas plùs jùsto calefaciant, ideoque utilem ac inutilem

*Fluxus, &
refluxus
humorum
calorum,
& siccitas;
tem indu-
cip.*

lem

lem humiditatem absumant, seu veriùs uſulent integram Uteri conſtructionem, eamque proinde reddant in ſimilitudinem aridi, rugoſi, tumidi, atque contracti corii. A' majori igitur vi caloris proveniet major abſumptio fluidorum, majorve partium ſiccitas, ac propterea lymphæ conſumptio, febris, Lochiorumque retentio.

Quò magis verò Uterus ſtipatur humoribus, eò minùs concipit caloris, nam teſte Laurentio Bellini Viro maximo calor eſt quid valdè mobile, nec niſi ſublatis impedimentis ex ſe ipſo ſe explicat, atque expedit: ſi igitur humores Uterum ſecundantes, illiſque circumfuſæ ignis moleculæ, ac nimis forſan coercitæ, vel tumultuæ in libertatem, ac motum aſſerere non poſſunt, facilè ſubſiſtunt & vaſa cuncta introrſum ducuntur, ac veluti inſectantur ad interiores partes, atque omnino occluduntur. Quantò magis ergò Uterus, aliaque ſpongioſa peruvra, ac rara organa in abdomine contenta fluidis onerantur, & comprimuntur, tantò minùs moventur humores, minùs atteruntur, & ſeparantur; & quod deterius eſt, eorum minima corpuscula ſemper magis vitiantur, imò indebiti contactus vi ſingulæ fibræ quaſi macerantur, ac quodam moleſto ſenſu cujuſcumque geneſis filamenta afficiuntur; nam Uteri vaſcula, Vaginæ, proximarumque partium etſi valdè tamen circumprimuntur, tenduntur, & laxantur, atque aded obturantur, ut fluxus, ac ſeparatio præpediantur, ideoque humores quodammodò redundant verſus rēnes, inguina, & podicem, ex quorū canalibus nec poſſunt tolli, nec imminui; ſed ibi ma-

*Vi caloris
ſupprimun-
tur Lochia,
& varia
ſymptoma-
ta ingene-
rantur.*

magis, magisque coherrent, consistunt, lædunt, sensumque doloris excitant.

Difficultas respirandi contingere potest per suppressionem Lochiorum; si, quod reliquum est, sanguinis in vasculis Uteri à Partu ita intimè non dimovetur, ut circuitus, ejusve solutio, nova compositio, sive attritio, quæ naturali mixtioni congruere deberet, non succedat; sive ad minus spatium ita redigantur fluida Uterum perfundentia, ut arteriæ per diutinam distractionem, tam à circumfuso sanguine, quàm à contento in earum cavitatibus exortam, minimè comprimere possint humores, Uterumque premere, & urgere pro ejus repurgatione; vel è contra aded rarefiant, & ebulliant humores, atque aded majus spatium intra arterias exigant, ut eadem plurimùm distractæ valdè tumeant, & urgeant Uterum, ejusque claudant canales dilaceratos, & apertos; ac propterea ita liquida cuncta depravent, atque interturbent, ut nulli, vel pauci spiritus regenerentur; ac idcirco nec benè in nervos diffundantur, nec in musculos iatercostales insinuantur, nec in villos vasorum, aut tracheolarum pulmonis, seu veriùs plùs æquo foràs expirent; aut per pulmonum villos diffundi nequeant propter lentorem, humorumque sædum, ac nimis forsitàm rarefcentem substantiam, quæ ita violat, & lædit villos contractiles, ut intra illos excidere prohibeat liquida motibus, atque viribus pectoris ritè exercendis necessaria.

Varia causa difficultatis respirationis.

Suppressis Lochiis inquinantur oportet humores omnes, quorum vitio non tantùm Uterus, nervi-

vi, & viscera, sed corpus universum contaminentur necesse est, ideoque nervorum succus evadit impurius, cæterique liquores permutant vim propriam, ac indolem, uti non obscurè percipitur in oculorum turbatione, quorum limpidissima liquida brevi evadunt adinstar aquæ commotæ, atque turbatæ; imò aded privantur infontibus, ac lucidis particulis, aliisque earum vice lutulentis moleculis cumulantur, ut inficiant colorem, substantiam, motumque perturbent, & quod deterius est, aded tument oculi, & minima vascula repentina per totam faciem, ut faciliè humores consistant, vel debitis velocitatibus, aut reciprocationibus careant; ac propterea asperis, rudibusque cuneolis suis ad contactum partium lateraliū venientibus irritent, & inflamment.

Humores re-
sistentissimu-
lant, &
pungunt.

Cænosi autem Puerperarum humores in laxis Uteri vasculis retenti faciliè æstuant, & falsis, acidis, ac tumultuosis feminibus, quibus abundant, irritant quicquid ad contactum venit; imò adinstar crassamenti vini diu in dolio retenti, & corrupti diffundunt quacunq̃ effluvia sua dissolventia cremorem, quem tangunt; ac veluti tot stimulis, quot sunt corpuscula effluviū, stimulant, & erodunt laterales partes inanitatum spongiolarum, ac vasculorum totius Uteri, unàque pungunt nervos ibi protensos, & spiritus procellosos reddunt; ex quo fit, ut fluida cuncta valdè concitentur, tumeant, atque effervescent.

Verum enimverò si is detur sanguis, qui multo nisu congestarum particularum plenè supprimat Lochiorum separationem per Uterum, atque ita vitiēt universam Uteri spongiam, succumque nervo-

r m

rum inquinet, qui sic contaminatus insinuetur per nervos in villos, aut insigni ejus rarefactione hic premat plùs jùsto musculorum tilias, & fibras, ac proinde intrà ipsas prohibeat liquida motibus, ac viribus exercendis comparata; vel hic, & alibi nullo pacto possint spiritus, aut sanguis intra villorum tilias quocunque effundi; tunc facilè succedet deliquium tam vitio humoris, qui ex arteriis, quàm qui ex nervis in villos debet confluere, nec illis erit tam apta mixtio, nec tam intima motio, ut Mulieres exercean vires suas, liberè moveantur.

Et si vires languescunt, dum intercipiuntur Lochia à lentore liquidorum, quibus Uterus præternaturaliter labefactatur, vel à pressione superaffluentis sanguinis, sive à laxitate, atque vasorum coincidentia; aliqua tamen peragatur oportet motio contractionis, ac distractionis, sive pressionis, aut impulsus; quorum omnium momento fiat pariter necesse est aliqua extillatio icoris in modum perspirationis per cutis poros effluentis, sive per sudoris glandulas transeuntis. Nam si humores perducuntur ad Uterum jam debilem vitio anteaçti Partus, atque labe retenti Lochii, vel ad totum corpus liquidis plùs, quàm par est, imbutum, facilè fiet, ut fluidorum lentor huc, & illuc derivatus, & ubique cohærens exprimi ab arteriis, & abripi in venas liberè non possit; imò à superaffluxu liquidorum, quibus aliquantulùm premitur corpus, tunc exprimatur necesse est quicquid est liquidissimum, magis magisque compingitur cum reliquis fluidis, videturque corpus sudare sudore frigido.

Sanguis Uteri spongiæ, nervos &c. laedens deliquium in-generat.

Cum sudor frigidus apparet.

T t

Tam

*Inaequales
humores
varia pro-
ducunt.*

Tam noxia differentia humores plus, vel minus in Utero stabulantes semper magis fiunt scabri, ramosi, acidi, falsi, vel lutulenti; ideoque plus, vel minus cohaerent, urgent, pulsant, erodunt, ac laedunt, & quatenus magis, vel minus scatere videntur istis, aut illis particulis exitalibus, majorem, minoremve resistantiam superant percussione, & contactus vires plus, vel minus exercent, & astant; ac idcirco quasi igniculorum particulae diu sub cinere conspuitae si in libertatem vindicentur, quaquā penetrant, evolant, & energiam suam exequuntur; ita Lochiorum vegetiores particulae quodammodo nitrosae, ac nimis salinae, &c. non possunt, quin ingentes ictus, ac tumultus inferant, dilanient, ustulent, ac inflamment.

*Mania
pneumatis,
ac pleuritidis
de corripitur.*

Hoc perspicuum fit, dum Puerperae Mania, Phrenitide, ac Pleuritide corripiuntur; nam in harum prima labe sanguis in Utero congestus vel evadit tam fixus, ut fundi non possit; vel lymphae, quae separatur, est tam acris, vel salina, ac erodentis indolis, ut pungere, ac ferè lacerare nervos videatur, ideoque spiritus intervertere, necnon eorum undas procellosas facere; imò Lochiorum materies tam per fixam concitationem, sive concretionem viscidarum molecularum, quam per exsiccationem, & indurationem earundem in libertatem vindicare potest spiritus, qui cum à fixis liquidorum corpusculis tunc elici non possint, producantur oportet à vinculis falsis, atque calidis lymphae molecularis, unde derivabitur intra nervos succus igni similis ratione velocitatis impetus, & violentiae;
pro-

proptereaque tumultuosæ musculorum contractiones , atque confimiles specierum excitationes succedent . In earum altera Lochia retenta ad summum caloris gradum perveniunt , & prout magis , vel minùs exsiccantur liquida in Utero congeita , plùs , vel minùs excrescit calor , arent Uteri partes , privantur nervi debita humidi quantitate ; ideoque spiritus magis mobiles , liberi , & viscosi progignuntur , confusè , ac tumultuosè moventur , & quaquaversùm cum impetu mille producantur procellosi refultus , quorum vi excitantur variz species perturbato , ac dissono spirituum motui respondentes ; undè nullo ordine deducuntur in musculos , & organa sensuum , quacunque levi de causa vires indebitz (& ut breviloquio dicam) iracundia , sollicitudo , vigilia , & loquacitas præter rationem excitantur .

Exsurgit harum affectionum tertia , nimirùm Pleuritis , cum suppressa Lochia ditata moleculis viscidis , calidis , salis , & ficcis in circuitu tardè moventur , & cohærent ; quod quidem toties fieri potest in vasculis pulmonis , & pleurz , quoties tenuissima vascula per memoratas partes repentia , villique contractiles circumobsidentur glutine , sive lentore , aut eorum spongiosæ inanitates , vel interjecti loculi stipantur fæculentis humoribus : tunc utique activissima spirituum semina liberè non agunt , quia resistentiam inveniunt , ideoque humores satis non urgentur , non pulsantur , nec atteruntur ; quin imò magis adhærent , molestè irritant , consistunt , & inflammant .

Verumtamen si retenta Lochiorum materies tanta in copia congeratur, diuque consistat in glandularum tubulis, in fibrarum inanitatibus, cunctisque Uteri vasculis, itaut prohibeat, ne humores fluant, & refluant; sive ne lymphæ madefaciant partes motui destinatas, ne succus nervorum, aut sanguis, sive potius utrumque influat in villos, aut ne fibræ, & vasa partium inferiorum nimis forsan pressa, vel lentore subacta urgere, atque humores excipere possint; tunc fiet Paralysis tum Uteri, cum extremarum partium, quarum nervis, & musculis hæc contingunt, tandiuque motus perdurabit, quamdiu vigebit humor peccans, fibras infarciens, spiritusque præpediens.

Paralysis.

Cur mulieres concutiuntur.

Quoniam verò Lochia non rarò ad extremum siccitatis, atque acrimoniæ deveniunt, vividiores ignis particulæ, & spiritus in libertatem asserti vagantur, & sinè ullo ordine, ac subitò invadunt; ideoque nervos, & musculos calefaciunt, stimulant, & concutiunt, ut in hysterica passione accidit: quæ mobrem illis nullus est ordo in excitatione specierum ab iis pendentium. Si igitur divelluntur, & concutiuntur Mulieres, multum humiditatis amittunt. Notissimum hoc evadit quibuscunque versatis in cadaverum tractatione, Uteri namque membranæ, aliæque partes depræhenduntur inflexiles, non secus ac exsiccatae pelles; quia salis, ac vitriolatis humoribus Uterum, nervos, & villos contractiles infarciuntibus, adèd concutitur tota fabrica, ut delirio non solùm, ac violentis motibus vexetur, verùm etiam quasi sub prælo ponatur, ac idcirco depromat plurimum humiditatis. Si

Si igitur post Partum Lochia intra Uteri vasa subsistant, & crassescant, debebunt mille miris modis Mulieres lædere, & maculare, quod quidem non fiet, si iterum Lochia fluxui promoventur. At si mihi fas sit hinc liberè apponere, quæ sentio, præmissa venæ sectione juxta ætatem, temperiem, atque vires, laudarem Trochis. de myrr. ad scrup. i. bis in die, enemata, fatus, localia, balnea, cæteraque remedium genera, quibus usus est Sydenham, Sener-tus, aliique Praticantes peritissimi, quorum monu-menta si quis consulat, inveniet ea præsidia, quæ Morbo, causis, & symptomatibus congruunt. *Curation*

Quæ omnia sint ad laudem
OMNIPOTENTIS DEI,
DEIPARÆQUE
MARIÆ
SEMPER VIRGINIS.

FINIS.

ERRATA

Pag. 1	lin. 13	fluxuosis
11	18	Hildanus
	30	Vallinierius
19	18	fluxus
21	18	perexiguam
22	20	naforum
	15	confervantur
24	7 8	secretiociis
31	19	prodentibus
41	14	monendi
42	7	depaupertate
44	9	fellis
52	15	contaminatur
60	17 18	involutissima
65	19	ut magis
69	16	confricationemque
85	14	Noceræ
98	3	alluvantur
99	30	esophagi
109	5	se ea
118	18	sepe
	30	ac
130	14	aequæ
137	1	haa
142	16	habentantur
143	7	limine
144	11	enomant
152	9	dimoneantur
157	ult.	pertenebrent
171	13	nocitatur
189	17	quacumque
207	11	eructentur
211	6	uma
216	15	occursum
242	10	sue
267	19	ucci
273	8	soedematoso
274	11	suscitate
285	30	substantia
306	15	æstimantur
315	18 19	angularibus
321	14	pravius
318	19	Sassonia

CORRECTIONES.

flexuosis
Hildanus
Vallinierius
fluxus
perexiguam
vaforum
confervant.
secretionis
prodeuntibus
movendi
depauperata
foliis
contaminantur
involutissima
magis
confricationemque
Nuceræ
alluvantur
oesophago
si ea
sepe
hac
aquæ
hac
hebetantur
lumine
evomant
dimoveantur
perferrebrent
vocitatur
quancumque
eructentur
uno
occursum
seu
succi
oedematoso
suscitata
substantia
æstimatur
angularibus
pravis
Saxonia

Errata leviora ipse, Lector humanissime, corrigas.

I N D E X

RERUM PRÆCIPUARUM.

A

- A** Bdominis tumores Convulſio
in Paſſione Hyſterica. 131
Abortus ab humorum cumulo, vel
ab aliqua violentia. 265
Acredo liquidorum quid faciat poſt
Partum difficilem & Secundinæ ex-
tractionem. 315
Aer frigidus Menſium Suppreſſionis
cauſa. 64
— Calidus nimii Fluxus Menſium
cauſa. 64
— Calidus, & ſiccus Partus diffi-
cilis cauſa. 288
Æſtus vis omnem ſuperat reſiſten-
tiam. 83
Ætas declinans Menſium Suppreſſio-
nis cauſa. 26
Alimenta adſtringentia, craſſa, &
coctū difficilia Partus difficilis cau-
ſa. 288
Alexander. 306
Alvi ſuppreſſio in Mulieribus Menſi-
um Suppreſſione laborantibus. 45
Animi Paſſiones Hyſtericæ ſuffoca-
tionis cauſa. 117
— Pathemata quomodo ad Lo-
chiorum Suppreſſionem faciant.
323
— Deliquium in Suppreſſione
Lochiorum. 319
Antecedentia Menſium Suppreſſio-
nem. 15
— Nimum Menſium Fluxum. 61

- Fluorem Album. 86
— Paſſionem Hyſtericam. 104
— Furorem Uteri. 148
— Sterilitatem. 172
— Hydropem Uteri. 218
— Uteri Prociditiam. 138
— Abortum, & Fœtum Mortu-
um. 153
— Partum difficilem, Molam, &
Secundinam retentam. 245
— Lochiorum Fluxum immodi-
cum. 306
— Lochiorum Suppreſſionem. 319
Aqua Agri Lucenſis & 104 147 171
302
— Nuceriæ. 85 147 171 202
— Ficoncellæ. 85 147 171
Aretæus. 171
Ariditas Lochiorum Suppreſſionis
cauſa. 324
Articulorum dolor in Gravidis. 275
Audacia in Furore Uteri. 159
Avicenna. 284

B

- B** Allonius. 202 284
Bartholinus. 249
Bellini. 326
Bertini. 172
Bonettus. 148 199 271 306
Borrichius. 165
Boyle. 155
Burnet. 236 306

Cœ-

C

COEcitas in passione Hyſterica.

130

Calidorum uſus Abortus cauſa. 161

Calor fleſcit, & laxat ſingulas partes Uteri. 109

— et frigus cur in Furore Uteri.

161

— Nimius Menſium Suppreſſionis cauſa. 14

— Steriliſatis cauſa. 180

— Quod maior, eſt maior Fluor Albus. 97

— Lochiorum Suppreſſionis cauſa

126

Caloris concitati vis cauſa Sterilitatis. 197

Cachexia à nimio Menſium Fluxu. 73

Capitis dolor in Prægnantibus. 276

A' Caſtro. 6 148 199 236 297 306

Cauſa retardationis Menſium aliquando in organis. 17

— Majoris, vel minoris humoris effluſionis in Gonorrhœa. 217

Cauſæ externæ Menſium Suppreſſionis. 28

— Internæ. 34

— Majoris, vel minoris motus cordis. 40

— Multæ Partus difficilis. 295

Ceſſus. 46

Chalybs igne pleniffimus. 59

China china ad pituitum Fluxum Menſium, & cum ea experimentum in ſanguine è vena ſectæ exunte. 85

— In Paſſione Hyſterica. 148

Coſtío depravata in nimio Menſium Fluxu. 70

Color foedus in Virginibus. 40

— Flammeus in Paſſione Hyſterica. 123

Coloris viviſi privatió in Paſſione Hyſterica. 123

Conatus violenti immodicorum Lochiorum cauſa. 308

Conjuncta Menſium Suppreſſioni. 15

— Mentium nimis Fluxui. 61

— Fluori Albo. 87

— Paſſioni Hyſtericæ. 105

— Furori Uteri. 149

— Sterilitati. 172

— Hydropi Uteri. 219

— Uteri Procidentiæ. 238

— Abortui, & Fœtui mortuo. 253

— Partui difficili, Molæ, & Secundinæ retentiæ. 285

— Lochiorum Fluxui immodico.

307

— Lochiorum Suppreſſioni. 319

Conceptio falſa, ſcilicet Ova infecunda, ſeu Veficulæ a liquando in Mulieribus Menſibus ſuis carentibus. 277

Conſequentia Hydropem Uteri. 219

— Abortum, & Fœtum mortuum. 253

Convulſio, & Tenſio in Furore Uteri. 169

— In nimio Menſium Fluxu. 74

Convulſiones in Prægnantibus. 277

Cor quare citius moveatur in Mulieribus Menſium Suppreſſione laborantibus. 50

Cordis Palpitatio in Paſſione Hyſterica. 128 140

— In Prægnantibus. 177

Cornelius. 298

Coxendicum moleſtia in Prægnantibus. 277

Curatio Menſium Suppreſſionis. 59

— Nimii Menſium Fluxus. 85

— Fluoris Albi. 103

— Paſſionis Hyſtericæ. 147

— Furoris Uteri. 171

— Sterilitatis. 202

— Gonorrhœæ. 218

Hy.

- Hydrops Uteri. [136](#)
- Uteri Procidentia difficilis. [151](#)
- Abortus, & Fœtus Mortui. [171](#)
- Partus difficilis, Molæ, & Secundinae retentæ. [305](#)
- Lochiorum Fluxus immodici. [318](#)
- Suppressionis Lochiorum. [333](#)
- Curæ Menstrui Suppressionis causa. [18](#)

D

- D** Effectus relationis Solidi, & Fluidi Procidentia Uteri causa. [146](#)
- Delirii causa in Furore Uteri. [161](#)
 - Delirium in Passione Hysterica. [118](#)
 - Dentium dolor in Gravidis. [176](#)
 - Diarrhæa in Gravidis. [176](#)
 - Differentia Passionis Hystericae & Epilepticae. [141](#)
 - Dolor Nephriticus Partus difficilis causa. [194](#)
 - Uteri, ac Renum in nimio Menstrui Fluxu. [73](#)
 - Capitis, Renum, Uteri, atque Vaginae in Fluore Albo. [100](#)
 - Dolores in ima parte Hypogastrii Procidentia Uteri causa. [141](#)
 - Abortus causa. [166](#)
 - Varii in Passione Hysterica. [131](#)
 - Durities partium variis exemplis, & rationibus confirmatur. [44](#)

E

- E** Maciatio in Furore Uteri. [158](#)
- Etmullerus. [148](#) [117](#) [136](#) [171](#) [196](#)
 - Evacuatio immodica Menstrui Suppressionis causa. [31](#)
 - Experimentum cum China china in sanguine à vena secta exequente. [85](#)
 - Extenuatio Corporis in nimio Menstrui Fluxu. [74](#)

F

- F**abricius [136](#) [171](#)
- Facies pallor in Fluore Albo. [97](#)
 - Rubor, & pallor cur variè recurrentes in Passione Hysterica. [114](#)
 - Febris causa Sterilitatis. [196](#)
 - In Uteri Hydropse quare. [135](#)
 - Carin Pregnantibus. [174](#)
 - Fæces retentæ Partus difficilis causa. [189](#)
 - Fertilitatem quæ promoveant. [101](#)
 - Fervor quare excitatur, & cor citius movetur in Menstrui Suppressionis laborantibus. [10](#)
 - Fluida triplici ratione naturæ legibus non consentanea comminui. [68](#)
 - Fluor Albus. [83](#) [86](#)
 - Distinguitur à Gonorrhœa : iisdem ductibus, quibus menstrua fluunt, ejicitur. [93](#)
 - A' vitiosa temperie. [101](#)
 - A' Menstruis plus jussu retentis, & à nimio comatu Partus difficilis. [101](#)
 - Non raro à partium solutione. [103](#)
 - Immodicus Hydrops Uteri causa. [116](#)
 - Procidentia Uteri causa. [141](#)
 - Fluore Albo mortuæ Mulieris observatur cadaver. [101](#)
 - Fluxus, & refluxus humorum caliditatem inducit. [115](#)
 - In Fluxu Menstrui nimio liquidorum momentum extenuandum. [81](#)
 - Fœcunditas quid sit. [187](#)
 - Fœcunditati quæ congruant. [184](#)
 - Fœcunditatem quæ obliterent. [185](#)
 - Fœtor Lochiorum, & quid à Lochiis foetentibus fiat. [111](#)
 - Fœtus mortui signa. [171](#)
 - Francus. [199](#)
 - Frigidorum contrectatio Menstrui Sup-

V u

Sup.

- Suppressionis causa. [11](#)
 Frigus in Passione Hyſterica. [136](#)
 Furor Uteri cur verno, & æſtivo
 tempore in Maniam commutetur,
[164](#)
 Furor Uteri variæ cauſæ in Ma-
 niam commutantes. [163](#)

G

- G** Arrulitas in Passione Hyſterica.
[134](#)
 Gemellorum geſtatio Procidentiæ U-
 teri cauſa. [148](#)
 Gonorrhœa vera, & notha. [110](#)
 Gonorrhœæ veram cauſam invenire
 arduum. [110](#)
 — Humor unde in Mulieribus
 erumpat. [93](#)
 — Virulentæ Symptomata. [111](#)
 de Graaf. [3](#) [151](#) [301](#)
 Gughelmini. [161](#)
 Gulæ irritamenta Hyſtericæ Paſſio-
 nis cauſa. [118](#)

H

- H**æmorrhagia Narium, Uteri,
 & Hæmorrhoidum in Gravidis.
[178](#)
 Hæmorrhoides Partus difficilis cauſa.
[189](#)
 Hygminus. [6](#)
 Hildanus. [11](#) [117](#) [136](#) [171](#)
 Hippocrates. [15](#) [15](#) [74](#) [76](#) [150](#) [188](#)
[193](#) [140](#) [145](#) [149](#) [153](#) [155](#) [169](#) [184](#)
[198](#) [305](#)
 Horſius. [11](#) [198](#)
 Humor impurus eliminatus guttatim
 à ſingulis Uteri partibus in Gonor-
 rhœa. [115](#)
 Humores nimis calidi vaſa aperiunt.
[77](#)
 — Sale, & igne ſaturi vaſa ſol-
 vunt. [94](#)

- Cur lentefcunt. [16](#)
 — Salſi laxant vaſa, & foras e-
 rumpunt in Gonorrhœa. [107](#)
 — Aceſcentes in Gonorrhœa tu-
 mores, & ulcuſcula faciunt. [109](#)
 — Calidi, & ſalſi Gonorrhœa cau-
 ſa. [103](#)
 — Inconditi, ſalſi, pravi quod ma-
 la faciunt. [117](#)
 — Retenti in Puerperis ſimulant,
 & pungunt [118](#)
 — Inæquales varia producant [130](#)
 Humor inertia Menſium Suppreſ-
 ſionis cauſa. [36](#)
 — Congeries quid faciat. [41](#)
 — Fluxus augetur diu perduran-
 te vi adauſta. [80](#)
 — Agitatio Gonorrhœæ cauſa. [103](#)
 — Congeſiones in Gonorrhœa
 tumores, & excoriationes produ-
 cunt in variis partibus. [110](#)
 Hydatides Partus difficilis cauſa. [193](#)
 Hydrops Uteri duplex: & tertius ſci-
 licet Leucophlegmatia. [118](#)
 Hyſtericæ Paſſionis principium di-
 verſo modo. [118](#)

I

- I**nanitio Abdomini, Ventriculo,
 & corpori toto jaſturam impertit
[314](#)
 Iſtericus color in Paſſione Hyſterica.
[117](#)
 Ignis agitati vis cauſa Sterilitatis. [183](#)
 — et ſalis eſſuvia ſolidum vitiant
[115](#)
 — et velocitas quid agant. [81](#)
 Inanitia Abortus cauſa. [164](#)
 Inappetentia quare in Menſum ni-
 mia Fluxu. [69](#)
 Indicatio nonnullorum in Menſum
 nimio Fluxu. [69](#)
 Indicationes in Menſum Suppreſſio-
 ne. [19](#) In.

Index .

Ingluries nimia Sterilitatis causa. [183](#)
 Impudentia in Furore Uteri. [150](#)
 Ipecacuhna in Passione Hyfterica. [115](#)

K

K Erckringius. [249](#)

L

L Acrymæ in Passione Hyfterica. [134](#)

Lactis defectus Abortus signum. [164](#)
 — Redundantia. [165](#)
 — Exitus cum dolore. [179](#)

Læfio diverfarum partium in Passione Hyfterica. [117](#)

Læfiones variæ partium causa Hydropis Uteri. [130](#)

Lafitudo Menfium Suppreffionis causa. [34](#)

Laxantia Uterum, ictus, percuffiones, labores violenti Procidentiæ Uteri causa. [143](#)

Laxitas, & divulfio vasorum Gonorrhœæ causa. [104](#)

— Partium Sterilitatis causa. [194](#)

Ligamentorum Uteri exfolutio illius Procidentiæ causa. [149](#)

Liquidis vifcidis quid eveniat in Utero. [10](#)

Liquidorum vitium Sterilitatis causa. [194](#)

Lochiorum quò major copia, tantò major virium jactura. [316](#)

— Fluxus unde judicatur nimius. [317](#)

Loquacitas in Furore Uteri. [158](#)

Lumborum moleftia in Prægnantibus. [177](#)

Lympha, vel quilibet alius confiftens humor Sterilitatis causa. [184](#)

Lymphæ fpiritus cur varios molietur

effectus in Passione Hyfterica. [124](#)

M

M Acies, & virium exfolutio in nimio Menfium Fluxu. [84](#)

— Causa Partus difficilis. [198](#)

Madores in Passione Hyfterica. [136](#)

Mæror Menfium Suppreffionis causa. [18](#)

Mæftitia, & animi follicitudo quomodo ad Uteri Furorem faciant. [157](#)

Mæftitia causa Partus difficilis. [188](#)

Mainicius. [154](#)

Male olentia fpiritus fopitos excitant, & Abortum aliquando provocant. [140](#)

Mangetus. [148](#)

Mania in Puerperis. [330](#)

Marchetti. [52](#)

Mauriceau. [199](#)

Medicamentorum purgantium, & aliorum abufus causa Sterilitatis. [198](#)

Meinotius. [165](#)

Membranæ Uteri quid fint. [61](#)

Menfes retardati Uterum, & corpus alluunt. [17](#)

— Hydropis Uteri causa. [231](#)

— In ætate confiftente cur ceffent. [47](#)

Menfium quantitas non eadem omnibus. [78](#)

— Suppreffio, & Profluvia Procidentiæ Uteri causa. [141](#)

— Fluxus immodicus Hydropis Uteri causa. [115](#)

— Prava excretio adinflar loturæ carnis Hydropis Uteri causa. [132](#)

Ménftrua quare tardiùs, aut citiùs, & Mola quid fit, & cur Partum retardet. [197](#)

V u 2 Quo-

- Quomodo fiat. [199](#)
 Molam posse pluribus annis in Utero retineri. [301](#)
 Molæ coalitus cum Utero. [198](#)
 — Causa. [199](#)
 Morbi præpedientes Fluxum Menstruum. [14](#)
 — Acuti quando infœcunditatis causa. [190](#)
 — Laxantes Uteri ligamenta. [149](#)
 Morborum quæcunque vis causa Abortus. [169](#)
 Motus depravatus quando Menses retardet. [15](#)
 — Nimios corporis Sterilitatis causa. [181](#)
 Mulieres cur irrequietæ, cum spiritus fieri liberi nimis incipiunt. [157](#)
 — Cur in Uteri Furore tumescant. [159](#)
 — Quæ magis vexantur Furore Uteri. [163](#)
 — Quare infœcundæ post quinquagesimum annum. [189](#)
 Mulieris in Xendochio Pisano observatio. [77](#)
 Multi morbi à Passione Hyfterica post longum tempus. [144](#)
 Murmur Ventris in Hyfterica Passione. [116](#)
 Mutatio solidi, & Fluidi in nimio Menstruum Fluxu. [84](#)

N

- Nausea in Menstruum Suppressione. [37](#)
 — In Prægnantibus. [176](#)
 Nervorum siccitas in Uteri Furore. [167](#)
 — Irritatio Abortus causa. [160](#)

O

- Obesitas nimia Sterilitatis causa. [183](#)
 Observatio de Aqua Stygia, & oleo Tartari injecti in aliquam venam. [139](#)
 — In cadavere vinosæ Mulieris. [179](#)
 — In cadavere Mulieris Uteri Leucophlematia laborantis. [118](#)
 — Prædica Mulierum post Partum Uteri Hydrope laborantium. [157](#)
 — In cadavere Mulieris diu maximam Molam gestantis. [301](#)
 — In cadavere Mulieris Hydrope defunctæ. [380](#)
 — In Utero demerso intra liquidum calidum. [7](#)
 Observationes in cadaveribus Puellarum. [140](#)
 — In duabus Mulieribus. [141](#)
 — In Mulieribus extinctis à Gonorrhœa. [110](#)
 Ocium, & nimia quies Menstruum Suppressionis causa. [16](#)
 — Quomodo ad Uteri Furorem faciat. [156](#)
 — Hydropis Uteri causa. [111](#)
 Ociosa corpora humoribus onusta. [94](#)
 Oculorum rubra tumescencia in Menstruum Suppressione. [39](#)
 Obstructio Sterilitatis causa. [194](#)
 Odores grati, atque ingrati Menstruum Suppressionis causa. [33](#)
 — Acres, & graves Abortus causa. [33](#)
 Ova Muliebria. [11](#)
 Ovarum semina Liquidorum indigent motu. [181](#)
 Ovum quibus causis è suo loculo non profiliat. [188](#)

Pallor faciei in Fluore albo. [27](#)
 ——— Universæ cutis in Prægnantibus. [183](#)

Paralyſis à Lochiorum Suppreſſione. [331](#)

Partium Uteri mala conformatio Partus difficilis cauſa. [192](#)

Partus difficilis Procidentię Uteri cauſa. [241](#)

Paſſionis Hyſtericæ diverſæ cauſæ. [141](#) [142](#)

Pedum tumor in Fluore Albo. [27](#)

Perviratio impedita Hyſtericæ Paſſionis cauſa. [116](#)

Phrenitis in Puerperis. [303](#)

Pica in Prægnantibus. [276](#)

Pinæus. [201](#)

Pinguedo nimia Partus difficilis cauſa. [292](#)

Platerus. [199](#) [236](#) [249](#) [271](#) [284](#)

Plato. [151](#)

Plenitudo nimia Abortus cauſa. [262](#)

—— Partus difficilis cauſa. [289](#)

—— Vaſorum Menſium Suppreſſionis cauſa. [30](#)

—— et nimii Menſium Fluxus. [68](#)

—— Humorū Hyſtericæ Paſſionis cauſa. [119](#)

Pleuritis in Puerperis. [330](#)

Polypi Partus difficilis cauſa. [293](#)

Pondus humorū Procidentię Uteri cauſa. [248](#)

Post Partum difficilem, & Secundinę extraſionem quid accidat. [313](#) [314](#)

Prægnantium ægrotudines Partus difficilis cauſa. [290](#)

Primerofius. [86](#) [199](#) [236](#) [251](#)

Proſtutii Muliebris diſcrimen. [78](#)

Proſtutium Menſium aliquando cauſa Fluoris Albi. [100](#)

Puella nondum primum luſtrum attingens latam ſanguinis hæmorrhagiam paſſa ſtatuto tempore pluribus menſibus. [12](#)

Pus in aliquo Menſium nimio Fluxu. [82](#)

Quietis nimia Menſium Suppreſſionis cauſa. [16](#)
 ——— Animi, & corporis ad præcavendum Abortum. [270](#)

R Amazzini. [147](#)
 Redi. [59](#)

Regali. [104](#)

Reſpirationis læſa Partus difficilis cauſa. [295](#)

—— Difficilis in Menſium Suppreſſione. [39](#)

Reſpirationis difficilis variæ cauſæ. [327](#)

Riverius. [271](#) [284](#) [306](#) [318](#)

Rodius. [201](#)

Rolfineius. [298](#)

Rondeletius. [251](#) [298](#)

Rubor oculorum, & faciei in Paſſione Hyſterica. [134](#)

Sal, & Sulphur variè Uterum, & corpus univerſum vexant. [142](#)
 Salacitas in Furore Uteri. [158](#)

Salus. [284](#)

Salmuth. [236](#)

Sanguis nimio ſero imbutus Sterilitatis cauſa. [195](#)

Sanguinis jaſtura retentionis Secundinæ cauſa. [304](#)

—— Miſſio ad præcavendum Abortum. [271](#)

Savonarola. [284](#)

Saxonia. [318](#)

Schenchius. [227](#) [272](#)

Schulzius. [11](#)

Secretionum carentia Hysterice Passionis causa. 120

Secundina ante Partum exiens Partus difficilis causa. 296

— Retenta. 286

— Nimis crassa, & tumida. 303

Secundinæ retentæ causæ exteriores.

302

Semen quæ infirmat. 188 (200

— Calidissimum causa Sterilitatis.

Seminis virilis vitium causa Sterilitatis. 200

Sennertus. 148 296 306 333

Sensus depravatus quomodo Menses retardet. 55

Siccitas causa Partus difficilis. 291

— et fitis in Fluore Albo. 99

— In Furore Uteri. 158

Soleander. 298

Somnus quare in Mensium Suppressione laborantibus. 46

Spigelius. 201

Spiritus animales varias convulsiones gignunt in Passione Hysterica.

133

Spirituum contaminatio Mensium Suppressionis causa. 36

— Dissipatio retentionis Secundinæ causa. 304

Sterilitatis causa. 195

Stimuli, calor, sales, &c. Fluoris Albi causa. 96

Suaveolentia effluvia quæ symptomata efficiant. 137

Succedentia Mensium Suppressioni. 16

Nimio Fluxui. 62

— Fluori Albo. 87

— Passioni Hystericæ. 103

— Furori Uteri. 149

— Sterilitati. 173

— Uteri Procidentiæ. 238

— Partui difficili, Molæ, & Secundinæ retentæ. 286

— Lochiorum Fluxui immodico.

307

— Lochiorum Suppressioni. 319

Succi nervosi depravatio Sterilitatis causa. 191

Sudor frigidus in Suppressione Lochiorum. 319

Sudores in Passione Hysterica. 136

Suppressio Mensium à partibus induratis, & quomodo partes durecant.

42

Suppressione Mensium Laborantes cur venustatem amittant. 48

Surditas in Passione Hysterica. 130

Sydenham. 318 333

Symptomata Uterogerentium. 272

— A' Secundina retenta. 103

— A' Suppressionis Lochii. 326

T

Tabes infecunditatis causa. 190

Temeritas in Furore Uteri. 159

Téperies frigida, & humida laxa texture Mensium Suppressionis causa. 13

— Calida quomodo ad Uteri Furorem faciat. 155

— Humorum sordida Hydropem Uteri portendit. 22

Tenesmus in Prægnantibus. 276

Terror Abortus causa. 259

Timor Mensium Suppressionis causa. 28

Torpor, & laxitas organorum Gonorrhoeæ causa. 206

Transpiratio immoderata Mensium Suppressionis causa. 32

— Impedita in nimio Mensium Fluxu. 70

— Impedita quæ morbos pariat.

51 52

Transpirationi quæ conveniunt. 146

Tremor in Passione Hysterica. 136

Tulpius. 227 236

Tumescencia tiliarum in Gravidis.

278

Tu-

Tumor vasorum Partus difficilis causa. [193](#)

Tussis in Gravidis. [277](#)

V

Valdschmidt. [199](#)

Valleriola. [298](#)

Vallisnerius. [11](#)

Van-Horne. [201](#)

Varices in Gravidis. [278](#)

Vasorum erosio, & laxitas Hydropis

Uteri causa. [213](#)

— Dilaceratio. [224](#)

Vvedelius. [199](#) [252](#)

Velocitas, & ignis quid agant. [81](#)

Venti similitudo, & spirituum in Passione Hyfterica Laborantibus. [111](#)

Ventriculi molestantia in Passione Hyfterica. [115](#)

Vertigo in Passione Hyfterica. [119](#)

— et vomitus in Prægnantibus. [276](#)

Vesalius. [236](#)

Veslingius. [199](#) [249](#)

Vetula nonagesimum annum agens passa statuto tempore Menses. [11](#)

Victus improba ratio Mensium Suppressionis causa. [21](#)

Vigilia nimia Mensium Suppressionis causa. [18](#)

— Immodica Hyftericæ Passionis causa. [110](#)

— In Uteri Furore. [160](#)

Vini usus immodicus causa Sterilitatis. [177](#)

Vires, & motus dissoni in Uteri Furore. [168](#)

Virium defectus Mensium Suppressionis causa. [35](#)

— In nimio Mensium Fluxu. [73](#)

— Lassitas ab ocio. [95](#)

— Lassitudo in Passione Hyfterica. [111](#)

— Lassitas Lochiorum Suppressionis causa. [114](#)

Violentes excitationes, & conatus

Abortus causa. [258](#)

Viscerum contextura læsa in Muliere urbana causa Abortus. [168](#)

Vocis privatio in Passione Hyfterica. [135](#)

Voluptuosæ species quomodo agant. [205](#)

Vomitus in Mensium Suppressione. [37](#)

Urinæ Suppressio in Passione Hyfterica. [131](#)

— Copiosa effusio. [132](#)

— Suppressio, & Incontinentia in Prægnantibus. [181](#)

Urinæ varix in Mensium Suppressione. [37](#)

— Crassæ. [37](#)

— Turbidæ. [37](#)

— Rubicundæ, & cruentæ. [37](#)

— Nigræ. [38](#)

— Aquosæ. [38](#)

— Penilis. [14](#)

Uteri materia. [4](#)

— Figura. [1](#)

— Fabrica. [1](#)

— Membranz reticulares. [1](#)

— Glandulæ. [1](#)

— Fabrica pervia. [7](#)

— Motus violentus, & instrumenta læsa Sterilitatis causa. [186](#)

— Constitutio in tenella [cite. 188](#)

— Aquosa Moles quid sit. [227](#)

— Substantia quod magis crescit

Fœtus, augetur, & fibræ incrassantur, ut ferè duos digitos transversos æquet. [241](#)

— Angustia causa Abortus. [168](#)

— Procidentia in Prægnantibus. [181](#)

— Constrictio retentionis Secundinæ causa. [304](#)

Ute-

Utero demerso intra liquidum calidum quid observetur. [7](#)

Uterus à qua vi moveatur. [17](#)

— In Partu vitiatæ causæ Sterilitatis. [198](#)

— Semen respuens quibus causis.

[199](#)

Uterum in Lochiorum Suppressione extinctis sæpe observari adinstar duri, ac dilaniati corii, aut mali punici aperti, & corrupti. [321](#)

ÖSTERREICHISCHE FLORENZ-HILFE
AKADEMIE FÜR ANGEWANDTE KUNST IN WIEN
RENOVIERT 1967

005653095

provided by Google

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN 1967

